Milliyet SANAT

12 TL AĞUSTOS 2019 | K.K.T.C Fiyatı: 13 TL

AMY WINEHOUSE
İSTİKLAL
CADDESİ'NDE

KENDİ KENDİSİNİN
ESİN PERİSİ
FADİK SEVİN ATASOY

BRAD PITT VE LEONARDO DICAPRIO

Hollywood'un gönül çelenleri

YOUTUBE'DA
SANAT TARİHİ 101

BİR DOST MUHABBETİ:
YEKTA KOPAN
SERAY ŞAHİNER

ISSN 1300-4425

A STAR ALLIANCE MEMBER
MİSAFİRPERVERLİKTEN
ÇOK DAHA FAZLASI
Sizi bulutların ötesine çıkaran benzersiz Business Class deneyimimizin sırrı,
yaptığımız her işin kalbinde dünyaca ünlü misafirperverliğimizin bulunmasında saklı.
TURKISH AIRLINES

Milliyet SANAT
AĞUSTOS 2019
Sayı 725 / 126301

Yayın Sahibi
MİLLİYET GAZETECİLİK VE YAYINCILIK A.Ş.

İcra Kurulu Başkanı MEHMET SOYSAL
Genel Yayın Yönetmeni METE BELOVACIKLI
Yayın Yönetmeni FİLİZ AYGÜNDÜZ

Tüzel Kişi Temsilcisi İSMAİL ERALP
Sorumlu Müdür MURTAZA GÜRLER

Yayın Koordinatörü ASU MARO

EDİTÖRLER
Sinema NİL KURAL
Edebiyat GÜLDEN ÖKTEM
Plastik Sanatlar GENCAY ALTAY
Görsel Yönetmen AYLA DÜNDAR
Sayfa Sekreteri EROL SEYİTOĞLU

Gazete Grubundan Sorumlu Ticari Grup Başkanı
EMRAH KURTOĞLU

Demirören Medya Gazete Reklam Grup Başkanı
GÜRCAN KORKMAZ
Reklam Grup Başkan Yardımcısı
ORÇUN ÇEVİKOĞULLARI
Reklam Rezervasyon GÜVEN ÖNEMLİ

Satış fiyatı 12 TL
Kıbrıs'ta satış fiyatı 13 TL
Yurt içi abonelik bedeli 110 TL
ISSN 1300-4425

YÖNETİM YERİ:
100. Yıl Mah. 2264. Sok. Demirören Medya Center
No: 1/51 Bağcılar / İstanbul
Tel: (0212) 337 93 41 / 42 Fax: (0212) 337 93 48
e-mail: milsanat@milliyet.com.tr
Reklam Rezervasyon: (0212) 337 97 32
Abonelik Müşteri Hizmetleri: (0212) 337 91 12

Basıldığı Yer: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.
Akpınar Mah. Hasan Basri Cad. No:4
Sancaktepe - İSTANBUL
Telefon: 0216 585 90 00

Demirören Holding

Milliyet'in ayda bir yayımlanan ücretli kültür sanat dergisidir. Milliyet gazetesi ve eklerinde yayımlanan yazı, haber ve fotoğrafların her türlü telif hakkı Milliyet Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş'ye aittir. İzin alınmadan kaynak gösterilerek dahi iktibas edilemez

Yayın türü: Yerel süreli
www.milliyetsanat.com / @Milliyet_Sanat

'Kitap' yazılır,
'Milliyet Kitap' okunur...

Birbirinden özel edebiyat dosyaları,
söyleşiler ve
yeni kitap tanıtımları ile

Milliyet
KİTAP

her ayın 20'sinde
***Milliyet Gazetesi** ile birlikte*

KAPAK:
Brad Pitt ve Leonardo DiCaprio
"Bir Zamanlar Hollywood"da

Ağustos

84 ›
Asu Maro, Fadik Sevin Atasoy'la **yazıp oynadığı tek** kişilik oyunu "Muse-Bir Esin Perisi Davası"nı konuştu

24 ‹
François Ozon'dan 'dava' filmi

45 ›
Youtube'da "Sanat Tarihi 101"

48 ^
Sagalassos Antik Kenti'nde yedi sanatçı

18 ›
Laetitia Casta'dan sadakat dersi

96 ‹
John Malkovich, Harvey Weinstein olursa?

SİNEMA

20 Hollywood'da kurtaran ve kurtarılanlar

PLASTİK SANATLAR

38 Genç sanatçıların devamlılık direnci

45 OMM'nin dünyaca ünlü mimarı: Kengo Kuma

54 Londra'dan interaktif ve öğretici bir yapay zeka sergisi

58 1960'lar Amerikan resmine dair bir nostalji

MÜZİK

61 Sziget'te dinleyiciyi neler bekliyor?

64 Thom Yorke'un solo albümü "Anima"

67 Spotify'da rakamlar konuşuyor

70 Müzikte bağımsızlık dönemi

78 Bodrum Müzik Festivali 15 yaşında

SAHNE SANATLARI

90 Kemal Başar'ın rock müzikalinin başrolünde Amy Winehouse var

93 Yeşim Özsoy "Yüz Yılın Evi" ile Edinburgh'da

EDEBİYAT

98 Bir dost muhabbeti: Yekta Kopan ve Seray Şahiner

103 Time dergisi tarafından Amerika'nın yeni hikaye anlatıcısı ilan edilen yazar Colson Whitehead

106 Neslihan Önderoğlu, küçük İskender'i yazdı

16. AKBANK KISA FİLM FESTİVALİ

16-26 MART 2020

SON BAŞVURU: 30 KASIM 2019

Akbank 16. KısaFilm Festivali film 16-26 Mart 2020

AKBANK SANAT

akbankkisafilmfestivali.com

/akbanksanat

Arter koleksiyonunda "Saat Kaç?" başlıklı grup sergisi de yer alıyor.

ne var
ne yok

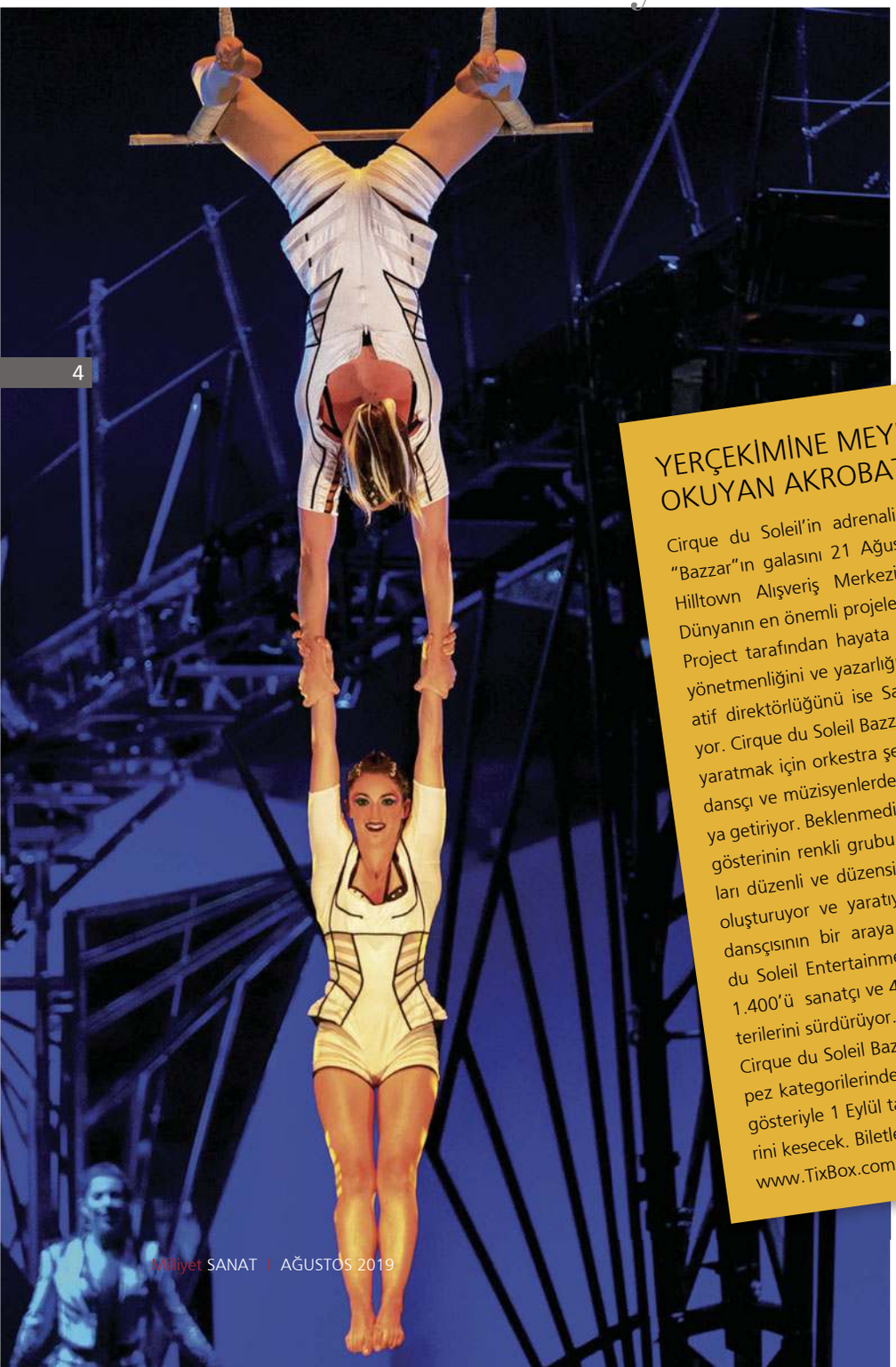

ARTER DOLAPDERE'DEKİ YENİ BİNASINA KAVUŞUYOR

Arter, Eylül 2019 itibarıyla Dolapdere'deki yeni binasında ziyaretçilerini eş zamanlı açılacak yedi ayrı sergiyle karşılamaya hazırlanıyor. Arter'in 1960'lardan günümüze çağdaş sanatın farklı disiplinlerdeki eserlerine ev sahipliği yapan koleksiyonu 1350'den fazla yapıta sahip. Arter Koleksiyonu'ndan oluşturulan grup sergileri arasında, "Saat Kaç?" ve "Kelimeler Pek Gereksiz" başlıklı grup sergileri ile Altan Gürman'ın kişisel sergisi ve Rosa Barba'nın "Gizli Konferans" başlıklı yerleştirmesi bulunuyor. Ayşe Erkmen'in retrospektif sergisi "Beyazımtırak" ile açılacak Arter, İnci Furni ve Celeste Boursier-Mougenot'nun kişisel sergilerine de eş zamanlı olarak yer verecek.

YERÇEKİMİNE MEYDAN OKUYAN AKROBATLAR

Cirque du Soleil'in adrenalin dolu yeni gösterisi "Bazzar"ın galasını 21 Ağustos tarihinde İstanbul Hilltown Alışveriş Merkezi'nde gerçekleştirecek. Dünyanın en önemli projelerine imza atan Alchemy Project tarafından hayata geçirilen Bazzar Şov'un yönetmenliğini ve yazarlığını Susan Gaudreau, kreatif direktörlüğünü ise Samuel Chouniard üstleniyor. Cirque du Soleil Bazzar, uçarı ve eşsiz bir evren yaratmak için orkestra şefinin yönetimiyle akrobat, dansçı ve müzisyenlerden oluşan bir grubu bir araya getiriyor. Beklenmedik olanın normal karşılandığı gösterinin renkli grubu, artistik ve akrobatik oyunları düzenli ve düzensiz şekilde yeniden tasarlıyor, oluşturuyor ve yaratıyor. 1984 yılında, 20 sokak dansçısının bir araya gelmesiyle başlayan Cirque du Soleil Entertainment Group, bugün 60 ülkede 1.400'ü sanatçı ve 4.000'den fazla çalışanıyla gösterilerini sürdürüyor.

Cirque du Soleil Bazzar, bisiklet, maestro, ip ve trapez kategorilerinde hazırladıkları ayrı ayrı 18 farklı gösteriyle 1 Eylül tarihine kadar seyircisinin nefeslerini kesecek. Biletler, www.TixBox.com.tr üzerinden satın alınabilir.

Galası 21 Ağustos'ta gerçekleşecek "Bazzar", 1 Eylül' kadar izleyicilerin nefeslerini kesecek.

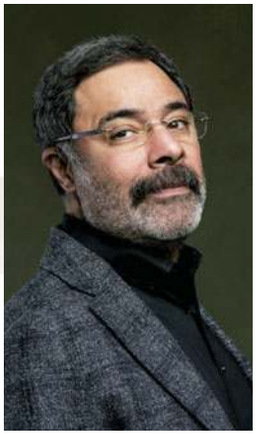

BAŞKOMSER NEVZAT EYLÜLDE SOKAKLARA DÖNÜYOR

Polisiye edebiyatın ve suç romanlarının usta kalemi Ahmet Ümit'in artık Yapı Kredi Yayınları'nda olduğu duyuruldu. Bütün kitapları yakın bir dönemde Yapı Kredi Yayınları tarafından basılacak olan Ümit'in yeni romanı "Aşkımız Eski Bir Roman" eylül ayının üçüncü haftası okurlarla buluşacak. "Bir Başkomser Nevzat Kitabı" olan "Aşkımız Eski Bir Roman"da ünlü kahraman heyecan verici serüvenleriyle İstanbul sokaklarına dönüyor. "Aşkımız Eski Bir Roman" ile başlayacak olan Ümit kitapları, yazarın yetişkinler için hazırladığı masal kitabı ve ardından yayımlanacak yeni romanıyla devam edecek.

SİNOPALE İÇİN GERİ SAYIM BAŞLADI

Sinop Bienali, bu yıl "Burada Nerede" başlığı altında küratörler Mona Mahall ve Aslı Serbest tarafından 15 Ağustos - 20 Eylül tarihlerinde düzenleniyor. Sinop Eski Buzhanesi, Sinop Mimarlar Odası Binası, Arkeoloji Müzesi, Sinop merkez dükkânlar ve kentin çeşitli kamusal alanlarına yayılan bienal, ziyaretçilerini Sinop'un tarihî merkezi "hal" pazar yerinde karşılıyor. Bienal, bu yılki eser seçkisiyle 'konum' kavramını jeopolitik ve sosyo-politik temelleriyle ele alarak Karadeniz bölgesindeki yerelliklere odaklanıyor. Ayrıntılı bilgi için http://sinopale.org'u ziyaret edebilirsiniz.

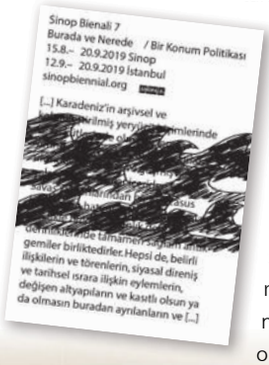

"Eleuthera", Scully'nin sekiz yaşındaki oğlu Oisin'i konu ediniyor.

SEAN SCULLY'NİN FİGÜRATİF RESİMLERİ İLK KEZ MÜZEDE

Soyut dışavurumcu tuvalleriyle tanınan Amerikalı ressam Sean Scully'nin gün yüzüne çıkmamış "Eleuthera" isimli serisinden bir seçki Avusturya'nın önemli sanat kurumlarından Albertina Müzesi'nde 8 Eylül tarihine dek ziyaretçilerini bekliyor. 74 yaşındaki sanatçı, daha önce sergilemeyi tercih etmediği 2015-2017 yılları arasında çalıştığı "Eleuthere" serisinde oldukça kişisel bir meseleyi konu ediniyor: 8 yaşındaki oğlu Oisin'i... Sanatçının 23 figüratif tablosuna yer veren sergi, bugüne dek soyut geometrik formlarını izlediğimiz Sean Scully'nin sanat yaşamındaki çeşitliliği de bu yönüyle gözler önüne seriyor.

Festival, açılışını "Frida" ile yapacak.

"FRIDA"DAN "JİZEL"E BODRUM BALE FESTİVALİ

Bu yıl 17'nci kez düzenlenen Uluslararası Bale Festivali, 3-21 Ağustos tarihleri arasında Bodrum Kalesi Kuzey Hendeği Sahnesi'nde Türkiye'den ve dünyadan seçkin bale ve modern sanat yapıtlarını seyircileriyle buluşturacak. Festival, açılışını Özgür Adam İnanç'ın koregrafisi ile Mersin Devlet Opera ve Balesi tarafından sergilenecek "Frida" isimli eseriyle yapacak. Festivalin yabancı konukları ise tempolu ve ritmik gösterisiyle Gürcistan Sukhishvili Ulusal Bale Topluluğu ve Flamenko ateşini yakacak İspanyol Aida Gomez Dans Topluluğu olacak. Bale Festivali, kapanışını ise İstanbul Devlet Opera ve Balesi Modern Dans Topluluğu tarafından sergilenecek "Jizel" ile gerçekleştirecek. **MS**

TOTAL Oil Türkiye ile Antik Kent Smyrna'da öğrencilere tarih ve felsefe atölyesi

Türkiye'nin lider akaryakıt şirketlerinden TOTAL Oil Türkiye, kurumsal sosyal sorumluluk anlayışı kapsamında tarihi ve kültürel mirasımıza sahip çıkıyor.

Total Oil Türkiye desteğiyle kazı çalışmaları devam eden Symrna Antik Kenti'nde gerçekleştirilen sosyal sorumluluk projesi; binlerce yıllık geçmişe sahip bu toprakların değerini yeni kuşaklara aktarmak, onlara tarihi sevdirmek, kültürel mirasımızın korunması ve geleceğe taşınması amacını taşıyor.

Proje kapsamında 2018'de başlayan ve bu yıl da devam eden geziler ile farklı yaş gruplarından çocuklar tarih, sanat ve felsefe içerikli atölyelerle antik kenti yakından tanıma fırsatı buluyor.

Antik kentte gerçekleşen atölye çalışmasında, İzmir Bayraklı Şehit Uzman Çavuş Ali Akdoğan İlkokulu öğrencileri ağırlandı. 10-12 yaş arasındaki çocuklarla gerçekleştirilen projede öğrenciler, tarih ve felsefe eğitmenleri ve rehberler eşliğinde, Smyrna Antik Kenti'ni tanıma fırsatı buldu.

Öğrenciler, antik kentin tarihine dair felsefe oturumları ve yaratıcı drama atölyeleri eşliğinde keyifli vakit geçirdi. Kökleri çağlar öncesine uzanan şehirde Roma İmparatorluğu, Bizans, Osmanlı ve Cumhuriyet tarihinin izleri araştırıldı. Çocuklar, sorgulayıcı bakış açısıyla mitolojik öykülerin derinlerine daldı. Antik kent Smyrna'yı gezmenin yanı sıra, yaratıcı drama atölyeleri ile antik kentin tarihini farklı bir bakış açısıyla ele alan çocuklar, tarih ve felsefe ile dolu bir gün yaşadı.

Total Oil Türkiye, sosyal sorumluluk projesi kapsamında, İzmir'in antik kenti Symrna'da gerçekleştirdiği etkinliklere devam ediyor. Tarihi kent şimdi de öğrencilere felsefe ve tarih sohbetlerinde ev sahipliği yaptı.

> 2018 yılında başlayan ve 2019'da da devam eden Smyrna Antik Kentinde düzenlenen etkinlikler ve çocuk atölyeleri ile farklı yaş ve eğitim gruplarından, öğretim çağındaki 1000'in üzerinde çocuğa ulaşılması hedefleniyor. Smyrna Antik Kenti kazı çalışmaları, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü izniyle, İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Akın Ersoy başkanlığında yürütülüyor.

Bu bir ilandır.

Demirören

TOTAL

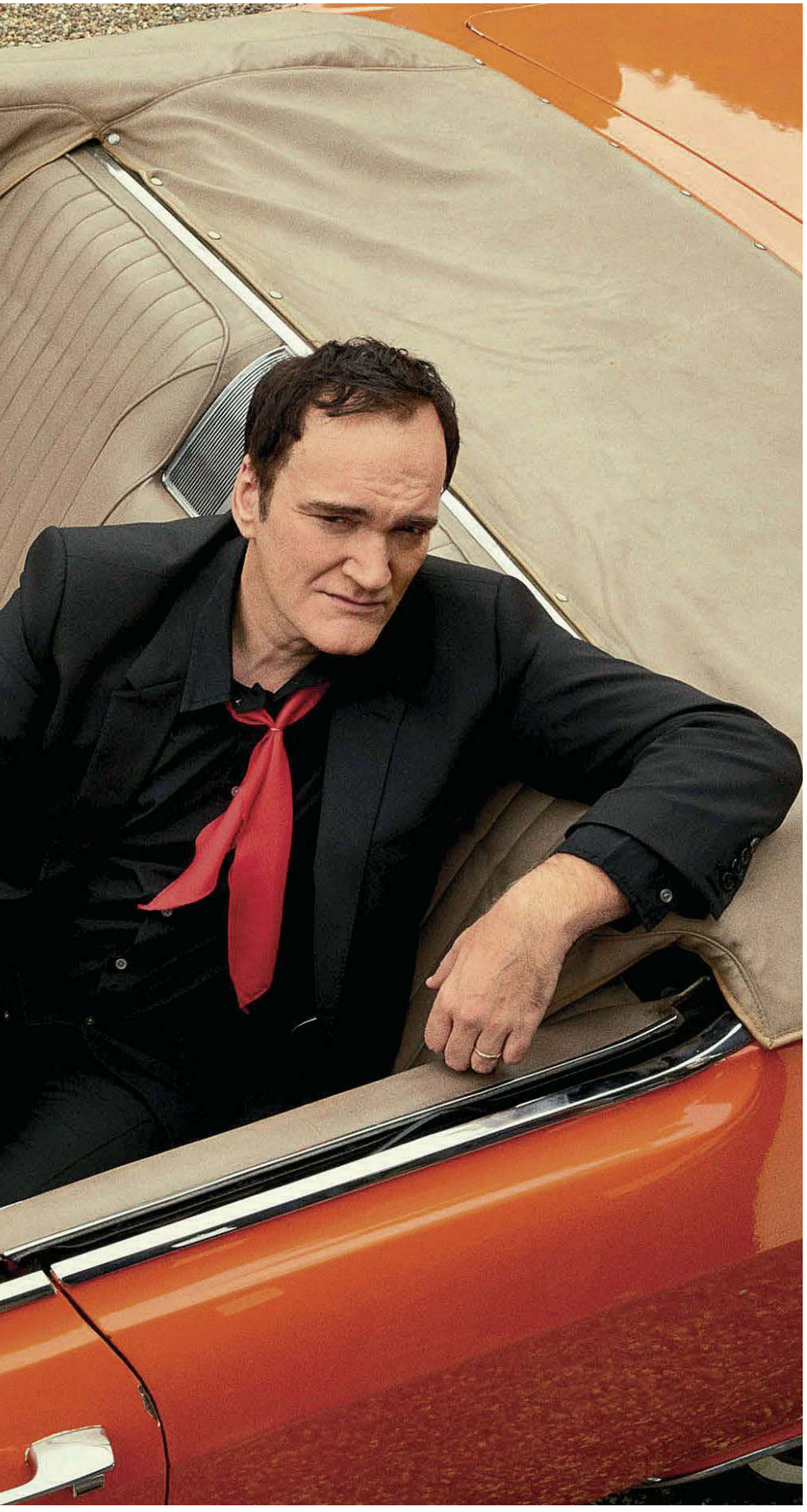

Quentin Tarantino'nun yönettiği filmin başrollerinde Brad Pitt ve Leonardo DiCaprio var.

Tarantino 'harikalar diyarında'

Aşk, gözyaşı, kan, kin ve sinema sevdası... Quentin Tarantino yıldız oyuncu kadrosuyla kotardığı ve "Los Angeles'a bir aşk mektubu" olarak nitelediği "Once Upon a Time ... in Hollywood / Bir Zamanlar... Hollywood'da" adlı filmiyle düşlerin yaldızını kazıyor mu yoksa bizi uyutuyor mu, göreceğiz. Yılın muhtemelen en beklenen filmi vizyonumuzda.

ESİN KÜÇÜKTEPEPINAR
esin.sinema@gmail.com

"Once Upon a Time ... in Hollywood / Bir Zamanlar... Hollywood'da" bir yerlerde, Sharon Tate rolündeki Margot Robbie'yi sinema gişesinde kendi filmine bilet alırken görüyoruz. "Ben Sharon Tate. Bu filmde oynuyorum," diyor, bastıramadığı tatlı bir gurur ve neşeyle. Sonrasında da zaten seyircinin kahkahalı tepkileri eşliğinde "The Wrecking Crew" (1968) adlı şamatacı güldürü filmi oynuyor. Tate'in kendi rol aldığı filmi izlerken gördüğümüz güzelim yüzü, karanlık salonda perdeden yansıyan ışıkla aydınlanmış

durumda. Hatta kendi görüntüsünün gözlük camından yansımaları da adeta başında bir hale oluşturuyor. Quentin Tarantino ya da kısaca QT filmlerine hayatın mânâsını keşfetmek için gitmesek de böyle küçük sinefil paylaşımlarına yüklediği kutsanmış duygularısevdiğimiz ortada. Aynı zamanda "Sharon Tate'in öldürülmesini de konu olan bir Hollywood öyküsü anlatacak," başlıklı flaş haberlerden bu yana sabırsızlıkla beklenen filmin "Peki nasıl olacak?" kısmı da az çok netleşiyor, elbette şefkatle olacak. Peki ya gerisi derseniz, film bu ay vizyona giriyor.

AĞUSTOS 1969, MASUMİYETİN SONU

"Bir Zamanlar... Holywood'da"nın bir "Sharon Tate filmi" olmadığını biliyoruz. Adının masalsı çağrışımı da düşler diyarı Hollywood'un eklenmesiyle iyice katmerlenmiş. Afişlerde ise kocaman görebileceğiniz üzere Leonardo DiCaprio ve Brad Pitt olmak üzere iki erkek star var. Popülerliği hayli azalan dertli TV aktörü ile onun dublörü ve tasasız takılan kankası, filmin ana karakterleri. Belli ki mevzu dön dolaş o meşum katliama bağlanacak.

1969 Los Angeles yazında, hem de tam 50 yıl önce bugünlerde, bir 9 Ağustos akşamında, Charles Manson'ın tarikatındaki kadınlara azmettirdiği vahşi cinayetlerin hiç unutulmayan dehşeti düşünülünce durum vahim. Mümkünse Tarantinovari intikam hissiyatıyla coşmak ve bu uğurda çıkacak kan ve revandan payını almak için sıraya girecek izleyici sayısı az olmayacak tabii ki. Hele ki Sharon Tate'in öldürüldüğünde sekiz buçuk aylık hamile olması ve ünlü yönetmen kocası Roman Polanski'nin o esnada evden uzakta bir film setinde olduğu için kurtulmasının yarattığı ayrı trajik hissiyat düşünülürse. Hollywood'da 'masumiyet çağının sonu' olarak da mimlenen bu katliamın ardından Polanski cephesinde yaşanan diğer skandallar; 13 yaşındaki bir genç kızla ilişkiye girmesi nedeniyle mahkemelik olması ve hapse girmemek için Avrupa'ya kaçması gibi meseleler hayli çetrefilli.

Dolayısıyla bu çetrefilli meselelerin, QT için 'bir gönül projesi' olan ve bizzat 'muhtemelen en kişisel filmim' dediği bu senaryoya nasıl malzeme edileceği merak konusu. Hele ki #metoo (bizim #susmabitsin) kadın hareketine vesile olan tacizci Harvey Weinstein'in onun filmlerinin de yapımcısı ve kadim dostu olduğu düşünülürse. Üstelik yaptıklarını duymasına rağmen ses çıkarmaması düşünüldüğünde. Ve de "Kill Bill"deki (2001) oyuncusu Uma Thurman'a ölümcül olabilecek fiziksel zarar veren 'yönetmen kaprisleri'ni kerhen de olsa itiraf ettikten sonra. Ama sonuçta Tarantino bunlardan muaf tutuldu ve filmini yaptı. Filmi de "Los Angeles'a yazılmış bir aşk mektubu" olarak özetledi. Dolayısıyla gerçekte yaşanmış bir trajediyi zaten kişisel anılardan yansımış haliyle izleyeceğiz.

"Once Upon a Time ... in Hollywood / Bir Zamanlar... Hollywood'da" hakkında "Alfonso Cuarón'un 'Roma'sı vardı ve 1970'te Mexico City'de geçiyordu. Benimki de bu," demiş, malumunuz zaten. Yılın neredeyse en beklenen filmi olarak iddiasını ne denli gerçekleştirdiğini hep birlikte göreceğiz ama bu yıl Altın Palmiye için yarıştığı Cannes'da çoğu yabancı eleştirmenin filmi baştacı ettiğini, gerçi olumsuz yorumların da eksik olmadığını biliyoruz. Beğenenler "Jackie Brown" (1997) olgunluğu ve sevecenliğine olan benzerlikten dem vururken yönetmenin uzun süredir ilk kez bu kadar eğlenceli bir film yaptığını söylemişler. Beğenmeyenler ise eleştirilerini son dönem tarihî gerçekleri keyfe keder yorumladığı intikam filmlerinin ruhsuzluğuna bağlamışlar besbelli. Her türlü durumda filmin iki saat 42 dakikalık süresi düşünülünce, vadedilen Hollywood güzellemesine bolca zaman ayrıldığı ortada.

Filmde, Margot Robbie'yi Sharon Tate rolünde izliyoruz.

PÜR SİNEMA FETİŞİ

"Bir Zamanlar... Hollywood'da"nın iki ana karakteri, 'efendi ve hizmetkâr arasındaki yakınlık ise belli ki göstermelik değil. Onlar eşit, hatta 'badi filmlerine' nazire iki kafadar gibi görünüyorlar. Artık gözden düşmeye başlayan western TV dizisi starı Rick (Leonardo DiCaprio) ile onun gerektiğinde şoförlüğünü de yapan, moral vermeyi de ihmal etmeyen dublörü Cliff (Brad Pitt) arasındaki dost ilişkisi filmin merkezinde. TV'den

İSTANBUL MODERN'DE YAZ TATİLİ

ATÖLYE iM İSTANBUL MODERN

GEÇİCİ MEKÂN TEMPORARY SPACE

7-12 YAŞ GRUBU YAZ SANAT ATÖLYELERİ

17 HAZİRAN – 29 AĞUSTOS 2019

Yaz tatilinde çocuklar için sanat dolu bir program İstanbul Modern'de!

İstanbul Modern Sanat Müzesi, 17 Haziran – 29 Ağustos 2019 tarihleri arasında, yaz tatilinde çocuklara sanat dolu bir program sunuyor. 7-12 yaş aralığındaki çocuklar bu program kapsamında müze uzmanlarıyla birlikte sanatı yorumlamaya ve sanatsal üretimler gerçekleştirmeye yönelik atölye çalışmalarına katılabiliyor.

YAZ SANAT ATÖLYELERİ

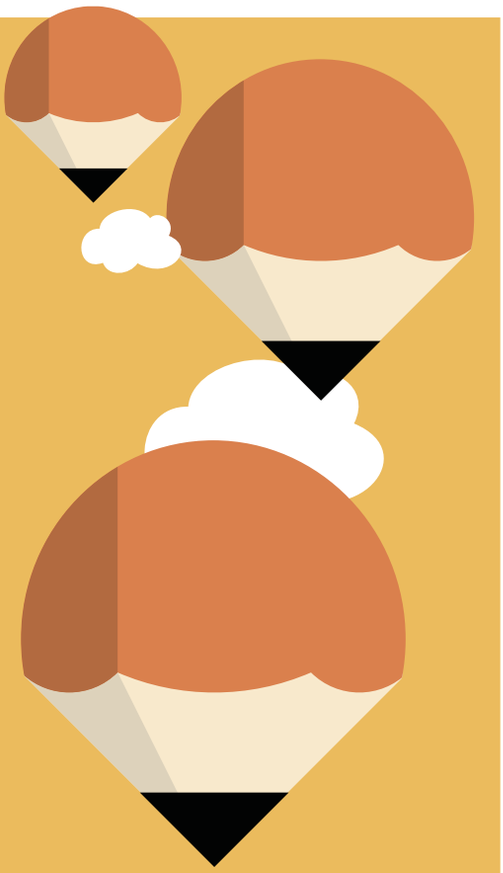

RESİMLER VE KOSTÜMLER - PAZARTESİ GÜNLERİ
19 Ağustos **10.00-12.00** - 5, 26 Ağustos **13.30-15.30**

RESMİ DUYABİLSEYDİK NE OLURDU? - PAZARTESİ GÜNLERİ
5, 26 Ağustos **10.00-12.00** - 19 Ağustos **13.30-15.30**

AKIMLAR VE RESİMLER - SALI GÜNLERİ
20 Ağustos **10.00-12.00** - 6, 27 Ağustos **13.30-15.30**

SESSİZ FİLM - SALI GÜNLERİ
6, 27 Ağustos **10.00-12.00** - 20 Ağustos **13.30-15.30**

BİR HAYAL MEKÂNI - ÇARŞAMBA GÜNLERİ
21 Ağustos **10.00-12.00** - 7, 28 Ağustos **13.30-15.30**

ÇAMURDAN HEYKELLER - ÇARŞAMBA GÜNLERİ
7, 28 Ağustos **10.00-12.00** - 21 Ağustos **13.30-15.30**

ÇUKURLAR TEPELER - PERŞEMBE GÜNLERİ
1, 22 Ağustos **10.00-12.00** - 8, 29 Ağustos **13.30-15.30**

BASKILI ÇANTALAR - PERŞEMBE GÜNLERİ
8, 29 Ağustos **10.00-12.00** - 1, 22 Ağustos **13.30-15.30**

TUVALİMDEKİ DOĞA - CUMA GÜNLERİ
2, 23 Ağustos **10.00-12.00** - 9 Ağustos **13.30-15.30**

GELECEĞİN MİMARLARI - CUMA GÜNLERİ
9 Ağustos **10.00-12.00** - 2, 23 Ağustos **13.30-15.30**

Pazartesi günleri müzenin sergi alanları kapalıdır. Sergi gezisini kapsayan atölye çalışmalarında, konuyla ilişkilendirilen sanat çalışmaları ele alınır. Çocukların tüm atölye programlarına rahat kıyafetlerle katılmaları önerilir. Boyama atölyelerinde çocuklar İstanbul Modern önlüklerini kullanır.

Atölye süresi 2 saat, katılım bedeli atölye başına 150 TL'dir.

Yaz Sanat Atölyeleri İstanbul Modern üyelerine %10 indirimlidir.
%10 indirim Altın, Gümüş, Genç Modern, Aile ve Bireysel üyelerimiz için geçerlidir.

Katılımlar kontenjanla sınırlıdır.

Programlar hakkında ayrıntılı bilgi için **(212) 334 7312**
Online kayıt için **www.istanbulmodern.org** adresine başvurabilirsiniz.

KURUCU SPONSOR
Eczacıbaşı

ANA SPONSOR
DOĞUŞ HOLDING | BİLGİLİ HOLDING

DiCaprio ve Pitt, popülerliği hayli azalan dertli TV aktörü ile onun dublörü olarak karşımıza çıkıyor.

sinemaya geçmek isteyen Rick, iş kapmak adına ne kadar içleniyorsa azla yetinen Cliff o kadar sakin takılıyor. '60'lı yılların sonu olduğu için değişim zamanı. Vietnam Savaşı ve Prag Baharı filan henüz bizimkilere değmemişse de yeni 'Hippie' kuşağın Hollywood stüdyo düzenini çoktan sallamaya başladığı bir dönem. Arkadaki manzara ise diğer QT filmlerinin retro takıntısının ilham kaynağı.

'90'larda popüler kültür çöplüğünden itinayla dönüştürdüklerinin ham malzemesi burada, hepimizin sinema tarihinden ortak bilinçaltımıza kazınmış binbir resim. Hiç gidilmeden aşina olunan muhtelif Hollywood bulvarları, havuzlu villalar, pastel renkli Cadillac arabalar, bol paça rengârenk kıyafetler ve set ortamları zaten başlı başına 'marka' imgeler. Tarantino'nun bildik pür sinema fetişizmiyle iştah kabartacağı çok açık.

Gelgelelim, bu tatlı nostaljinin dibi belli ki hüzne bağlanacak. Zaten DiCaprio'nun oynadığı Rick'in şöhreti yeniden yakalama ve kendini 'ciddi aktör' olarak ispat etme kaygısı iki dakikalık fragmanda bile ortada. İster pişmanlıklarına yansın ister övgü alsın sürekli duygusal patlamalar yaşıyor, habire ağlamaklı görünüyor. Belli ki Tarantino, oyuncuların yaşadığı bu bitmeyen rekabetle ve yerini korumak adına sürekli tetikte olma çabasındaki hüzünle ilgileniyor. Bu da hep güneşli ve tasasız 'melekler kenti' güzellemesiyle çelişiyor. Nitekim bir yanda kurmaca karakterler, yani yaşını başını almaya başlamış iki Hollywood gediklisi, diğer yanda ise geleceği temsil eden genç ve güzel oyuncu, gerçekten yaşamış olan Sharon Tate var.

HERKES BURADA

Fragmandan fal bakılmaz ama Rick'in Nazileri ateşe verdiği film içindeki film sahnesi, açıkça yönetmenin "Soysuzlar Çetesi"ne gönderme. QT'nun Cannes'da gösterim öncesi basına gönderdiği "Aman filmin sonunu açık etmeyin" uyarısıyla ortalığı daha bir karıştırdığı düşünülürse başı sonu belli Manson cinayetleri de göz önüne alındığında, filmdeki final sürprizini az çok tahmin etmek zor olmaz.

Buna takılmayıp başa dönersek önümüzde uzun bir film ve Tarantino'nun "Bu kentte kendimi harikalar diyarında hissediyorum," sözleri var. Bruce Lee (Mike Moh) ve Steve Mcqueen (Damien Lewis) misali ani ve erken ölümleriyle üzen ikonları hatırlamış. Şimdilerin Al Pacino, Kurt Russel, Bruce Dern gibi eskileri; Emile Hirsch ve Dakota Fanning gibi yenileri filmin geniş oyuncu kadrosunda. Göz kırpsak kim bilir kimleri kaçıracağız? Yine de Manson'ın müridi kadınlar arasında tekinsiz bakışlarıyla fark ettiğimiz Lena Dunham'ı ünlü "Girls" dizisinden tanıyoruz. Geçmiş ile parlak gelecek arasında duran öldürücü tarikat kadınları bildik Hollywood düşlerini kısa süreliğine de olsa huzursuz edecekler, belli. Gelgelelim Tarantino, burada "Mullholand Drive" (2001) veya "Sunset Boulevard" (1950) gibi kâbuslarla ilgilenmiyor muhtemelen. Kendisi gibi Hollywood'da anında yer bulan yetenekli Roman Polanski'ye olan hayranlığı, bu düş fabrikasının yaldızını kazımaya el vermiyor olabilir. Hatta tersine önceki işlerinden, Harikalar Diyarı'ndaki Alice gibi, aklın alamadığı olayları kendince mantık yaparak aşmaya çalıştığını biliyoruz. Bu durumda Rick, Cliff ve Sharon gibilerine yeni bir başlangıç fırsatı verme arzusu da anlaşılır. Yine de dön dolaş karanlık salondaki güzelim Sharon Tate sureti bize kalacak. **MS**

BODRUM MÜZİK FESTİVALİ

15. BODRUM MÜZİK FESTİVALİ

22-25 Ağustos 2019

D Marin
ANTHAVEN
ANT YAPI
NTV radyo
NTV
STAR
THE MARMARA BODRUM
ZAİ YAŞAM
TAV Passport
ZUBİZU
biletix ticketmaster Türkiye
BODRUM BELEDİYESİ

Fazıl Say • Sara Ferrández • **Pablo Ferrández**
Ksenija Sidorova • Elvin Hoxha Ganiyev
Faruk Kalaycı • **Francesco Tristano** • Korhan Futacı
Jess Gillam • Zeynep Özsuca • Nil Venditti
Mert Fırat • Vassilis Varvaresos • **Sväng**
Bilkent Senfoni Orkestrası • Umut Sağlam
Olten Filarmoni • İbrahim Yazıcı • **Karsu**
Doğuş Çocuk Senfoni Orkestrası'ndan Genç Yetenekler

Biletler Biletix'te

DOĞUŞ GRUBU
SANATA DOĞUŞTAN İYİ BİR GELECEK

bodrummuzikfestivali.com
/bodrummuzikfestivali

Bu ay vizyona girecek son filminde dublör Cliff Booth'u canlandırıyor.

Sinema aşkı adına

Önceleri sadece 'seksi' ve 'güzel' sıfatlarıyla tanımlanan Brad Pitt, artık iyi oyunculuğuyla da tanınan bir aktör. Bu ay gösterime giren Quentin Tarantino imzalı "Once Upon a Time ... in Hollywood / Bir Zamanlar... Hollywood'da"da başrolü Leonardo DiCaprio'yla paylaşıyor.

SEVİN OKYAY
sevino@gmail.com

Eskiler "Güzellik başa belâ," derdi. Gerçi yaşıtlarımız, hatta daha genç olanlar bu deyişin Hollywood sakinleri için geçerli olmadığını düşünmüşlerdir; çünkü Altın Çağ'da da, daha sonrasında da güzellik, sinemaya girmek için işe yarayan bir silahtı. Önce oyuncu, sonra meşhur olmanın başlıca şartıydı.

Oysa daha yakınlarda çok güzel olmanın sıkıntısını yıllarca çekmiş iki Hollywood sakini tanıyorum: Brad Pitt ve Leonardo DiCaprio (Britanya'da Jude Law gibi). Bu ay gösterime giren "Bir Zamanlar... Hollywood'da"da başrolü paylaştığı bir yaş küçüğü Leonardo DiCaprio gibi Brad Pitt'in adı da yıllar boyunca oyunculuktan çok yakışıklılığı çağrıştırdı. Oysa artık hayli gerilerde kalmış "Thelma ve Louise"den (1991) bu yana oyunculuğuyla da dikkati çekmişti. "Legends of the Fall / "İhtiras Rüzgârları" (1994) ile hem Oscar hem Altın Küre'ye aday olup "12 Monkeys / 12 Maymun" (1995) ile de Altın Küre almasından sonra oyuncu olarak kabul görmeye başladı. Şimdi ise hem Oscar'da hem Altın Küre'de dört adaylığı, birer ödülü var.

William Bradley Pitt, kamyon şirketi yöneticisi William Alvin Pitt ile okul danışmanı Jane Etta'nın oğlu olarak 18 Aralık, 1963'te Shawnee, Oklahoma'da doğdu, Missouri'de büyüdü. Üç kardeşin en büyüğüydü. Gazetecilik ve reklamcılık okuduğu hâlde oyunculuğa duyduğu sevgi nedeniyle mezuniyetin eşiğinde okulunu bırakıp Hollywood'a yerleşmişti. Dindar ailesinin tepkisinden çekindiği için de onlara, sanat tasarımı eğitimi görmek için Pasadena'ya gittiğini söyledi. Hollywood'da oyunculuk dersleri aldı, şoförlük dahil birçok ek iş yaptı. Buzdolabı taşıdı, iş yerlerine giden Los Angeles'lı striptizcilerin şoförlüğünü yaptı, hatta El Pollo Loco fast food için tavuk kılığına bile girdi.

Bugünkü yerine gelişi hiç kolay olmadı. Brad Pitt, ilk yıllarında bile tesadüfen yıldızlık tahtına oturan biri değil, yıllarını kamera önünde geçirmiş tecrübeli bir sanatçıydı. 1991'de Ridley Scott'un "Thelma & Louise"inde Geena Davis'in karakterini baştan çıkartan J.D.'yi oynadığında 20. kez kamera karşısına geçiyordu. Ama dedik ya, güzellik başa bela!

Pitt'in Thelma ve Louise'in arabalarına aldığı tatlı dilli avare otostopçu performansı, perdede çok az süreyle görülmesine rağmen ona yıldırım hızıyla dünya çapında şöhreti getirdi. Alımlı kötü çocuk karizması ile cinsel cazibesi (özellikle Geena Davis'le ateşli bir aşk sahnesi) onu gerçek bir seks sembolü yapıp çıktı. Derler ki pek çok video cihazında geriye sarma düğmesinin aşınmasına sebep olmuş. Zaten ev kadını Thelma da (Geena Davis) onu, bluciniyle yürüyüp giderken arkadan görünüşü hoşuna gittiği için arabaya almıştı.

LAFIN KISASI, NEREDEN NEREYE!

1991'de ilk başrolüne de kavuştu. Tom DiCillo'nun filmi "Johnny Suede"e adını veren karakteri oynadı. Umut vadeden genç bir yönetmenin ilk ve kaliteli filmiyle başrol oyuncuları arasına girmesi kendi seçimi mi, şansı mı, bilemiyoruz. Ancak sonraki tercihlerine bakınca, kalıcı ve kaliteli filmlere, göze çarpmayan projelere, küçük diye nitelendirilen filmlere hep sempati duyan Pitt'in, DiCillo'nun filmini bilerek seçtiğini düşünmek akla yakın. Öte yandan, pek anlaştıkları da söylenemez. Öyle

Her ergen odasının duvarlarını süsleyen "Fight Club"daki replikleri hafızalara kazındı.

Ünlüler geçidi "Vampirle Görüşme"de Tom Cruise'la aşık atıyor.

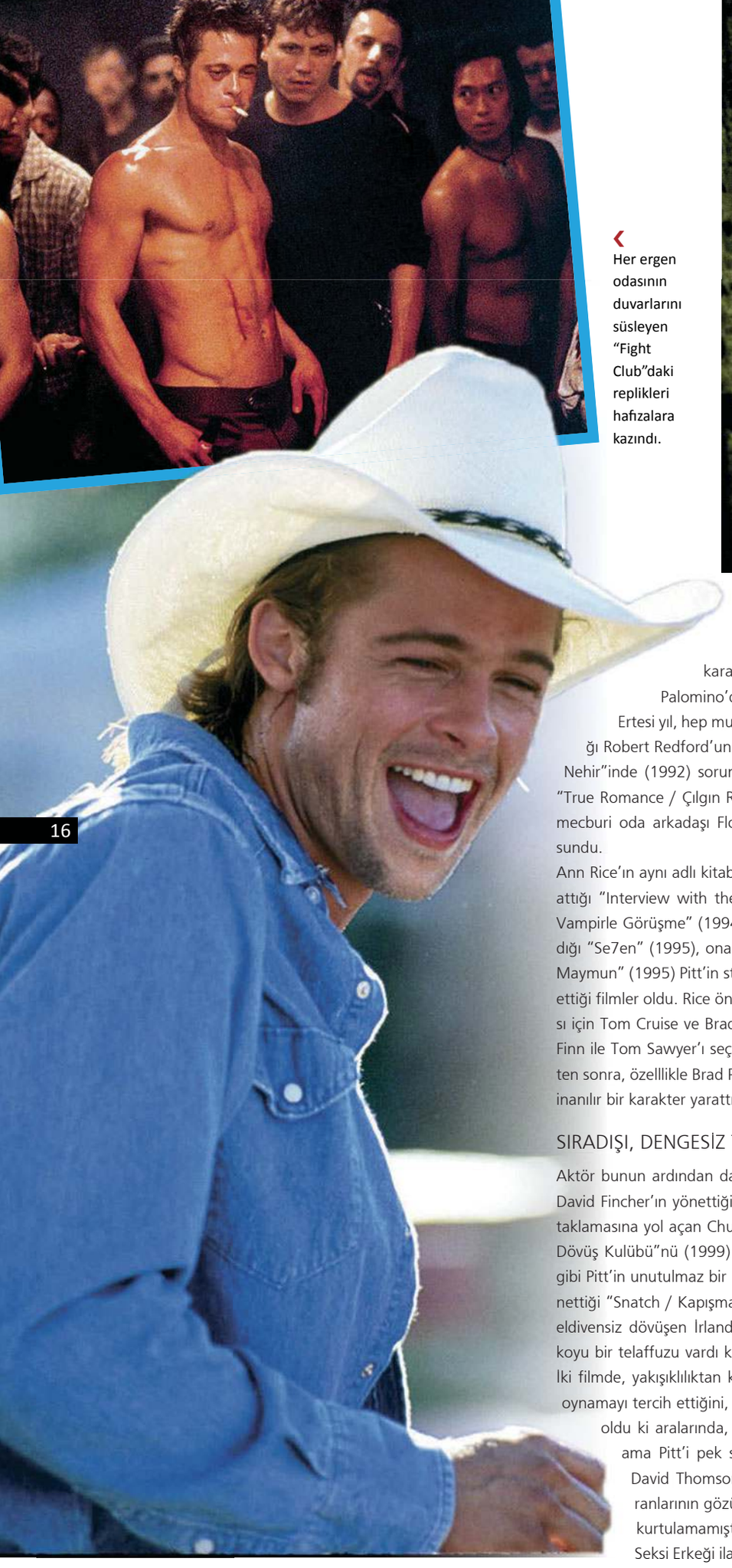

ki Di Cillo'nun 1995 yapımı "Living in Oblivion / Manik Depresif"teki başkarakteri kendini beğenmiş ve egoist Chad Palomino'da onu model aldığı söylenir.

Ertesi yıl, hep mukayese edileceği, varisi gözüyle bakıldığı Robert Redford'un "A River Runs Through It / Bizi Ayıran Nehir"inde (1992) sorunlu küçük kardeşi oynadı. 1993'te de "True Romance / Çılgın Romantik"te Dick'in kafası hep iyi olan mecburi oda arkadaşı Floyd olarak unutulmaz bir performans sundu.

Ann Rice'ın aynı adlı kitabından uyarlanan ve Tom Cruise'la aşık attığı "Interview with the Vampire: The Vampire Chronicles / Vampirle Görüşme" (1994), Morgan Freeman'dan aşağı kalmadığı "Se7en" (1995), ona Altın Küre getiren "12 Monkeys / 12 Maymun" (1995) Pitt'in starlığı ile birlikte iyi aktörlüğünü de ilan ettiği filmler oldu. Rice önce, kitabının beyazperdeye uyarlanması için Tom Cruise ve Brad Pitt'in seçilmesini onaylamadı. "Huck Finn ile Tom Sawyer'ı seçermiş gibi," dedi. Ancak, filmi gördükten sonra, özelllikle Brad Pitt'in Louis performansını izleyince çok inanılır bir karakter yarattığını ilan etti.

SIRADIŞI, DENGESİZ TİPLER

Aktör bunun ardından da iyi performanslar sunmayı sürdürdü. David Fincher'ın yönettiği, herkesin özel kulüplerde birbirini pataklamasına yol açan Chuck Palahniuk uyarlaması "Fight Club / Dövüş Kulübü"nü (1999) elbette unutmuyoruz ama tıpkı Floyd gibi Pitt'in unutulmaz bir başka karakteri de, Guy Ritchie'nin yönettiği "Snatch / Kapışma"daydı (2001). Annesini çok seven ve eldivensiz dövüşen İrlandalı çingene Mickey'yi oynamıştı. Öyle koyu bir telaffuzu vardı ki aracı olmadan dediği anlaşılmıyordu. İki filmde, yakışıklılıktan kurtulmak için sıradışı, dengesiz tipleri oynamayı tercih ettiğini, sakal bırakıp saç uzattığını söyleyenler oldu ki aralarında, genelde nefis oyuncu portreleri çizen ama Pitt'i pek sevmediği belli olan İngiliz eleştirmen David Thomson da vardı. Ne yazık ki, genç kız hayranlarının gözünde öncelikle sarışın bir ilah olmaktan kurtulamamıştı. People dergisinin onu Dünyanın En Seksi Erkeği ilan etmesi de durumu düzeltmedi. Bera-

"Thelma & Louise"deki otostopçu performansı, Pitt'e yıldırım hızıyla dünya çapında şöhreti getirdi.

"Se7en"daki Mills rolüyle Morgan Freeman'dan aşağı kalmıyor.

"Snatch"te canlandırdığı İrlandalı çingene Mickey'in öyle koyu telaffuzu vardı ki aracı olmadan dediği anlaşılmıyordu.

Coen Kardeşlerin "Burn After Reading"inde Chad Feldheimer'e hayat verdi.

Cate Blanchett'la başrolü paylaştığı filmdeki Benjamin Button rolüyle hem Oscar hem de Altın Küre'ye aday oldu.

berlikleri sansasyon yaratıyordu: Juliette Lewis, Gwyneth Paltrow, Jennifer Aniston, ille de Angelina Jolie.

Geena Davis ve Juliette Lewis ilişkilerinin ardından, Gwyneth Paltrow'la yaşadığı fırtınalı beraberlik bir kez daha 'seksi erkek' imajını körüklemişti. Jennifer Anniston'la yaptığı evlilik hem çok ilgi uyandırdı hem de sayısız kırık kalbe yol açtı. "Mr. and Mrs. Smith"te birlikte oynadığı Angelina Jolie'ye gönül verip Anniston'ı bırakarak onunla birlikte olması ise basının dikkatinin bir an bile olsun onların ve evlat edindikleri çocukların üzerinden ayrılmadığı 'Brangelina' yıllarını başlattı. Aslında bu evlilik sayesinde kendine, çeşitli ırklardan çocuklara babalık eden ve kıtadan kıtaya dolaşan eylemci olarak yeni bir tip çizmişti. Çeşitli ırk ve milliyetten çocuklarının yanısıra, üç tane de 'biyolojik' çocukları var. Ancak, Angelina Jolie'in ayrıldığı babalarına çocuklarını göstermek istememesi, sahip olduğu tek başına velayet hakkını etkileyeceğe benziyor. Pitt'in aileye hiçbir maddi katkıda bulunmadığı iddiasını da, aktörün avukatları bir milyon 300 bin dolarlık masrafın karşılandığını kanıtlayarak çürüttü. Annelerinin babalarını suçlamaya çalışmasının bir tepkisi olarak çocukların Brad'i yeniden aralarında görmek istedikleri söyleniyor.

ÖDÜLLÜK PERFORMANSLAR

Jolie ile beraberliklerinin başında bir süre sinemadan uzak duran Pitt, tam gönlüne göre bir film olan "Babel / Babil"le (2006) geri döndü. Onun ardından kendi yapım şirketinin filmi olan ve çok sevdiği "The Assassination of Jesse James by the Coward Robert Ford / Korkak Robert Ford'un Jesse James Suikastı" (2007) geldi. Aktör 80 yaşında doğan ve yeni doğmuş bir bebek olarak ölen Benjamin Button ile ("The Curious Case of Benjamin Button", 2008) gene Oscar ve Altın Küre adayı oldu. Aynı yılki "Burn After Reading" ile "Inglourious Basterds / Soysuzlar Çetesi" (2009) onun komedyenliğini de kanıtlayan filmlerdi. Quentin Tarantino'nun "Inglourious Basterds"ındaki (2009) Teğmen Aldo Raine'den iki yıl sonra da, 2011'deki iki başarılı, ödüllük performansı geldi.

Terrence Malick'in 40 yıllık meslek hayatındaki beşinci filmi "The Tree of Life / Hayat Ağacı", 1950'li yıllarda Teksaslı, üç çocuklu bir ailenin hikâyesini anlatıyor. Pitt'i, çocuklarına duyduğu sevgiyi ifade edemeyen, sert baba O'Brien olarak izliyoruz. "Moneyball / Kazanma Sanatı"nda ise, karşımıza hakiki bir karakter, Oakland A beyzbol takımını bilgisayar analizinden yararlanarak küçük bir bütçeyle başarıya götüren Billy Beane olarak geliyor. İkisiyle New York Film Eleştirmenleri Grubu'nun ödülünü aldı, Gotham Ödülü'nü "Tree of Life"ın oyuncu kadrosuyla paylaştı. "Moneyball" ile kimi eleştirmen gruplarının favorisi oldu.

TEK OSCAR'I YAPIMCI OLARAK

"Killing Them Softly / Kibarca Öldürmek"in (2012) Jackie Cogan'ı, "True Romance"teki Floyd ve "Snatch"in Mickey'i gibi, unutulmaz Pitt karakterlerinden biri. "12 Years a Slave / 12 Yıllık Esaret" (2014) ile tek Oscar'ını yapımcı olarak paylaştı. Brad Pitt, oyuncu olarak 80 filmine karşı, 52 filmde de yapımcılığı üstlendi (yapım yönetmenliği, post-prodüksiyon dahil). Yani, People dergisinin 'Yaşayan En Seksi Erkek' unvanını paylaştıkları meslektaşı George Clooney gibi (Onu "Güzel çocuk Pitt," diye çağırıp kızdırıyor), oyunculukla yetinmiyor, sinemaya katkıda bulunmak için aşkla çalışıyor.

Bu ay onu daha önce "Soysuzlar Çetesi"nde birlikte çalıştığı Quentin Tarantino'nun "Bir Zamanlar... Hollywood'da"sındanın dublör ana karakteri olarak izleyeceğiz. Ardından da eylül ayında "Ad Astra / Yıldızlara Doğru"da karşımıza çıkacak. Bu filmde Pitt, uzayda gizli bir göreve çıktıktan sonra kendisinden bir daha haber alınamayan babasının (Tommy Lee Jones) ardından giden astronot Roy McBride'ı oynuyor.

Tercih ettiği filmler, onun her şeyden önce cesur bir oyuncu olduğunu gösteriyor. Brad Pitt, tesadüfen yıldızlık tahtına oturan bir yakışıklı değil, kamera karşısında uzun yıllar geçirmiş tecrübeli, yetenekli bir sanatçı. Dindar ailesinden saklayarak başladığı mesleğini daha yıllarca başarıyla sürdürecek ve hep rizikolu projeleri tercih edecek diye umuyoruz. **MS**

"Kadın karakterin olgunluğuyla ilgili bir film"

Bu ay gösterime giren "Sadık Bir Adam"ı filmin başrolünü üstlenen Laetetia Casta ile konuştuk.

NİL KURAL
nil.kural@milliyet.com.tr

L'homme fidèle / Sadık Bir Adam", aktör Louis Garrel'in yönetmen koltuğuna oturduğu ikinci film. Film, Marianne'in sevgilisi Abel'i en yakın arkadaşları için terk etmesi ve arkadaşlarının ölümünden sonra çiftin bir araya gelmesi etrafında dönüyor. Marianne'i süper model olarak kariyerinde oyunculuğa da yer açan Laetitia Casta'nın canlandırdığı filmde, Abel'i Casta'yla 2017'de evlenen Louis Garrel canlandırıyor. Casta'yla bir araya geldik ve oyunculuğa bakışı ve "Sadık Bir Adam"ı konuştuk.

Hayatınızda çok farklı şeyler yaptınız. Oyunculuğu kariyerinizde nerede görüyorsunuz?
Artık oyunculuk kariyerimi inkâr edemem. Sonunda bunun hayatımın bir parçası olduğunu tamamen kabul ediyorum. Şu aralar bana doğal geliyor. Bunun tecrübeyle de ilgisi yok, kim olduğunu bulman zaman alıyor.

Hangi noktada "Tamam, ben oynayabiliyorum," dediniz?
Bunu her zaman düşündüm. Sadece bir süre, ne kadar ken-

Casta, başrolleri 2017'de evlendiği Louis Garrel ile paylaşıyor.

dimden verebileceğimi bilemediğim için kendimi fazla göstermekten korktum. Ama şimdi kendim gibi hissediyorum ve bunu gösterebilecek gücü kendimde bulabiliyorum. Çünkü hayat hakkında daha fazla bilgi ve tecrübe sahibiyim. Hem oyunculuk hem de hayattan bahsedebilmek anlamında...

Filmdeki karakteriniz hem güçlü hem hassas. Çok katmanlı bir karakter olduğu söylenebilir. Siz karakteriniz hakkında ne düşünüyorsunuz?
Marianne'in olaylara bakışında olgunluk var. Bence yaptığı kötü denebilecek şeyde bile oldukça dürüst. Hayatı ve aşkı gerçek bir şekilde yaşamaya çalışıyor. Yüzeysel değil, gerçek bir şey yaşamak istiyor. Bu nedenle Abel'i kaybetmek pahasına bir risk alıyor. O yüzden oynamak çok ilginçti.

Filmin başında çok dürüst bir ayrılık sahnesi var.
Marianne, sesinin duyulduğundan emin değil. Abel merdivenlerden düştüğünde olayı idrak ettiğini anlıyoruz. Bence birinden ayrılmanın iyi bir yolu yok. O sahnede, kadın hamile olduğunu, çocuğun babasının Abel'in en yakın arkadaşı olduğunu ve evlenmek için gün aldıklarını açıklıyor; sevgilisine... Oynarken Louis'nin (Garrel) "Dram ekleme," dediğini hatırlıyorum, "Zaten yeterince dramatik" olduğunu vurgulayarak. Sahneyi tek seferde çektik.

Casta, oyuncu olarak kendisine güven duymaya başladığını ifade ediyor.

Filmin yönetmeniyle başrolü paylaşmak zor muydu?
Kolay değildi, nefret ettim aslında. Karakterimi canlandırırken Louis kameranın yanında duruyor ve sert, memnuniyetsiz yüz ifadeleri yapıyordu. Berbat bir iş çıkardığımı hissediyordum. Sonra kamera ona döndüğünde tamamen kendi karakterini oynamaya koyuluyordu. Garip bir ikilemde kalıyordum.

Filmin adında sadakat olsa da, film sanki daha ziyade olgunlaşma ilgili. Değil mi?
Evet. Filmin başında Marianne bir kadına dönüşüyor. Ne istediğini biliyor: Bir çocuk. Belki Abel'e önceden sordu ve hazır olmadığını gördü. Arkadaşından hamile kalınca düşündü ve ne istediğine karar verdi. Bence bu, kadının olgunluğuyla ilgili bir film...

O yüzden mi önceden oynayamayacağınızı düşünüyorsunuz? Zamanlama konusunu biraz açabilir misiniz?
Evet, Marinne'i daha önceden oynayamazdım. Ben de o kadar olgun değildim. Gördüm geçirdim ve şimdi oynayabiliyorum. Hayatımda olanlar nedeniyle 15 yaşında çalışmaya başladım. Başımdan bir sürü şey geçti. Şimdi hayatı yakaladım gibi geliyor. Ama bu film, kendimle ilgili bir şeyi kanıtlamama vesile oldu. Belki bir oyuncu olarak... Özellikle de tanıdığım biriyle çalışırken. Sadece bir ilham perisi değilim, oyuncuyum diyebilirdim. İlham perisi etiketinden hiç hoşlanmam, çok pasif bir roldür bir kadın için. Karakterin gücünü yansıtmak için mücadele verdim ve bu, benim için önemliydi. Tanıdığım birine içimdeki aslanı göstermemiştim. Aynı durum onun için de geçerliydi. Ben de Louis'nin sert, talepkâr yönetmen yönüyle tanıştım.

"İNSANIN KENDİSİNE SADIK OLMASI ÖNEMLİ"

Sadakat sizin için önemli mi?
Benim için önemli olan insanın kendisine sadık olabilmesi. Bence bu önemli bir değer. Yalan söylememek ve kendini bir başkasına dürüstçe gösterebilmekten bahsediyorum. Biri size sadığım diyorsa ve bir gün bunun gerçek olmadığını fark ediyorsanız bu, bence felaket. Ama ben böyleyim diyorsa daha iyi değil mi?

Filmin başında Marianne'in istediğinin peşinde koştuğu dönemde siz farklı mıydınız?
Bir hayaletle uğraşmıyordum tam olarak. Hayatımda hiç sevgiyle oyun oynamadım. Oynadığım başka şeyler oldu ama sevgi, aşk konularında hep çok ciddiydim. Fazla ciddiydim bile denebilir. Çok erken yaşta çalışmaya başladığım için ergenlik dönemi yaşamadım. Hep çok olgun ve ciddi bir tip olmak durumundaydım. Erkeklerle dansa gitmek filan hiç ilgimi çekmedi. Çok çekingen bir tiptim. Kendimle rahat değildim, o yüzden de hafiflik içeren bir ergenliğim olmadı.

Normal bir ergenlik geçirmemek sizin seçiminiz miydi?
Evet.

Buna feminist bir film denebilir mi? Kadınlar güçlü ve kararları onlar veriyor.
Abel, kusursuz bir erkek karakter değil ve bence onda iyi olan da bu. Louis Garrel'i farklı bir şekilde görüyoruz. Ama bence gerçek hayatta bu hâline daha yakın, canlandırdığı karakterlerden ziyade, buna benziyor. Feminist demek istemem ama kadın portreleri üzerine bir film.

Filmde cinayet fikri de var. Kadınlar tehlikeli de.
Evet. Toplumda kadınları cadı gibi görme eğilimi süregelir. Filmde de bunun şakası yapılıyor biraz. Bence insan olarak hepimiz çok karmaşığız. Tehlikeli taraflar elbette yok değil. **MS**

Morgan Freeman'ın canlandırdığı Başkan'ı Gerard Butler kurtarıyor.

Hollywood'un kurtarma sınavı

Bir Amerikan başkanının daha tehlikenin göbeğinde dans ettiği "Angel Has Fallen" gösterime girerken, Hollywood'da birilerini ya da bir şeyleri kurtarmanın cazibesini masaya yatırdık.

SELİN GÜREL
gurel.selin@gmail.com

Hollywood filmlerinden kurtarma eylemini olduğu gibi çıkarsanız, geriye kalan kısmın anlamlı bir bütün oluşturabileceği gerçekten şüpheli. Amerikan başkanını, prensesleri, çaresiz rehineleri, zor durumdaki astronotları, masum sevgilileri, umutları tükenmiş askerleri, babanın cesaretine muhtaç aileleri, kurtarıcıları gelene kadar hiç ağlamayan cevval minikleri, emanet çocukları, felaketten sağ çıkanları, yavru köpekleri, bebekleri, en yakın dostları, bedenlerine şeytan girmiş genç kızları, kimi zaman koskoca bir orduyu kimi zaman tek bir insan ruhunu, bazı durumlarda galaksiyi bazense Dünya'yı ve nihayetinde Matt Damon'ı kurtarma işi

Şövalye ruhlu bodyguard Kevin Costner, Whitney Houston'ı 17 ayrı şekilde kurtarıyor.

"Twilight"ta Kristen Stewart, narin bedenini ölümsüz aşkı Robert Pattison'a siper etmişti.

biraz olsun savsaklansa, Hollywood'un çarkına çomak sokuldu demektir. Hatta bırakın Hollywood'u, bu durumda seyirciyi 'kurtarma'nın cazibesiyle sarıp sarmalayan sinemanın sıcak koynuna da büyük bir darbe indirildiğini farz edebiliriz.

Kurtarmak kahramanlığın şerefidir, onu biliyoruz da, hangi durumlarda kimin kim tarafından kurtarıldığı üzerine düşünmek kaş kaldıran keşiflere yer açabilir. Diğer yandan sinemadaki kurtarma sahnelerinin, seyirciyi istenen noktaya çekmek açısından en hızlı ve en verimli sonucu verdiği unutulmamalı. Biraz da kurtarılma ânının pompaladığı o ferah güvenlik duygusu aşkına izlediğimiz süper kahraman filmleri, bu noktada kapsam dışı. Karakterler hakkında bu tür belirleyici özellikler barındırmayan filmleri düşünün; yani bir saat içinde büyük işler başaracak bir kahramanın ilk ortaya çıktığı andan itibaren sırtında 'pelerin'le gezmediği filmleri... Ya da en kısa yoldan özetleyelim: Mark Wahlberg, Bruce Willis, Tom Cruise olmayan kahramanları düşünün. Bu kahramanların gösterişli bir kurtarma sahnesinin baş kişisi olarak kat ettikleri mesafe, karakter gelişimiyle dolu sayfaların sonunda varılanla pekâlâ yarışabilir. Özellikle de bu ikisinin varmak istediği nokta aynıysa. Çünkü kurtarmak, kahramanlığın en kısa yoludur ve bu sebeple biraz da hilelidir.

BELLİ KRİTERLER

Yine de, bir karıncayı ezmeyerek onu kurtaran kahramanla, bu ayki vizyonun '90'lar model aksiyonu "Angel Has Fallen"-daki gibi Amerikan başkanını kurtarmaya soyunan kahraman arasında bir ayrım yapmadan, kurtarma kavramını ele alırken belli kriterleri gözetmeden ilerleyemeyiz. Kurtarmanın cazibesinden ve o çok sevilen gösterişinden besleneceğimiz için, masum kurtuluşları, isteksiz kurtarıcıları, kurtarılmak istemeyen, bunun farkında olmayan ya da değerini bilmeyecek kurbanları başka bir yazıya iteleyelim. Odak noktamız; kurtarmaya odaklı kurtarıcılar, kurtarılmayı bekleyen ya da sonradan minnettar kalacak kurbanlar ve gösterişli kurtarma sahneleri. Bu yazının vesilesi olan "Angel Has Fallen"ın bu minvalde ideal bir örnek olduğunu hatırlatmaya gerek yok. Çünkü malum, Hollywood'da galaksiyi kurtarmakla eşdeğer sayılabilecek tek

"Aliens"ta küçük bir kız çocuğunu kurtarmakla görevli Sigourney Weaver'ın bir kadın kurtarıcı olarak işi hiç de kolay olmadı.

şey Amerikan başkanını kurtarmaktır. Neredeyse daima güçlü ve karizmatik bir erkek figürü olarak yansıtılan başkanın fiziksel olarak kendisinden daha güçlü, mutlaka kendi bildiğini okuyan bir başka erkek figürü tarafından korunması ve kurtarılması makbuldür. Başkanın kendi başına kurtarıcılığa soyunduğu fanteziler de yok değil, ama konumu gereği böyle tek boyutlu fiziksel uğraşlara kendini kaptırması bu zamanda pek yakışık almaz. Roland Emmerich çağının kapandığını biraz da böyle anlıyoruz.

Erkek bir kahraman olarak, Dünya'yı, başkanı, bir otobüs dolusu rehineyi, savunmasız çocukları ya da sizden daha büyük kahramanlıklar göstermiş askerleri kurtarmıyorsanız, kurtarıcı unvanını elinizde tutabilmek için bir kadını veya en iyisi ailenizi kurtarmalısınız. Romantik bir çağda müstakbel partnerinizi dört nala koşan bir atın üzerinden burnu bile kanamadan çekip almanızla, bir suç filminde kızınızı Rus mafyasının elinden kurtarmanız arasında, yaratılan değer anlamında çok da büyük bir fark yok. Çünkü kurtarılanları cinsiyet ve konum açısından sınıflandırdığımızda, genel işleyişin çok temel bir varsayıma dayandığını görüyoruz: "Kadınlarda kurtarılma, erkeklerdeyse kurtarma fantezisi vardır; film, seyirci kendini bu fanteziye kaptırabildiği ölçüde hedefine ulaşır." Bu varsayımın geçerliliğini sorgulamak bu yazının işi değil, ama Hollywood'un bu kalıbın dışına çıktığı kadarıyla kısmen ilginçleşebildiği de bir sır değil. Bu döngüyü kırmak için kadını ve erkeği aynı evren içinde sırasıyla iki konuma da yerleştirmek, seyirci tatmini yaratmanın en basit ama nedense garantili yollarından biri. Skoru eşitlemek için, kısa ve geçici de olsa, çelik iradeli erkeğin kırılganlığını, kolayca incinebilir kadının içindeki cesareti sergileyebildiği sahnelerin hakkını verseniz yeter. Tüm hikâyesini kadın kahramanının tehlikelerden korunması gerektiği fikri üzerine kuran "Twilight / Alacakaranlık" bile, gün gelmiş Bella'nın narin bedenini ölümsüz aşkı uğruna vampir sevgilisine siper etmişti.

17 FARKLI KURTARMA

Bu zamanda, şövalye ruhlu Kevin Costner'ın Whitney Houston'ı 17 ayrı şekilde kurtardığı bir film ile Amerikan Başkanı'nın silahı eline alıp ülkesini savunmaya geçtiği bir filmin demodelik seviyesi aşağı yukarı aynı oranda. Ama kurtarıcının konumunu her ihtimale karşı esnek tutan bir senaryonun yiyecek daha çok ekmeği var. Bu arada erkeğin kadını kurtardığı filmlerle ilgili hesabımızı kapamadan önce, kurtarılma rekoru kıran Dünya'nın bile bir 'kadın' olarak kodlandığını hatırlatmadan geçmeyelim.

Kadın bir kahraman olarak ise kimi kurtarırsanız kurtarın, temsili de olsa 'anne' statüsüne itilmeniz oyunun kurallarından biri. Kadına ya sert erkek kahramanın rolüne öykünüyorsa ya da anneyse koruma, kollama görevi veren Hollywood'un bu küçük hilesi, güçlü kadın kahraman illüzyonunu da şüpheli hâle getiriyor. Böylece kadın kurtarıcılar hemcinslerini ve çocukları kurtarmakla veya daha önemli kişilerin kurtarıldığı daha büyük operasyonlara yardımcı konumunda katılmakla teselli ediliyor. Katniss Everdeen'in Açlık Oyunları işkencesine küçük kardeşini kurtarmak için girmesinin, ailedeki abla/yarım anne statüsüyle yakından ilgisi var. Ya da "Mad Max: Fury Road"da Furiosa'nın çizdiği korkusuz kahraman prototipinin daha çok erkeklikle bağdaştırılması kaçınılmaz. Hatta buradan da otomatik olarak 'feminist kahraman' oluveriyor ki en tehlikelisi de bu.

YÜKÜN ALTINDA EZİLMEK

Son olarak kurtarıcıların zayiatlarına göz atacak olursak, yine zalim bir karşılaştırma fırsatı çıkıyor karşımıza. Bilhassa suç, aksiyon ve felaket filmlerinde erkek kurtarıcıların odak noktası birilerini kurtarmak ve bunu yaparken fazla zayiat vermemek iken, şayet bu yolda birileri kaybedilirse bu kişiler göze alınabilir kayıplar olarak geçiyor kayıtlara. Ancak kadın kurtarıcının işi o kadar da kolay değil. Kaybettiği her bir canlının yükünü omzuna yükleyip biraz daha çökmekle, bu yükün altında ezilmek ve hiçbir şey hissetmeyecek kadar taşlaşmak arasında bir yere konumlanan bir kurtarıcı çeşidinden bahsediyoruz. Kurtarıcılığın çilesi diye bir şey varsa, süper kahraman olmayan kadınların çoğu kez bu çilenin içinden geçtikleri kesin. Çünkü anneliğin gereği bu. "Aliens"ın Ripley'inin 57 yıl uyutulduktan sonra bile küçük bir kız çocuğunu kurtarma görevinden nasıl da 'kurtulamadığını' unutmadık daha. Çileyse çile. **MS**

Kazandığınız Millerle asıl şimdi uçacaksınız.

Siz de hemen Miles&Smiles QNB Finansbank'a başvurun,
kazandığınız Millerle daha önce hiç uçmadığınız kadar çok uçun.

Başvuru için
MİL TCKN yazın
2273'e gönderin.

QNB FINANSBANK

TURKISH AIRLINES
Miles&Smiles

François Ozon ve Melvil Poupaud, film setinde.

“Politika yapmıyorum, sorular soruyorum”

François Ozon’la bu ay gösterime giren, Berlin’den Jüri Büyük Ödülü’nü kazanan filmi “Grâce à Dieu / Yüzleşme”yi konuştuk.

NİL KURAL
nil.kural@milliyet.com.tr

Bu yıl Berlin Film Festivali’nde yarışan ve Jüri Büyük Ödülü’nü kazanan yeni François Ozon filmi “Grâce à Dieu / Yüzleşme”, gerçek bir davadan yola çıkıyor. Fransız sinemasının en üretken isimlerinden Ozon, Lyon’da Katolik bir kilisede yaşanan pedofili skandalını, üç kurbanın; Alexandre Guérin (Melvil Poupaud), François Depord (Denis Ménochet)

Başrolleri Melvil Poupaud, Denis Ménochet ve Éric Caravaca paylaşıyor.

ve Emmanuel Thomassin'in (Swann Arlaud) hikâyeleri üzerinden anlatıyor. Bu travmanın bu üç yetişkin adamın hayatlarına etkilerini gösteren filmin Berlin'deki prömiyeri davanın kritik bir aşamasından kısa süre önceydi. Ozon'la filmini konuştuk.

"Yüzleşme"yle kilise ve pedofili tartışmalarına ne eklemeyi hedefliyorsunuz?
Hedefim hiçbir zaman politik bir film çekmek olmadı. Çünkü önerebileceğim bir çözüm yok. Sadece sorular sormak istedim. Bu soruları izleyiciye değil, kendime de soruyorum. Umarım bu filmin Katoliklerin tartışmalarına bir katkısı olur. Bir yaratıcı filmin kaderini öngöremiyor.

Filmin zamanlamasıyla günceli bu kadar yakalamayı nasıl başardınız?
İlk amacım bu değildi. Dava ertelendi, Fransa'da âdet olduğu üzere. Filmi 2018'de çektik ve bir yıl sonra gösterime çıkması normaldi. Filmin Berlin'e seçilmesi ve Fransa'da davayla aynı anda gösterime girmesi planlı değildi. Davanın sonucuna etki edeceğini de düşünmüyorum. Zaten böyle bir şeyin peşinde değildik. Davaya ve sürece insani bir yerden yaklaşmaya çalıştım.

Filmin Fransa'da gösterime girmesinde engeller çıktı mı?
Evet. Filmin gösterimini ertelemek istediler. Çünkü rahibin davası devam ediyordu. Savunma avukatı Barbarin'in suçsuz olduğunu savunuyordu. Kardinal Barbarin suçları haber vermediği için yargılanıyor. Rahip Preynat çocukları istismar ettiğini inkâr etmiyor. Kardinal bu konuyu bilmesine rağmen bir şey yapmıyor. Bu dava çoktan belli. Bu yüzden yargıyı etkileyecek bir durum yok. Fransa sanat özgürlüğünün varlık gösterdiği bir ülke. "Yüzleşme" de herkesi ilgilendiren bir konuda çekilmiş bir film. Eğer gösterimi engelleselerdi bu kilise için bir felaket olurdu.

Bu filmi çekmenin en büyük zorluğu neydi?
Açıkçası en büyük zorluk bu insanların verdiği mücadeleye layık olabilmekti. Ki bu mücadeleyi çok takdir ediyorum. Onların kavgasını hakkıyla gösterebilmek istedim. Onlar da filmi izlerken duygulandılar. Filmdeki olaylar 2014-2015 yıllarında geçiyor. 20-30 yıl önce değil. Bana çok dokunan bir şey söylediler: "Mücadeleye dördüncü olarak katıldın". Alexandre inançlı biri ve kiliseye karşı içeriden bir savaş veriyor. François medyaya olayları açıklıyor. Emmanuel ise kendi kavgasını veriyor. Ardından ben sanatsal bir katkı sunuyorum.

Bu üç ana karaktere nasıl karar verdiniz?
İlk önce Alexandre'la tanıştım. Onun hikâyesinden yola çıkan kurmaca bir film çekmeye karar verdim. Sonradan üç kişinin mücadelesinden yola çıkan bir filme dönüştü.

Filmi gerçek mekânlarda çekerken sorun yaşadınız mı?
Hayır, çünkü filmi sahte bir isim altında çektik. Filmin sahte proje ismi "Alexandre"dı. Eğer "Grâce à Dieu"yü (Tanrı'ya şükür) kullansaydık, filmin neyle ilgili olduğunu hemen anlar-

"DEĞİŞİM TAVANDAN DEĞİL, TABANDAN GELEBİLİR"

Katolik dünyasından yetkililer filmi izledi. Bu konuda gergin miydiniz?
Ben gergin değildim, onlar gergin olmalı. Filmi izlemek için bir talepte bulunmalarına ve filmi merak etmelerine sevindim. Pedofili salgınından haberdarlar. Gelecek için pek umutlu değiller. Onlarla konuştuğumda gerçeklerden kopuk olduklarını gördüm. Diğer yandan pedofilinin eşcinsellikten ve zinadan çok farklı bir suç olduğunu kabul ediyorlar. Ama sanki kendi kurumları içinde donmuş gibiler. Bir değişiklik olacaksa bunun yukarıdan geleceğini hiç sanmıyorum. Tabandan gelecektir.

lardı. Filmin Fransızca adını tüm Fransızlar biliyor, özellikle de Lyon'lular... Kilise içi çekimleri ise Belçika'da yaptık, Lyon'da gerçek amacımızı gizlemek için...

Filmin Katolik ülkelerde dağıtımı kolay oldu mu?
Filmin konusu belli olur olmaz uluslararası dağıtımcı, filmi bütün Katolik ülkelere sattı, hepsi filmi vizyona sokmak istedi. Protestan ülkelerde satış daha zor oldu diyebilirim.

"Yüzleşme"yi planlarken özellikle göz önüne aldığınız filmler oldu mu?
Senaryoyu izlediğiniz gibi üç karakterli bir yapıya getirdiğimde benzer filmleri düşünmeye başladım; ana karakterin 45 dakikadan sonra kaybolduğu fazla film aklıma gelmedi. Hitchcock'un "Sapık"ı tabii ki. Ama o, bambaşka bir film. Bu durum, yapımcıları endişelendirdi. Benim için de zordu hikâyeyi bu şekilde anlatmak. Çünkü bu, filmden ziyade TV dizilerinde rastlanan bir yapı. Amerikan filmlerini düşünmeye başladım. "Erin Brockovich" mesela, bir kuruma karşı savaşan bir kadının öyküsü olduğu için aklıma geldi. "Spotlight" da konuşmalarda gündemdeydi. Kurbanlardan biri benden "Fransız Spotlight'ı"nı çekmemi istedi.

Tanıtım kitabında kilisenin yenilenmesi gerektiği söyleniyor. Adalet, affetme gibi duygularla nasıl başa çıkılacak?
Gerçekten bilmiyorum. Politikacı değilim. Sizin gibi ben de sorular soruyorum. Affetme Katolik kilisesinde önemli bir kavram ve benim filminde de önemli bir tema. Affetmek bir yandan rahatlık ve kurtulma hissi getiriyor. Diğer yandan ise sizi sessiz kalmaya itiyor. O yüzden de sizi kurban konumunda tutuyor.

Kurbanların farklı etkilenme şekillerini göstermek sizin için önemli miydi? Bazıları hayatlarına devam ediyor, bazılarının hayatı mahvoluyor.
Çok önemliydi. Alexandre ve François'nın hikâyedeki yeri belliydi. Üçüncü karakteri bulmakta ise zorlandım. 80'in üzerinde kurban vardı. Üçüncü kişiyi bulmak konusunda yardım ve tavsiye istedim. Farklı bir sınıftan gelen ve hayatında denge kuramayan birinin hikâyesini de anlatmak istiyordum. Emmanuel'i bu şekilde buldum.

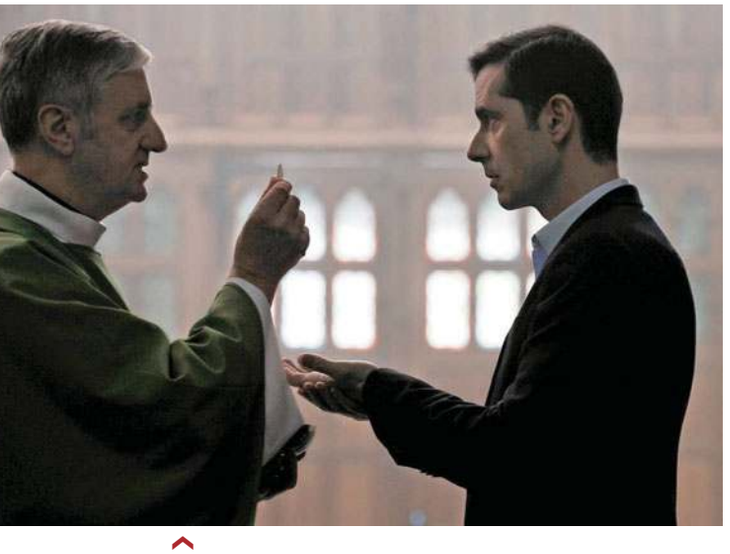

Ozon, gerçek amaçlarını gizlemek için kilise içi çekimleri Lyon yerine Belçika'da yaptıklarını anlatıyor.

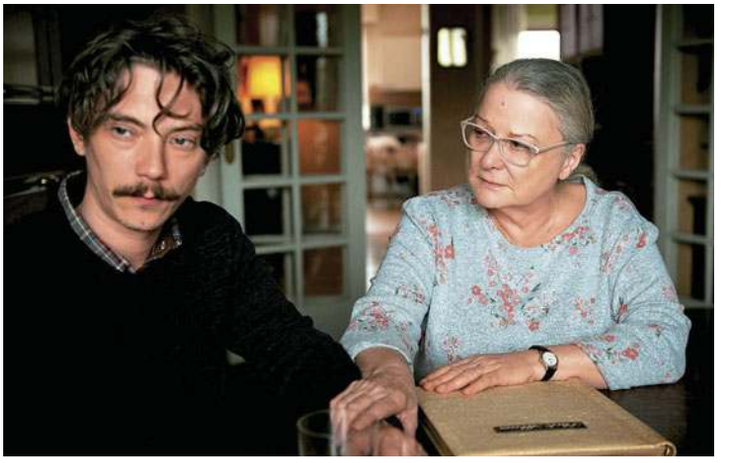

Ozon'a göre Swann Arlaud'nun canlandırdığı Emmanuel kendi kavgasını veriyor.

Din ve inançla ilgili geçmişiniz nasıldı?
Katolik olarak yetiştim. Dinî bir eğitim aldım. Ergenken inancımı kaybettim. Çünkü neyin güzel, kutsal, ilham verici olduğuna dair kutsal kitaptaki metinlerle, onları ileten insanlar arasındaki farka dayanamadım. İkiyüzlü geldi. Tabii ki cinsel yönelimimi keşfettiğimde de bu farkı gördüm. Ama Katolik olarak yetişmekten memnunum. Bir sanatçı için önemli bence. Batı dünyasının ana kültürüne hâkimsiniz. Ayrıca günah işlemekle ilgili büyülenme hissini de bu sayede kazandım.

Papa Francis'in tavrı konusunda ne düşünüyorsunuz?
Papa Francis, pedofiliyi hep çok sert kelimelerle eleştirdi. Ama Vatikan nasıl işliyor, bu konuda atılacak adımlar ona bağlı mı? Bilmiyorum. Ama sanki sert eleştiriler, bu konuda harekete geçmek anlamına gelmiyor. Bir grup yaşlı adamın yönettiği bir kurumda değişim nasıl gelir, emin değilim. Belki daha genç bir nesille ve kadınların dahil olmasıyla sağlanabilir.

"Yüzleşme"yi diğer filmlerinizden farklı görüyor musunuz?
Hayır ama herkes çok farklı olduğunu söyledi. Ama bana öyle gelmiyordu. Her yeni filmimde anlatmak istediğim hikâyeye en uygun yapıyı ve sinema dilini kullanmaya gayret ediyorum. Evet, bu filmin tonu farklı olabilir. Aynı diğer filmlerle aynı yerden geliyor. Kendi ego yolculuğunda imza tarzlarını oluşturup buna bağlı kalan sinemacılar grubunda değilim. Sanki 1940'lar, 1950'lerde Avrupa'dan Hollywood'a gelen yönetmenlerden biriymişim gibi geliyor. Onlar; bazen bir müzikal, bazen bir komedi, bazen dram veya western çekmekten çekinmezdi. Kendimi böyle görüyorum. **MS**

MITSUBISHI ELECTRIC

KLİMA SİSTEMLERİ

DOĞUŞTAN ÜSTÜN

Benzersiz performans ve baş döndürücü tasarım onun genlerinde var.

LEGENDERA

Klimanın yeni yorumu.

Yakut Kırmızı

İnci Beyazı

Kuzguni Siyah

klima.mitsubishielectric.com.tr

444 7 500

ALİ ULVİ
UYANIK
ali.ulvi.uyanik@gmail.com

Para kazanma hızını artırmak için uğraşan iki kuzenin hikâyesini konu alan "The Hummingbird Project", kusursuz kurgusuyla, yılın en ilginç filmlerinden biri.

16 milisaniye!

"THE HUMMINGBIRD PROJECT"

Yönetmen- Senaryo: *Kim Nguyen,* ***Oyuncular:*** *Jesse Eisenberg, Alexander Skarsgård, Salma Hayek,* ***Görüntü:*** *Nicolas Bolduc,* ***Müzik:*** *Yves Gourmeur*

‹ Vincent'ın (Eisenberg, solda) korkutucu hırsı sakin görünümlü aile babası Anton'un (Skarsgard, sağda) müthiş zekâsıyla birleşiyor.

Sinek kuşları, kanatlarını saniyede 50 ila 80 kez çırpıyorlar: Ortalama 16-17 milisaniyede ya da 0.016 - 0.017 saniyede bir kez... "The Hummingbird Project"e adlarını vermelerinin ve hikâyenin omurgasını oluşturan hız kavramını simgelemelerinin nedeni bu.

Yüksek Frekanslı Alım Satım, alıcı-yatırımcı-tüccar arasındaki hisse alışverişlerinin oyunu. Kârlılık, tamamıyla hızla ilgili. Rakipleri alt ederek maksimum faydayı elde etmeniz için milisaniyelerle yarışıyorsunuz. Bir işlemin gerçekleşme süresi, sinek kuşunun kanat çırpması denli kısa! Dolayısıyla, bu oyunda, dijital bilgilerin daha hızlı seyahat etmesini sağlayan kazanıyor!

Rus göçmeni bir ailenin çocukları olan iki kuzen, finansman-organizasyon yeteneği nefes kesen Vincent (konuşma hızına yetişilemeyen Jesse Eisenberg) ile süper bir teknolog olan Anton (kısmen kelleştirilmiş Alexander Skarsgård), çılgın bir işe kalkışırlar: Kansas Elektronik Değişim Veri Merkezi ile New York Borsası sunucuları arasına, bin mil uzunluğunda, dümdüz, 4 inç çapında fiber tüneli açmak ve böylece borsa fiyat tekliflerini herkesten 1 milisaniye önce almak... Başka bir ifadeyle, bu hız rakiplerde 17 milisaniye iken, proje gerçekleştiğinde süreyi, gidiş-dönüş 16 milisaniyeye indirmek! Kuzenler, eski patroniçeleri Eva'nın (Salma Hayek) gücü ve inatçılığı başta olmak üzere, doğa gibi dış etkenlerle ve kendi bedensel ruhsal problemleriyle baş etmek zorundadırlar!

ANLAŞILABİLECEK AMBALAJ

Kanadalı yazar-yönetmen Kim Nguyen, Yabancı Dilde Oscar adayı filmi, Sahra Altı Afrika'daki çocuk askerler sorununa eğilen "Rebelle / Savaş Cadısı" ile ilgi alanımıza girmişti. Bizzat yazdığı orijinal öyküde, çoğu seyirciye tuhaf gelebilecek, dijital rekabetteki bu meydan okumayı anlaşılabilecek bir ambalajla sarıyor. Vincent'ın korkutucu hırsını ve sakin görünümlü aile babası Anton'un müthiş zekâsını birleştirince de projeyi mantık çerçevesi içinde açıklıyor. Ancak Nguyen, gözü dönmüşlüğün ele geçirdiği bu acımasız dijital çağın 'delirmiş' tiplerinin çok uzağında, hâlâ 'insan kalmayı' başarabilen kişiler aracılığıyla da, bu hız ve para düzeninin maskelediği gerçekleri iki ana karakterin yüzlerine çarpıyor. Örneğin, Anton'un projelerini anlattığı garson kız sorar: "Peki, bu sistemde asıl üretenler nerede?"... Mesela, bir itiraz da, sahip oldukları toprağın altına fiber tüneli açılması için izin vermeyen ve para teklifini redden Amishlerden gelir: "Basit hayatlar sürüyoruz; yüksek hız önceliğimiz değil ve para bir çatışma kaynağı olabilir"! Enfes bir finali olan "The Hummingbird Project", kusursuz kurgusuyla, yılın en ilginç filmlerinden. Ortalama yaşam süresi çok uzamadığı hâlde, birkaç ömür yetecek para kazanmak için, insanlıklarını rafa kaldırarak hıza kapılanlar, üzerinde daha fazla düşünecekler; eminim. **MS**

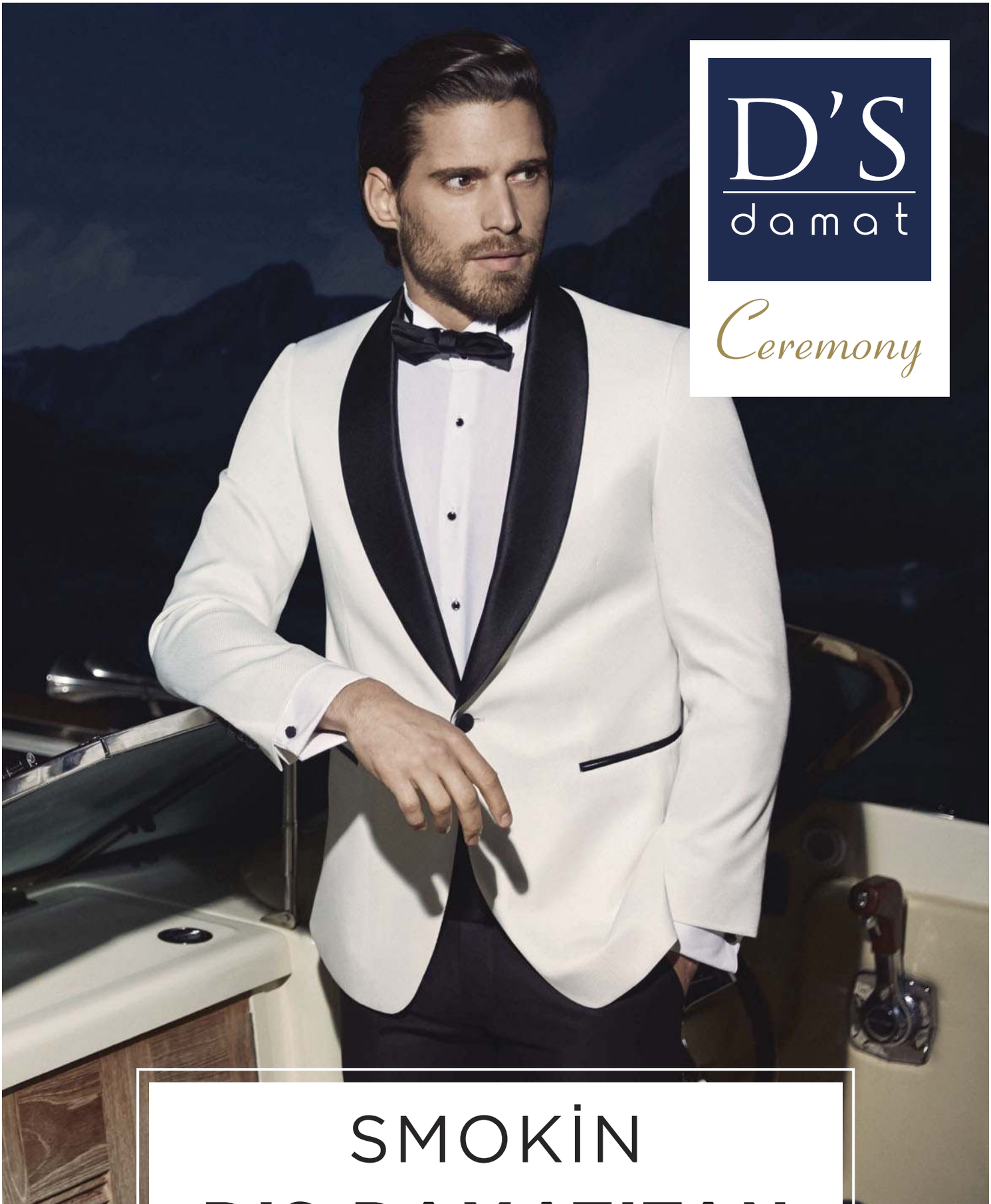

D'S damat

Ceremony

SMOKİN

D'S DAMAT'TAN

ALINIR

www.dsdamat.com

ATİLLA
DORSAY
aldorsay@yahoo.com

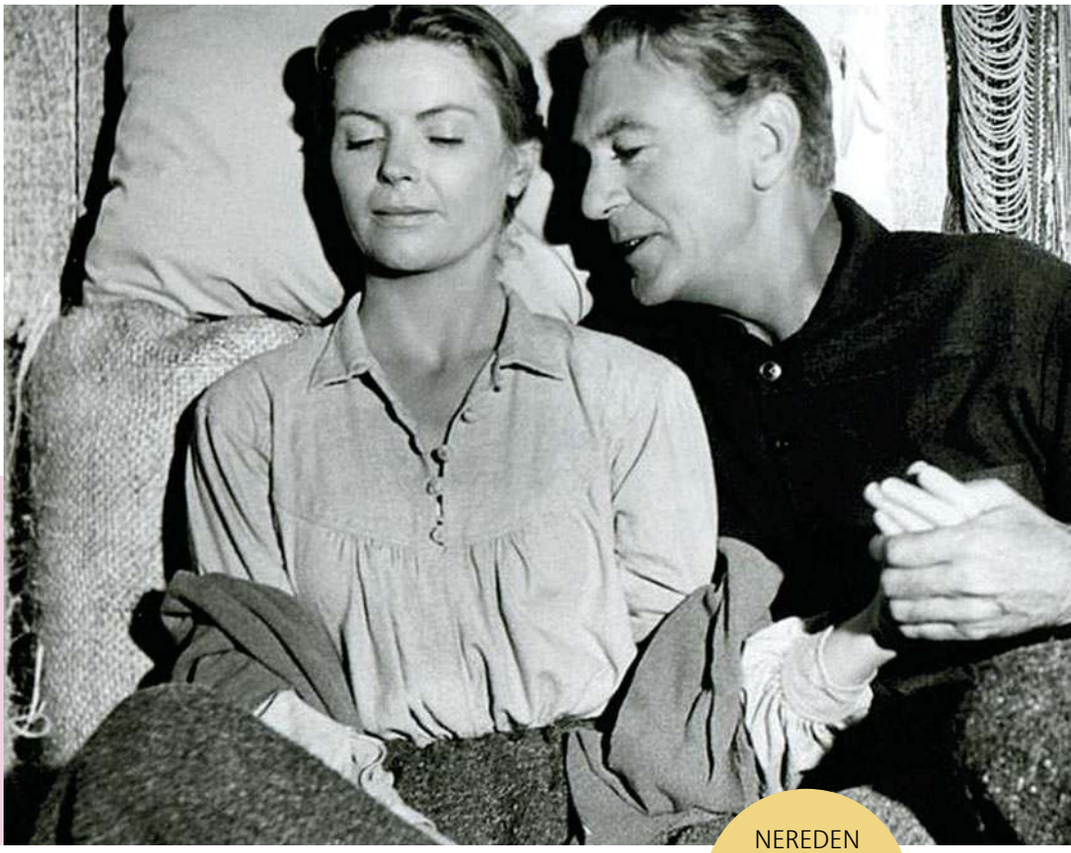

"FRIENDLY PERSUASION / KAN DÖKMEYECEKSİN"

Yönetmen: *William Wyler,* ***Senaryo:*** *Michael Wilson,* ***Görüntü:*** *Ellsworth Fredericks,* ***Müzik:*** *Dimitri Tiomkin,* ***Oyuncular:*** *Gary Cooper, Dorothy McGuire, Anthony Perkins, Marjorie Main, Richard Eyer, Robert Middleton, Walter Cattlett, Allied Artists, 1956*

NEREDEN BULUNABİLİR?
DVD'si Warner Bros. arşivinde var.

Şiddeti reddeden bir tarikatın öyküsü

Usta yönetmen William Wyler'ın yönettiği "Friendly Persuasion / Kan Dökmeyeceksin", barışa adanmış insanların savaşın ortasında kalmasını konu alan güçlü karakter çizimlerine sahip, özgünlükler içeren bir film.

İki yıldır süregelen savaşın içinde Jess, "Bir insanı kurtarmak için bir başkasını öldürmek yanlıştır," deyip duruyor.

Friendly Persuasion / Kan Dökmeyeceksin", western denen türün en klasikleşmiş örneklerinden, zamanında görenlerin belleklerinde yer etmiş bir film. Bir sinema zirvesi değil ama yine de çeşitli ustalıklar ve kimi özgünlükler içeriyor.

Hikâye, ünlü İç Savaş'ı yaşayan ABD'de 1862 yılında geçiyor. Güney Indiana'da yaşayan ve Quaker denen bir tarikata mensup olan bir aile, üç çocukları, türlü-çeşitli hayvanlarıyla sakin bir yaşam sürmektedir. Bu ailenin hayvanlarından biri Samantha adını taşıyan (ve jeneriklerde öyle tanıtılan!) bir kazdır. Herhalde sinema tarihinin türünde en başarılı kompozisyonu gerçekleştiren, yetenekli bir kaz!

BARIŞA ADANMIŞLAR

Çok yakındaki metodist kiliseye sık sık giden ailede herkesin Lady diye çağırdığı anne, bir kadın rahiptir. Kilise toplantıları ise alışılmışın dışında, herkesin hatta çocukların bile sırayla istediği zaman kalkıp konuştuğu ve içini döktüğü, törensiz, özgür ve doğal bir tür modern toplu tedavi merkezi!

Quaker'lar yalnızca öldürmeyi değil, her tür şiddeti de reddederler. El kaldırmak, tokat atmak bile günahtır. Kendilerini yalnızca 10 Emir'deki 'öldürmeyeceksin' sloganına değil, sürekli ve

Başrolleri aile reisi rolünde Gary Cooper ile anne rolünde Dorothy McGuire paylaşıyor.

kesin barışa adamışlardır.

Ama o sırada Güneylilerin genel saldırısı başlar. Siyahileri eşit kabul eden Kuzey, yani tüm bir halk, bu ırkçı ve kolayca şiddete başvuran kesimin tehdidi altındadır: yağma, soygun baskı ve giderek cinayetlerle...

Ve o kaçınılmaz ikilem gelip çatar: Tüm ailelere yönelen bunca şiddete karşı en azından savunmaya geçme hakkı doğmaz mı? Karşı taraf hiçbir biçimde konuşup anlaşmayı, sorunları barış içinde çözümlemeyi seçmemişse, en değerli varlıklarınızı, en kutsal ilkelerinizi nasıl koruyabilirsiniz?

Film Jessamin West adlı yazarın romanından uyarlanmış olup döneminin gerçek olaylarından esinlenmiş. Sayısız önemli filmi arasında her türde yapımlar bulunan klasik Amerikan sinemasının devlerinden Wiliam Wyler (1902- 1981), Alman kökenli olup mesleğine Hollywood'da ve daha 1920 yılında başlamış, önceleri birçok sessiz western filmi yönetmiş. Daha sonra dramdan tarihe, savaş filminden komediye her türü denemiş, tam 12 kez Oscar'a aday gösterilmiş ve üç filmiyle bu ödüle erişmiş: "Mrs Miniver / Bayan Miniver" (1942), "The Best Years of Our Lives / Hayatımızın En Güzel Yılları (1946) ve "Ben Hur" (1959). Başta Oscar adayları olmak üzere hatırlanan diğer filmleri arasında ise '30'larda "Dodsworth", "Dead End / Çıkmaz Sokak", "Jezebel", "Wuthering Heights"; '40'larda "The Letter / Mektup", "The Little Foxes / Öldürünceye Kadar", "The Heiress / Miras"; '50'lerde "Detective Story / Karakolda", "Carrie / Sefahat Kurbanı", "Roman Holiday / Roma Tatili", "The Big Country / Büyük Ülke"; '60'larda "The Collector / Korkunç Koleksiyoncu" ve "Funny Girl / Komik Kız" sayılabilir.

1970 yılında ilk kez gittiğim Cannes'da son filmi olarak kalan "The Liberation of L. B. Jones"u sunmak için gelen ustayla hayatımın ilk önemli söyleşini yapmaksa, benim için çok özel ve önemli bir anıdır.

İNCELİKLE ÇİZİLMİŞ KARAKTERLER

Filmin az sayıdaki karakteri incelikle çizilmiştir. Aile reisi Jess Birdwell'de Gary Cooper (1901- 1961) yaşına rağmen dinçtir: Bir sahnede soyunup adalelerini bile gösterir. Jess, karısı kadar ilkelere bağlı, atı Red Rover'la konuşup duran, komşusu Sam Jordan'la özellikle kilise yolunda sürekli araba yarıştıran saf ve temiz bir adamdır. Bu hepsi şapkalı erkekler ve hepsi kapüşonlu kadınlar dünyasında, iki yıldır süregelen savaşın içinde Jess de "Bir insanı kurtarmak için bir başkasını öldürmek yanlıştır," deyip durur. Ama gerçekler kapılarına gelir, Güney'in saldırısı başlar. Kimileri "Başkaları sizi, ailenizi, topraklarınızı korumak için savaşırken oturacak mısınız?" derken, örneğin tutucu Purdy "Evimi yıkıp yaksalar da hiçbir şey beni şiddete yöneltemez," der. Ama ailenin genç oğlu Josh giderek bu ilkeden sapar. Silahını kapıp vuruşmaya gider. Ve baba şöyle demek zorunda kalır: "Ben onun babasıyım. Ama vicdanı değilim!"

SÜKÛNET VE ESTETİK

Film ana temalarına yakışan bir sükûnet ve estetik içinde anlatılmıştır. Yörenin doğal güzelliği ve yeşilin kesin egemenliğinin yanı sıra, kimi kalabalık sahneler de yer alır; kilise sahneleri, yıllık panayır bölümü gibi. O hengâme içinde evin genç çocukları belki ilk kez kimi şeylerle karşılaşır: Bahis ve kumar, müzik ve dans, ilk flörtler ve uyanan cinsellik, bu dekorda rahatça boy atar.

Ya da üç güzel ve bekâr kızı olan Madame Hudspeth'in evinde genç Josh'ın kızların açık tacizine uğraması ve olasılıkla bekaretini yitirmesi gibi... Tüm inanç ve ilkelere karşın, doğa hükmünü icra edecek ve hayat yürüyecektir.

Perdenin en sevilen oyuncularından biri olan Gary Cooper oyunculuk denen sanatı en doğal biçimiyle temsil etmiştir. Kendisi için "İnsanlar bana nasıl bu kadar uzun süre ortalardasın diye soruyor. İşin sırrı hep ortalama Bay Amerika'yı oynamam," derken, yönetmen Fred Zinnemann şöyle demişti: "Onda bir büyü var. Tek sorun, gerçekten oynamayı denediğinde!". Yazar Clifford Odets ise düşüncesini "O gerçek denen şeyin bir ozanıydı," diyerek ifade eder.

Oyuncu beş kez aday olduğu Oscar'ı iki kez almıştır: "Sergeant York / Aslan Yürekli Çavuş" (1941) ve "High Noon / Kahraman Şerif" (1951) filmleriyle... Tam 60 yaşında ölmesi ise büyük kayıp sayılmıştır.

Annede Dorothy McGuire, özellikle '50'lerde az sayıda filmiyle sevilmiş bir oyuncuydu ve hep sempatik kişileri canlandırdı. Filmin asıl sürpriziyse oğul Josh'da Anthony Perkins oldu. Kariyerindeki bu ikinci filmle çok beğenildi ve Oscar adayı oldu. En çok sorunlu genç rollerinde sivrilen sanatçı, sonraları çok iyi roller bulamadı. Hitchcock'un "Psycho / Sapık"ı dışında... Aşkları arasında dönemin yakışıklısı Tab Hunter da bulunan Perkins, AIDS hastalığından öldü. 60 yaşındaydı.

Filmin en olumlu öğeleri arasında müziği de bulunuyor. Müziği imzalayan Rus kökenli Amerikan besteci Dimitri Tiomkin, daha ilk başta dönemin gözde şarkıcısı Pat Boone'un söylediği ve hayli popüler olan "Friendly Persuasion" şarkısını bizlere sunuyor. Ve bu tema film boyu sürüyor.

Tiomkin tam üç kez Oscar'a layık görülmüştü: Bu yazıda andığımız "High Noon / Kahraman if", "The High and the Mighty / Son Uçuş" ve "The Old Man and the Sea / İhtiyar Adam ve Deniz" filmleriyle...

"Kan Dökmeyeceksin", o yıl En İyi Film, En İyi Senaryo, En İyi Yardımcı Oyuncu (Perkins) dallarında Oscar adayı oldu. Hiçbirini alamadıysa da...

Bu ilginç filmin özgün adının "Dostça İkna", Fransızcasının "La Loi du Seigneur" (Tanrı'nın Yasası) olduğunu ve bizde konmuş "Kan Dökmeyeceksin"in, bu kez nasılsa filme en uygun isim gözüktüğünü belirtmeliyim.

Time Out şunu yazar: "Wyler'ın karakteristik biçimde dürüst ve aydınlık bakışı. Güçlü performanslar, özellikle de kaygı içindeki oğulda Antony Perkins'ten... Ve de şaşırtıcı bir mizahi yaklaşım. Ki aslında eski kafalı Quaker'ları incitmiş olabilir!".

Leonard Maltin ise filme dört üzerinden dört yıldız verdikten sonra şöyle der: "Bu çok güzel gerçekleştirilmiş filmde tüm oyuncular harika oynamış." **MS**

Kendine insanlar hakkında istediği şeyi söyleme hakkını hediye eden, huysuz, agresif ve sinirbozucu bir mizantrop Tony.

Ölüm ve yaşam arasında After Life

Ricky Gervais'in yazdığı, yönettiği ve başrolünü üstlendiği "After Life", komedyenin uzun süredir ürettiği en dikkate değer iş. Eşiyle beraber yaşama tutkusunu da kaybeden Tony'nin hikâyesi Gervais'ten beklenecek ölçüde huysuz, ondan hiç beklenmeyecek ölçüde duygusal ve hüzünlü. Vardığı nokta ise kimsenin ummayacağı kadar iyimser.

EKREM BUĞRA BÜTE
bugrabute@gmail.com

Ricky Gervais, 2000'li yılların başından itibaren televizyona iş üretmeye başlayan, uzun süredir çok sevilen ve takip edilen bir komedyen. Özellikle #MeToo hareketinin popüler kültür paradigmalarını sarsmaya başladığı dönemin öncesine ait (çoğu beyaz, orta yaşlı ve heteroseksüel olan) komedyen kuşağının en ünlü ve başarılılarından birisi Gervais. Bu kuşağın hızla gözden düşen birçok üyesinden farklı olarak hakkında herhangi bir skandal haberi de duyulmuş değil. Son dönemde kariyeri de yeniden yükselişe geçmiş gibi görünüyor. Gervais'in mizahının ve kendisinin sinir bozucu ve irrite edici karakteri, günümüz sosyal medya dünyasında da karşılık bulmuş gibi.

İSTEDİĞİNİ SÖYLÜYOR

Gervais'in mizah anlayışı başından beri aşağı yukarı aynı anlayış etrafında şekillendi: "İstediğim şey hakkında, istediğim şeyi söylerim." Özellikle stand-up'larında son yıllarda giderek artan oranda toplumsal duyarlılıkları didikleme, kimlik odaklı hassasiyetleri gücendirme cüreti epey keskinleşmiş durumda. Toplamda dört defa sunduğu Altın Küre Ödülleri'nde Hollywood yıldızları karşısındaki performansı alanının zirvelerinden birisi muhtemelen. Dolayısıyla Ricky Gervais, 7 Mayıs 2018 tarihli tweet'inde "Eşinin ölümünün ardından intihara meyleden ancak sonrasında o andan itibaren her ne isterse onu söyleyip onu yapacak kadar yaşamaya karar veren bir adamı" canlandırdığı yeni dizisinin duyurusunu yaptığında herkesin kafasında aşağı yukarı benzer bir şey canlanmıştır herhalde. Üstelik Gervais'in yine Netflix'te yayınlanan son stand-up şovu "Humanity"nin etkileri de hâlâ tazeyken. (Brexit'le ilgili "Sıradan insana fikrini sormaktan vazgeçin!" sekansı kesinlikle hatırlanıyor en azından "After Life"ın ilk bölümlerinde.)

Gervais'in yazdığı, yönettiği, oynadığı ve yapımcılığını üstlendiği "After Life"; bu beklentiyi fazlasıyla karşılıyor, en azından başladığı yer itibarıyla. Gervais, Tony adlı bir yerel gazeteciyi canlandırıyor. Tweet'inde de söylediği üzere, yakın zamanda eşini ve yaşama enerjisini kaybetmiş bir adam Tony. Öyle ki intihar etmeye karar verdiği bir noktada başlıyor dizi. Köpeği sayesinde yaşamak zorunda kaldığında ise bu intihar kalkanının bir tür süper güç olduğuna karar veriyor. Kendine insanlar hakkında istediği şeyi söyleme hakkını hediye eden, nasılsa sonunda kendini öldürecek olan huysuz, agresif ve sinir bozucu bir mizantrop Tony. Gervais'in huysuz, ofansif ve iğneleyici mizah anlayışının epey idmanlı olduğu bu pozisyonda kendisini bulduğunu, aradığı rahatsız ediciliği fazlasıyla yarattığını söylemek gerek.

Gervais'e ölen eşi Lisa rolünde Kerry Godliman eşlik ediyor.

ÜMİDE VARAN YOL

Öte yandan diziyi ilgi çekici hâle getiren şey ofansif mizah değil kesinlikle. Zira "After Life"; bir dönüşüm, bir yol bulma hikâyesi. Çok orijinal bir fikir ürettiği söylenemez belki, ama Tony'nin kişiliğinde zuhur eden mizantrop agresyonun yaşamsızlıkla eşlendiği yerde yaşamı bulma biçimi tüm anlatıyı ilginç hâle getiriyor. Zira anlaşılır bir acıyla etrafındaki herkese safra kusan, kimsenin kendisini sevmemesi için özel bir çaba içerisinde görünen Tony, hayatla baş başa kaldıkça elinde yaşamaktan başka bir şey olmadığını keşfediyor. Bunu başta herkese saldırmasına neden olan gidiş yolundan çok da sapmadan, temelde bakış açısını değiştirerek yapıyor olması ise diziyi seyirci açısından şaşılacak ölçüde ilişki kurulabilir bir alana çekiyor. İsmindeki ironiden de söz alarak, büyük bir kaybın trajikliği karşısında elimizden gelenler ya da gelemeyenleri sorgulayan bir kara komedi "After Life". Sonu ümide varan bir kefaret yolculuğu.

"After Life", Ricky Gervais'e göre şu âna dek kendisinin çıkardığı en iyi iş. İnsanın aklına hemen "The Office" ve "Extras" gibi çok daha parlak ve orijinal işleri geliyor tabii. Huysuzluğunu kurulu bir düzene ve ortak çıkarlara dayalı sosyal gruplara yönelttiğinde Gervais'in mizahındaki parıltı her daim yükselmiştir. Sinik ve aşağılayıcı tavrı, içine kapalı bir sosyalliği hedef aldığında günlük hayatın sıvasını çatlatma konusunda epey işlevsel hâle gelir. Altın Küre Ödülleri'ndeki başarısının da, stand-up'larının bu kadar seviliyor olmasının da sebebi burada şüphesiz. "After Life"ta ise güncel İngiliz toplumunun vasat içine kapanıklığına ve bir noktada Gervais'in kendi "İstediğimi söylerim" kibrine yönelen hicvi, öfkesini haksız çıkararak sonlanıyor. Diziyi popüler kılan da bu sürpriz ton ve melankoliden iyimserliğe ulaşan yol belki de.

"After Life", Ricky Gervais'in kariyerinin en iyi işi midir, bilinmez tabii ama kendisinin uzun süredir ürettiği en dikkate değer iş olduğu kesin. Dizi yayınlandığı ilk günden itibaren giderek artan bir seyirci ilgisiyle de karşılandı ve kısa sürede ikinci sezon onayını aldı. Kısa bir süre sonra onu da izleyeceğiz gibi görünüyor. Dizinin geleceği, Gervais'in tekrar yükselen kariyer yolculuğu açısından da merak uyandırıcı olacak, buna da şüphe yok. **MS**

#BirzamanlarDünyada

Elgiz Müzesi'nin geleneksel "Teras Sergileri" bu yıl, "Dünyada hayat var mı?" başlığı altında çevre tahribatını konu edinen heykel çalışmalarını ağırlıyor.

AYÇA CEYLAN
ayca.cyln@gmail.com

Elgiz Müzesi, 11. kez düzenlediği "Teras Sergileri"nde bu sene izleyicisini "Dünya'da hayat var mı?" sorusuyla karşılıyor. Soru sorabilmenin ve sorgulama süreçlerinin önemini bir kez daha hatırlatmanın yanı sıra sergi; var olma, doğa, zaman, türler, çevre sorunları gibi büyük kavramlara odaklanıyor. Bu kavramlar ise Elgiz Müzesi'nin terasında, sanatçıların düşün sistemlerinin birer yansımaları olan heykellere bürünüyorlar. Arif Çekderi, Aslı İrhan, Berkay Buğdan, Büşra Kölmük, Can Alpan, Caner Şengünalp, Cemre Demirgiller, Levent Ayata, Lidya Wassmuth, Muhammet Hanifi Zengin,

Muzaffer Tuncer, Neslihan Pala, Özgür Mehmet Sakallı, Kemal Özkan Arslan, Tuncay Koçay, Win.Ju ve Yıldız Güner'in heykelleri, etrafı gökdelenlerle sarmalanmış bir terasta açık havanın neden olduğu değişkenlikle her ziyareti yeni kılıyor. Açık havaya özgü üretimler keşke daha çok olsa demekten kendimi alıkoyamadığım bir duyguyla metal, taş, polyester, plastik, ahşap gibi farklı malzemelerle üretilen heykellere geri dönmek istiyorum. Terasta, asansörden iner inmez çeşitli formların birbiriyle ilişkilenmeye meylettiği karnavalesk bir dünya karşılıyor izleyiciyi. Geyik, karga, zürafa, fok, leylek, formlar arasına sıkışan bedenler ve beden parçaları ile yüz yüze geliyoruz.

MEKÂN

Bir eserin bulunduğu mekânla birlikte anlamlandırılması ve yapıtın doğru yerleştirilmesi, kimi zaman bahsi geçen üretimdeki arkaik mânâların öne çıkmasını sağlar. Furkan Depeli'nin "Mevcudiyet" başlıklı heykeli Elgiz Müzesi'nin terasında yuvasını bulmuş bir eser. Üç metrelik mermer heykel, dikdörtgen

Çeşitli formların birbiriyle ilişkilenmeye meylettiği karnavalesk bir dünya karşılıyor izleyiciyi.

İmdat Avcı'nın "Krizantem 2" isimli heykeli, izleyicinin dikkatini ve zamanını talep eden bir eser.

Furkan Depeli'nin "Mevcudiyet" adlı heykeli, gökdelenlerce etrafı çevrilen sıkışmış bireyi betimliyor.

Muzaffer Tuncer'in "İnziva"sı izleyiciyi içe dönüş yolculuğuna davet ediyor.

prizma bloklar içine sıkışan bir bedenin bloklarla yeniden yaratılma hikâyesinin dışavurumu. "Mevcudiyet", metal konstrüksiyonlar ve gökdelenlerce etrafı çevrilen terastaki sıkışmış bireyin taşlaşmış bir tezahürü. Etrafında döndükçe bedenin farklı bölümleri ile Maslak siluetini yansıtan heykelin yaratıcısı Furkan Depeli ise 1995, Ankara doğumlu bir sanatçı.

BEDEN

Serginin ismini tekrar hatırlayalım: "Dünya'da hayat var mı?" Hayatın, zihnindeki birincil anlamı ne yazık ki insan hayatı... Halbuki, türler arası ilişkilenmeyi odağına alan pratikler, hayatın ve yaşamın merkezine insanı yerleştirmiyor. Terasın heykel seçkisinde izleyiciyle buluşan "Krizantem 2", türler arası ilişkilenmenin dengesini zarif bir derinlikle izleyicinin karşısına çıkaran bir heykel. Mermer bloğun içerisine gizlenmiş bir beden ve başın etrafını saran taç yaprakların bir araya gelmesiyle füzyon bir türün oluşumunu anımsatan eser İmdat Avcı tarafından üretilmiş. İzleyicisinin dikkatini ve zamanını talep eden, doğal ışığın sürekli değişmesiyle mermerin içsel estetiğinin de deneyimlenebileceği bir heykel olan "Krizantem 2"nin ismi ise kasımpata anlamına geliyor. Türler arası ilişkilenme, bekleme, iyileşme ve farkına varma kavramlarının irdelendiği bir diğer heykel de "İnziva". İzleyicisini kendisi ile beraber içe dönüş yolculuğuna davet eden metal heykel, malzemesinin sertliğine karşın formun getirdiği yapısıyla denizleri Elgiz Teras'a taşımış. Sanatçı Muzaffer Tuncer'in eser metni de hem politik hem şiirsel: "Oysa bir istiridyenin koruyabildiği kadar saf kalabilmişti insan. Önce saf olmaktan sıkıldı; sonra ise kabuğundan..."

ZAMAN

Dünya mekânımız, hayat bedenimiz... Peki serginin izleyicisine sorduğu soruyu biraz değiştirsek ve kendimize şunu sorsak: "Dünya'da ne zamana kadar hayat var?" veya "Dünya'da hangi hayatlar kaldı?". Soruların yanıtlarından biri için sanatçı Işıl Kapu Özsakabaşı'nın "Monachus Monachus" heykeline bakmakta fayda var. Monachus monachus (Akdeniz foku), Dünya Doğayı Koruma Birliği'nin kırmızı listesinde. Sanatçı, 100 tanesi Türkiye kıyılarında yaşam mücadelesi veren, 180 metre derine dalabilen Akdeniz fokunun bir siluetini taşıyor terasa. İzleyiciyi kendine, zemine doğru çağıran bir diğer heykel çalışması da "Parmak İzi Labirenti". Yere yerleştirilen kırmızı metaldan labirent heykel, kimlikle eşleşen parmak izinin barındırdıklarını

Aslı İrhan'ın "Oyun" isimli heykel çalışması.

Ceylan Dökmen Sakin'in "Parmak İzi Labirenti" adlı çalışması, parmak izini ve barındırdıklarını sorguluyor.

Berkay Buğdan'ın "Nesim"i terastaki rüzgâr eşliğinde kendi müziğini yakalıyor.

düşünmek için de bir anımsatıcı... Sanatçı Ceylan Dökmen Sakin, genotip, sosyokültürel kodlar, varoluş gibi kavramları, minyatür bir labirente dönüştürüyor. Sanatçının labirentin içerisine yerleştirdiği metal kesim insan silüetleri ise izleyiciye kendini arama ve anlamlandırma yolculuğunu bir kez daha hatırlatıyor. Beden-mekân-zaman üçlüsünden bağımsız değerlendirmek istediğim heykellerden bir diğeri de "Nesim". Çocukluktan aşina olduğum bu kelime "hoş rüzgâr veya esinti" anlamına geliyor. Sanatçı Berkay Buğdan'ın çelik, ahşap, naylon gibi çeşitli malzemeler kullanarak ürettiği heykeli, terastaki rüzgâr eşliğinde kendi müziğini yakalıyor. Sergi için hazırlanan yayın ise arka ve ön kapağında yer alan yeşil-yaşayan dünya ve grileşen-ölmeye yüz tutan dünya grafikleriyle Lucretius'tan şu dizeleri çağrıştırıyor: "Yavrularını besledi / Tüyü bol yeşil çimende ısıttı, uyuttu toprak / Yaman kırağılardan, kavurucu sıcaktan / Deli rüzgârdan iz yoktu, dünya çocukken..." **MS**

Elgiz Müzesi / (0212) 290 25 25 / Bitiş tarihi: 3 Kasım 2019

Devamlılık direnci

Zilberman Gallery'nin 10 yıldır düzenlediği "Genç Yeni Farklı" (GYF) sergileri, bu sene yarışmanın farklı yıllarından 12 sanatçının yer aldığı "Devam Etmek Gerek"i izleyiciyle buluşturuyor.

Sevinç Çalhanoğlu "Bir Şiirin Peşinde"de etkilendiği şiirleri süzerek yeni bir şiir oluşturuyor.

"Devam Etmek Gerek"in küratörü sanatçı Burçak Bingöl, sürdürme konusu üzerinden 'sanatçı kalma'yı odağına alıyor.

FOTOĞRAFLAR: KAYHAN KAYGUSUZ

MELİKE BAYIK
melike.bayik@gmail.com

Zilberman Gallery'nin kurulduğu günden bu yana düzenlediği "Genç Yeni Farklı" sergileri, her yıl yepyeni sanatçılara üretimlerini sergileme şansı kazandırarak kariyerlerindeki önemli adımları atmalarına alan sağlıyor. Önceki yıllarda gerçekleştirilmiş sergiler, yarışma formatında yani açık çağrı aracılığıyla derlendiyse de bu yıl farklı bir küratöryel yöntem izleniyor. Daha önceki yıllarda "Genç Yeni Farklı" sergilerine katılmaya hak kazanan; Eda Aslan, Gizem Karakaş, Zeynep Kayan, Ezgi Tok ve Hasan Özgür Top'un aralarında bulunduğu 12 sanatçının eserleri, kendisini tam zamanlı sanatçı olarak tanımlayan Burçak Bingöl'ün küratörlüğünde izleyiciye sunuluyor. Bir süredir farklı pratiklerdeki üretimleriyle karma ve kişisel sergilerde izlediğimiz sanatçıların eserlerinden, disiplinler arası bir sergi olarak derlenen "Devam Etmek Gerek"i, küratörü Burçak Bingöl'den dinledik.

Sizi aslında daha çok sanatçı olarak tanıyoruz. "Genç Yeni Farklı 10"un küratörlüğünü üstlendiniz. "Devam Etmek Gerek" ismini verdiğiniz bu serginin kavramsal ve biçimsel çerçevesinden bahseder misiniz?

10. yılında "Genç Yeni Farklı", "Devam Etmek Gerek"le kendisini konu ediyor demek sanırım çok yanlış olmaz. Daha önceki edisyonların oluşma şeklini bu sergide bir model olarak alıyor ve devam ettiriyorum. Genç sanatçılara yönelik düzenlenen bu etkinliğin kavramsal çerçevesi sanatçı kalmak... Her şeyin kesintiye uğradığı bir coğrafyada Zilberman Gallery'nin genç sanatçılar için yüklendiği bu sorumluluğu istikrarlı bir şekilde sürdürmesinin son derece önemli olduğunu düşünüyorum. Bu nedenle 10. yılında yeni bir açık çağrı yapmak yerine, sürdürme konusunu odağa alarak önceden GYF sanatçısı olmuş kişiler arasından bugün sanat yapmayı tutkuyla sürdüren bir grup sanatçıyla bir sergi düzenlemek, bu konuya bir de sanatçıların gözünden bakmak istedim. Sanat yapma eyleminin kendisinin biricikliği ve devamı için gerekli iç şartlara bakmak istedim. Bunun üzerine şekillenecek dış şartlarla, yani içinde yaşadığımız koşullarla ilgili, tarihe bir 10. yıl ara kaydı düşürmek... Bir yandan da bu devamlılık nereye evrilecek? Kendim de bir sanatçı olduğum için bunlar benim kafamda da dolaşan sorular. Yani orta veya ileri yaşta bir sanatçı olunca bizleri neler bekliyor... Sadece üreten sanatçılar değil ama tüm bileşenleriyle sağlıklı çalışan bir sisteme ihtiyaç duyduğumuz açık... Yani devam etmek sadece sanatçıların değil, kurumların da benimsemesi gereken bir tavır. Direnç, inanç ve en önemlisi doğru kültür politikalarıyla bu sürekliliğin devamının sağlanması gerekiyor.

Sizin de söylediğiniz gibi GYF ilk kez bu yıl bir yarışma formunda düzenlenmedi. Geçtiğimiz dokuz yıl içindeki yarışmalarda yer almış sanatçılardan bir seçki derlenerek kurgulandı. Bu noktada, sanatçı seçimi ve eser seçkisi neye göre belirlendi?

Göstereceğim işler arasında tematik ilişki özellikle belirlemedim, önceki edisyonlarda açık çağrının yerini bu sefer açık davet aldı. Sanatçıların güncel olarak üzerine yoğunlaştığı işlerden veya onların göstermeyi önerdikleri projeler üzerine beraber çalıştık. Küratörlük tanımı gereği ayrımcı bir pozisyon;

bir şeyi tercih ederken diğer şeyi geride bırakıyorsunuz ve son derece de öznel. Belli bir tema yoktu belki ama işler bir araya geldiğinde de farklı kanallardan birbiriyle konuşuyor olması da yine bu öznel bakışla ilgili... GYF'nin tarihinde oldukça güçlü sanatçılar var bu nedenle en zor kısmı sanatçıları seçmek oldu. Son üç yıldır tam zamanlı sanatçıyım ama bunun öncesinde 2010-2016 yılları arasında Zilberman Gallery'nin sanat direktörlüğünü yaptım. Çalıştığım süreçte bu projeyi bizzat yolmam bu edisyonun şekillenmesinde belirleyici oldu; açık çağrının organizasyonu, jüri oluşturma ve değerlendirme süreci ve serginin kurulmasıyla doğrudan ilgilendim. Bu sayede pek çok sanatçıyı yakından tanıma şansım oldu. Yıllar içerisinde üretimlerini ilham verici bulduğum, merakla yeni işlerini takip ettiğim sanatçılardan, mekânın fiziksel sınırları izin verdiği ölçüde bir seçim yaptım. 10. yılın sanatçı seçkisinin gerçekleşmiş diğer dokuz yılı olabildiğince karşılaması da benim için önemli bir diğer etmen. Olabildiğince çok sanatçıyı bu 10. yıla özel sergiye dahil etmek istedim.

"Devam Etmek Gerek" isimli serginizde 12 farklı sanatçı yer alıyor. Disiplinlerarası pratiklerde bildiğimiz bu sanatçıların eserlerinden söz eder misiniz? Hangi disiplinlerde eserler sergide yer alıyor ve bu eserler sergi özelinde mi üretildi yoksa eski yapıtlar mıydı?

Zeynep Kayan ve Özgür Atlagan ortak bir iş yaptıkları için sergide yer alan 12 sanatçıdan toplam 11 yapıt sergileniyor. Sergideki sekiz yapıt özellikle bu sergi için üretildi ve Gizem Karakaş'ın videosu dışındaki tüm yapıtlar ilk kez gösteriliyorlar. Gizem'in şu an gösterilen videosu, 2013'teki GYF4'te seçilen video işinden hareketle ürettiği yeni bir iş. İlk çalışmada kullandığı bir görüntü nedeniyle karşı karşıya kaldığı hukuki süreç ve bu zorlu durumla yine sanatsal olarak hesaplaşması genç sanatçı olarak yaşanabilecek zorlukların çapını göstermesi açısından önemliydi. Sırasıyla GYF1 ve GYF8 sanatçısı Zeynep ve Özgür ortak ürettikleri "Yazışma Duvarı"yla birbirini besleyen bir performatif diyaloğu, video ve rizo baskıyla ürettikleri fotoğraflarla oluşturdukları bir yerleştirmeye dönüştürüyorlar. Alpin Arda Bağcık, Ali Şentürk ve Hasan Özgür Top'un kavramsal resimleri manzara ve görüntü fikri üzerine boyanın olanaklarını kendi sanatsal odak noktalarında yeniden işleyerek genişletiyorlar. Alpin, darbe girişimi sonrası ana akım medyada yer alan bir haber ve görüntünün zaman içerisindeki değişimi ve hakikat ötesine geçişini ansiklopedi formunda ortaya koyarak bilgi dağıtımını sorgularken; Özgür, Orta Doğu'daki radikal terör örgütleri tarafından çekilen propaganda videolarındaki insansız manzara görüntülerini tuvale aktarıyor. Ali'nin galeri mekânına doğrudan uyguladığı üç katmanlı K2 dağı temsili, zirve yürüyüşünün tehlikelerini bir kariyer yükselişiyle eşleştirip hazırladığı özel sarı rengin duygusuyla bütünlüyor. Ezgi Tok ve Gülşah Mursaloğlu, yaptıkları yerleştirmelerle galerinin görünmeyen akışının parçası oluyor; Gülşah'ın bakır ve sirke tepkimesi galerinin havasında an be an gözle görülür şekilde değişirken, Ezgi "beyaz küp"ün çeşitli noktalarının ısı ve nemini kayıt altına alıyor. Galeri mekânının görünmeyen niteliklerini araştırıyor. Sevinç Çalhanoğlu ise etkilendiği çeşitli şiirleri süzerek oluşturduğu yeni şiirle, kavramsal ve biçimsel bir döngü betimliyor. Eda Aslan'ın ilham veren düşünce ve paylaşım anlarından kendi defterleri-

PEKİ YA SONRA?

Sanat yarışmaları ülkemizdeki birçok genç sanatçının görünürlüğü ve üretimlerini sergileyebilmesi açısından oldukça önemli. Bu bakımdan galerinin bugüne kadar "Genç Yeni Farklı"da kazanan genç sanatçıların kariyerlerine ne gibi katkıları oldu? Ayrıca yarışmaların Zilberman Gallery'ye ne gibi katkıları var?

Bir galeri için o ortamda yetişen sanattan haberdar olmak, sanatçıların üretim eğilimlerini gözlemlemek son derece önemli. GYF sanatçılarından Zeynep Kayan ve Alpin Arda Bağcık galerinin uzun zamandır temsil ettiği ve uluslararası başarıları olan sanatçılar. Bunun dışında proje alanında buradan pek çok sanatçıyla çalışıldı. Bugün dönüp bakınca, sanat dünyasında aktif pek çok ismin GYF'ye katılmış olduğunu görmek sevindirici. Kariyerlerinde hem bağımsız olarak hem de farklı kurumlar içerisinde ilerleyen çok sanatçı var. Benim kişisel olarak aldığım yorumlar GYF'nin genç sanatçılar arasında önem verilen, prestijli bir etkinlik olduğu yönünde. Nihayetinde bu projeyi 10. yılına getiren istikrarın belli bir güveni tesis ettiği ortada.

‹

Zeynep Beler'in "Eidolon" adlı çalışması.

nin aralarında birikenler, kâğıt işlere dönüşmüş sanatsal araştırmalar olarak çerçevelerin içine giriyorlar. Malzeme seçimleri farklı iki sanatçı Nazlı Erdemirel ve Zeynep Beler; bir fikrin, bir mitosun akışkanlığı ve yer/form değişkenliğini düşünüyorlar. Nazlı, Orta Doğu'nun Şahmeran mitosunu parçalayıp bugüne uyarlıyor. Zeynep ise karşılaştığı görüntü, nesne, malzeme ve anlam parçalarını toparlayarak tüm bunların kendi içinde yeni bir akışkanlık kazandığı durumlar yaratıyor. İki sanatçı da kendi alanlarındaki malzeme ve hareket kabiliyetleriyle ürettikleri yerleştirmeler üzerinden yeni bir deneyim alanı açıyorlar.

Sergide nasıl bir küratöryel strateji izlediniz?

Bu sergi hem GYF'nin kendisi hem de sanatçıların aldıkları pozisyonla ilgili olduğundan ben küratör olarak bu sürecin akışını kolaylaştırıcı bir aracı pozisyonunu benimsedim. Onlara götürdüğüm açık davetle ne göstereceklerine sanatçılar karar verdi. İşlerin oluşum sürecindeki paylaşımlarımız benim açımdan çok kıymetliydi. Bence devam etmenin en önemli parametrelerinden birisi paylaşma ve dayanışma duygusu. Ben bu yaratım sürecini küratör olarak nasıl paylaşırım, kendisini nasıl araçsallaştırırım, bunun yollarını aradım. Sanatçılarla olan görüşmelerimin kendisini ve buradaki paylaşım alışverişini çok önemsiyorum. Her birinin bana ihtiyacı olduğu ve istediği ölçüde dahil olmak en büyük önceliğim oldu. Her sanatçının duyarlılığı ve iç diyaloğu birbirinden son derece farklı, buna yakından bakmak benim için çok değerli ve zenginleştirici bir deneyim oldu. Onlar için de aynı olduğunu umuyorum. Buna ek olarak - bana göre en az sergi kadar önemli - bir sergi kitabı üzerine çalışıyorum. Buna sergide görünenin arkasına geçme denemesi de diyebiliriz. Sanatçının zihnine bir küçük pencere açma, bu paylaşma hâlini, ölçeğini büyütme denemesi... Sanatçıların işlerle ve kendileriyle ilgili bilgilerin dışında, onlardan yaratım süreçlerini veya deneyimlerini paylaşıma açan,"devam etmelerini" sağlayan duygu-durum ve/veya değerlendirmeleri paylaşmalarını istedim. Bunun için de herhangi bir format vermekten özellikle kaçınarak sınırlarını her anlamda kendilerinin belirleyeceği metinler kaleme almaları için sanatçıları davet ettim. Hepsi bunu heyecanla kabul etti. Nihayetinde sergiler bitiyor; geriye basılı malzemeler kalıyor. GYF sanatçılarının kendilerinin yazdığı bu serbest metinlerin buraya dair, tarihe düşülmüş notlar olarak görüyor, mesleki dili aşan bireysel ifade gücüyle zamana daha iyi tutunacağını düşünüyorum.

Nazlı Erdemirel'in "Şahmeran" isimli eseri Orta Doğu'nun mitosunu parçalayıp bugüne uyarlıyor.

Serginin kurgusal yapısından ve mekânsal tasarımından söz eder misiniz?

Sergileme aşamasında mekâna olabildiğince az müdahale etmek istedim. GYF aracılığıyla genç sanatçılar için kelimenin tam anlamıyla önemli bir zemine dönüşen galeri mekânını olabildiğince kendisi gibi ve yalın tutmayı hedefledim. Sadece Nazlı Erdemirel'in bu sergi için ürettiği "Şahmeran" adlı yerleştirmesi - hem ışıkla yaptığı optik kurgunun iyi çalışması hem de yeraltında yaşayan Şahmeran'ın dünyasına geçiş yapabilmenin kavramsal ve duyumsal ilişkisi nedeniyle - diğer eserlerden ayrı olarak mekândaki video odasında gösteriliyor. Bunun dışında işler birbirini ve mekânı görecek şekilde bir araya geldi... **MS**

Zilberman Gallery İstanbul /
(0212) 251 12 14 /
Bitiş tarihi: 17 Ağustos 2019

İREM
MARO
iremmaro@yahoo.com

Kengo Kuma ve müzeleri

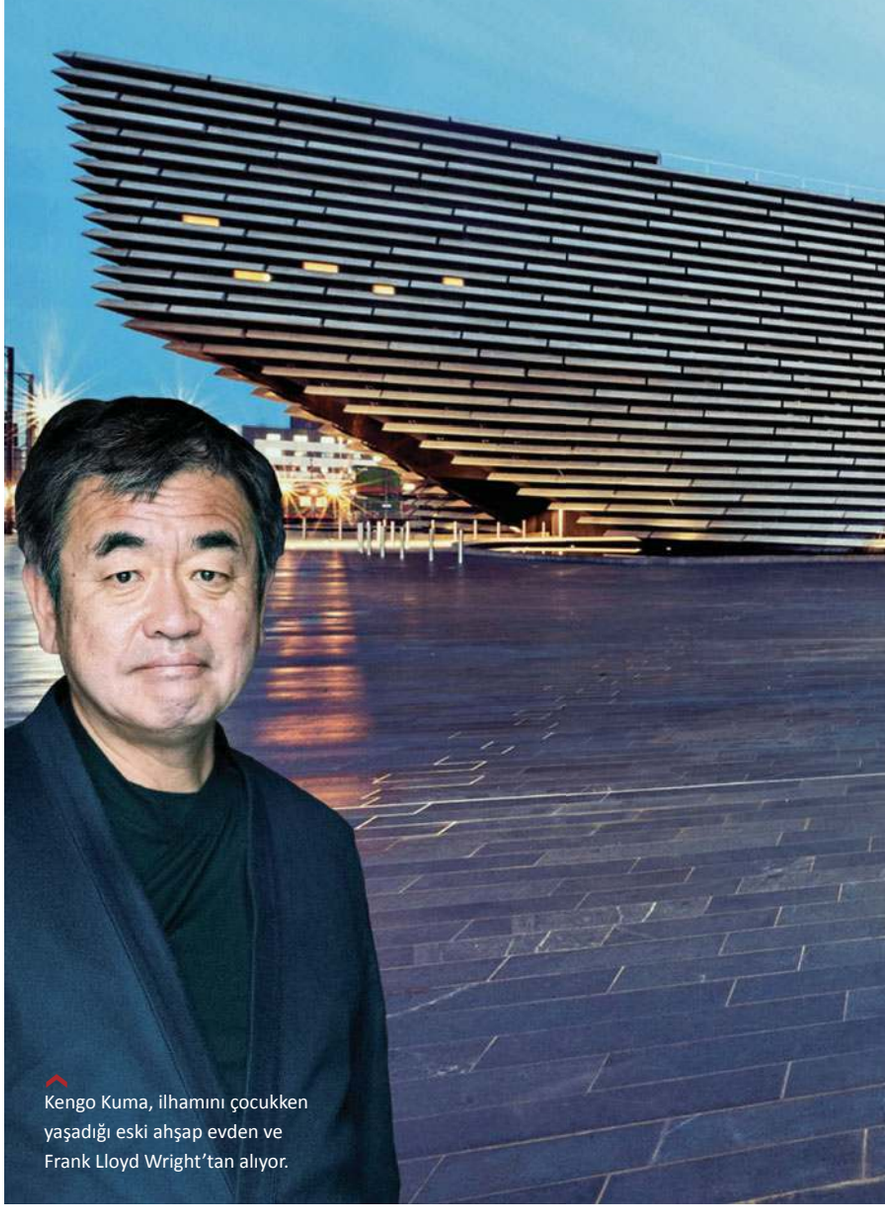

Kengo Kuma, ilhamını çocukken yaşadığı eski ahşap evden ve Frank Lloyd Wright'tan alıyor.

Yapılarında geleneksel Japon mimarisinin izlerine rastlanan, ahşabın çağdaş yorumcularından RIBA Uluslararası Mimarlık Ödülü sahibi Kengo Kuma, önümüzdeki ay Eskişehir'de açılacak Odunpazarı Modern Müze'nin de tasarımcısı.

Japonya'da ve dünyanın farklı ülkelerinde 'Kengo Kuma and Associates'in (KKAA) tasarladığı, inşası gerçekleştirilmiş yüzlerce yapı var. Bu tasarımlar arasında kültür yapıları, müzeler özel bir yer tutuyor. Kengo Kuma adı, bugünlerde RIBA Uluslararası Mimarlık Ödülleri çerçevesinde ve ülkemizde, Eskişehir Odunpazarı'nda inşa edilmekte olan Modern Müze (OMM) ile anılıyor. RIBA Ulusal Ödülleri bilindiği üzere Britanya mimarlığı kapsamında veriliyor. Bu yılın 54 ödülü arasında 16'sı kültür yapılarına layık görülmüş. Bunlardan biri de Kengo Kuma, PIM Studio ve James F. Stephen tasarımı olan İskoçya'daki "V&A Dundee" yapısı. Kent, nehir ve tarihî bölge ile ilişkilenen konumu ve etkileyici geometrisiyle V&A Dundee, yaklaşık 8500 metrekare alana sahip bir müze yapısı.

KKAA tasarımları arasında müze ve benzeri yapıların özel bir ağırlığı olduğunu, 2000 yılı ile 2017 arası mimarlık üretimlerine kısa bir bakışla dahi anlayabiliyoruz. Bu zaman diliminde 30 kadar olduğuna hükmettiğim bu türden Kuma yapısının 16'sı Japonya kentlerinde yer alıyor. Doğaldır, tasarım ekibinin kendi ülkesi. Ama bir o kadar da farklı coğrafyalarda, farklı kültürlerin müze mimarlığına imza atmış KKAA. Bu serüvenin 1995 Venedik Bienali Japonya Pavyonu ile başladığını görüyoruz. Firmanın yurt dışı, yani Japonya dışı müze mimarlığı alanındaki icraatini listelemek isterim: 2007'de Almanya'da "Tee Haus", 2011'de Çin'de "Niitsu Chi" ve İtalya'da "Casalgrande", 2012'de İskoçya'da "V&A Dundee", 2013'te Fransa'da "Albert Kahn Müzesi" ve "Besançon Sanat Merkezi", 2015'te "Çin Sanat Akademisi", Filipinler'de "Yerli Halklar Kültürü Müzesi" ve İtalya'da "Van Gogh Sergisi", 2016'da Fransa'da "Deniz Tarih Müzesi", 2017'de ise Kore'de "Gijang Sanat Müzesi", Tayvan'da Taipei "White Stone" Galerisi, Danimarka'da "Hans Christian Andersen Müzesi"... Avrupa ve Asya ülkelerinde böylesine kamusal, kültürel derinliği olan kaynak ve kökenleriyle ilintili bir alanda üretim yapabilmiş Kengo Kuma.

ÇAĞDAŞ MİMARİNİN ÇOKKÜLTÜRLÜ KİMLİKLERİ

Küreselleşen dünyada mimarlık, kültürel üretimde ortaklaşma, kaçınılmaz gereksinimler ve çağdaş trendler olan sürdürülebilirlik bağlamlarında geçiyor bu hikâye; farklı kökenlerden tasarımcıların, farklı kültürlere yönelik kültür yapısı tasarlamaları hikâyesi... KKAA'nın kurucusu Kengo Kuma, 1954 Japonya doğumludur. Çocukluğunda 1920'lerden kalma eski bir ahşap evde yaşamış olmasını ve ilham kaynağı olarak Frank Lloyd Wright'ı, mimarlığındaki yönlenmenin nedenleri olarak açıklar. Tokyo Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nden 1979 yılında mezun olur ve bir süre Nihon Sekkei ve Toda Corporation'da çalışır. KKAA ise 1990'da kurulur. 2008 yılında da firmanın Paris ofisi açılır.

Önceleri dünyada ve Japonya mimarlığındaki yaygın beton/betonarme kullanımını ve modern heykelsi formlar üretilmesini etkileyici bulurken daha sonra karşı cephede yer alıp ahşap

Kent, nehir ve tarihî bölge ile ilişkilenen konumu ve etkileyici geometrisiyle V&A Dundee, RIBA Ödülü'ne layık görüldü.

› Dikkat çekici ve yenilikçi mimarisiyle OMM, yeni bir kültürel kent öğesi.

malzeme ve tekniklerini öne çıkaran bir çağdaş mimarlığı benimser. Çalışmalarında, geleneksel Japon mimarlığının izleri, ahşap ustalığı üzerine yerel bilgi birikimi önemli olur. Japon kültürünü düşünsel ve mimari boyutlarıyla içselleştirmiş olduğunu düşündüğü Wright'ın mimarlığını kendisine yakın bulur Kuma. Ahşabı mümkün olabilecek her türlü mimari, strüktürel, dekoratif formlarında ustaca kullanan Kuma, olanak ve kriterlerinin sınırlarını genişleterek yenilikçi bir temelde tasarımlarına katan bir mimar. Çelik de bir alternatiftir onun için, 'washi' denen geleneksel Japon kâğıdını, dokulu iç bölme duvar olarak kullandığı örnekler dahi vardır.

ODUNPAZARI MODERN MÜZE (OMM)

Gelelim ülkemize, gençlerin, öğrencilerin hayli göze görünür olduğu Eskişehir kentine, Eskişehir'in Odunpazarı'na... Odunpazarı Modern Müze'nin kurucusu, mimar ve koleksiyoner Erol Tabanca. OMM yapısını Kuma ve firma ortaklarından Yuki Ikeguchi ile birlikte tasarlamışlar. Odunpazarı, adı üzerinde eskiden odun ticareti yapılan, ahşap yapı kültürü ve birikiminin yaygın olduğu bir yer. Kuma yapısının mimarisi de modüler ahşap elemanlara dayalı. Kütle, kübik parçaların oluşturduğu bir bütün. Lineer ahşap elemanlı boşluklu duvarlardan oluşan kübik blokların iç içe geçerek farklı açılarla birbirleri üzerine adeta yığılmış görünümü verdiği, bu yönüyle akla Herzog de Meuron'un "VitraHaus"unu getiren bir yapı OMM. Müze alanları, toplam 4500 metrekare, üç farklı kota yayılıyor, zemin kotundaki büyük sergi alanlarıysa üst kotlarda küçülerek devam ediyor. Merkezî boşluk yapıya gün ışığı sağlıyor ve farklı kotlardaki iç mekânları görsel olarak birbiriyle ilişkilendiriyor. Kütlelerin yakın çevrede yer alan cumbalı geleneksel konut yapılarından esinlenildiği anlaşılıyor. Onlardan yansıyan ölçeğe ve ritme duyarlılık göstermek önemsenmiş olmalı ancak sonuçta başka bir ölçek, başka bir ritim, başka bir ahşap yapı mimarlığı yaratılmış... Mimarın bağlamcılık ilkesinden yola

KKAA'nın 2015 tarihli yapısı Çin Sanat Akademisi'nin iç mekânından detay.

Ahşabı ustaca kullanan Kengo Kuma, malzemenin sınırlarını genişleterek yenilikçi bir temelde tasarımlarına katıyor.

Tanabe Chikuunsai IV'ün dönüştürülmüş, mekâna özgü, devasa bambu yerleştirmesinden detay.

çıktığı açık, yerel malzemeyi kullanarak hem çevreyle uyum hem de yerel kültür ve ekonomiye katkı sağladığını düşünüyor. Çevredeki diğer kültür yapılarıyla bir arada bir meydan oluşumu da amaçlanmış. Dikkat çekici, yenilikçi mimarisiyle OMM yeni bir kültürel kent öğesi. Çağdaş sanatı, mimarlığı, yerel ortamın dünüyle bugünüyle kaynaştırması amaçlanan müzenin kalıcı ve geçici sergi alanları, yerli çağdaş sanatçıların yanı sıra yabancı sanatçıların ürünlerine de açık. Örneğin ilk sırada Tanabe Chikuunsai IV'in dönüştürülmüş bambu işleri yer alacak. Kuma, Tabanca ve Ikeguchi'nin ortak açıklaması, projenin odak noktasının "halk ve sanat arasında bağ yaratmak" olduğu yönünde. "Binanın yerleşim tarihini ve hafızasını taşımasını hem insan ölçeğinde hem Odunpazarı'nın özgün sokak dokusu ile uyumlu olmasını istedik. Halkın yapıyı benimsemesini, sevmesini ve deneyimlemesini görmeyi heyecanla bekliyoruz."

Kengo Kuma'nın yarışma kazanarak yeni aldığı işlerden biri Lizbon'daki "Gulbenkian Vakfı Bahçeleri ve Müzesi"nin ekleri. Yine bir yabancı diyarda, Portekiz'de bir başka müze yapısı.

KKAA tasarımı OMM'nin Odunpazarı'nı ve Eskişehir'i uluslararası sanat ve mimarlık ortamlarına açtığı, yakınlaştırdığı, önemli bir kazanım olduğu yadsınamaz bir gerçek. Doğa, kent ve insanın uyumunu yansıtması, ahşap malzeme ve teknolojisinin çağdaş bir yorumunu sergilemesi de cabası... Benzer örneklerin çoğalmasını umut ediyoruz. **MS**

Youtube'da "Sanat Tarihi 101"

Kimisi "Çağdaş sanatı ben de yaparım," diyenlere cevap veriyor kimisi de Rönesans tablolarının nasıl izleneceğini gösteriyor. Youtube'da sanat tarihi anlatan kanallar her geçen gün daha fazla izleyiciye ulaşıyor ve sayıları çoğalıyor. Sanat tarihinin uçsuz bucaksız evrenine yaklaşmak için bu kanallara göz atın.

ASLI İZMİRLİ
asliizmirli8@gmail.com

İçinde bulunduğumuz, teknolojiyi merkezine alan bilgi çağı için ne tamamen olumlu ne de tamamen olumsuz konuşmak mümkün. Hızlı bir değişimin içinde herkes yolunu arıyor. Öyle bir çağ ki internet üzerinden ulaşılamayan bilgi, yok denilecek kadar az. Bu çağla beraber insanlığın devasa bir içerik yığınına fazlasıyla maruz kaldığı açıkça görülüyor. Bu bilgi yığınının ve erişim kolaylığının güzel yanı ise akla gelebilecek her alanda kendini geliştirmek isteyenler için platformların mevcut olması. Ancak işte tam da bu noktada, sosyal medyada var olan milyarlarca dijital içerik arasında kendimize en uygun olanını seçmek son derece önemli hâle geliyor. Neyse ki bugün neredeyse her disiplinde olduğu gibi kültür sanat alanında da kendini geliştirmek isteyenlerin bu konuda lisans derecesi yapması gerekli değil. Kültür sanat öğreniminde doğru kaynakları seçmenin zorluğunu da göz önünde bulundurarak sanat tarihi alanında YouTube'da yayın

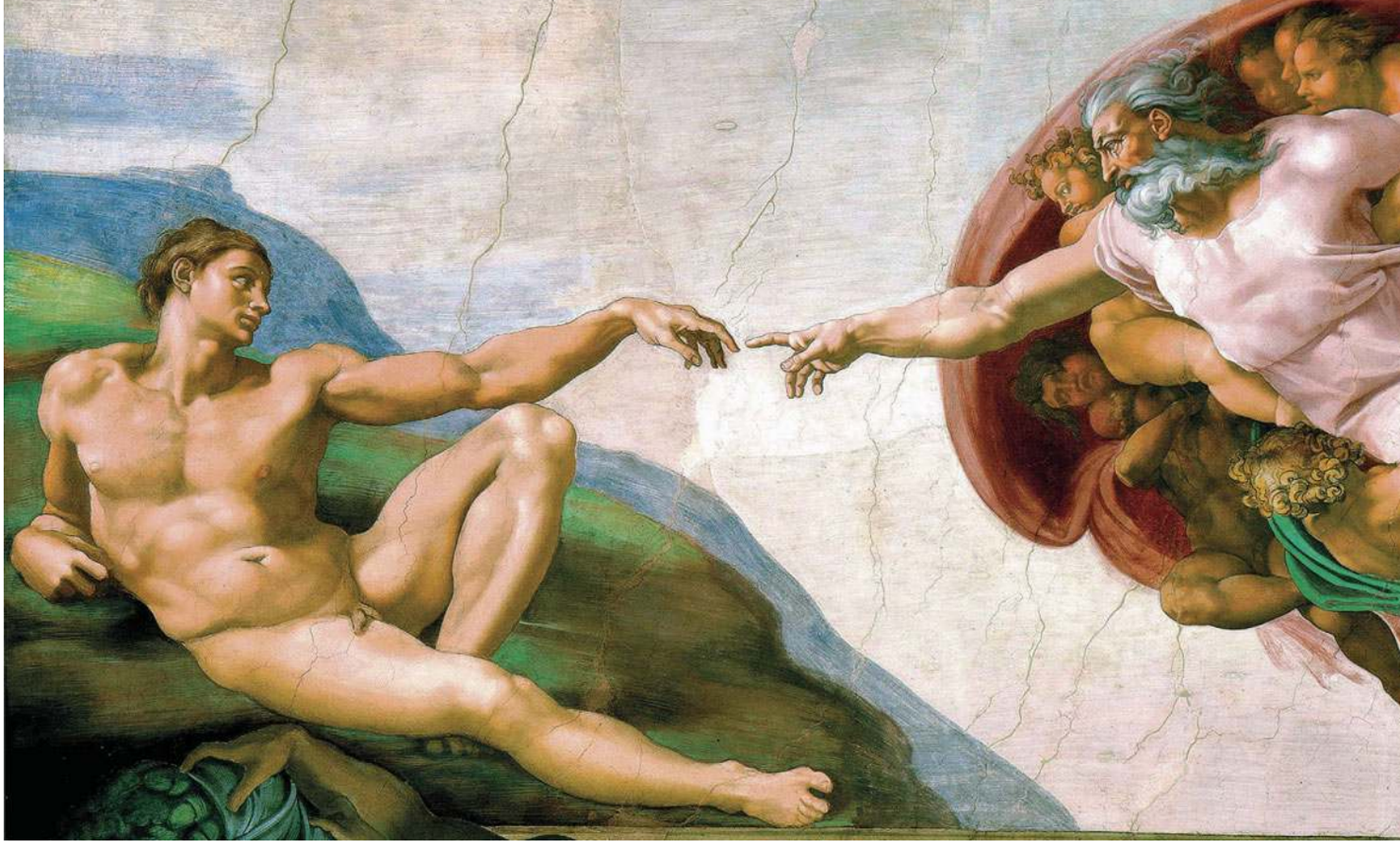

Crashcourse'un Rönesans temalı videosu Michelangelo'nun Sistin Şapeli'nin tavanına resmettiği "Adem'in Yaratılışı" adlı freskini anlatıyor.

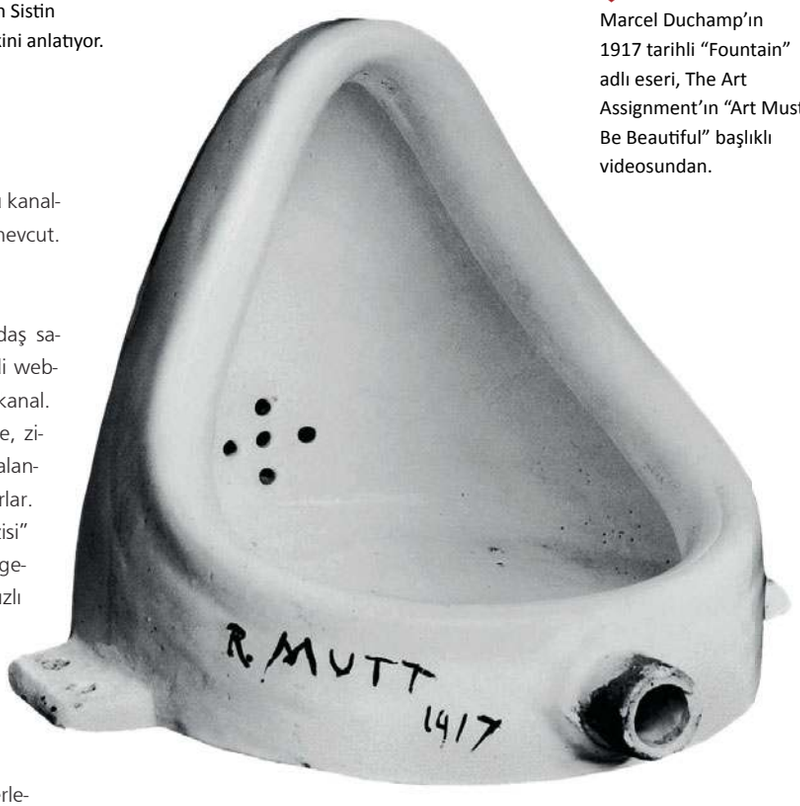

Marcel Duchamp'ın 1917 tarihli "Fountain" adlı eseri, The Art Assignment'ın "Art Must Be Beautiful" başlıklı videosundan.

yapan kanallar arasından en beğendiklerimizi seçtik. Bu kanallar İngilizce yayın yapsa da hepsi için altyazı seçeneği mevcut.

"THE ART ASSIGNMENT"

The Art Assignment; çağdaş sanata odaklanan, çağdaş sanatın farklı dalları hakkında videolar içeren, hem kendi websiteleri hem de Youtube üzerinden yayın yapan bir kanal. Kanalın kendi içinde oynatma listeleri mevcut. Böylece, ziyaretçiler sanatın hangi dönemi, akımı veya tartışma alanlarıyla ilgili video izlemek istediklerine karar verebiliyorlar. Örneğin, kanalın içindeki "Art Trip", yani "Sanat Gezisi" listesi üzerinden izleyiciler, dünyanın farklı şehir ve bölgelerindeki önemli sanat etkinliklerinde 10-15 dakikalık hızlı bir tura çıkabiliyorlar. Bu bölgeler arasında Londra, New York ve Washington gibi kültür sanat açısından oldukça yoğun şehirler var. Kanalın öne çıkan bir diğer oynatma listesi ise "We Think Art is Interesting" yani "Bizce Sanat Enteresan". Bu listede ise robotların sanat yapıp yapamayacağı, müzelerdeki eserlere neden dokunulmaması gerektiği, selfie'nin tarihsel gelişimi gibi sıkça merak edilen ilginç konular tartışılıyor.

"SMARTHISTORY"

Kâr amacı gütmeyen dijital eğitim platformu Khan Academy'den çıkan Smarthistory, hem Youtube üzerinden hem de Khan Academy'nin kendi websitesi üzerinden sanat tarihi videolarının yayınlandığı bir kanal. Burası, The Art Assignment'tan farklı olarak çağdaş sanata değil, geçmişten günümüze farklı sanat akımlarının tarihsel gelişimini ve bu çağlar sırasında üretilen sanat eserlerini inceliyor. İlkel çağ, Orta Çağ, 15-16. YY. Rönesans, 17-18. YY. Barok ve 18-19. YY. Aydınlanma Çağı, Smarthistory'nin detaylı bir şekilde sanatsal içeriğini inceleyip tartıştığı dönemlerden öne çıkan birkaç örnek.

The Art Assignment'ın "I Could Do That" videosu, çağdaş sanatın önemine ve tarihine değiniyor.

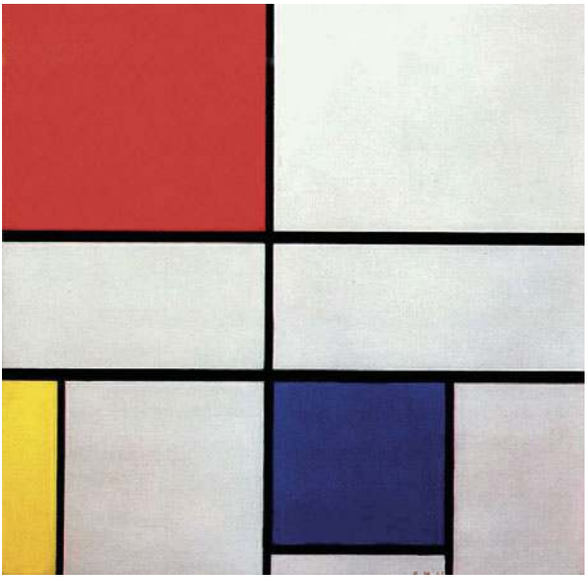

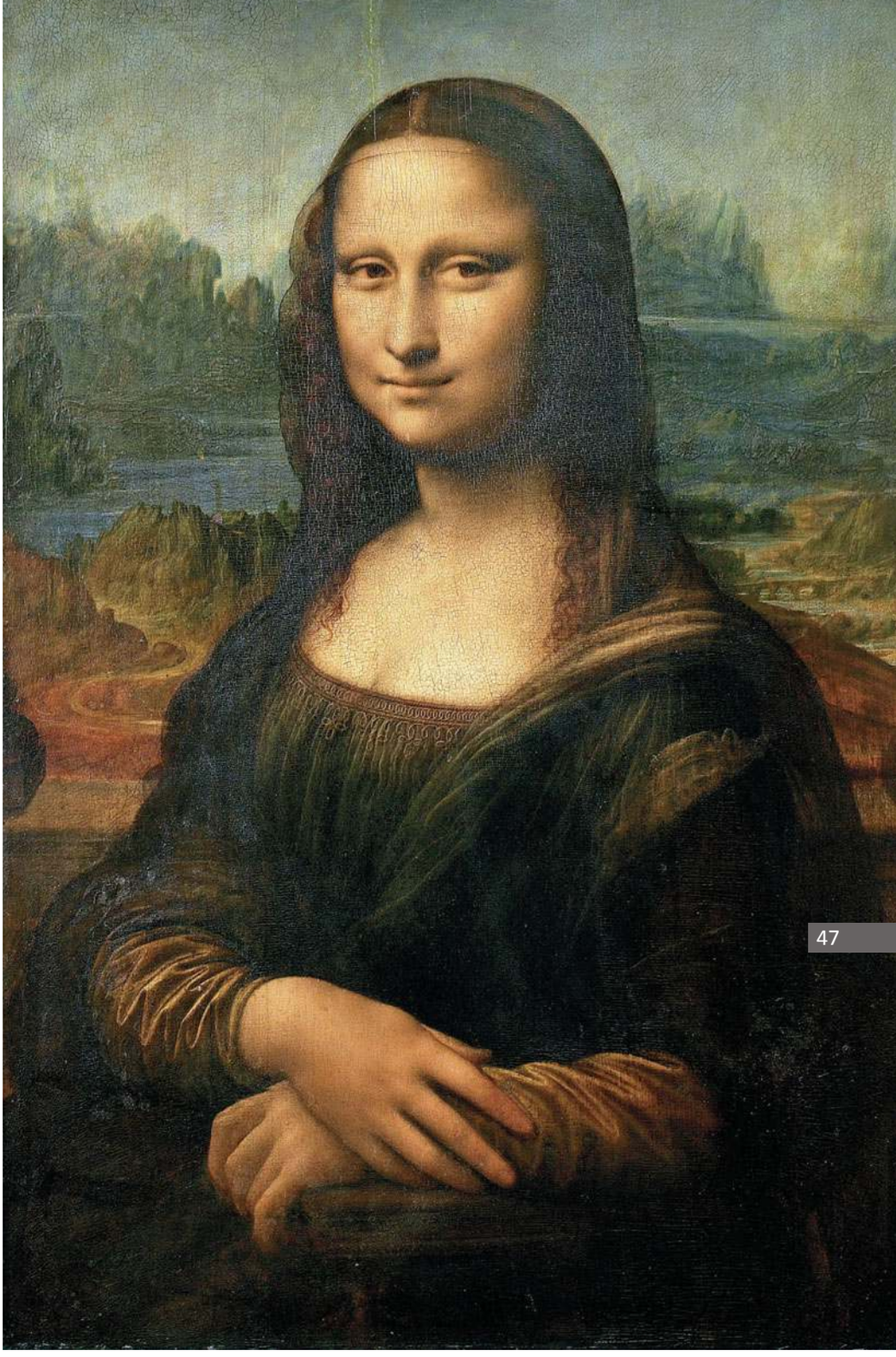

"CRASHCOURSE"

Crashcourse da hem kendi websitesi üzerinden hem de Youtube üzerinden video yayını yapan bir kültür sanat öğrenim platformu. Crashcourse, The Art Assignment ve Smarthistory'den farklı olarak, sanat tarihinin yanı sıra birçok farklı disiplinde öğretici yayınlar içeriyor. Odaklandığı branşlar dolayısıyla sanat tarihi eğitimi konusunda diğer iki kanaldan geride kalsa da sosyoloji, psikoloji, medya, bilim tarihi, astronomi ve edebiyat gibi hayatın içinden branşlarla ilgili hazırladığı videolar ile izleyicilerin kültür sanat birikimine büyük katkı sağlayabiliyor. Crashcourse, aynı zamanda 9.5 milyon abonesi ile Youtube'un en kalabalık kültür sanat kanallarından biri olmasıyla da öne çıkıyor.

"PROKO"

Youtube, sanat öğrenimini aynı zamanda pratiğe dökmek isteyenler için de zengin kaynaklara sahip. Proko, hem websitesinden hem de Youtube üzerinden plastik sanatlar tarihi ve uygulama tekniklerine ilişkin yayınlar yapan bir kanal. Websitesindeki kullanışsız arayüz nedeniyle, Youtube'dan daha rahat takip edilebiliyor. Daha çok kara kalem üzerine dersler yayınlasa da plastik sanatların ilk adımı olan kara kalem çizimini Proko üzerinden öğrenmek oldukça mümkün. Proko, kalemi doğru tutmaktan ışık, gölge, perspektif ve anatomiye uzanan teknik içerikleriyle hem teorik hem de uygulamalı bir eğitimi adım adım derslerle izleyicilerine sunuyor. **MS**

Smarthistory, Leonardo da Vinci'nin "Mona Lisa" tablosunu inceliyor.

Sagalassos izinde yedi sanatçı

Bozlu Art Project, temalı yaz sergilerinin bu yılki seçkisi "Sagalassos İçin" aracılığıyla Türkiye'den yedi çağdaş sanatçının eserlerini tarihi Mongeri Binası'nda bir araya getiriyor.

Murat Germen'in "Ayaklar Baş Oldu" adlı baskı çalışması.

MERVE ERTÜTÜNCÜ
merveertutuncu@gmail.com

Mongeri Binası'nın giriş katı, gelenekselleşen yaz sergilerinde bu yıl Sagalassos Antik Kenti'nin izlerini ağırlıyor. Çağdaş sanatçılar; Seyhun Topuz, Murat Morova, Selma Gürbüz, Utku Varlık, Semih Zeki, Kazım Karakaya ve Murat Germen'in yapıtlarını bir araya getiren "Sagalossos İçin" başlıklı sergi, aynı zamanda Sagalassos Vakfı desteğiyle bir sosyal sorumluluk projesine dönüşüyor. Sanatçıların antik kent izlenimlerinden yola çıkarak kurguladıkları eserler, Sagalassos Roma Hamamı'nın yeniden yapılandırılmasına bu kapsamda aracı olacak.

2009 yılında Unesco Dünya Mirası Geçici Listesi'ne alınan Sagalassos Antik Kenti'nin tarihi ise yaklaşık 12 bin yıl öncesine uzanıyor. Adını Hititlerin bir kolu olan Luwilerden aldığı varsayılan Sagalassos, Toros Dağları'nın sarp yamaçlarında yer alıyor.

Selma Gürbüz'ün "Medusa" adlı eseri, kâğıt üzerine mürekkep.

Utku Varlık, "Prof. Jeroen Poblome'nin Paradoxical Düşleri" isimli eserinde heykel büstlerini antik kent mekânıyla harmanlıyor.

En parlak dönemini Roma İmparatoru Hadrian (MS. 117-138) zamanında yaşayan kent, bu tarihlerde "Pisidya eyaletinin en önemli şehri" unvanını da kazanıyor. Toros Dağları'nın sarp yamaçlarında konumlanması nedeniyle en iyi korunmuş antik kentlerden biri olarak günümüze taşınan Sagalassos'un yükseliş devri MS. 7. YY.a kadar devam ediyor ve sonrasında yaşanan deprem ve veba salgınları ile şehir gerileme dönemine geçiyor. 13. YY.a kadar şehirde yaşamın izleri sürülmekle birlikte, bu tarihten sonra yerleşim ovaya yani bugün ilçe merkezi olan Burdur, Ağlasun'a kayıyor. Sagalassos'ta 1990 yılından bu yana, Belçika'nın köklü üniversitelerinden Leuven Üniversitesi'nin liderliğinde yapılan kazılarda birçok değerli arkeolojik eser keşfedilmiş. Anadolu'nun öne çıkan müzelerinden Burdur Arkeoloji Müzesi'nin envanterinin önemli bir kısmını da yine bu alandan çıkarılan eserler oluşturuyor.

GEÇMİŞİN GELECEĞE AKTIĞI ANLAR

Bozlu Art Project'in konu edindiği Sagalassos sosyal sorumluluk projesi, Sagalassos Vakfı'nın desteği ile antik kenti ziyaret eden sanatçıların bölgeden etkilenerek ürettikleri yeni yapıtlarını veya bu sergide yer almasını arzu ettikleri çalışmalarını bir araya getiriyor. Semih Zeki'nin "Sagalassos İzleri" adını verdiği ve 20 ahşap panelden oluşan çalışması, sanatçının Sagalassos gezisi sırasında çektiği, 500 fotoğraftan derlenen bir seçki. Sanatçı, sergide yer alan ikinci çalışmasını ise kazı bölgeleri arasında kendisini en çok etkileyen amfitiyatrodan ilhamla yaratıyor. Eser; toprağıyla, taşıyla, doğanın insandan geri aldıklarıyla Sagalassos'taki amfitiyatronun kalıntılarını

Semih Zeki'nin "Tiyatro" çalışması; toprağıyla, taşıyla tiyatronun kalıntılarını tüm doğallığıyla sunuyor.

tüm doğallığıyla sunmayı hedeflemiş.

Sergiye katılan sanatçılardan biri de Murat Morova. Uzun zamandır üzerinde çalıştığı bir serinin devamı olarak, Morova Sagalassos'u görmeden önce yaptığı ve eseri "Tesadüf değil, tevafuk," diyerek nitelendirdiği tuval üzerine sulu boya üretimlerini sergiliyor. Eserler yakından incelendiğinde Sagalassos Antik Kenti'nden tanıdık dokular, sanatçının çizgilerinde gömülü bir nevi önsezi eşliğinde izlenebiliyor.

Murat Germen'in boyutlu modelleme tekniği kullanarak ürettiği "Başlar Ayak Oldu" ve "Ayaklar Baş Oldu" isimli baskı çalışmaları ise sanatçının Isparta Müzesi'nde karşılaştığı antik dönem heykellerini adeta Isparta'dan Mongeri Binası'na taşıyor. Germen'in dijital manipülasyonlarla soyutladığı bu heykel uzuvları, sanatçının kendine özgü ifadesiyle izleyicinin dikkatini anında yakalayan eserlerden... Heykel sanatçısı Seyhun Topuz ise Sagalassos Antik Kenti'ni ziyaret ederken Batı Toroslar'ın kayaçlarındaki kırılma ve çatlama formlarıyla ilgilenmiş. Bu formları, 2017'de ürettiği "Buruşturulmuş Metal" isimli heykeliyle ilişkilendiren sanatçı böylelikle geçmiş ve gelecek arasındaki bağlantıyı kuvvetli bir şekilde izleyicisine aktarıyor. Utku Varlık'ın "Prof. Jeroen Poblome'nin Paradoxical Düşleri" isimli tuval işi ise kentin, geçmişten bugüne korunmayı başarmış tarihinin bir kanıtı... Tuval çalışmalarında heykel büstleri ve mitolojik figürleri buluşturan sanatçı, zihninde dolanan bu imgeleri Sagalassos Antik Kenti'nin mekânıyla, mekânın belleğiyle harmanlamış. Sergide izleyiciyle buluşan keçi heykeller ise sanatçı Kazım Karakaya'ya ait. Antik kentin mutfağından, oranın bugüne değin evcilleştirilen keçileri ve coşkun doğasından yola çıkarak ürettiği heykellerle sanatçı, Sagalassos'un mitolojik başkaldırışına da tanıklık ediyor. Kentteki doğayı sadece insanlar değil diğer canlılarla da bir bütün olarak gördüğü için doğal katmanın tümünü bir arada göstermeyi hedefleyen Karakaya bu nedenle keçi figürüne yönelmiş.

İzleyiciyi, tarihin günümüze armağan ettiği Sagalassos'a yedi sanatçının çerçevelerinden bakmaya ve geçmişin geleceğe aktığı anları takip etmeye çağıran "Sagalassos İçin" sergisi 31 Ağustos'a dek Mongeri Binası'nda ziyaret edilebilir. **MS**

Bozlu Art Project / (0212) 233 72 33 /
Bitiş tarihi: 31 Ağustos 2019

Seyhun Topuz'un 2017 tarihli "Buruşturulmuş Metal" adlı heykel çalışması.

Venedik'in başka türlü bayrakları

Beşinci kez Venedik Bienali'nin partnerliğini üstlenen İsviçre merkezli saat markası Swatch'un Giardini pavyonunda bu yıl pop art'ın ikonik isimlerinden Joe Tilson yer alıyor.

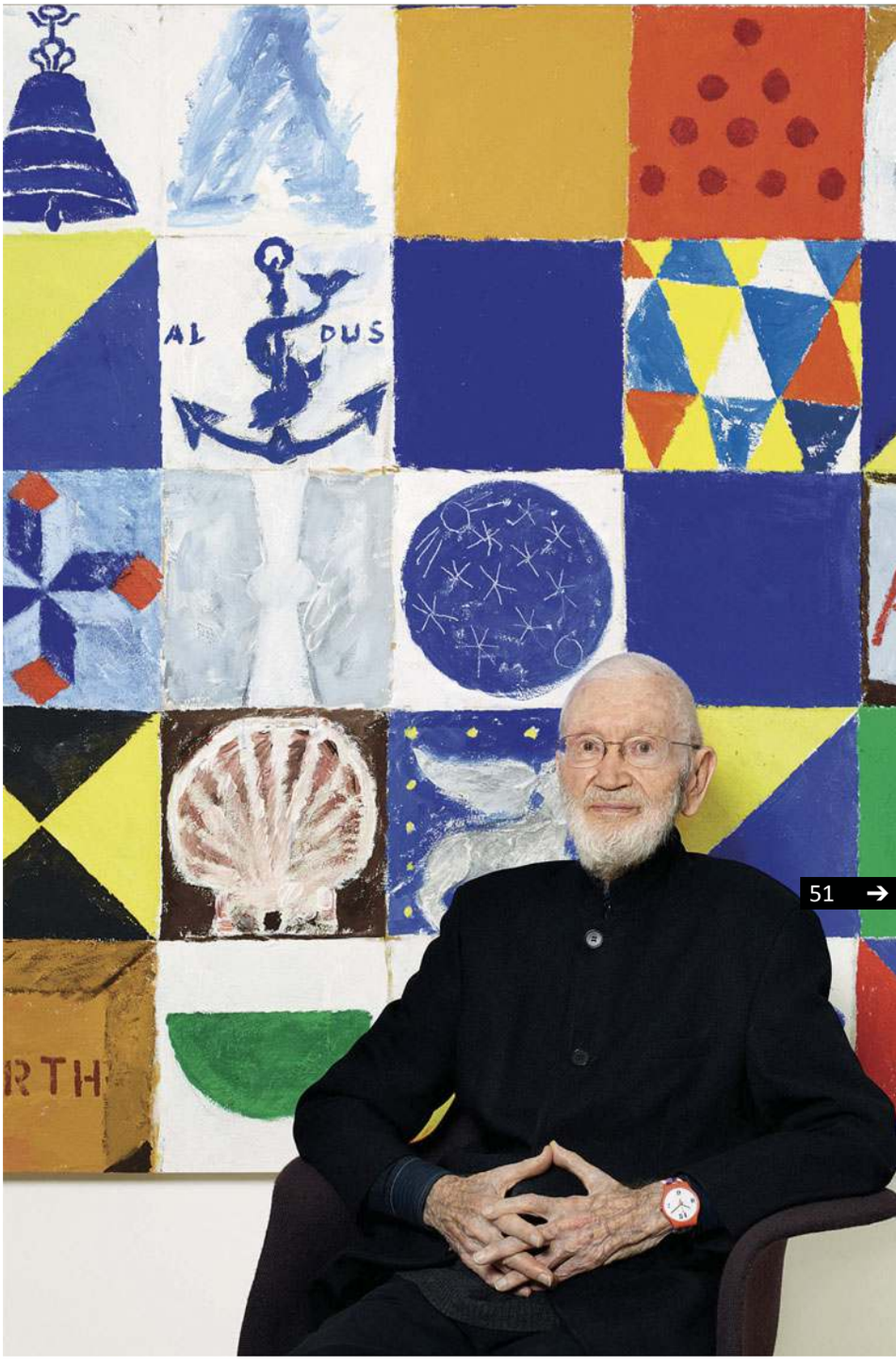

51 →

GENCAY ALTAY
altaygencayy@gmail.com

Bu sene Ralph Rugoff küratörlüğünde 58'incisi düzenlenen Venedik Bienali, bir Çin bedduası olduğu varsayılan "Tuhaf zamanlarda yaşayasın" başlığıyla 24 Kasım'a dek ziyaretçilerini karşılamaya devam ediyor. Aynı zamanda Londra'daki Hayward Gallery'nin direktörü olan Ralph Rugoff bienalin ana seçkisi için bu yıl farklı bir yöntem izliyor: Giardini ve Arsenale'ye yayılan ana sergilerde aynı 79 sanatçının farklı serilerinden eserlerini izleyiciyle buluşturuyor. Arsenale'deki sergiye "Önerme 1", Giardini'dekine ise "Önerme 2" başlığını veriyor. Örneğin sanatçı Jesse Darling'in düşük maliyetli malzemeleri kullanarak ürettiği uzun ayaklı sandalye heykelleri Arsenale'deki seçkiye ve dolayısıyla mekâna belirli bir 'önerme'de bulunurken, sanatçının paket kâğıt üzerine yaptığı çizimi "Lion in wait for Saint Jerome and his medical kit" de Giardini'de bir başka 'önerme'ye bürünüyor. Çalışmalarıyla güncel sanatta ismi çokça zikredilen bir diğer isim Hito Steryl'in küresel ısınmayı konu edinen çok kanallı videosuyla Giardini'de karşılaşan izleyici, sanatçının militarizm eleştirisi sunduğu üretimini ise Arsenale'de ziyaret edebiliyor. Bu yönüyle Rugoff izleyiciye ana sergide yer alan 79 sanatçı ve pratiklerini tüm çeşitlilikleriyle birlikte etraflıca deneyimleyebilmeleri ya da kendi deyimiyle sanat eserinden "haz alabilme"leri adına alan sağlıyor ve dahası her sanatçının farklı farklı malzeme, form, disiplin ve kavramlarla çalışma biçimlerine de tanıklık ettiriyor. Önceki yıllara kıyasla ana sergideki sanatçı sayısını oldukça az tutan küratör, katalog metninde eserleri belirli bir tema veya konu etrafında bir araya getirmediğini; sergiye böylesine bir kavramsal çerçeve çizmenin sanattan haz alma, sanat eseriyle diyalog kurma, eleştirel düşünme ve hayal gücünü sınırlandıracağını öne

Tilson, Swatch'un iş birliği davetinin kendisini çok mutlu ettiğini belirtiyor.

sürüyor. Nitekim çoğu sanat eleştirmeni tarafından da geçer not alıyor Amerika doğumlu Rugoff. Eserler, her ne kadar bir tema veya kavram altında buluşturulmamış olsalar da içinde bulunduğumuz, hakikat-sonrası olarak da adlandırılan 'tuhaf' zamanları; küresel göç krizi, ekolojik kriz, kutuplaştırma siyaseti, ırkçılık, tüketim çılgınlığı, homofobi, sahte habercilik ve cinsiyetçilik üzerinden büyük bir titizlikle ele alıyor. Rugoff, seçkiye dahil ettiği eserlerle, "Sanat, çağının tanığı olmaktan öte, çağının gizlediklerini ve kurallarını sorgular," diyor. Sanatın politika yapmak gibi bir derdinin olmadığını da ekliyor: "Sanat, otoriter hükümetlerin yükselişine veya milliyetçiliğin tırmanışına vesile olamayacağı gibi küresel mülteci krizlerini de önleyemez. Yine de dolaylı olarak içinde yaşadığımız zamanlarda bizlere tıpkı bir rehber gibi yol gösterebilir. Sanat, içinde bulunduğumuz 'tuhaf' gerçeklere alternatifler önererek bambaşka dünyalar ve düzenlere davet eder bizi." Swatch'un 58. Venedik Bienali kapsamında hem Giardini'de hem Arsenale'deki pavyonunda gerçekleştirdiği sergiler de bu 'tuhaf'lığa alternatif evrenler sunanlardan... Davet ettiği sanatçıların düşle gerçek arasında salınan eserleri, içinde bulunduğumuz 'tuhaf' zamanlardan uzakta, başka diyarların rengârenk hikâyelerinde ağırlıyor izleyicilerini.

VENEDİK'İN TAŞLARI

Arka arkaya beşinci kez Venedik Bienali'nin ana sponsorluğunu üstlenen Swatch'un bienalle ilişkisi 2011'e dayansa dahi, markanın sanatla diyaloğu bundan çok önceye, yaklaşık 30 yıl kadar geriye gidiyor. İsviçre merkezli Swatch, bugüne dek Keith Haring, Kiki Picasso, Akira Kurosawa, Spike Lee, Moby ve Arnaldo Pomodoro'nun aralarında bulunduğu birçok sanatçıyla saat tasarımları için iş birliklerine imza atmış. İlk kez 2011 yılındaki Venedik Bienali'nde, tıpkı bir ülke gibi Giardini'de kendi pavyonuna kavuşan Swatch bu pavyonda son 30 senede, markanın sanatçılarla iş birliği içinde ürettiği limitli seri saatleri sergiliyor. Saat tasarımlarının sergilenmesinden öte, Giardini pavyonuna davet edilen her çağdaş sanatçıdan mekâna özgü yeni bir yapıt üretmesi de bekleniyor. Giardini pavyonunda; 2015 bienalinde çağdaş sanatçı Joana Vasconcelos'u, 2017'de ise farklı 1000 renk kullanarak boyadığı devasa tuvaliyle İngiliz sanatçı Ian Davenport'u ağırlayan Swatch, bu yıl ise pop art'ın ikonik isimlerinden Joe Tilson'ı konuk ediyor.

Venedik'i bir turist olarak ilk kez 1949 senesinde, dönemin

Joe Tilson'ın Giardini pavyonu için ürettiği "THE FLAGS" isimli yerleştirmesi

gençlik hostellerinden birinde konaklayarak ziyaret eden Joe Tilson, 90. yaş günü ve sanatının 70. yıldönümünde Swatch tarafından eser üretmesi adına Giardini'ye davet edildi. Bu davet üzerine çok şaşırdığını ancak Swatch'la iş birliği fikrinin kendisini çok sevindirdiğini belirten Tilson, Giardini'de Venedik'teki Contarini binasından esinlenerek ürettiği "The Stones of Venice (Venedik'in Taşları)" isimli serisinden desenleri büyütüp 24 adet bayrağın üzerine bastığı "THE FLAGS (Bayraklar)" adlı mekâna özgü yerleştirmesini sergiliyor. Sanatçının kilise fasadlarından çıkardığı geometrik taş döşeme formlarına yer veren "THE FLAGS" eserinin, bienal mekânlarından tarih ve doğanın birbirine belki de en karıştığı Giardini'de izleyiciyle buluşması kadar yerleştirmenin izleyiciyle ilişkilenme biçimi de oldukça öne çıkıyor.

Joe Tilson'ın Swatch için tasarladığı saat.

Turizmin ve küresel ısınmanın neden olduğu çevre tahribatıyla yıllardır mücadelesini veren tarihî Venedik şehri, Venedik Bienali'nin 600 bine varan ziyaretçi sayısıyla kuşkusuz daha da zarar görüyor. Bienal, ekoloji ve canlı yaşamına dair eleştirel güncel sanat yapıtlarına yer verse de kentin her geçen sene hızlanarak ilerleyen batışına engel olamıyor, hatta bu batışa büyük oranda katkı sağlıyor. Joe Tilson'ın, Giardini'deki bayrakları ise arkalarından gelen her rüzgârda üzerlerindeki canlı ve parlak renkleriyle izleyiciyi, Tilson'ın sözleriyle; "kanallara çıkan sokaklarında turistlerin kol gezmediği, salt yerlilerinin, tüccarların ve sanatseverlerin dolandığı" 1949'lar Venedik'ine geri götürüyor. **MS**

58. Venedik Bienali / https://www.labiennale.org
Bitiş tarihi: 24 Kasım 2019

Yeni yaşamımızdan gelecek manzaraları

"Yapay zekâ insanlığın sonunu getirebilir," diyen Stephen Hawkings kadar karamsar olmasak da yapay zekânın insanı taklitten öteye varan yeteneklerine her geçen gün biraz daha fazla tanık oluyoruz. Londra'da bulunan sanat merkezi The Barbican Center, yapay zekâ sergisiyle ziyaretçilerini interaktif ve öğretici bir yolculuğa davet ediyor.

YASEMİN ELÇİ
elciyasemin@gmail.com

1982'den bu yana tiyatro ve film gösterilen, sergileri ve kütüphanesiyle Londra'nın en önemli sanat merkezlerinden biri olan The Barbican Center şu sıralar tarihî binasının içerisinde geçmiş ve geleceği buluşturan "AI: More than Human" (Yapay Zekâ: İnsandan Öte) başlıklı sergiye ev sahipliği yapıyor. Hollanda'daki Groninger Forum'un katkılarıyla hazırlanan sergi, Barbican Center'ın 2019'da başlattığı, teknolojinin insan ve toplum üzerindeki etkisini araştıran "Life Rewired" (Yeniden Şekillendirilen Yaşam) adlı programının ikinci ayağı olarak düzenleniyor.

İlk kez 1956'da, Dartmouth College'da Ray Solomonof, Marvin Minsky, Claude Shannon, John McCarthy ve Nathan Rochester'ın bir araya geldiği konferansta telaffuz edilen "yapay zekâ" terimi bugün hayatımıza nüfuz etmiş durumda. Yapay zekânın insan hayatındaki etkilerine ve gelecekle ilgili hipotezlerine geçmeden önce teknoloji ile ilişkimizin aslında çok da kısa olmayan tarihiyle salona giriş yapıyoruz. Serginin "Yapay Zekâ Hayali" başlıklı ilk kısmı Antik Çağ'dan bu yana devam eden, insanın cansız olana hayat verme arzusuna ışık tutuyor. Yahudi mitolojisindeki Golem figürünün yaratıcı düşünceyi nasıl etkilediği, "Frankenstein" ve "Blade Runner" filmlerinden örneklerle anlatılıyor. Japonya dışında ilk kez gösterilen antropomorfik yemek araçlarında ise Shinto yemek törenlerine ve bu yemeklerdeki Japon Animizmi izlerine tanıklık ediyoruz. Ayrıca, robotik felsefeyi dahi etkileyen ve en çok tanınan manga karakterlerinden, "Gelecekten Gelen Mavi Robot Kedi Doraemon"un sayfaları da sergide karşımıza çıkıyor.

TEKNOLOJİNİN CİNSİYETÇİ VE IRKÇI YÜZÜ

"Zihin Makinaları" başlıklı ikinci bölümde; ilk bilgisayar programcısı olarak kabul edilen Charles Babbage ve Ada Lovelace'e, ardından İkinci Dünya Savaşı'nın seyrini değiştiren kriptolog Alan Turing'e ve IBM'in satranç oynayan bilgisayarı "Deep Blue"ya uzanan bir tarihçeye tanık oluyoruz. Böylelikle, yapay zekânın gelişmesine ortam sağlayan teknolojiler de adım adım izlenebiliyor.

Yapay zekânın ticareti, toplumu ve kişisel hayatlarımızı nasıl etkilediğine odaklanan "Veri Dünyaları" başlıklı üçüncü bölümde ise izleyiciyi Nexus Studios ile ortak çalışan İstanbul doğumlu sanatçı Memo Akten'in "Learning to See" (Görmeyi Öğrenmek) isimli eseri bekliyor. Gündelik objeleri resim olarak algılayan bu algoritma, tıpkı bizler yani insanlar gibi yalnızca

teamLab kolektifinin "What a Loving and Beautiful World" adlı dijiyerleştirmesi.

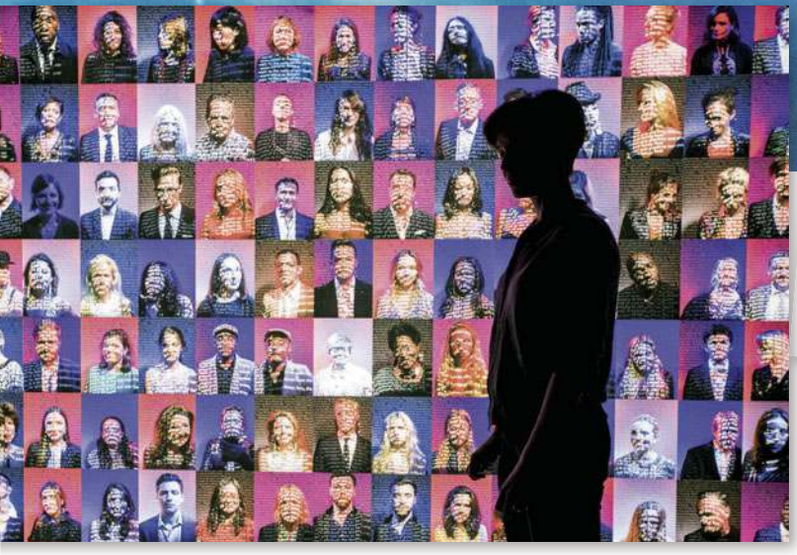

Sony Corporation'dan "aibo".

Sanatçı ve tasarımcı Es Devlin'in insan yüzünü 'şiir portresi'ne dönüştüren çalışması "POEMPORTRAITS".

öğrendiği bilgiyi yeniden üretebiliyor. Bu bölümde ayrıca Joy Buolamwini'nin yüz tanıma programlarının siyahi yüzleri ve kadınları tanımakta çektiği zorlukları ortaya koyduğu serisini izliyoruz.

"Sonsuz Evrim" başlıklı son bölüm ise geleceğe yönelik tahminler ve yeni bir neslin türeme ihtimali üzerine düşündürüyor. Sentetik bir arı kovanı, yapay bir kelebek, nesli tükenmiş çiçek kokuları ile bir araya geliyor; farklı bir gezegen arayışı ve genetik mutasyonlar üzerine araştırmalar dinliyoruz. Ardından alt kattaki salona inip teamLab sanatçı kolektifi tarafından hazırlanmış, izleyicilerin hareketlerinden etkilenen Çin harflerine yaprak ve kelebeklerin eşlik ettiği dijital enstalasyonu deneyimleme şansı buluyoruz. Seyircilerden biri duvardan dökülen bir harfe ya da yaprağa dokunduğunda tüm görüntü etkileniyor ve yeni bir dünya ortaya çıkıyor.

Tarihsel arka planı ve interaktif deneyim alanlarıyla Barbican Center'ın farklı salonlarına yayılan sergi, zekânın ve bilincin tanımlarını insan-makine ortaklığıyla yeniden üretirken izleyici de içinde bulunduğumuz çağın mekân-zaman uzamına meydan okuyan teknolojisi üzerine düşünmeye çağırıyor. **MS**

The Barbican Center / https://www.barbican.org.uk/
Bitiş tarihi: 26 Ağustos 2019

SEVİL
DOLMACI
sevildolmaci@gmail.com

Genç sanatçı Mustafa Mutlu resimlerinde yarattığı post apokaliptik temalar aracılığıyla izleyiciyi varoluş, düzen ve kaos üzerine düşünmeye çağırıyor.

Pembe gökyüzünün altında, kaosun kıyısında bir evren

Sanatçı, "Aşka Reddiye"de resmettiği figürleri kendileriyle yüzleştiriyor.

Mutlu'nun savaş sonrası distopik sahneler resmettiği "Talan Dünya" serisinden "Cennet Modern" adlı çalışması.

1993 Konya doğumlu olan Mustafa Mutlu, 2015 yılında Necmettin Erbakan Üniversitesi Resim Öğretmenliği Bölümü'nden mezun oldu. 2016 yılında Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Programı'nda yüksek lisans eğitimine başlayan genç sanatçı, 2019 yılında Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Programı'nda doktora eğitimine başladı. Şimdiden birçok özel koleksiyonda eserleriyle yer alan Mutlu, Rusya Exlibris Müzesi Uluslararası Öğrenci Yarışması ve Geleneksel Peker Sanat Ödülleri'nin aralarında bulunduğu yarışmalardan derece ve mansiyon ödülleriyle ayrıldı. Geçtiğimiz yıl Doğuş Holding'in çeşitli mekânlarında üç kişisel sergi gerçekleştiren genç sanatçının yapıtları İzmir, Ankara ve İstanbul'da düzenlenen karma sergilerde izleyiciyle buluştu.

"Disleksi hastalığı sebebiyle resim sanatı benim için bir lisan hâline geldi, onunla konuşabilir, onunla birlikte yazar oldum,'' diyen genç sanatçı, yazı yoluyla ifade edemediği fikir ve düşüncelerini dışa vurma arzusuyla çizime başlamış. Kariyerinin başında, serigrafiyle ürettiği desenleri deneysel bir teknikle tuvaline aktaran sanatçının son dönem işlerine ise salt airbrush ve yağlı boya tekniği hâkim. Felsefe, edebiyat ve tarih alanlarında yaptığı okuma ve araştırmalar, üretimlerinin bir diğer önemli çıkış noktasını oluşturuyor. Sanatçı son dönem üretimlerindeki post apokoliptik evrenleri ise; çağdaş Türk şiiri, İkinci Dünya Savaşı ve insanlık tarihinde dönüm noktası yaratan çeşitli olaylardan hareketle kurguluyor. 20. YY.ın öncü düşünür/yazarları Jean Paul Sartre ve Albert Camus'nün varoluş üzerine geliştirdikleri düşünce ve teorilerden etkilenen Mustafa Mutlu, tuvallerinde resmettiği figürlerin kendileriyle yüzleşmelerini amaçlıyor ve böylelikle varoluşa dair sorular soruyor. Mutlu'nun bir ressam olarak kendini gerçekleştirme yöntemlerinden biri de bu; varoluşu sorgulamak/sorgulatmak. ''Varlık alanı fenomenlerden oluşmaktadır ki bunlar bilinen anlamda gerçek nesnelerden süregelmektedir. Sadece tikel deneyim ve duyu verisi ile bilinen şeyler değildir. Belirli bir varlık yorumu ışığında fiziksel ve gerçek bir biçimde tek yanlı kavranan nesne ve özne, yeni ve köklü bir öznellik alanında geri dönüşür ve yeni bir nesnel imge keşfedilir. Bakış açısında gerçekleşen bu değişiklik varlığın ve kavramların özüne erişim izni veren metodolojik bir başlangıç işlevi görür. Varoluş bulantısı içerisinde insan popüler kültür ve teknolojik gelişimin paradoksal etkisi ile düşünmeyen, üretmeyen basmakalıp yaşama ayak uydurur. Bu noktada sanat bir köprü görevi görerek fiziken uyanık, ruhen kapalı birey veya kitleleri nesnelere, bilinen anlamın dışında yeni kavramlar yükleyerek problemi dışa vuran sanatçı ile buluşturur,'' ifadelerini kullanan sanatçı, resimlerinde oluşturduğu güncel ile klasik arasındaki metaliptik kurgu karşısında izleyiciyi kendisiyle baş başa bırakmayı hedefliyor.

"TALAN DÜNYA"NIN AYAKTA KALAN FİGÜRLERİ

Son üretimlerinden "Talan Dünya" serisinde, savaş sonrası distopik sahneler resmeden genç sanatçı savaş ve toplum etkileşimini postmodernizm kavramı üzerinden sorguluyor. Seride her büyük yıkımdan sonra yeni ve farklı bir düzenin kurulduğu vurgulanırken, pembe bir gökyüzünün altında deforme edilmiş, katmanlarına ayrılmış, aşınmış mekânlarda hayatta kalan birey detayları göze çarpıyor. Geçmiş, günümüz ve bilinmeyen bir gelecekten öğeleri birleştirerek yarattığı bu yeni dünyada Mutlu, "Kaos ve düzen bir arada olabilir mi?" sorusuna yanıt aramakta. Düşüncenin olmadığı yerde sanatın da beslenemeyeceğini savunan genç sanatçı, üretimlerinde Justin Mortimer ve Anselm Kiefer'ı referans alıyor. Tarih, edebiyat, felsefe gibi birçok alandan beslenerek çarpıcı kompozisyonlarıyla izleyiciyi düşünmeye davet eden Mustafa Mutlu, yarattığı düşünsel dünyayla takipte kalınması gereken genç sanatçılardan. **MS**

SELEN
SARIOĞLU SÜLOŞ
selen@artlas.co

New York Whitney Müzesi, rengârenk koleksiyon seçkisiyle ziyaretçilerini 1960'ların Amerika'sına götürüyor.

'60'lar Amerikası'ndan cesur renkler

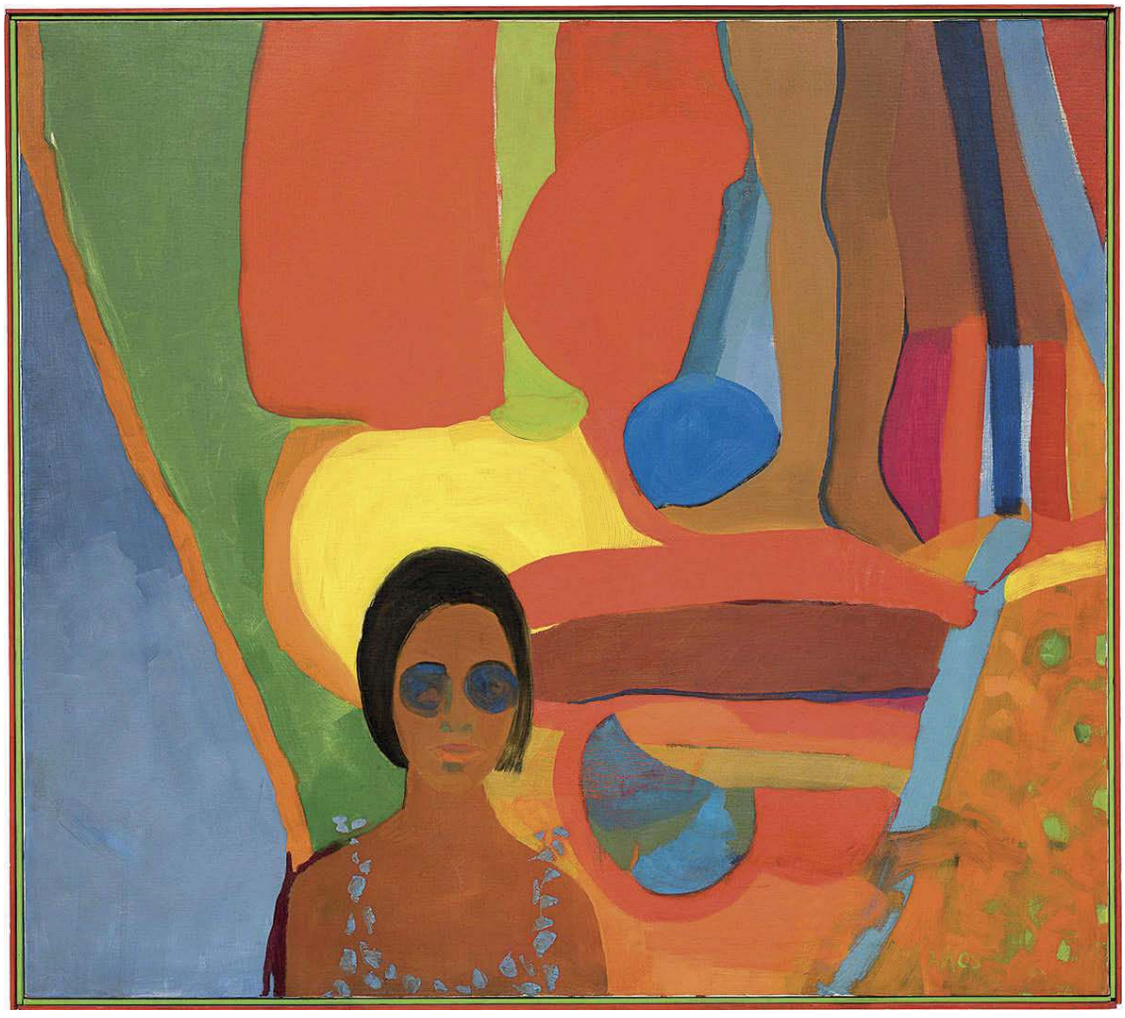

Emma Amos'un 1966 tarihli "Baby" isimli çalışması.

Müzelerin kendi koleksiyonlarının olmasının pek çok amacı var belki. Bu amaçların en önemlilerinden biri de eski dönem eserlerin farklı temalar altında bir araya getirilerek yeni bir bakış açısıyla sergilenmesi. Bu şekilde bir dönemi, bir akımı, bir politik düşünceyi veya toplumsal gelişmeyi eserler aracılığıyla izleyiciye sunmak. "Spilling Over: Painting Color in the 1960's (Taşma: 1960'larda Rengi Resmetmek)"- adlı sergi, Whitney Müzesi'nin koleksiyonundaki eserlerden oluşturulmuş renkli mi renkli bir seçki. 1960'lı yıllarda Amerika'daki sanatçıların rengi tuvale nasıl aktardıklarının farklı örneklerini izleyiciyle buluşturan sergide, dönemin belli başlı sanatçılarının az sayıda ama başlıca yapıtları yer alıyor. '60'larda öne çıkan soyutlama dolayısıyla soyut resmin

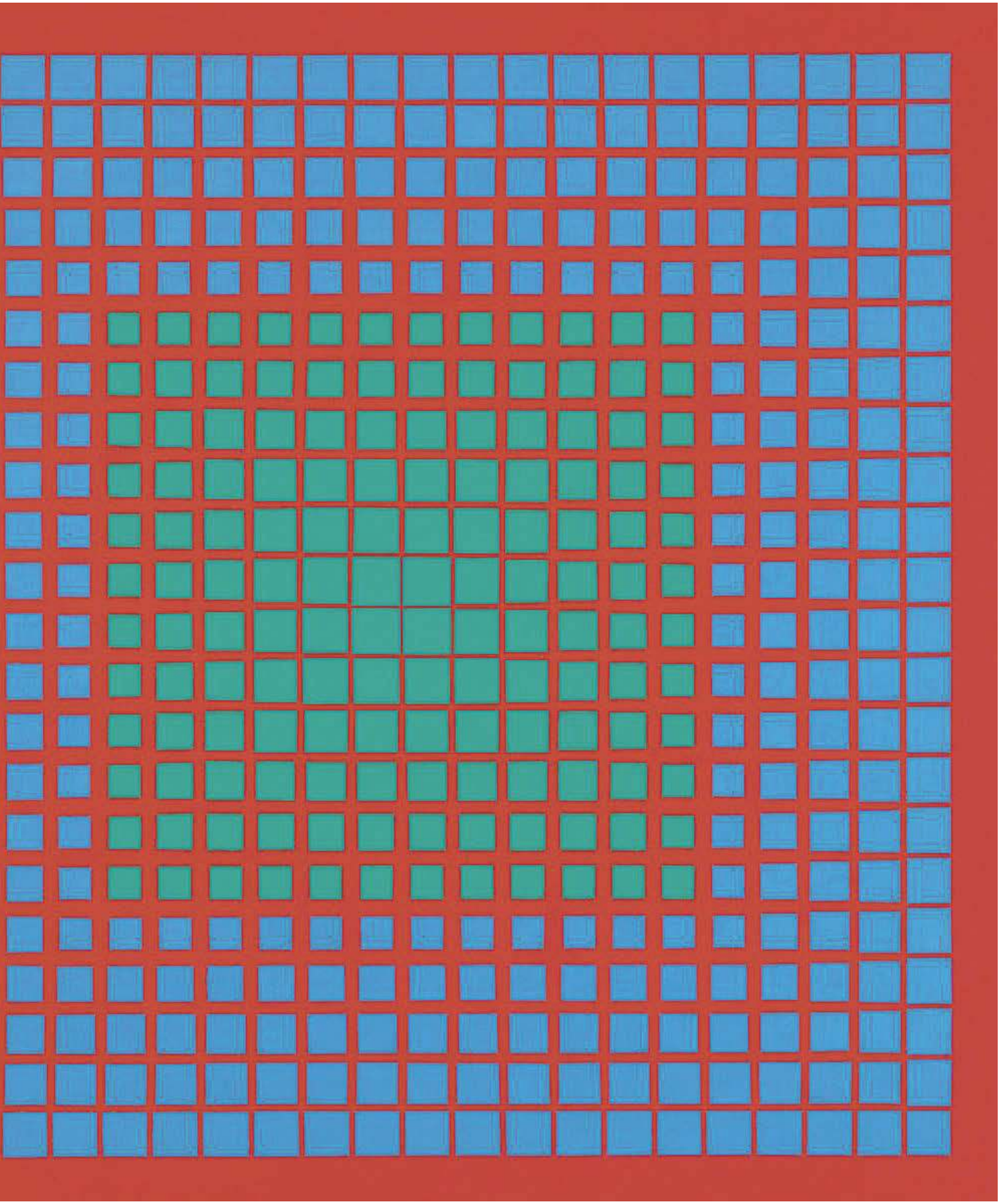

Richard Anuszkiewicz'in 1963 tarihli "The Fourth of the Tree" adlı eseri.

Alex Katz'ın portre çalışması "Edwin", kahramanının yüzünü soyutlayarak düşünce şeklini tuvale yansıtıyor.

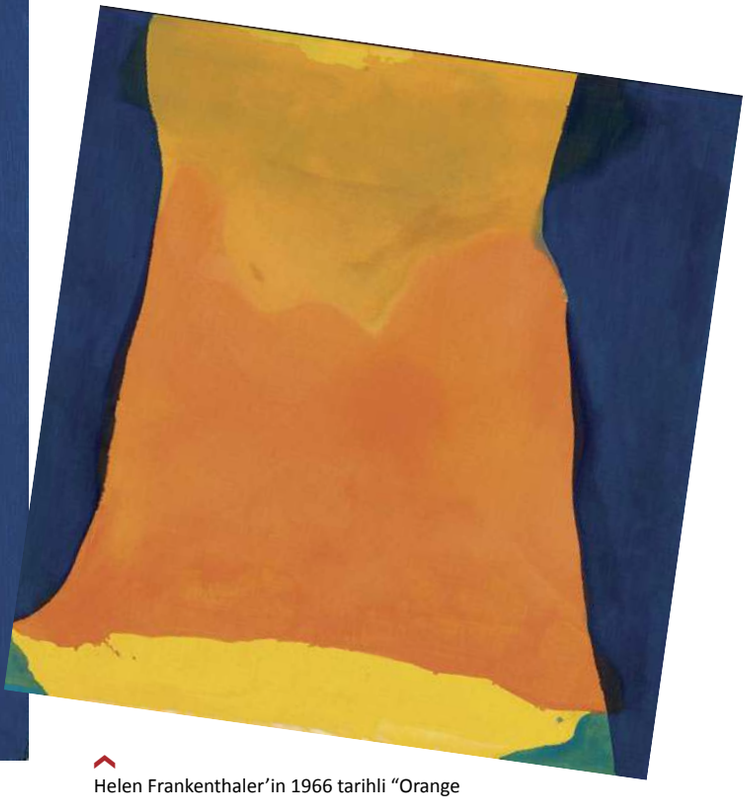

Helen Frankenthaler'in 1966 tarihli "Orange Mood" adlı eseri, farklı ruh hâlleri ile mekânları temsil eden renklerden oluşuyor.

ağırlıkta olduğu sergide birkaç figüratif eser de mevcut. Serginin bütününde dikkati çeken ise, sanatçıların boyayı ve rengi farklı şekillerde kullanarak, birbirleriyle ayrışan, ne kadar eşsiz işler ortaya koydukları.

RENK, GÜZELLİK VE SİYASET

Sergi, 1960'lı yıllarda sanatta yeni yeni kullanılmaya başlanan akrilik boyaya dikkat çekiyor. Bu dönemdeki Renk Alanı akımının ustaları tuvalin üzerine boya akıtma yöntemlerini araştırırken, Optik Sanat akımını benimseyen sanatçılar da geometri ve desen aracılığıyla renkleri gözü şaşırtacak formda kullanıyorlar. Yine aynı yıllarda, bu iki akımdan çok farklı olarak bir grup siyahi sanatçı da kendi diasporalarının o zamanlardaki ana mücadelesi olan ırk ve eşitlik meselelerini tuvale yansıtıyorlar. Emma Amos'un "Baby" (Bebek) isimli eseri buna iyi bir örnek. Politik meselelerin, doğrudan söylem ve görseller vesilesiyle sanatta yer bulmasını sınırlayıcı bulan sanatçı, "Ben renk ile ilgili her düşündüğümde bu zaten politik bir duruşu ifade ediyor," diyor.

Rengârenk boyadığı, büyük boyutlu kumaş parçaları ile tanınan Sam Gilliam da Emma Amos'la benzer düşünüyor. '60'lı yıllarda ivme kazanan Siyahi Sanat Hareketi, sanatçıları siyahi tarihinde önemli yer tutan birey ve olayları resmetmeye çağırırken, Gilliam ise soyut resimden, renk ve tuvalin farklı kullanımlarını araştırmaktan şaşmıyor. Bir gün üzerinde çalıştığı tuval çerçevesiz bir hâlde yere düştüğünde sanatçı, dağılmış tuval görüntüsünden esinle tuvallerini iki ucundan bağlayarak veya farklı şekillerde duvardan sarkıtarak boyamaya başlıyor. Gilliam'ın bunları yapmasının altında ise Siyahi Sanat Hareketi'ni reddetmekten öte dolaylı anlatılarla da bir meselenin ele alınabileceği inancı var. Renklerin ardına farklı anlamlar gizleyen bir diğer Renk Alanı sanatçısı da çağının en tanınmış kadın sanatçısı olarak adlandırabileceğimiz Helen Frankenthaler. Akrilik boyayı, tuvalde sulu boya etkisi yaratacak kıvama gelene dek incelten Frankenthaler, tuvali Jackson Pollock'un yaptığı gibi yere serip boyayı da tuvalin üzerine öyle akıtıyor. Ortaya çıkan renk oyunlarının arkasında ise görünenden fazlası saklı. "Ben resimlerimi düz bir yüzeyde duran, çok kapsamlı manzaralar, dünyalar ve mesafeler olarak düşünüyorum," diyor Frankenthaler. Sanatçının "Orange Mood" (Turuncu Ruh Hâli) isimli eseri de farklı ruh hâlleri ve mekânları temsil eden renklerden oluşuyor. Bunların yanında ise "Ne görüyorsan o!" sözleriyle bilinen ressam Frank Stella yer alıyor. Güzelliğin ve görselliğin sanat için yeterli olduğunu savunan Stella, sergide seçkisindeki "Gran Cairo" adında, birbirinin içine geçmiş, orantısı dikkatle ayarlanmış renkli karelerden oluşan eserini resmederken, kuşkusuz güzellik ve aklı bir arada kullanıyor. Yeşil, sarı, mavi ve kırmızının tonlarından oluşan, izleyiciyi de içine çeken bir kuyu illüzyonu yaratıyor böylelikle.

Sergi seçkisindeki nadir figüratif eserlerden biri ise Alex Katz'ın "Mavi" serisinden "Edwin" isimli portre çalışması. Genellikle tanıdığı kişilerin yüz ifadelerini basitleştirerek derinliği olmayan renkler kullanan sanatçı, bu yöntemle resmettiği kişinin kimliğinden çok resmin formuna dikkat çekmeyi amaçlıyor. Portrenin kahramanı Edwin Denby de soyut sanata meraklıyla bilinen şair ve dans eleştirmeni. Edwin Denby'nin yüzünü soyutlayarak resmeden Katz böylelikle kahramanının düşünce şeklini portreye taşıyor.

1960'lı yıllarda renkleri cesurca kullanan sanatçıların yağlı boya tuvallerinden derlenen seçkide soyut resim ağırlıklı olsa da eserlerin çoğunda figürün soyutla iç içe geçtiğini gözlemliyoruz. Sergide mutlak olan ise renk! Arkasına bir anlam ilişkilendirilmemişse de farklı şekillerde tuvale uygulanan boyaların oluşturduğu renkler gerçekten büyüleyici. Rengârenk, iç açıcı bu yaz sergisi 18 Ağustos'a kadar New York Whitney Müzesi'nde görülebilir. **MS**

New York Whitney Müzesi / https://whitney.org/
Bitiş tarihi: 18 Ağustos 2019

Ashcroft hâlâ eski grubu The Verve ile yaşıyor.

En yakın dev müzik merkezi

Dünyanın en büyük müzik festivallerinden Sziget, 7 - 13 Ağustos tarihlerinde gerçekleşiyor. 26 yılı geride bırakan dev organizasyon bu sene de yüzlerce sanatçının katılımı ve yüzbinlerce müzikseverin tanıklığında hayat bulacak.

61 →

BEKİR ÖZGÜR AYBAR
bekirozguraybar@gmail.com

Başlığı biraz daha açmak isterim. Global bir festival olan Sziget'in Türkiye'ye özel sosyal medya hesapları var. Bu adresler yaklaşık bir milyon kişi tarafından izleniyor. Orta Avrupa'daki konumuyla Britanya ya da İskandinavya bölgesine kıyasla ülkemize çok daha yakın olan Sziget bu açıdan her yıl Türkiye'den de büyük göç alıyor. Dünya çapında majör isimleri, İstanbul'da konsere gelemeyecek isimleri izlemek için en kestirme yollardan biri olarak görüyorum ben Sziget'i. Türkiye'deki dinleyici havuzunun derinliğini fark eden organizasyon temsilcileri bu ilgiyi sıcak tutmak için aylar öncesinden kimi çalışmalar yürütüp festival sahnesine Türkiyeli isimleri eklediler. Biz de şimdi Sziget'in 2019 programındaki yedi büyük ismi ve Türkiye'den oraya konsere gidecekleri detaylandıralım.

Güçlü bir sahne performansına imza atan Florence + The Machine'i Sziget'teki kalabalık dört gözle bekliyor.

The National, genişleyen hayran kitlesine rağmen kafasının dikine gidebilen bir grup.

TÜRKİYE'DEN SZİGET'E

Geçmiş yıllarda Ezhel, Gaye Su Akyol ve Baba Zula gibi büyük isimler Budapeşte'de sahne almışlardı. Bu yıl ise Türkiye'den festivalin geniş kadrosuna The Ringo Jets ve Yasak Helva katılıyor. Yasak Helva'nın; aralarında Al'York, Barış Demirel, Bi Android, Careful Baloonhead, Dalganabak, MilkyWave, Nelly White Band, Nova Norda ve The Kites gibi yerli sahneden birçok ismin de adaylar arasında yer aldığı Sziget Talent Turkey 2019 yarışmasından birinci ayrılarak festivale katılmaya hak kazandığını belirtelim.

THE NATIONAL

Mayıs ayında yine burada yazmıştım: The National hem çok iyi söz yazan, hem çok iyi sound yaratan, hem de genişleyen hayran kitlesine rağmen kafasının dikine gidebilen bir ekip. Yeni LP "I Am Easy to Find"daki neredeyse her şarkıda kadın müzisyenlerden vokal desteği aldılar. Tüm albümü Amerikan folk merkezli isimlerle paylaştılar. Sziget 2019'un en ön sahnesi bence onlarınki olacak. Yeri gelmişken belirteyim: The National'ı One Love Festival'a bekliyordum. Bir yerden duyum filan aldığım yoktu ama kendi kendimi inandırmıştım One Love'da The National'ın çıkacağına. Olmadı. Önümüzdeki yıllara bakacağız.

FOO FIGHTERS

Foo Fighters öyle güçlü bir grup ki temellerinde ve geçmişinde kalın bir zincir ile Nirvana mirasına bağlı olmasına karşın bizzat kendisi, Foo Fighters olarak majör bir hikâye yazmayı başardı. Bugün hiç kimse "Nirvana'nın mirasıyla ayakta kalmaya çalışan adam" demiyor Dave Grohl için. İşte bu Foo Fighters'ın yazdığı tarihtir. Stat konserlerine, bir festivalin en üst seviyesine tırnaklarını kazıyarak çıktılar. 2019'da, resmî kuruluşlarının 25. yılında onları ayakta tutan şey de bu: Tutku.

RICHARD ASHCROFT

The Verve'ün vokalisti solo kariyerinde hoş bir seda yaratıyor ama beklentileri karşıladığını söylemek çok zor. Richard Ashcroft çok iyi bir frontman. Ancak çok iyi bir şarkı yazarı değil. Peki neden Sziget'te? Çünkü o Richard Ashcroft. Kült bir yönetmenin vasat bir filme imza atması görkemli geçmişini, adını kirletmez. Ashcroft hâlâ eski grubu The Verve ile yaşıyor. Mirasta yaşıyor. Sizget'te de öyle olacak. Herkes ondan "Bittersweet Symphony" bekliyor.

POST MALONE

24 yaşındaki isim modern pop damarında hit üretim matematiğini çok iyi bilen bir prodüktör. Geride kalan iki albümündeki şarkıları dinlediğinizde onun hikâyesinin yeni başladığını fark ediyorsunuz. Daha da büyüyecek. Eğer kendine dikkat edip ölmemeyi başarırsa Kanye West seviyesini aşabilecek bir isim Post Malone. "Kanye West seviyesi" derken elbette şu anki

Foo Fighters, 25 yıldır tutkuyla kendi hikâyelerini yazmaya devam ediyor.

Post Malone, Kanye West'in 2008'deki sıradışı kariyerini aşacağa benziyor.

Blake, son albümü "Assume Form"da soul ve güncel elektronik müziğin çemberinde geziniyor.

The Smiths efsanesi Johnny Marr'ı canlı izlemek her zaman büyük keyif.

ADA İÇİNDE SAHNE

Macaristan'ın başkenti Budapeşte'de ilk olarak 1993 yılında düzenlenen Sziget'in mottosu "Özgürlük Adası." Bu mottonun gerçekliği de festivalin 100 hektar büyüklüğündeki Obudai adasında konumlanmasından kaynaklanıyor. Bu yıl orada az önce detaylandırdığım yedi isme ek olarak Ed Sheeran, Chvrches, The 1975, Tove Lo ve daha onlarca ünlü müzisyen / grup performans sergileyecek. Öte yandan festival son yıllarda daha fazla çevreci bir yapıya kavuşabilmek için çaba sarf ediyor. Plastik bardaklar depozito sistemi ile yenileniyor ve pipet gibi plastik ürünler kullanılmıyor. Bu iki madde kulağa basit gibi gelse de neredeyse yarım milyon insanın yedi gün aynı lokasyonda yaşayacağı bir küçük dünyadan bahsettiğimizi unutmayalım. Buna benzer küçük önlemlerin bile katılımcıların tüketim davranışlarını olumlu yönde etkileyeceği muhakkak. Sziget 2019'a dair detaylı bilgi için szigetfestival.com adresine uğrayabilirsiniz.

aciz seviyeyi değil, West'in 2008'deki sıradışı kariyer yılını vurguluyorum.

JAMES BLAKE

James Blake'in aynı adlı ilk uzunçaları 2011 senesinde gelmiş ve içerikte yer alan "The Wilhelm Scream", "Unluck", "Limit to Your Love" gibi şarkılarla söz konusu o çalışma deneysel elektroniğe başarılı bir katkı sunmuştu. James Blake ismini salt Britanya sınırlarında değil, tüm Avrupa ve Birleşik Devletler'e taşıyan bu ilk çıkış İngiliz müzisyen için sadece bir başlangıçtı. İki yıl sonra gelen bir sonraki albümü "Overgrown" ve 2016 çıkışlı "The Colour in Anything" bunun kanıtı oldu. Müzisyenin bu yılın başlarında gelen son albümü "Assume Form" ise soul ve güncel elektronik müzik çemberinde bir çalışma.

FLORENCE + THE MACHINE

"How Big, How Blue, How Beautiful" albümü 2015'te çıktığında Florence + The Machine için rüya gibi bir dönem de başlamıştı. Florence Welch liderliğindeki proje uzun uzun tadını çıkardı bu rüyanın. Geçen yıl yayınlanan "High as Hope" o kadar büyük etki yaratmadı. Yine de bu dördüncü albümün ardından başlayan turnede tüm kariyerinden şarkılara geniş listede yer veriyor Florence + The Machine ve güçlü bir sahne performansına imza atıyor. Sziget'teki kalabalık onu dört gözle bekliyor. Eminim.

JOHNNY MARR

The Smiths efsanesidir. Hayatta olduğu sürece hürmet görecek ve el üzerinde tutulacaktır. Tıpkı - her ne kadar son dönemde saçma açıklamalarının sonu gelmese de - Morrissey'in yaşadığı sürece hürmet görüp el üzerinde tutulacağı gibi. Marr solo albüm hattını 2013'te açtı. Tam 50 yaşında iken. Kendi başına son altı yılda ürettikleriyle bambaşka bir kariyer yazdı kendisine. Ayakta alkışlanmayı hak ediyor bu. Para, şöhret, mesleki tatmin üçgeninde zirveyi gören birinin 50 yaşında yepyeni bir yola çıkması ve şüphe edilmeyecek başarıya ulaşması müthiş bir şey. Son cümle: Johnny Marr'ı canlı izlemek her zaman büyük keyif. **MS**

Huzursuz albüm, kusursuz film

Son 10 yılda sunulan sanat ürünlerinin şatafatına karşı, Radiohead'in solisti Thom Yorke, yeni solo albümü "ANIMA"da dinleyicisini minimal ve karanlık bir rüyanın içine sürüklüyor. Albüm için çekilen 15 dakikalık kısa film, distopyayı tamamlıyor.

Yorke, tamamen elektronik alt yapıya sahip albümü için şöyle diyor: "Yıllarca aynı şarkıları çalıyorsunuz, kapının dışına da çıkmak lazım."

65 ➔

EDA SOLMAZ
edasolmaz@gmail.com

"Uykuda birbirini periyodik olarak izleyen iki değişim dönemi vardır. Bunlar REM ve NonREM (NREM)." Thom Yorke üçüncü solo albümü "ANIMA"yı tam da uykunun bu iki evresinin ilhamı ile ortaya çıkarıyor. Albümün tanıtımında da enteresan bir reklam kampanyası uygulanıyor. Londra metrosuna "Rüyalarınızı hatırlamakta sorun mu yaşıyorsunuz?" yazılı afişler asılıyor. İlanda bulunan telefon numarasını arayanlar ise albümden "Not the News" şarkısı ile karşılaşıyor. Geçtiğimiz aylarda albüme dair ilk duyulan ses tam da bu...

Thom Yorke, "ANIMA"da dinleyicisine 48 dakikalık karanlık bir distopya sunuyor. Albümün bu kopkoyu dokusuna en büyük katkı Flying Lotus'tan tanıdığımız Nigel Godrich'in prodüktörlük dehası. Açılış ise dokuz şarkının melodik yapı olarak en aydınlık olanı "Traffic" şarkısıyla yapılıyor. Ve Yorke'un hiçbir analog enstrüman kullanmadığı tamamen elektronik alt yapılara sahip müzikal dünyasına adım atmış oluyoruz.

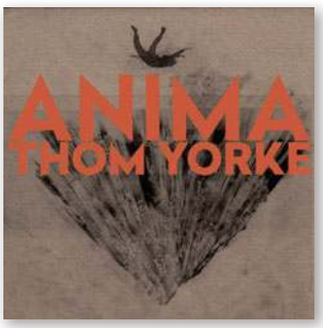

ANIMA / Thom York / XL Recordings

Sanatçı bu tercihi için "Duygusal anlamda bir şeyler dizayn etmek istiyordum. Yıllarca aynı şarkıları çalıyorsunuz, kapının dışına da çıkıp yürümek lazım," diyor. Aslında bu albümün sinyalini Thom Yorke, geçtiğimiz yıl yayınlanan "Suspiria" korku filmine yaptığı soundtrack'le vermişti. Sanatçı, film müziklerini yaparken çok etkileniyor, bir süre sonra kimi zaman bir kâbusun kimi zamansa güzel bir rüyanın soundtrack'i olabilecek ses eskizlerini prodüktör Godrich'e sunuyor. İkili kısa sürede şarkıları her anlamda yeniden düzenlemeye başlıyor. Albümde dijital olarak değişime uğramış sesler ya da sanatçının deyimiyle yaşanmışlıklardan çıkan şarkılar, dinleyiciye tarifi zor bir iç huzursuzluk hissettiriyor.

Albümün uyku önermesine en uygun şarkı ise "Twist". Parça alt yapısında yer alan derin çığlıklar, döngülü melodisi ile ilk yarısında ürkütücü bir korku film müziğini andırıyor. Ama üçüncü dakikadan sonra parça değişime uğ-

Müzik endüstrisinin en karmaşık müzisyeni Yorke, özellikle "ANIMA"da geleceğin müzikal kodlarına dair ipuçları veriyor.

ruyor. Uyku arasında mırıldanan bir Yorke'u dinlemeye başlıyoruz. Adeta iç içe geçmiş iki şarkının aynı kompozisyonda buluşmasına şahit oluyoruz.

Hemen ardından ise "Dawn Chorus"ta Yorke'un şairane sözlerine tanıklık ediyoruz. Yarattığı evrende dünyadaki hangi hislerden kaçtığını bize hissettiriyor; "Dikkatimizi, ışığı kaybettik, yalanlarımız okyanusu boyunca," diyor.

ENDİŞE, ÇARESİZLİK, ÖFKE

"I'm a Very Rude Person" parçasında sanatçının esprili yanı ortaya çıkıyor. İngiliz politikacıları ve bazı DJ kolektiflerine bolca göndermeli sözler söylüyor. Bir sonraki şarkı ile bağlantılı olduğundan dolayı her parça gibi bu da yarım kalmış bir sonla bitişini yapıyor.

"The Axe"te ise Yorke, dans formlarına dönüyor. Prodüktör Godrich'in genel olarak en sevdiği o döngülü ritimler albümün ve bu şarkının imzası niteliğinde. O yüzden daha agresif bir vokal tarzını işitiyoruz. Bu şarkı sözlerinde makineler ve insanlar arasındaki çatışmayı gözler önüne seriyor. Kapanış ise "Runwayaway" ile yapılıyor. Tuareg blues ritimler ile tamamlanan şarkıda gitar seslerini işitiyoruz ve sanki sanatçı, bilinmeyen dünyadaki biriyle konuşuyor. Çok daha kasvetli bir Thom Yorke var karşımızda, oldukça soyut bir dünya inşa ederken müzikal anlamda bolca fütüristik öğeler kullanan. Kişisel endişelerini sözlerinde çekinmeden kullanmaya da gayret eden... Albümün geneline işleyen endişe, çaresizlik ve öfke, kusursuz bir sanat eseri olarak bir bütün oluşturuyor. ANIMA için yapılan en önemli benzetme ise "Albümü dinlerken Stockholm sendromuna yakalanan bir rehine gibiyiz. Tüm rahatsız edici yanlarına rağmen dinlemekten vazgeçmiyorsunuz." Oldukça zorlayıcı ve adeta bir labirenti andıran bu albüm dinleyicisinde derin bir iz bırakıyor.

RÜYALAR DİSTOPYASINA DOĞRU

Görselin çok fazla önemli olduğu bir dönemde Thom Yorke'un da müziğini tek boyutlu düşünmemiz neredeyse imkânsız. "ANIMA"yı da özel kılan etkenlerden biri tüm dinleyiş sürecinde kafamızın içinde yarattığı ani görüntüler. Yorke da bundan yola çıkarak Netflix için Paul Thomas Anderson ile 15 dakikalık bir kısa film çekiyor. Les Baux de Provence ve Prag'da çekilen kısa filmdeki dans tasarımı "Suspiria" filminin de koreografisini yapan Damien Jalet'e ait. Yorke'a ise ana dansçı olarak İtalyan kız arkadaşı Dajana Roncione eşlik ediyor. "Not the News", "Traffic" ve "Dawn Chorus" şarkıları yer alıyor. Sanatçının rüya âlemine daldığımız kısa filminin ana fikrini verense rüyalar hakkında araştırmaları ile tanınan İsveçli psikiyatrist Carl Gustav Jung'un kuramları. Filmde dün mü, yarın mı olduğu tam olarak tahmin edilemeyen zamansız bir dünyadayız. Zaten ana başlık rüya gibi gizemli bir âlemken şarkıların görsellerinin dümdüz olmasını bekleyemezsiniz. Metropol insanının birbirine yabancılaşması, insan ve teknoloji arasındaki zor ilişki, iklim değişikliği her ayrıntıya farklı göndermeler birbirine bağlı bir şekilde adeta bir müzikali andıran bu kısa filmde yerini alıyor.

2011 çıkışlı Radiohead şarkısı "Lotus Flower"daki enteresan dansı ile bir fenomen hâline gelen Yorke, "ANIMA" kısa filminde sunduğu dans performansı ile bu konuda da artık iyi olduğunu kanıtlıyor.

Sahnede olmaktan insanlarla iletişim kuramadığından dolayı korkan Thom Yorke, adeta müzikal tarihinin en üretken dönemlerinden birini yaşıyor. Müzik endüstrisinin bu en karmaşık müzisyeni özellikle "ANIMA"da geleceğin müzikal kodlarının nasıl olacağına dair de ipuçları veriyor. Şarkı üretimi yaparken sadece online müzik dinleme kanallarına saplanıp kalmamak gerektiğini "ANIMA" kısa filmi ile gün yüzüne çıkartıyor. Bize ise bu ilham veren huzursuz albümü dinleyip aynı karanlıktaki kusursuz filmi izleme kısmı kalıyor! **MS**

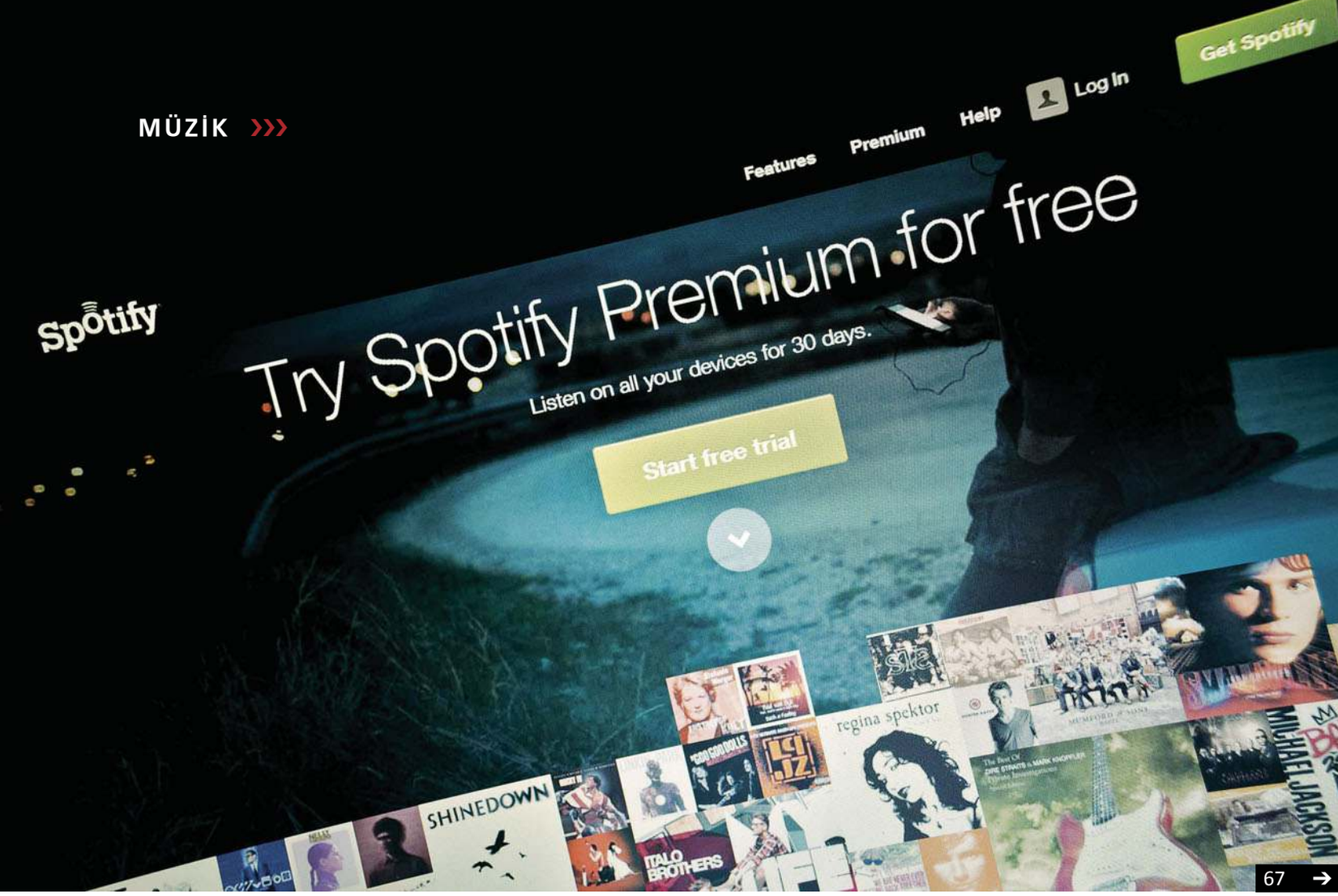

67 ➔

Özgürlük mü? Bilinmezlik mi?

Müziğin dijitalleşme hikâyesinde özne Spotify değil ancak bugün müzik sektörünü Spotify yönlendiriyor desek abartmış olmayız. Evet, rakamlar daima söz konusuydu. Günümüzde ise sadece rakamlar konuşuyor.

BEKİR ÖZGÜR AYBAR
bekirozguraybar@gmail.com

Spotify. Özgürlük mü yoksa düşenin kaybolduğu dipsiz bir kuyu, hatta bilinmezlik mi? Yanıt dinleyici ve müzisyen özelinde farklılık gösteriyor.

Peki bu hikâyedeki özne kim? İlk çizgiyi nereye çekmeliyiz? Birkaç hafta önce aldığım bir mail, Walkman'in 40. yıl dönümünü hatırlatıyordu. 1979. Bulunduğun ortamdaki seslerden, müzikten, konuşmalardan bağımsız olarak kendi müziğini dilediğin an yaşama fırsatının kapıyı çaldığı yıl. Sokakta yürürken senin müziğin sadece seninle birlikte. Mükemmel. Walkman müzik endüstrisinde dinleyici merkezli devrimsel bir adımdı. "Hayatının soundtrack'ini kendin oluştur!" Bu slogan tanıdık geldi mi?

Kişiselleşen müzik dinleyiciliği merkezinde 1979'u 2019'a tek paragrafta bağlamak istemezdim. Ancak buradaki sınırlı alanımın elverdiği ölçüde ilerlemem gerek. Kaldı ki bu konu, yani dijitalleşen müziğin sektörün tüm öznelerine dair yansıması bence bir kitap konusudur. Elbette belli başlı araştırmalar yapılıyor, paneller düzenleniyor, bilgi havuzunda yeni fikirler gelişiyor. En önemlisi bu hikâye şu an gerçekleşiyor. Gerçekleşti değil. Gerçekleşecek değil. Her şey şu anda oluyor. "Dört yıl aradan sonra yeni albüm çıkarmaya hazırlanan Madonna, şarkıları olabildiğince tek tek paylaşarak aylık bazda dinlenme ortalamasını yukarı çekmeyi hedefliyor." Londra merkezli bir haber içeriği bu. 10 yıl öncesine çok uzak bir cümle. Üstelik bunun 10 yıl sonra nereye gideceği şu an bilinemiyor. Tam da bu yüzdendir ki nereye evrileceği henüz bilinmeyen konuda

MADDE MADDE SPOTIFY

- 2019'un ilk çeyreği itibarıyla toplam kullanıcı sayısı 200 milyon. Ücretli abonelik satın alan kullanıcıların sayısı ise 87 milyon.
- İsveç merkezli platform 2006 yılında kuruldu. 2010 yılında globalde yükselişe geçti.
- Şirketin kurucusu ve mevcut CEO'su Daniel Ek şu an 36 yaşında. Stockholm doğumlu milyarder iş insanı Spotify'ın temelleri atıldığında sadece 23 yaşındaydı.
- 2018 yılının Spotify'da en çok dinlenen ismi Drake. Müzisyenin şarkıları sene boyunca tam 7,9 milyar defa çalındı.
- Kullanıcılarının dinleme alışkanlıklarını yakından takip eden Spotify elindeki veriler ışığında yakın geleceğin moda müzik tarzının Emo Rap olacağını tahmin ediyor.
- Nisan 2018'de New York Borsası'nda halka arzı gerçekleştirilen şirketin toplam değeri 27 milyar dolar.

kesin hükümler koymaktan kaçınmak gerekiyor. Ancak şunu belirtebiliriz: Napster ile deprem etkisi yaratan dijital müzik çağı Spotify ile birlikte kontrolü tamamen ele geçirmiş durumda. Tabii Napster ve Spotify'ın arasındaki dönemde yaşayıp sürece öncülük eden iTunes ve Myspace gibi diğer onlarca farklı platformu da unutmamak lazım. Her adım bir gelişimdi. Devrim bir günde gerçekleşmez. İşte bu nedenle ben özgürlük arayan dinleyici açısından müziğin gelişim sürecini 1979'dan, Walkman'den başlatıyorum.

KONTROL SENDE

Kalemi dişliye geçirip bant sarım işlemi geride kaldı. Artık ayda 13.99 TL ödeyerek dünyanın en ünlü şarkısına da, sahibi dışında başka kimsenin dinlemediği talihsiz şarkılara da aynı kolaylıkla ulaşmak mümkün. Adını biliyorsan. Sen adını bilecek kadar tanıyorsan zaten ne aradığını biliyorsun demektir. Peki ya karşına çıkan müziğin tanımı? Seni nasıl buluyor? Neye göre algoritma sana öneriler sunuyor? Bence Spotify'ın yumuşak karnı resmî listelerinde hemen hemen aynı müzisyenlerin olması değil. Algoritma tartışmaları daha değerli. Çünkü konu tam da bu. Senin dinlediğin havuzun izdüşümlerini çıkarıp önüne birtakım öneriler yığıyor. Kalıba sokarak. Doğru kalıp mı? Öte yandan burada da kontrol dinleyicide. Platformun önüne ne çıkardığının bir önemi yok. Beğendiysen faydalı oldu demektir, beğenmediysen geçebilirsin. Neyse ki albümlere, şarkılara ulaşmanın bu kadar kolay olduğu dönemde dahi meraklı bir dinleyici olmak hâlâ önemli. Sana sunulanı istemiyorsan araştıracaksın.

Girişte "Özgürlük mü yoksa dipsiz bir kuyu mu?" diye sormuştum. Dinleyici için her iki yanıt da olumsuzluk sunmuyor bana göre. Elbette albüm dinleme kültürünü yoğun bakıma kaldırdı Spotify. Koca bir sektör, bırakın albümden single'a dönmeyi, uzunluğu beş dakikayı geçen şarkıları bile "Bunu çoğu insan dinlemez" fikriyle üç dakikaya çeken özel düzenlemeler yapıyor. Milyonlarca şarkı. Hepsini dinlemeye vakit yok. 10 şarkılık bir albüm. Dinleyecek vakit yok. Hız. Hızlı olmak gerek. Sabırsız dönem. Tüm bunlar dinleyici açısından birer handikap. Ancak bu Spotify'ın değil, sadece müziğin de değil, dijitalleşen dünyanın problemi. Hiçbir şey için yeterince vakit yok. Ancak tekrar ediyorum: Kontrol sende.

RAKAMLAR KONUŞUR

Müzisyen tarafında ise Spotify merkezinde çok büyük bir varoluş savaşı mevcut. Milyonlarca dinlenmenin bile çok düşük maddi gelir karşılığının olması bir tarafa, milyon rakamlarına rüyasında ulaşamayacak müzisyenler için sadece bir varoluş amacı hâlini aldı koca platform. Çünkü konser düzeni yaratabilmek de, bir plak şirketiyle iletişim kurabilmek de buradan geçiyor. İlk soru: "Spotify'da var mısın?" İkinci soru: "Aylık dinlenme oranın nasıl?" Üçüncü soru: "Hangi listelerde şarkıların var?"

İyi bir şey üretip "Hadi artık beni kendiniz keşfedin, ben yaptım işte burada," denemeyeceğini biliyorum. Müzisyen tanıtım sürecini de üstlenmek zorunda. Ama bu şekilde değil. Sırf Spotify'daki rakamları düşük diye konser teklifi alamayan müzisyenler biliyorum. Bu durum da şuna yol açar ki bence esas yumuşak karın burasıdır: Bir müzisyenin üretim sürecindeki enerji düşüklüğü ve rakamlar arasında boğulup hızlı hareket etme dürtüsüyle odaklanma sorunu yaşaması. Bugün dünyanın en büyük plak şirketleri hiç çekinmeden çatısı altında bulunan ve globalde tanınan sanatçılarına "Her ay bir şarkı çıkarmak lazım," diyebiliyor. Bu hız, bu rakam öncüllüğü de müziğin üretimini olumsuz etkiliyor.

Peki müzisyen için çözüm fotoğrafa hiç girmemek mi? Bu elbette imkânsız. Spotify havuzuna majör sahneden en geç giren, dahil olmayı en son kabul eden ekiplerden ikisi Radiohead ve The Black Keys'di. Thom Yorke'un mevcut Spotify yapısı hakkındaki görüşleri de pek olumlu sayılmaz. Ama işte yeni albümüyle Thom Yorke burada. Radiohead de burada. Spotify'ın müzisyen açısından kaçınılması gereken bir canavara dönüştüğünü ima etmiyorum. Sadece dışarıda olmanın imkânsız olduğunu söylüyorum. En ünlüsünden hiç tanınmayanına dünya üzerindeki tüm müzisyenler bu yeni dijital gerçeklikle baş etmeye çalışıyorlar. Olumsuz yönleri fark edip kendilerince çözümler üretmeye ve olumlu taraflardan daha çok güç almaya çabalıyorlar. Doğru adım bence budur. Tam da burada yerli sahneden beş müzisyenin fikirlerine başvuruyoruz.

MÜZİSYENLER NE DİYOR?

THE AWAY DAYS: Fırsatlar sanatçılar için dönem dönem değişebiliyor. Kendini dinleyiciye sundukları platformlar da bunlar için birer örnek. Bize göre günümüzdeki sisteme çok takılmamak lazım. Her şey değişiyor çünkü. Önemli olan teknolojinin ruhumuzu yok etmesine izin vermememiz. Onu iyi bir şekilde kullanmak da bizim elimizde. Bir sürü sanatçıyı çok hızlı bir şekilde keşfedebiliriz ya da tam tersi de olabilir. Napster'ın kurucusu ve Spotify'da büyük rolü olan Sean Parker'la çaldığımız bir festivalde ufak bir diyalog yaşamıştık. Tavsiyeleri ilham vericiydi. Asıl kahramanların sanatçılar olduğundan bahsetmişti. Bunun bilincinden pek uzaklaşmamak gerekiyor. Biz yapalım ve insanlar istedikleri gibi dinlesinler.

BERKE HATİPOĞLU: Spotify diğer mecralardan dinleyici ve sanatçıyla kurduğu direkt bağ ile ayrılıyor. Müzik üretme ve tüketme işini sosyal bir etkinlik hâline getiriyor. Dolayısıyla ürünü sanal rafa koymanın ötesine götürüyor ki bunu değerli buluyorum. Bu yaklaşım sanatçıyı da şarkılarını duyurmak için sosyal bir strateji geliştirmeye yönlendiriyor. Müzik, tüketimi itibarıyla içe dönük bir eylem olsa da dinlediklerini seçme işi oldukça sosyal bir eylem. Toplama kasetler, değiş tokuş edilen CD'ler, aynı janrı takip eden insanların aynı mekânlarda buluşması, konserler... Bunlar hep müziğin sosyal yüzü. Öte yandan Spotify'ın algoritmalarla bir dinleyiciyi muhtemel beğeneceği başka eser ve sanatçılarla buluşturmaya çalışmasını çelişkili buluyorum. "Bunu dinleyenler şunları da dinledi," diyen bir algoritmayla o dinleyicileri anonimleştirip devre dışı bırakıyor. Hangi sanatçı ve eserleri beğeneceğimizi bulmanın "bilimsel" bir yolu varsa bunun, dinlediğin diğer eserlerin çok ötesinde değişkenleri olmalı.

ESİN İRİS: Spotify'ın müzik dünyasına ihtiyacı olan kanı getirdiğine inanıyorum. Eskiden Myspace vardı ve The Fratellis, Amy Winehouse, Kimbra, Crystal Castles ve daha birçok ismi, dünyaca ünlü olmadan önce Myspace'te dinleme fırsatı bulmuştum. Onların zaman içerisinde dinleyici kitlelerini genişletmelerine şahit olmak, müzik üreten biri olarak beni çok mutlu etmişti. Şimdi Spotify'dan 1000 takipçili Fransız bir grup olan The Weekend Affair'i keşfettim ve aynı mutluluğu yaşadım. Dünyanın bir yerinde, henüz ismi duyulmamış sanatçıların harika şarkılarını bulan biri olduğum için sanatçı ile müzik dinleyicisi arasına bir bariyer koymayan bu tür oluşumların varlığını her zaman destekliyorum. Evet, algoritmalar geliştirilebilir. Evet, Spotify sanatçılarla iletişimini daha güçlü hâle getirebilir. Bunların zamanla iyileşeceğine inanıyorum. Milyonlarca şarkının ve albümün arasında kaybolmaktan korkmuyorum. Aksine, milyonlarca şarkıdan oluşan müzik çağının bir parçası olmaktan zevk alıyorum.

IN HOODIES: Spotify müzikle ilgili konuşulan sorunların sebebi olmadığı gibi çözümü de değil. Beğeni, takip, dinlenme gibi rakamların ön planda tutulduğu, trafiğin algoritmalar üzerinden kurgulandığı servislerden uzak hissettiğimi söyleyebilirim. Bu servislerin paylaşımı kolaylaştırması değerli olsa da aslında hâlâ temelde pazarlama gücü dinlemeyi belirliyor. Spotify özelinde mevcut arama, öneri ve liste sistemlerinin sağlıklı çalışmadığını, işleyiş nedeniyle albüm kurgusunun geri planda kaldığını ve müzisyen açısından adil bir gelir dağılımı oluşmadığını düşünüyorum. Çeşitli şekillerde öne çıkarılan çalışmalar arasında, bir çeşit tercih illüzyonu içinde atıllaşıyoruz. Sanırım müziğin hayatlardaki konumu değişiyor. Kişisel beğenimizi insan temelli iletişimle aramak ve bir süreç içinde müziği içselleştirmek gitgide azalıyor. Müzik insanlıkla birlikte var oldu. Barkodlanmadan çok önce vardı ve hep olacak. Önemli olan yeni yapıların, müziği besleyecek, üretenin emeğinin karşılığını alabileceği, eşitlikçi yaklaşımlar benimsemesi.

NİLİPEK: Spotify ve diğer dijital müzik platformları yeni nesil müzisyenlere büyük alan açtı. Ama bir yandan müziğin tarihi boyunca müziğe ulaşma şekillerini, dinleyici davranışlarını, üretim süreçlerini etkileyen yeni platformlar, yeni mecralar ve yeni faktörler var. Bunların bizim alışkanlıklarımızı nasıl değiştirdiğini anlamamız ve ona göre hareket etmemiz gerekiyor diye düşünüyorum. Tabii ki Spotify'da daha avantajlı olan üretim şekilleri var. Şarkıları tek tek yayınlamak gibi. Önemli olan bunun farkında olup sonra kendi istediği şekilde eseri şekillendirmek ve yayınlamak. Yani bütün bu sürece ne kadar uyum sağlayıp sağlamayacağı sanatçının inisiyatifinde hâlâ. Tabii ki şartlar sürekli olarak değişiyor. Bu şartlara uygun karakterler biraz daha popüler oluyor, bazen aynı karakterler bir sonraki değişime uyum sağlayamıyor. Örneğin 10 - 20 sene önce olsa ben uyum sağlayabilir miydim? Bilmiyorum. Belki daha kolay, belki daha zor olacaktı. Gelecekte de aynı. Özgürlüğü temsil eden mecralarda bile zamanla tekelleşmeler oluyor. Bunları anlamak ama çok da takılmadan üretmeye odaklanmak gerektiğini düşünüyorum. **MS**

Milyonlarca dinlenmenin yolu değişti

Yıllarca müzik endüstrisinde yıldızlığa giden yol genellikle büyük bir plak şirketine bağlı olmaktan geçti. Günümüzün yıldızları Ben Fero, Zeynep Bastık, Reynmen, Ezhel gibi isimler ise Türk müzik endüstrisinde büyük plak şirketine bağlı olmadan milyonlarca dinlenebildiğinin kanıtı.

MÜZİĞİN BAĞIMSIZ YILDIZLARI

ZEYNEP BASTIK

Murat Dalkılıç'ın solistiyken 2014 yılında ilk single "Fırça"yı çıkardı. Ardından 696 bin abonesi bulunan YouTube kanalında popüler şarkıları akustik cover çalışmalarıyla tanındı. Esas çıkışı üç ay önce Ezhel'in şarkısı "Felaket"i coverladığı video ile yaptı ve 35 milyondan fazla izlendi. Spotify'da aylık dinlenme oranı bir milyon 230 bin. Bir plak şirketi ile çalışmıyor.

EDA SOLMAZ
edasolmaz@gmail.com

İnternetin sağladığı en büyük avantaj hiç şüphesiz milyonlarca şarkılık müzik havuzuna bir tık yakınlıkta olmak. Hal böyle olunca müzik endüstrisi de kendi yıldızlarını çıkarmaya başladı. YouTube'da milyonlarca dinlemeye ulaşan isimler sektörün bambaşka bir hâl almasını sağladı. Yeni nesil müzisyenlerin neredeyse birçoğu büyük plak şirketleri ile çalışmıyor. Özellikle alternatif anlamda müzik yapan müzisyenler kendi plak şirketlerini kurarak dijital müzik dağıtıcısı firmalar ile anlaşarak müziğini kitlelere duyurmaya başlıyorlar.

Müzik sektörünün dinamiklerine dair birçok konunun konuşulduğu Amerika'da gerçekleşen SXSW festivalinde müziğe ulaşılabilirliğin değiştiği bu dönemde plak şirketlerinin ne kadar

REYNMEN

Sosyal medyada çektiği YouTube videoları ile tanındı. Bir süre sonra müziğe merak saran Reynmen, geçtiğimiz yıl ilk teklisi "Derdim Olsun"u çıkardı. Arabesk öğeler barındıran şarkı izleme oranı ile herkesi şaşırttı. Geçtiğimiz ay ise ikinci teklisi "Ela"yı hayranlarına sundu. Trap türünde bu şarkı 40 milyondan fazla izlendi. YouTube'da beş milyon abonesi bulunurken Spotify dinlenme oranı ise aylık bir milyon 250 bin kez dinleniyor. Kendi plak şirketi Muse Istanbul'dan şarkılarını çıkarıyor.

EZHEL

Hip hop'ın trap türünün ülkemizdeki en önemli temsilcisi. 2017'de çıkardığı ve herkesin onu tanımasını sağlayan albümü "Müptezhel" onun kırılma ânı oldu. Albümü iki yıl önce çıkmasına rağmen en çok dinlenen şarkı listelerinde yer alıyor. YouTube'da 625 bin abonesi var. Spotify aylık dinlenme oranı ise bir milyon 940 bin. Kendi plak şirketi KOAL'dan şarkılarını sunuyor.

BEN FERO

Bir yıl içerisinde Türkiye'nin en çok dinlenen rapçisi oldu. "Mahallemiz Esmer", "Kimlerdensin" ve "3 2 1" şarkıları ile tanındı. Geçtiğimiz şubat ayında ise ilk albümü "Orman Kanunları"nı çıkardı. YouTube'da 879 bin takipçisi var. Spotify'da ise aylık dinlenme oranı bir milyon 592 bin oldu. Son albümünü ise kendi plak şirketinden hayranlarına sundu.

önemli olduğuna dair bir panel düzenlendi.

Sosyal medya, sanatçıların düşünme biçimini değiştiriyor. Yeni yeni seslerini duyuran birçok sanatçı plak şirketlerinin yaratıcı yönünü köreltip belli formüller üzerinden müzik yapmaya zorladığından yakınıyor. YouTube bazında kısa bir araştırma yapınca milyonlarca tık alan Zeynep Bastık, Reynmen, Ben Fero, Ezhel gibi müzisyenlerin büyük plak şirketleriyle çalışmadığına şahit oluyorsunuz.

Bunun en büyük nedenlerinden biri sanatçıların parçalarının haklarına sahip olmak istemeleri. Kendi plak şirketlerini kurarak ya da dijital müzik dağıtıcılarıyla çalışarak bir bakıma hak ettikleri payı ellerinde tutuyorlar. İnternetin demokratik bir alan olmasını da sağlayan bu ayrıntı. Sanatçıların yıllarca süren anlaşmalara katlanmak zorunda kalmaması.

OYUNDAN ÇIKMAMAYA ÇALIŞIYORLAR

Müzikteki temel ekonomik ilişki dinamiği sanatçı ile hayran arasındadır. Tüm parlak ışıkların ve büyük ses sistemlerinin ötesinde sanatçı, müziğinin bir başkasında bıraktığı etkiyi merak eder.

Yaşlanmakta olan müzik endüstrisinde yeni kuşak kendi fikirlerini başkalarının yönetmesini pek de istemiyor. Ve şarkıların tanınmasının anahtarının da büyük plak şirketlerine ait olmadığının farkında. Bunun ateşini ise Spotify ve YouTube körükledi. İki firma da belli bir telif hakkı verdiğinden bir bakıma müziğin de her eve girmesi çok daha kolaylaştı. Spotify bu konu ile ilgili "Hiçbir müzik için hiçbir hakka sahip değiliz ve bir plak şirketi gibi davranmıyoruz," diyor.

Plak şirketleri bir pop sanatçısı için hâlâ en önemli unsurken

alternatif sesler artık geçmiş dinamiklere karşı duruyor. İnternetin sanatçılar için birçok yönden mükemmel olduğu doğru, onlara hayranlarıyla iletişim kurma ve doğrudan satış yapma konusunda alternatif bir yol sunuyor, ancak plak şirketleri de perakendecilere albüm dağıtmaktan çok daha fazlasını yapıyor. Ama hiç şüphesiz online kanallar sanatçıların müziklerinin haklarını istediği gibi kullanmasına yardım eden en önemli unsur. Bu yüzden de büyük plak şirketleri kendi içinde daha özel, küçük label'lar kurarak sektöre 'oyundan çıkmıyoruz' vurgusunu yapıyor.

"PAZARLAMA HÂLÂ ÇÖZÜLEMEDİ"

Dünyanın en büyük dijital müzik dağıtıcısı Orchard'ın Türkiye temsilcisi Metin Uzelli büyük plak şirketlerine gerek kalmadan online müzik dinleme kanallarından yükselen sesler için şunları diyor: "Plak şirketlerinin en önemli etkisi, dağıtım ve pazarlama kısmı. Eskiden maliyetli olduğundan üretim kısmında da; sanatçının müzikal tavrında, şarkı seçiminde, yani her anlamda müziğini yönetmesinde plak şirketlerinin önemi yüksekti. Ama en mühimi, fiziksel dağıtım açısından sanatçının albümlerini ülkenin her köşesine ulaştırmak, bunun için de sermaye ve organizasyonu yaratıyordu. Pazarlama açısından da plak şirketleri önemli rol üstleniyordu. Günümüzde ise sanatçılar daha kendine yetebiliyor. Dağıtım artık tamamen dijitalleşti. Orchard olarak plak şirketinden farkımız, sanatçıların eserlerinin tüm dijital platformlara ulaşmasını sağlamak, ürünün raporlandırmasını yapmak ve datasına sahip olmak. Bu da sanatçının dinleyicisine kolayca ulaşmasını sağlıyor. Ama pazarlama müzik endüstrisi açısından en önemli kısım hâlâ... Onun da formülü çözülmüş değil. Bir sürü sanatçı bizimle çalışıyor. Bu yeni nesil iş yapışta adapte olabilmek çok önemli. Ama sanatçılara "Plak şirketleri ile çalışmamalı" demek büyük tehlike yaratabilir. Sanatçı ticari faaliyette olmak için kendi şirketini kurmak zorunda. Bunun yanında da kendilerine katma değer yaratacak iş ortaklarına ihtiyaçları var. Biz de sanatçılara ya da bazı büyük plak şirketlerine dijital dağıtım konusunda yardımcı oluyoruz. Sosyal medya da bu konuda daha demokratik bir alan. Bizim farkımız plak şirketleri gibi eserin üretim sürecinde olmamamız. Sanatçılar artık kendi plak şirketlerini kurup yapımcı rolünü de üstleniyor. O zaman da şirket yönetecek kabiliyette olmaları gerek. Biz de bu noktada sanatçılara dijital dağıtım konusunda ofisimizde eğitim veriyoruz. Dijital müzik endüstrisinde bilmeleri gerekenleri aktarıyoruz." **MS**

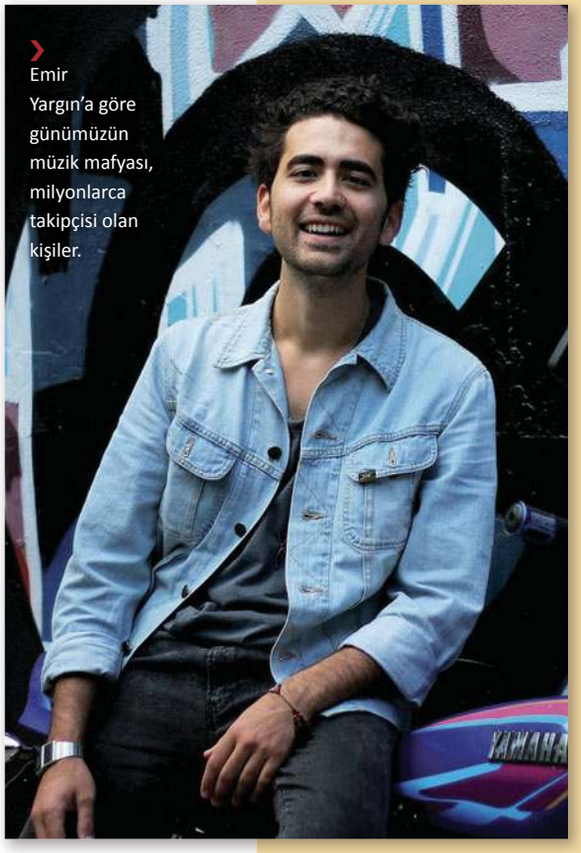

Emir Yargın'a göre günümüzün müzik mafyası, milyonlarca takipçisi olan kişiler.

EMİR YARGIN: "İNTERNETTE KENDİ PATRONUMUZ OLUYORUZ"

Online müzik dinleme kanallarındaki işleri ile ilk tanınanlardan biri olan ve büyük plak şirketleri ile çalışmayı tercih etmeyen müzisyen Emir Yargın "Tüm bu bağımsızlık serüveninin başında teknolojinin, yetenekli ve çalışkanlara her imkânı sağlıyor olması yatıyor," diyor: "Eskiden sadece kapak tasarımına göre bile albümün satıyordu. Ama kasedinin çıkabilmesi için çok büyük paraların harcanması gerekiyordu. Ben ise tüm albümlerimi evimde kaydettim. Kliplerimin tamamının prodüktörlüğünü kendim yaptım. 2011'de çıkan 'Tokat' videosundaki robotların kafalarını ekmek sepetine pinpon topu yapıştırarak kendim yaptım. Pazarlamasını da kendimiz yaptık. O dönemde bandrolsüz albüm geçersiz sayılıyordu. O sebeple 'İlk albümümü tüm müzik marketlerde bulabilirsiniz,' diye yalan söylüyordum. Aslında öyle bir albüm kayıtlarda yoktu. 'Tokat' Türk sosyal medyasının ilk viral projelerinden biri oldu. 30 binden fazla kişi paylaştı. 2012'de Boğaziçi Müzik Ödülleri'nde önümde Kenan Doğulu, Okan Bayülgen gibi gerçek medyanın kahramanları varken her şeyimi kendim yaptığımı, bana karışan bir patronumun olmadığını ve müziğin geleceğinin burada olduğunu söylüyorum. Bu esnada internetten müzik dinlemek yavaşça yaygınlaşıyor ve aslında olmayan albümüm bu sitelere giremiyor. Spotify hayatımıza gerçek mânâda giriyor. Benden sonra müzik üretip yayınlayan ve Spotify'a yetişen nesil şimdi tüm kuralları belirliyor. Klip dahi çekmeden milyonlara ulaşan Can Ozan, Sedef Sebüktekin gibi isimler var. Odaklandıkları tek şey müziklerini çok iyi yapmak. Nice yetenekli arkadaşlarımız bir imza yüzünden çok zaman ve para kaybettiler. Plak şirketlerine düşman mıyım? Hayır. Ben işini yapmayan, sanatçısına gerekli imkânları sunmayan, bir de bunların hepsini sağlamışçasına imzalar ve hak taleplerinde bulunan şirketlere karşıyım.

Müzik büyük bir sektör. Yüzlerce dalı var. Bazı dallar büyük paralar harcamadan kazanamayacağın dallar. Örneğin pop. Bir kişinin gerçek popstar olabilmesi için medya desteği şart. Aleyna Tilki gibi bir yetenek keşfettin, sektörün gereklerini yapıp büyük harcamalar ve doğru stratejilerle onu zirveye çıkarabilirsin. Ya da Aleyna Tilki'liğe oynayan bir gence 'Her şeyini kendin yap,' diyemem. Peki, yeni müzik mafyası kim? Milyonlarca takipçisi olan kişiler. Bu kişilerin arasından sıyrılmanın imkânsız olduğu günler yakındır. Burada da yeni stratejileri kafayı patlata patlata kolektif bir şekilde bulacağız."

EGEMEN
LİMONCUOĞLU
egemenlimon@yahoo.com

Estetize gürültü, kontrollü delilik

Grubun Anthrox Studio tarafından yaratılan avatarları.

Amy Winehouse, Adele ve Jessie J gibi seslerin de tedrisatından geçmesiyle adı popüler müzik camiasında epey sık zikredilen Brit School'u duymuşsunuzdur. Gidip yerinde görmesek de bir kulak aşinalığı mevzubahistir. İngilizlerin müzik ödülleri BRIT Awards'u da tertipleyen fon, genç yeteneklere ücretsiz eğitim veriyor bu okulda. Okul ücretsiz, fakat girmek hiç de kolay değil. O yüzden sadece bir süre Brit School havası soluyanlar için bile ciddi bir referans bu okul. Ve sadece pop yıldızları çıkmıyor bünyesinden. Konuyu nereye bağlayacağımıza gelirsek: Adlarını Japonya kökenli, aynı anda çok fazla notanın kullanılmasıyla nota kâğıdının bir karalama kâğıdı gibi görünmesine mahal veren müzik türünü tanımlamak için kullanılan terimden alan Black Midi (ya da bu dört gencin grup adı olarak kullandığı şekliyle black midi) de Brit School'dan çıkma.

Black Midi'nin müziğini tanımlamak için, belki biraz nafile, bir çabaya girişecek önümüzdeki satırlar. Gardınızı alınız. Aldıysanız, başlıyoruz.

Progresif rock'ın, şimdi çoğu kült mertebesinde görülen albümlerini yapan, deliliğin dağlarında virtüöz müzisyenliklerle gezen gruplarını çağrıştırıyorlar. Zihni açık Alman grupları, kenarda köşede kalmış İskandinav ve İtalyan ekipleri, cazın uçuk empravizasyonlarına gönlünü kaptırmış müzisyenleri... '70'li yılların rock'ının önce punk'ın gelişiyle sekteye uğrayan, sonra da şekil değiştiren o uçuk (ve progresif) dünyasından günümüze ışınlanmış gibiler. Fakat o seyahat esnasında katiyen boş durmamışlar, kabaca çizdiğimiz bu yıl aralığında olan bitene de dikkatlice kulak kabartmışlar. 2000'lerin zekice kurgulanmış indie şarkılarının müsebbibi gruplardan Vampire Weekend gibi başlayıp The Mars Volta başta olmak üzere çok sayıda zihin açıcı oluşumu doğuran At the Drive-In gibi devam edebilen şarkılar yazar hâle gelmişler. Bağlantıları sevenlerin biraz daha dikkat kesileceği biçimde, bu şarkının adını, müzik üzerine kafa patlatışıyla çokça kıymet verdiğimiz David Byrne'ün grubu Talking Heads'ten almışlar. Henüz ortada bir albümleri dahi yokken "Ege Bamyası" adlı albümleriyle bizde de özel bir yere sahip Alman grup CAN'in solisti Damo Suzuki'yle konser vermek gibi tek kaşı kaldırarak 'hmmm' sesi çıkartacağımız hareketler yapmışlar.

Bu safhayı sağ salim

2019 yazının ve muhtemelen bu senenin en iyi genç grubu olarak adlandırılacak İngiliz ekip Black Midi'nin ilk albümleriyle yarattığı gürültü patırtıya kayıtsız kalmak istemedik.

73 →

Banks Hanım'ın pop düşleri

"Goddes" ve "The Altar" gibi iki albümle dikkat çektikten sonra bir süredir sesi sedası çıkmayan Banks, geçtiğimiz günlerde "III" ile döndü.

"III" / Banks / Harvest Records

Bundan beş - altı sene önce, Banks Hanım için müthiş hareketli zamanlardı. "Goddess" adını verdiği ilk albümündeki ana akım müziğin ortasında, ama ona alternatif tınlayan şarkıları ilgi görüyordu. The Weeknd ile turneye çıkıyor Coachella'da lanse edilen sanatçılardan biri oluyor, Amerikan televizyonlarının vazgeçilmez unsurlarından gecenin bir saati 'muhabbet' programlarının müzik konuğu oluyordu. BBC, Vogue, Spotify gibi 'markalar' onu övmeden duramıyordu. İkinci albümü "The Altar" da bu tatlı rüzgarı arkasına alarak geldi. Indie pop dinleyenleri de, modern R&B'nin fabrikasyon tınlamayan tarafını sevenleri de, nevi şahsına münhasır kadın şarkıcılara alaka duyanları da şarkılarıyla kendine bağladı Banks (Hanım). Tabii, ne söylerse söylesin sesinde hüzünlü bir seksapel barındıran kadın şarkıcılar arasına da adını yazdırdı. Afrika kökenli Amerikalı kadın seslerinin mirasını kullandığı anlar boldu. Sonra, bir kayboldu. Yeniden ufak ufak adının geçişi bu senenin başına tekabül ediyor. Üçüncü albümünü hazırladığı haberleri "Gimme" adlı yeni şarkısı ve şarkı için kullandığı 'göğüs farkı' yaratan görsel ile kendini epey hızlı hatırlattı müzik camiasına. Hatta, '#TitsOutForBanks' etiketiyle küçük çaplı bir destek kampanyasına dahi sahne oldu Twitter. The OC dizisi vesilesiyle bizde de bir kuşağın kenarına köşesine gayet aşina olduğu Orange County, Kaliforniya doğumlu Jillian Rose Banks, 30'lu yaşlarına startı "III" ismini uygun gördüğü yeni albümüyle verdiğini resmen duyurdu böylece. Temmuz ortası çıkan albüm, Banks'in onu kendine has kılan özellikleri bir kenara itişini, fakat tamamen bırakmaya da gönlünün elvermeyişi simgeliyor gibi. Yeni bir şeylere ihtiyaç duyduğunu ve bunu küçük bir prodüktör ordusu desteğiyle uygulamaya çalıştığını işitiyoruz. Daha yüksek(çe) bir tempo, daha az hüzünlü seksapel, daha popüler olmaya endeksli şarkılar var sesinde bu kez. İyi pop müziğin varlığına inanmak elzem. Pop deyip tek kalemde tamamını kötü ilan etmek fazla kolay. İyi pop müzik diye bir şeyin varlığının güzel örneklerinden biri olarak tanıdık Banks'i. "III" ile böylesi bir örnek olmayı biraz daha ticari kokan şarkılarla hafiften sekteye uğratacak bir albümle aramıza geri dönse de Banks, hâlâ iyi pop sınırları dahilinde faaliyet gösteriyor. Kulağınızda olsun.

atlattıysak bir de şöyle devam edelim: Gürültüyü müziğin esaslı bir öğesi olarak kullanmak, giriştikleri kaotik estrüman atışmalarını sonu başı belli olan, vokaline eşlik edebileceğimiz şarkılara evirmek, bunları sahnede ucu açık birer serüvene dönüştürmek black midi'nin ilgi alanlarını oluşturuyor. Ani ritim değişiklikleriyle dinleyeni afallatmak, tekrar edip duran döngülerle (şa)manik bir ayindeymiş gibi hissettirmek de sevdikleri şeylerin başında. Müzik bir yandan kendi hâlinde çalsın, ruhumu okşasın, zihnimi dinlendirsin, bana öyle pek fazla ilişmesin diyenlere göre değil black midi.

Abartılıp abartılmadıklarına dair tartışmalar var. Çok müzik bilmekten muzdarip, aklına geleni çalan birtakım genç insanlar mı, yoksa dâhi derecesinde müzisyenler mi... İngilizler yine gitarlı müziğin en iyisinin onlardan çıkacağına duydukları güvenle birilerini 'gazlıyorlar' mı... Ama evet, ne hakkında böyle bir tartışma yok ki günümüzün sosyal medya canavarı fikir beyanatı çılgınlığında? Soğansız? Soğanlı? Ortada övülen bir şey varsa, mutlak suretle onu yerden yere vuran da var. Antrenmanlıyız. Üzerinde hemfikir olmakta hiç sakınca olmayacak şeyse, gelişimlerini ilgiyle takip etmeye değer gençler oldukları. Zira adını telaffuz ederken zorlandığımız ilk albümleri "Schlagenheim", bir bakıma (havasıyla, sanat okulu görmüş gençlerin marifeti olmasıyla, deliliğiyle) fazlasıyla Pink Floyd'un ilk albümü "Piper at the Gates of Dawn"unu andırıyor. O hikâyenin devamının nasıl geldiğini gayet iyi biliyoruz, bakalım black midi çocuklarınki nasıl gelişecek...

42 yaşındaki Hansen, iki sene önceki "Epoch" albümüyle Grammy'ye aday oldu.

Ambiyansı kuvvetli

San Francisco'lu müzisyen, prodüktör, besteci ve tasarımcı Scott Hansen, Tycho adı altındaki elektronik müzik faaliyetlerine geçtiğimiz günlerde çıkan "Weather" ile devam ediyor.

ISO50, San Francisco sokaklarından (dizi olan değil) elektronik müzik camiasına katılan Scott Hansen'in grafik tasarım işleri için kullandığı rumuz. Scott Hansen 42 yaşında. İki sene evvel "Epoch" adlı albümüyle Grammy'ye aday oldu. Elektronik müzik camiası için yeni bir isim değildi bu adaylık vuku bulduğunda. Zira "Epoch", 2011'de "Dive", 2014'te "Awake" adlı albümleriyle giriştiği üçlemenin son ayağıydı. Bu üç albümün en büyük özelliği elektronik müziği bir şekilde organik hissettirdiği, ambient (biz ambiyansı kuvvetli diyelim) eserler içermesiydi. Köklerinde rock damarı da barındırıyordu Hansen. Sahnede eserlerini icra ederken grup formatına geçen bir projeye dönüştürdü Tycho'yu. Gitar, bas, davul ve ne güzel cihazlar bunlar diyeceğiniz birkaç tuşlu çalgı. Bu vesileyle bir tarafı post rock bahçesine nazır, ama esas yüzü minimal ışık / gölge oyunlarının manzarayı ilginç kıldığı hoş bir mekâna bakan, ambiyansı kuvvetli (bunu diyeceğimizi hemen yukarıda beyan etmiştik) bir müzikal ortam yarattı. Bu yaratıcılıkta tasarımcı tarafının da faydasını gördüğünü düşündüğümüz için, hemen en başta o bilgiyi vererek girdik konuya.

Geçtiğimiz ay Scott Hansen yeni bir albüm daha yaptı. Bahsi geçen üçlemeyle bir devri kapattığını gösterir bir hareketle enstrümantal, 'ilmek ilmek dokunmuş' Tycho şarkılarına bu kez vokali de kattı. Bir kadın vokali. "Weather" adını uygun görerek yine tek kelimelik albüm adlarından devam etti. Albümün muhteviyatını oluşturan sekiz şarkının altısını Saint Sinner'ın sesine emanet etti. Saint Sinner, yani Hannah Cottrell albümün bir bakıma yüzü de oldu. Fakat bu emanet edişten hoşlanmayan dinleyicileri için, şarkıların enstrümantal hâllerini de hazırda bulundurmayı ihmal etmedi. Bu kez dinleyicisine verdiği özgürlükten biraz kıstı. Malum, bir vokal ve şarkı sözleri devreye girince, yönlendirme de devreye giriyor. Dinlediğiniz şeyin anlattığı, sizin dinlerken hissettiklerinizi, zihninizde kurduklarınızı yönlendiriyor. "Weather"ın havasında da böyle bir kısıtlama var. O kısıtlamayı, kendi müzik yolculuğunda tamamen yeni bir alan açmak için kullanıyor Scott Hansen. Hansen için işe yarıyor. Bakalım sizde durum nasıl olacak? **MS**

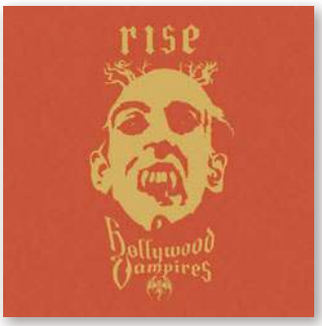

RISE / Hollywood Vampires / EAR MUSIC

Hollywood'un vampirleri hâlâ formda

Hollywood Vampires, dört yıl aradan sonra ikinci stüdyo albümleriyle yeniden sahnelere dönüyor. Müzik ortamlarının en havalı grubu, "Rise" ile sesi yeniden yükseltiyor.

ÖZGÜR YILGÜR
ozguryilgur@gmail.com

Rock'n roll efsanesi Lemmy Kilmister (Motörhead), rock yıldızı olmakla ilgili şunları söyler: "Eğer bir rock yıldızı olmak istiyorsan, gereğini yapmalısın. İnsanlar sahnede yan komşusunu değil, başka gezegenden birini görmek ister." Hollywood Vampires'ın kadrosundaki her üye, Lemmy'nin tanımını karşılayacak özellikte karakterler. Korku filmlerinden fırlamış gibi duran Alice Cooper, klas duruşuyla akıllara kazınan Aerosmith gitaristi Joe Perry ve bir zamanlar Hollywood'un en gözde aktörü Johnny Depp. Bu üçlü 2015'te birkaç konser vermek amacıyla bir araya geldi. Elbette her süper grupta olduğu gibi iş sadece birkaç konserle kalmadı. Ancak bu noktada duralım, zira Hollywood Vampires'ın hikâyesi çok daha eskilere dayanıyor.

RAINBOW GÜNLERİ

Los Angeles'ın meşhur barlarından biri olan Rainbow, rock'n roll ortamları için de son derece özel bir yer. Yazının başında da adını geçirdiğim Motörhead'in kurucusu ve aslında

her şeyi Lemmy'nin ikinci evi olarak bahsettiği Rainbow, '70 ve '80'lerde birçok rock yıldızının uğrak mekânıydı. Hollywood Vampires'ın hikâyesi de burada başlıyor. En az Lemmy kadar sıkı bir Rainbow müdavimi olan Alice Cooper, '70'lerin başında sıkı dostlarıyla takılmak için bir içki kulübü kuruyor. Keith Moon (The Who), Harry Nilsson, John Lennon, Ringo Starr (The Beatles), Keith Emerson (Emerson, Lake & Palmer) ve Bernie Taupin (Elton John'un pek çok şarkı sözünün yazarı) gibi isimlerin üyesi olduğu kulübün adı ise The Hollywood Vampires. Alice Cooper o günleri şöyle anlatıyor: "Hiçbir zaman hava kararmadan mekâna gitmezdik ve sürekli şarap içerdik. Bu yüzden insanlar bize The Hollywood Vampires ismini taktılar. Rainbow'un çatı katında bize bir oda verdiler. Bu odaya kulüp üyelerinin onayı olmadan kimse giremezdi. John (Lennon) şehre geldiği zaman mutlaka bizimle takılırdı ve her gece Harry (Nilsson) ile uğraşırdı. Harry ne derse sürekli tersini iddia ederdi. Hayatımın en eğlenceli yıllarını The Hollywood Vampires ile birlikte yaşadım."

Hollywood'un vampirleri; Johnny Depp, Alice Cooper ve Joe Perry.

YILDIZLAR KARMASI

The Hollywood Vampires günleri yıllar önce son buldu. Alice Cooper artık alkol ile arasına mesafe koymuş olsa da hâlâ rock'n roll ortamlarının içinde olduğunu dile getiriyor. Ünlü oyuncu Johnny Depp de tıpkı yakın dostu Cooper gibi bu ortamın içerisinde. Kariyerinin başında müzik ve oyunculuk arasında bir seçim yapmak zorunda kalan Depp, aslında birçok kez gitaristliği ile gündeme geldi. Zaman zaman Alice Cooper ve Marilyn Manson gibi dostlarının sahnesine konuk olan Depp, 1993 - 1995 arasında aktif olan P isimli alternatif rock grubunda gitar çalıyordu. Aynı zamanda Oasis'in "Fade in Out" şarkısında da gruba gitarıyla eşlik etmişti. Müzikle arasındaki ilişkiyi, "Gençken hayalim oyuncu olmak değil, büyük bir grupta gitar çalmaktı. Hayal ettiğimden farklı bir iş yapıyor olsam da hiçbir zaman müzikten vazgeçmedim. Aslında müzikten başka bir alanda başarı sağlamak bana hâlâ gizemli geliyor." 2015 yılında Depp ile Alice Cooper'ın arasındaki bir sohbet esnasında laf The Hollywood Vampires günlerinden açılıyor. Sohbetin sonunda ikili aynı isimde bir grup kurma kararı veriyor. Aynı akşam karşılaştıkları Joe Perry'yi de ikna ediyor Alice Cooper ve Hollywood Vampires'ın çekirdek kadrosu toparlanıyor. Guns N' Roses'tan tanıdığımız Duff McKagan ve Matt Sorum da gruba konserlerde eşlik ediyor. Aynı sene büyük kısmı cover'lardan oluşan ve grupla aynı ismi taşıyan ilk albümünü yayınlıyor Hollywood Vampires. Albümde Paul McCartney, Cristopher Lee, Brian Johnson, Slash ve Dave Grohl gibi birçok ünlü isim de gruba eşlik ediyor.

SAF ROCK'N ROLL

Her ne kadar "Rise", Hollywood Vampires'ın ikinci albümü olsa da grubun kendi şarkılarının ağırlıkta olduğu ilk işi. 10 yeni şarkıdan oluşan "Rise", '70'ler ve '80'ler rock'n roll'unu ustalarından dinleme fırsatı sunuyor bize. Yeni albüm için verdiği bir röportajda Joe Perry, "Çıktığımız ilk turnede yeni şarkılar yapmamız gerektiğini anlamıştık. Turneye çıktığın kişilerin güçlü ve zayıf yönlerini keşfedersin. Bu sayede turne sırasında birbirimizi daha iyi tanıdık ve yeni bir albüm yapmak zorunda olduğumuzu hissettik," diyor ve ekliyor: "Çok uzun zaman evvel yeni bir kayıt öncesinde her şeye sıfırdan başlamam gerektiğini öğrendim. Geçmişte yaptıkların ne kadar başarılı ya da başarısız olursa olsun, her şeye sıfırdan başlamak zorundasın. Elbette bu Aerosmith'te yaptıklarımdan tamamen farklı bir albüm. Aerosmith'e göre oldukça karanlık ve duygusal bir havası var. Mizah yönünden de oldukça açık ve güçlü."

Şarkı sözlerinin Johnny Depp'e ait olduğunu belirten Alice Cooper ise, "Bu şarkılar Johnny'nin zehrini taşıyor ve ben de albümde onun öfkesini seslendiriyorum," diyerek "Rise"daki atmosferi özetliyor. Albümde David Bowie'nin "Heroes", The Jim Carroll Band'in "People Who Died" ve Johnny Thunders'ın "You Can't Put Your Arms Around a Memory" şarkılarını da yorumlamış Hollywood Vampires. "Welcome to Bushwhackers" şarkısındaysa gruba, gitar ustası Jeff Beck eşlik ediyor. "Rise", dinleyiciye yeni bir şey sunmasa da son yıllarda yapılan en saf ve gerçek rock'n roll albümlerinden birisi olarak dikkat çekiyor. Hollywood'un vampirleri artık genç olmasalar da hâlâ formdalar. **MS**

Festival akordeon sanatçısı Sidorova ile oyuncu Mert Fırat'ı bir araya getiriyor.

Dört dörtlük festival deneyimi

15. senesini kutlayan Bodrum Müzik Festivali, dört gün boyunca günün dört farklı saatinde gerçekleşecek konser ve etkinlikler ile yarımadayı müzikle kuşatıyor.

ASLI İZMİRLİ
asliizmirli8@gmail.com

Bodrum, bu sene de dört gün boyunca tüm yarımadaya yayılan bir kültür sanat maratonuna yaklaşıyor. 22 - 25 Ağustos tarihleri arasında gerçekleşecek olan Bodrum Müzik Festivali, 15. senesini alışılmışın dışına çıkan bir programla kutluyor. Doğuş Grubu'nun kuruculuğuyla yola çıkan festival, günün dört farklı saatinde dört farklı etkinlikle Bodrum'u daha heyecanlı bir yer hâline getiriyor.

Festival, genç yeteneklerin sahne aldığı sabah konserleri, uluslararası alanda ismini duyurmuş Türk ve yabancı müzisyenlerin konser vereceği gün batımı konserleri, yıldız yağmuruna ev sahipliği yapan akşam konserleri ve geçtiğimiz yıl ilk kez düzenlenen, farklı disiplinlerden ilham alan çok yönlü sanatçıların vereceği gece konserleri olarak programlanıyor. Şöyle de söylenebilir: Bodrum Müzik Festivali, dört gün boyunca günün dört farklı saatinde gerçekleşecek konser ve etkinlikler ile müzikseverlere dört dörtlük bir festival deneyimi yaşatmaya hazırlanıyor.

UMUT DOLU SABAHLAR

Genç yeteneklerin profesyonel hayattaki ilk adımları olarak nitelendirilebilen sabah konserlerinde bu yıl Doğuş Çocuk Senfoni Orkestrası müzikseverlerle buluşuyor. Genç müzisyenler, sabahın ilk ışıklarında verecekleri umut dolu konserleriyle, heyecanlarını sanatseverlerle paylaşacaklar.

Hem adını Türkiye ve yurt dışında duyuran müzisyenlerin hem de Türkiye'deki dinleyicisi ile buluşmaya gelen yabancı müzisyenlerin Bodrum'da gün batarken yaşanan görsel şölene eşlik edeceği günbatımı konserleri, müzikseverlere disiplinlerarası ve duyulararası bir deneyim yaşatıyor. Günbatımı Konserleri bu yıl kemancı Elvin Ganiyev ile piyanist Vassilis Varvaresos'u, virtüöz Pablo Ferrández ile kız kardeşi viyolacı Sara Ferrán-

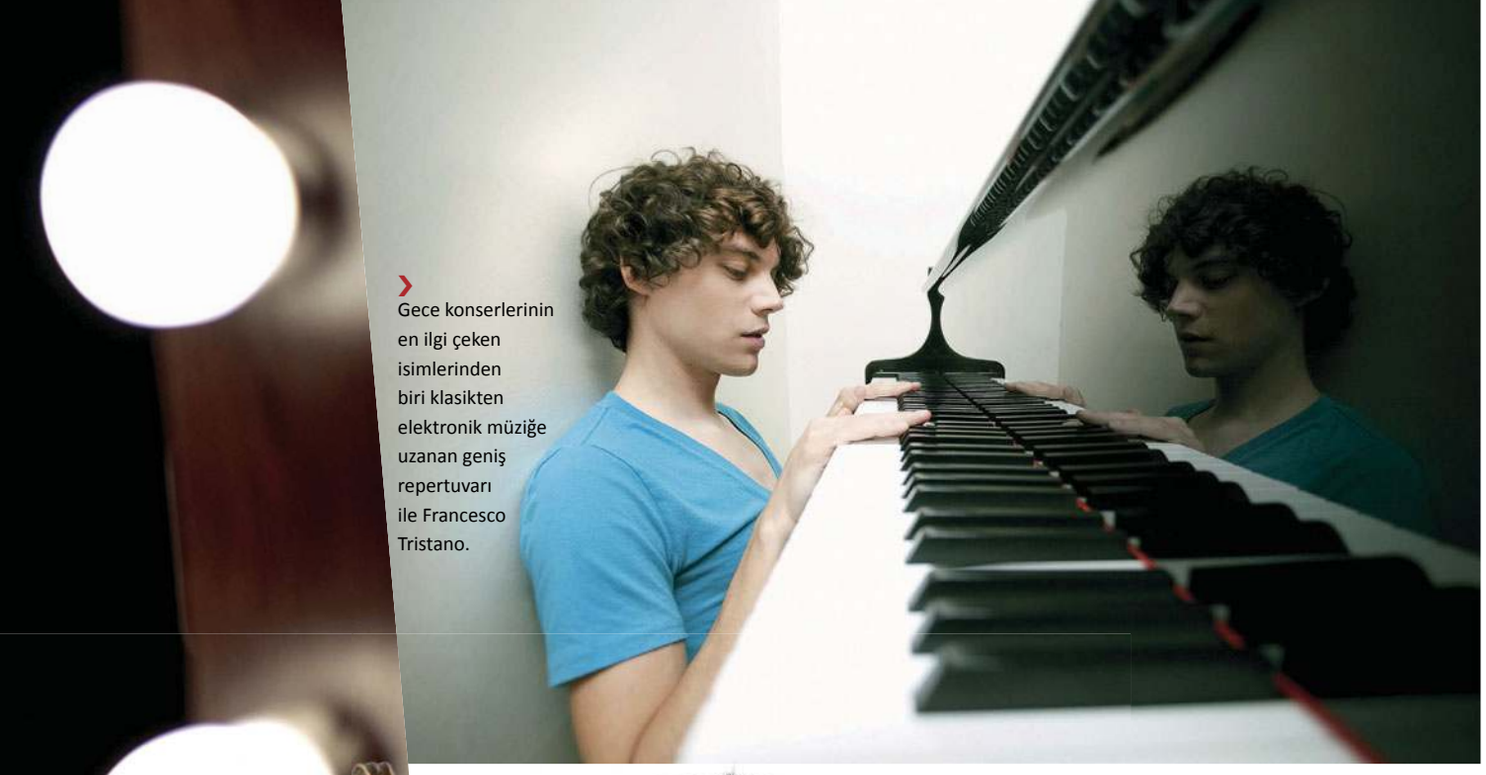

Gece konserlerinin en ilgi çeken isimlerinden biri klasikten elektronik müziğe uzanan geniş repertuvarı ile Francesco Tristano.

Viyolacı Sara Ferrández ile kardeşi virtüöz Pablo Ferrández, Günbatımı Konserleri adı altında müzikseverlerle buluşuyor.

dez'i, Çellist Umut Sağlam ile piyanist Faruk Kalaycı'yı ve son olarak akordeon sanatçısı Sidorova ve oyuncu Mert Fırat'ı dört farklı konserde birbiriyle buluşturuyor.

AKŞAMLARA YILDIZ YAĞMURU

Akşam konserleri arasında Nil Venditti yönetimindeki Bilkent Senfoni Orkestrası'nın Fazıl Say'a eşlik edeceği konser dikkatleri çekiyor. Orkestra bu konserin ertesi akşamında ise İbrahim Yazıcı yönetiminde, Say'ın "Umut Senfonisi"nin Türkiye'de ilk seslendirilişini de gerçekleştiriyor. Serinin bir diğer dikkat çeken konseri ise caz sanatçısı Karsu'nun Olten Filarmoni Orkestrası ile buluşması olacak. Akşam konserlerinde ayrıca Finlandiyalı armonika topluluğu Sväng ile akordeon sanatçısı Ksenija Sidorova ve Olten Filarmoni'nin beraber gerçekleştirdiği "tango akşamı" da var.

Festivalin en yenilikçi ve heyecan verici konserlerine yoğun olarak ev sahipliği yapan gece konserlerinin en ilgi çeken isimlerinden birisi ise klasikten elektronik müziğe uzanan geniş repertuvarı ile Francesco Tristano. Hiphop, caz, klasik ve daha birçok müzik türünü, house müzik ve tekno müzik ile harmanlarayak prodüktör, besteci ve dj'lerin performanslarını Youtube üzerinden yayınlayan etkinlik serisi Boiler Room için verdiği konserlerle dikkat çeken Tristano, Bodrum Müzik Festivali'nde de nabızları hızlandırmaya hazırlanıyor. Gece konserlerinde aynı zamanda saksofon sanatçısı Jess Gillam ve piyanist Zeynep Özsuca sahne alırken, "Rivayet Radyosu" adı altında edebiyatçı Sabahattin Ali'nin öykülerinin saksofon ustası Korhan Futacı'nın müziği ve oyuncu Mert Fırat'ın sesi ile yorumlanacağı konser de oldukça dikkat çekiyor.

Dört farklı mekanda gerçekleşen konserler ile tüm Bodrum'un her bir köşesine müzik taşıyan Bodrum Müzik Festivali, yalnızca konserlerle yetinmiyor. Aynı zamanda UNESCO'nun Dünyanın Yedi Harikası'ndan biri olan Bodrum Mozole Anıt Müzesi kazı alanında gerçekleşecek olan rehberli turlar da katılımcılara Bodrum'u yaşatmayı hedefliyor. Turun rehberi ise ödüllü seyahat yazarı Saffet Emre Tonguç.

Festival programı ve daha detaylı bilgi için bodrummuzikfestivali.com websitesini ziyaret edebilirsiniz. **MS**

NAİM
DİLMENER
naimdilmener@gmail.com

Biraz daha dinlersem, mutluluk çalabilir kapıyı

Tanini'nin dinlerken iyileştiren albümü... Erol Evgin'den ikinci düet albümü... Mavi Işıklar'dan Nejat Toksoy'u kaybettik... 10 disklik 'geçmiş kurtaran' paket... Yarkın kardeşlerden Anadolu'nun ruhuna mükemmel bir dokunuş... Kalben tarih yazıyor.

Teneke Trampet ve müziğine Yıldırım Türker'in şiiri pek yakışmış.

Kalben'in üçlemesinde tüm naifliği ve içtenliğiyle kurulmuş şarkılar yer alıyor.

1 TEMMUZ PAZARTESİ

Teneke Trampet'in yeni şarkısı "Cihangir Kedileri", Yıldırım Türker'in bir şiirinden bestelenmiş. Hem yaratıcı hem de doğru dizelerin / cümlelerin yazarı Türker, Teneke Trampet'e çok yakışmış. Grup şiiri elden geldiğince çekiştirmeden, bir dizeyi diğerinin üstüne çıkarmadan, dengesini bozmadan şarkı hâline getirmiş. Klip de çok çekici. Cihangir'in duvar yazıları ve renkli duvarları alınmış fona.

3 TEMMUZ ÇARŞAMBA

Popsav'ın radyosu Radyo Popsav internet yayınına da başladı. Popsav.org adresinden dinlenebiliyor. Çağa uymak böyle bir şey, buna direnmemek gerekir.

8 TEMMUZ PAZARTESİ

Çok yetenekli ve çok çalışkan Baturay ile Nağme Yarkın (daha önce Yarkın Duo adını kullanıyorlardı), "The Colours of Anatolia / Anadolu'nun Renkleri" albümü ile yine kalplere tam

Evgin'in Farah Zeynep Abdullah gibi genç isimlere şans tanıması takdire şayan.

Evgin, "içimdeki Fırtına"yı Ajda Pekkan'la birlikte söylüyor.

PINAR AYLİN'DEN 'NİSPET YAPMAYAN' ŞARKI

22 TEMMUZ PAZARTESİ

'90'larda ünlenip bugünlere gelebilen, daha doğrusu işin peşine bırakmayanlardan biri de Pınar Aylin. Son şarkısı "Aradığın Aşk Bende" Serdar Ortaç'a ait. Ortaç'ın nadiren 'nispet' yapmadığı şarkılardan biri ve Aytekin Kurt ile Duran Genç'in, günümüz dinleyicisini hedefleyen düzenlemesi de hiç fena değil. '90'larda -en azından benim / benzerlerimin- burun kıvırdığı Pınar Aylin'in vokali ise çok iyi. Yeni kuşak şarkı söyleyemedikçe, söyleyebilenlerin kıymeti iyice artıyor gözlerde.

ortasından dokunan bir iş çıkarmışlar. Her ânı / her notası ile Anadolu'nun ruhuna mükemmel bir dokunuş. "One" ile yaptıklarından hiç geriye düşmedi bu ikili; tam aksine, hep daha ilerdeler.

"Pusula", zümrüt yeşilinin seslerini aktarıyor.

Aylin, işin peşini bırakmayan kıymetli sanatçılardan biri.

9 TEMMUZ SALI

Mavi Işıklar'dan Nejat Toksoy'u kaybettik. Sanatçı bir süredir yoğun bakımdaydı. Hürriyet'in 1965'te düzenlediği ilk Altın Mikrofon ile ünlenen Mavi Işıklar, birkaç yıl içinde hem beste, hem aranje edilmiş türkü hem de yabancı şarkıları seslendirerek büyük bir şöhret elde etmişti. Yaptıkları arasında Beatles cover'ı ("Ob-La-Di, Ob-La-Da") dahi vardı. Hem ses rengi hem de vokal biçimiyle her şarkıya yeni bir can veren Toksoy, ülkemizin gelmiş geçmiş en yaratıcı müzisyenlerinden Murat Ses ile de Ağrı Dağı Efsanesi adlı grupta yan yana gelmiş ve "Dağ Çiçekleri" şarkısını kaydetmişti. Toksoy'un kaybı, müzik dünyamız için telafisi zor kayıplardan.

10 TEMMUZ ÇARŞAMBA

Karadeniz'in dili / şivesi ile yapılmış şarkılar / albümler eski hızında olmasa da devam ediyor. Alamatra bu alanın yeni isimlerinden. "Pusula" adlı albümlerinde, zümrüt yeşilinin nefesini alıp veriyor, seslerini / yankılarını aktarıyorlar. Albümün bir sound ya da anlayış olarak herhangi bir yeniliği yok ama toplam 14 şarkı çok temiz bir biçimde yapılmış.

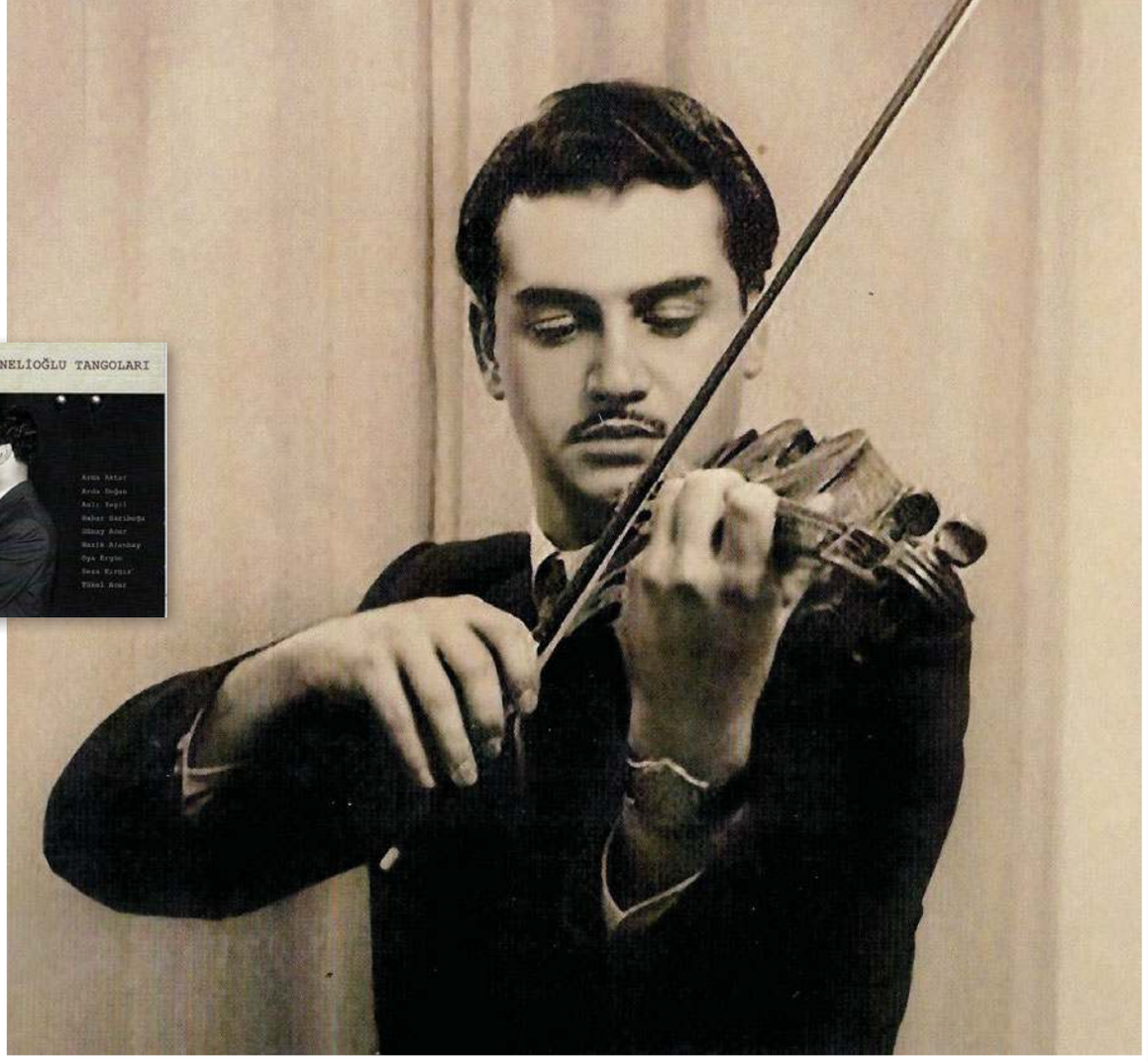

Hadi Asitanelioğlu'nun tangolarını bir araya getiren albüm, zamanı geçmiş sanılan şarkı formunu yeniden canlandırıyor.

Her notası ile Anadolu'nun ruhuna mükemmel bir dokunuş.

Ayvaz, tertemiz bir albüme imza atmış.

11 TEMMUZ PERŞEMBE

Hadi Asitanelioğlu'nun tangolarını bir araya getiren albüm, hem tangoların güzelliği hem de seslendirenlerin yetkinliği sebebiyle çok iyi bir albüm. Çok sevdiğim ve ne söylerlerse söylesinler havada kaptığım Seza Kırgız ve Oya Ergün gibi isimlerin yanında; Arda Aktar, Arda Doğan, Aslı Yeşil, Bahar Sarıboğa, Günay Acar, Nazik Alanbay ve Tükel Acar, bu zamanı geçmiş sanılan şarkı 'formu'nu çok uzaklardan taşıyor, yeniden kalbimizin ortasına bırakıyorlar.

12 TEMMUZ CUMA

Erol Evgin "Altın Düetler"in ikincisini de yayınladı. Evgin gibi uzun yıllar yıldız olarak kalabilmişler ve bu süre içinde onlarca hem iyi hem de popüler şarkı yapmışlar için bu tür projeler tek albümle bitemez zaten. Bu sefer de hem şarkılar hem konuk isimler çok iyi. Evgin'in genç isimlere şans tanıması da ayrıca takdire değer. Bu dizinin üçüncü albümü de yapılmalı ve bu albüme Evgin'in her zaman ihmal ettiği ilk şarkılarından "Eski Günler" ve "Garip Gönlüm Olmuş Deli"; Çiğdem Talulu ama Melih Kibarsız "Şoför Mehmet" ve "Tanrım

Tanini'nin rüya gibi albümünün her yerinden huzur yayılıyor.

Biten, sesi gibi repertuvarı da güzel bir albümle türküseverlerin karşısına çıkıyor.

Bu Hasret Bitse" ile Selmi Andak bestesi "Geli Geliver" de dahil edilmeli.

15 TEMMUZ PAZARTESİ

Ermenice bir albümümüz daha oldu. Maral Ayvaz'ın "Maral Gibi"sinin en dikkat çekici özelliği, dili. Bir kısmını hiç bilmediğimiz, bir kısmını ise Türkçe versiyonları sebebiyle tanıdığımız sekiz şarkıyı, Ayvaz tertemiz bir biçimde seslendirmiş. Şarkıların yapısı da çok yenilik ihtiva etmemesine rağmen, gayet rahat dinlenebilir bir formda.

10 disklik "Vive Les Annees Disco" dinleyicilerin ancak yüzlerce albüm tarayarak bulabileceği şarkıları ihtiva ediyor.

17 TEMMUZ ÇARŞAMBA

Tanini (Trio)'nun "Davet / Invitation" albümü, alanlarında iyi müzisyenler olarak nam salmış Tahir Aydoğdu (kanun), Bilgin Canaz (ney), Burçin Büke'nin (piyano); Baran Say (kontrbas), Erhan Seçkin (davul), Mehmet Akatay (vurmalı çalgılar) ile yaptıkları RÜYA gibi bir albüm. Şarkılar mükemmel; icra ve uyum da. Ama bu kadar değil; albümün her anından HUZUR yayılıyor. Dinlerken iyileştiğini hissediyor insan. Biraz daha dinlersem, mutluluk da çalabilir kapıyı.

19 TEMMUZ CUMA

10 disklik "Vive Les Annees Disco" -adı üstünde- bir Fransız yapımı ve "Bulayım, dinleyeyim," diye düşünenlerin ancak yüzlerce albüm tarayarak bulabileceği şarkıları ihtiva ediyor. Bir kısmı bulunamaz bile çünkü çoktandır unutulmuş ya da akıldan çıkmışlar. Bu tür karma paketler iyi yapıldıklarında hayat -ya da geçmiş- kurtarıyor. 2017 yılında çıkmış ama benim ancak -o da ikinci el, kullanılmış olarak- ele geçirebildiğim paket böyle bir paket. Diskonun ilk örnekleri dahil onlarca şarkı var. Hemen hemen her türden disko toplamasında yer bulan "Ring My Bell" (Anita Ward) ve "We Are Family" (Sister Sledge) de var; Tavares ("Heaven Must Be Missing An Angel") ve Odyssey ("Going Back to My Roots") gibi, '70'lerde dans pistlerini ele geçirmiş klasikler de. Donna Summer, Thelma Houston, Gloria Gaynor gibi disko kraliçeleri de mevcut. Chic de öyle. Pek eksik/açık bırakmamışlar. Benim eksikliğini hissettiğim tek şarkı oldu, Ottawan'ın "Hands Up-Give Me Your Heart"ı.

20 TEMMUZ CUMARTESİ

Tıpkı Mabel Matiz gibi, Kalben de alternatif alanın şarkılarını, bu alanın dinleyicisi olmayan kalabalık gruplara dinletebilen, dahası sevdirebilen bir isim. Tek başına bu bile yeterince saygı duyulacak bir şey. Ama Kalben işin bu kadarıyla kendini sınırlayanlardan, tutan bir formülü tekrar edip duranlardan değil.

Yeni çalışması "Kız Kulesi'nin Anahtarı" bir 'üçleme' olarak düşünülmüş ve öyle de kurgulanmış. İçinde "Çek", "Kalp Hanım" ve "Aşk Çeşmesi" adlı şarkılar var. Klip de buna uygun ayarlanmış: Üç şarkı ama tek klip. Süresi ise 12 dakika+12 saniye... Bu çok zor ve riskli bir karar ama Kalben cesaret etmiş. Şarkılar iyi. Kalben'in tüm naifliği ve içtenliği ile kurulmuş şarkılar. Her birine ayrı ayrı klip yapılsa, üçünün birden hit olması işten bile değildi. Bu hâlleriyle de bütün yolu alırlarsa, Kalben resmen tarih yazmış olacak.

25 TEMMUZ PERŞEMBE

14 şarkılık / türkülük dolu dolu bir albüm yapmış Ayşen Biten. Sesi güzel, repertuvar güzel. Bu devirde albüm peşinde kimse kalmadı, bir türkü / şarkı albümü peşinde ise çok daha az. Ayşen Biten ve yayınlayan Ahenk'i kutlamak gerek. **MS**

Los Angeles'tan New York'a taşınan Fadik Sevin Atasoy, sanat odaklı gezgin olduğunu söylüyor.

FOTOĞRAFLAR: ERCAN ARSLAN

ASU **MARO**
asu.maro@milliyet.com.tr

"Kendi kalemimin efendisi olmak istiyorum"

Yazıp oynadığı "Muse - Bir Esin Perisi Davası" adlı tek kişilik oyunla Edinburgh Fringe Festivali'ne giden Fadik Sevin Atasoy, kadınları kendi esin perileri olmaya çağırıyor.

Los Angeles'a yerleştiğinden beri çok fazla haber almamıştım kendisinden. Orada bir oyun yazdığını ve oynadığını biliyordum elbette ama bir gün ani bir kararla kırmızı bavulunu alıp yollara düşen bu genç kadın hangi duraklardan geçti de bugüne geldi, takip edememiştim. "Bugüne gelmek" derken az buz bir şeyden söz etmiyorum; ilk kez bir Türk yazarın oyunu Edinburg Fringe Festivali'nde sahneleniyor olacak. Fadik Sevin Atasoy Erdal Beşikçioğlu'nun yönetmenliğini üstlendiği "Muse - Bir Esin Perisi Davası" adlı tek kişilik müzikali Tatbikat Sahnesi - Zoo Venues yapımı olarak 2-10 Ağustos arasında dokuz kez oynayacak ve üç dalda ödül için yarışacak.

Tam ABD dönüşü, İskoçya yolculuğu öncesi Kemer Country Club'da buluştuk Atasoy'la. Jet lag'e meydan okuyordu. Başarıdan başı falan dönmemişti; gördüğüm en olumlu, sıcakkanlı ve nazik insanlardan biriydi. Fotoğraf çekiminde işimizi kolaylaştırmak için kendine müzik açınca iyice emin oldum, her işini kendi yapmaya alışık, güçlü, dirayetli, çalışkan, başka türlü bir 'star'dı ve belli ki uzun süre parlayacaktı dünyanın dört bir yanında.

Şu anda hayat nerede geçiyor, kaç ülke arasında?

Kaç ülke, kaç şehir? Sanat odaklı gezgin oldum ben. Zaten çocukluğumda da ömrüm turnelerde geçti, pek yabancısı değilim böyle yaşamanın. Kaderim buymuş diyorum. Los Angeles'taydım, New York'a taşınıyorum oradan. Türkiye'de de bu oyunu çıkarmak için dört ay Ankara'daydım. Ankara'dan da İstanbul'a taşıyorum eşyaları. Bundan sonra New York - İstanbul arasında olacağım.

Çocukluğunuzda, anne babanız da tiyatrocu olduğu için turnelerde gezerken böyle bir hayat mı hayal etmiştiniz?

85 →

"Muse"u sosyal sorumluluk projesiyle birleştirmeyi amaçlayan Atasoy, "Bir kadın olarak derdim var," diyor.

Tam böyle hayal etmedim ama kolay adapte olma özelliğim o günlerin sonucu. İlkokulda bile sekiz tane okul değiştirdim ben. Aslında bir tarafım köklenmek istiyor. Köklerim elimde dolanıyorum, acaba nereye kök salsam diye. Galiba şuna karar verince çok rahatlayacağım: Nerede yaşayacağımın önemi yok, şu andayım, ânın keyfini çıkarıyorum. Hem bu mesleği yapıp hem de bundan şikâyet etmek ayıp olur gibi geliyor bana.

Sizde bavulu alıp gitme meselesi sekiz - 10 sene önceye dayanıyor. "Fadik ve Kırmızı Bavul" diye kitabınız var.
Çok doğru, 10 sene falan oldu. O aslında bir kendime meydan okuyuştu. Kariyerimin en yüksek, en istikrarlı giden bir zamanında kendime dönüp dedim ki "Ben bunun için mi oyuncu oldum?" Çok kendimi tekrara girmiştim. Biraz daha derine inmem gerekiyordu, hem yaşamsal olarak hem de üretim olarak. İşte o yolculuğun ardından bu kitap çıktı.

O yolculuk dediğimiz nedir? Nereye gittiniz?
Bütün eşyalarımı Çocuk Esirgeme Yurdu'na bağışladım, bir bavula düştüm ve ilk yaptığım iş Berlin'de göçmen kadınlarla drama çalışmak oldu, gönüllü olarak. O da bir meydan okuyuştu. Rahata, maddi kazanca. Aslında kendini sıfırlayıp bir bakmaktı geçmişe, değerlendirmekti. Ve almak değil vermeye odaklı bir iş yapmaktı. O yolculuk beraberinde "Fadik ve Kırmızı Bavul"u getirdi. Herkes zannediyor ki o bir seyahat kitabı ya da benim hayat hikayem. O tamamen bir sihirli gerçek roman. Karakterin adı yok, herkes kendi adını koyabilir, ben torpil olsun diye sadece kitabın başlığına kendi adımı koydum. O romandan sonra bu tiyatro oyunu doğdu bu yolculuktan, bir de yazdığım ve şimdi yönetmenliğini yapacağım bir kısa film. Yani bir üçleme.

Berlin'den sonra neler yaptınız?
Babamla New York'ta ilk Türk tiyatrosunu kurduk. İkinci oyunumuz "Keşanlı Ali Destanı"nı oynadıktan sonra Los Angeles'a gittim, burs kazandım, orada drama çözümleme, metin çözümleme dersleri aldım. O sırada New York'tan ödül aldım. Ödül alınca dönemin Kültür Bakanı aradı, tebrik etti. Benim geçmiş memurluğum da var devlet tiyatrolarında, "Bizim rapor çıkaracak bir elçiye ihtiyacımız var, iki ülke arasında ortak yapım sürecinde ne yapabiliriz, sen sinemayı, devletin işleyişini biliyorsun, böyle bir görev versek kabul eder misin?" dedi. "Seve seve," dedim ve sinema elçisi olarak Los Angeles'a gittim. Orada stüdyolarla görüşüp rapor hazırladım, raporu bakanlığa teslim ettim, görevim bitince de Los Angeles'ta kaldım.

Başında karşınıza bunların çıkacağını bilmiyordunuz, dolayısıyla bir bilinmeze yolculuk sayılır.
Bir teslimiyetti aslında, hayata. Oyunculuk da öyle bir şey değil mi? Sahneye çıkıyorsun, evet ezberinde bazı şeyler ama o an ne olacağını bilmiyorsun. Bir bilinmezin içerisinde o an karşına ne gelirse en iyisini yapmakla mükellefsin. Hayat da öyle bir şey, evet adım bu, evim bu, işim bu, telefon numaram bu, bunu biliyoruz ama bir dakika sonra bütün bu değerlerin değişip değişmeyeceğini bilmiyoruz.

Los Angeles'ta bir süre kendi oyununuzu oynadınız, onun dışında neler yaptınız?
Uzun metraj bir filmde oynadım, "The 6th Degree" diye. Los Angeles'ta oyuncu olarak yapmam gereken ne varsa hepsinin yanına tik attım açıkçası. Menajer bul, ajans bul, sendika üyesi ol, sektörü tanı, endüstriyi tanı. Dolayısıyla Los Angeles'tan almam gereken her şeyi aldım, vermem gereken her şeyi de verdiğimi düşünüyorum. Şimdi bambaşka bir yolculuk var. Biraz kendi kalemimin efendisi olmak istiyorum. Onun da en hızlı yolu buradaki ekibimle, Türkiye'de yaptığım işleri oraya götürmek.

Pek kolay değil sanki orada sektörün içinde var olmak bir yabancı olarak, değil mi? Kendi kaleminin efendisiysen

"HOLİSTİK BİR YAŞAM BİÇİMİM VAR"

Oyununuz ciddi kondisyon istiyor. Spor hep var mı hayatınızda?
Var. Ben sertifikalı yoga hocasıyım. Onu da Amerika'da aldım ve yoga eğitmeni olarak büyük stüdyolarda çalıştım. Russell Simmons diye bir adam var, Beyonce'nin falan müzik prodüktörü, üç milyon dolarlık bir yoga stüdyosu açtı Soho House'un altında ve ben orada workshop yaptım. Ama yaptığım workshop'a hiphop'çılar geldi ve hiphop müziği dinleyerek yoga yapmak istediler. Türkiye'de de arada bir workshop yapıyorum. Aslında ikinci bir mesleğim var yani. Sağlıklı yaşıyorum, meditasyon yapıyorum, yürüyüş yapıyorum, dans ediyorum, spor yüksek yani. Sigaram yok, alkolüm çok az, kırk yılda bir bir tane kokteyl. Ben vejetaryenim 15 yaşından beri. Yiyemiyorum et, vücudum kabul etmiyor. Yumurta yiyemiyorum. Onun için beslenme alanım çok kısıtlı. Dikkat etmem gerekiyor. Terapi eğitimi aldım Amerika'dayken. Amerika'da 'co-counselar'ım var, karşılıklı danıştığımız, her gün ben ona terapi yapıyorum o bana terapi yapıyor, günün değerlendirmesini yapıyoruz. Dolayısıyla holistik bir yaşam biçimim var. Ruh, beden, zihin temiz tutulacak, disipline olunacak. Benim hayatım böyle, başkalarına sıkıcı gelen bir hayat ama.

Yok canım bayağı renkli görünüyor. Aşk ne durumda bu arada?
Aşk yaşadım, çok kalbim kırıldı. Dört sene oldu herhalde ayrılalı, ciddi bir ilişkim vardı Amerika'da. Onardım kalbimi, şimdi yavaş yavaş iyileşiyorum diyebilirim.

Atasoy, "Fadik ve Kırmızı Bavul"un çıkışını anlatıyor: "Bütün eşyalarımı Çocuk Esirgeme Yurdu'na bağışlayıp tek bavulla Berlin'e gittim. Göçmen kadınlarla çalıştım gönüllü olarak."

başka ama, oraya tabi olduğunda...

O dünyanın hiçbir yerinde kolay değil. Çehov der ya "Martı"da; "Oyunculuk mesleğinde en büyük meziyet sabredebilme yeteneğidir". Ya gerçekten oturup salonunda iş beklemeyi başarabilen biri olacaksın ki ben üretmeden duramayan biriyim ve çok mutluyum ki babamın kalemi bana geçmiş, yazabiliyorum. Ve çok mutluyum ki iş kafam da çalışıyor, proje üretip onun peşinde koşabiliyorum, işin pr, marketing, fon bulma gibi kısımlarını da üstlenebiliyorum. Dolayısıyla benim oturup da bekleme gibi bir deneyimim yok.

O zaman "Muse"a gelelim.

10 senelik falan bir şey o. Ben o sırada burs almıştım Edgemar Center for the Arts'tan. Oraya girmem de ayrı bir macera, biz babamla "Kanlı Nigar"ı oynadık Broadway'de, Los Angeles'a gezmeye gittik. Bir Türk arkadaşımız "Bir kadın var; Michelle Danner, oyuncu doktoru, herkes çıldırıyor kendisini ona göstermek için, sen de bir göstersene," dedi. Penelope Cruz'un Salma Hayek'in, Gerard Butler'ın falan da oyuncu koçu. Anna Magnani'nin oynadığı Tennessee Williams'ın bir oyunu vardır, "The Rose Tattoo", onu çalışayım dedim, İtalyan bir dul, daha kolay olur bana aksan olarak. Kadın senin kim olduğunu bilmek istemiyor, sadece oynuyorsun, sonra sana not veriyor. Beni izledi, dedi ki "Seni bursla özel sınıfıma alıyorum, senin başarının altına ben imzamı atmak istiyorum". Tabii, bu çok mutlu etti; ben o sırada tatile gitmişim, dizi yapacağım Türkiye'de diye har vurup harman savurmuşum. Param yok, kalacak yerim yok, arabam yok. O sırada Kenan Doğulu aradı, yakın arkadaşımdır, New York'ta sanıyor beni, "Fadik yemek yiyeceğiz, gelsene," diye. Ona durumu anlattım. "Teyzemler benim eve yerleştiler, teyzem doğum yapacak, git seni evlat edinsinler," dedi ve ben Kenan'ın konuk evinde kalmaya başladım. Annemin akrabası Hatice Teyze, Urfa'dan, o da Los Angeles'ta yaşıyormuş, "Sabahları beni sen bırak işe, al arabayı okuluna git," dedi. Fakat çok kısıtlı param var ve Türkiye'den teklifler geliyor, "Bölüm başı şu kadar," diye, ben beş dolarlık Subway sandviç yiyorum. O da bir sınavdı benim için. Dedim ki, "Hayır dönmeyeceğim".

87 ➔

"Muse" bu sınavın neresine denk geldi?

Michelle'in okulunda metinlere bakıyorum ama hiçbir şey beni tatmin etmiyor. "Ben yazsam oynayacağım şeyi" dedim, "Anna Karenina"yı aldım, yapısını bozdum, bir monolog yazdım. Çıktım oynadım, "Bu çok güzel bir şey, nereden buldun?" dedi Michelle, "Ben yazdım," deyince "Hemen bunu uzatıyorsun, iyi çıkarsa seni bu tiyatroda oynatacağım," dedi. Ben bunu pişirmeye başladım. O kadar güzel ki, Kenan yukarıda beste yapıyor. Psikolog bir arkadaşımız var, onunla irdeleme yapıyorum karakterleri yazarken, müthiş bir üretim içindeyiz. Patchwork gibi "Muse"un karakterleri doğdu ve ilk ham şekli ortaya çıktı. Michelle "Hadi oyna," dedi ama benim öğrenci vizem bitti, çalışma vizesi almam lazım. Ellerimi yukarı kaldırdım, dedim ki "Ee, şimdi ne yapıyoruz? Ya bana lotodan para çıkaracaksın ya da bir mucize olacak." Çünkü vize almak için 10.000 dolar gibi bir şey vermem lazım. O sırada Türkiye'den bir film teklifi geldi, dedim ki "Önce bana şu kadar parayı yollasınlar". O parayı hemen avukata verdim, tiyatroda da anons yaptım, "Buraya oyunumla geleceğim," diye. Ve o 2015'te gerçekleşti.

Oyunun eğlenceli bir hikâyesi var.

Sanat gezegeninden dünyaya gönderilmiş bir ilham perisi Muse, 90401 de sicil numarası. Bütün ilham perilerinin sicil numarası var, memuriyet gibi. Bu tabii benim fantezim ama biraz da Yunan mitolojisinden etkilenme var, dokuz ilham perisi evlene evlene torun çocuk sahibi olmuşlar, 9401'incisi bu. İşleri Shakespeare'e Kleopatra'yı, Tolstoy'a Anna Karenina'yı yazdırmak,

Beşikçioğlu'nu çok iyi bir tiyatro adamı olarak gören Atasoy, ekliyor: "70 dakika beni maraton koşucusu gibi çalıştırıyor."

Da Vinci'ye Mona Lisa'yı çizdirmek. Kızımız bu ustaların işlerine taş koyuyor. Çünkü "Anna Karenina" aslında güçsüzleştirilmiş bir finale sahiptir bir kadın olarak, Kleopatra da doğru şekilde yansıtılmamış bir karakterdir. Shakespeare'in gözünden baktığınız zaman seksist bir yaklaşım vardır; egzotiktir, baştan çıkarıcıdır. Halbuki diplomatik özellikleri yüksek, dokuz dil bilen ve matematikte dahiyane bir zekâya sahip bir kadınmış Kleopatra. Mona Lisa da yarım bir gülümsemesi olduğu için, o da büyük bir kahkahayı hak ediyor diye kız bunların finallerini değiştirmek istemiş. Ustalar da bundan çok rahatsız olmuş, sanat gezegeninin mahkemesine şikayet etmişler Muse'u. Canlı bir piyanoyla, müzikal bir oyun. Sahne üzerinde beş ayrı karaktere geçiyorum. Postmodern bir oyun diyebiliriz.

Kadınlara biçilen rollerle ilgili derdiniz var belli ki.

Bir kadın olarak derdim var tabii ki. Bu oyunu bir sosyal sorumluluk kampanyasıyla da birleştirmeye çalışıyorum; "Be Your Own Muse" diye. İskoçya'da o kampanyayı harekete geçireceğim, burada da "Esin Perim, Benim" başlığını kullanacağız. Kadınların artık kendilerine esin vermesi gerektiğini düşünüyorum. Bu kendimde de yola çıkışla ilgili. İç sesimle, kendimle nasıl konuştuğumdan başlamam lazım. Bizim ülkemizde sözel taciz çok farkındalık yaratılmış bir konu değil. Halbuki sözlü tacizin açtığı yara beynimizin içinde senelerce dönüyor ve bize zarar veriyor. Edebiyat aracılığıyla kadını güçsüzleştirmek de bir seksisizm. Dolayısıyla bir oyuncu ya da yazar olarak benim üzerime düşen, buradaki yaraları tamir edecek bir çözüm bulmaktı. Feminizm çığlığı atmadan, edebi anlamda bir irdeleme yaparak bir soru işareti koydum ortaya. Cevabı da insanlara bırakıyorum. Bir de böyle bakalım istedim sanat eserlerine.

Neden bu üçünü seçtiniz?

Birinci sebep, telif ödemeyeceğim yazarlar olmasıydı. Çünkü her kullandığım yazara telif ödemeye kalkarsam hiçbir prodüksiyon firması karşılayamazdı. İki, benim sevdiğim karakterlerdi; üç, İngilizce yazdığım için oyunu, oyuncu olarak malzememi göstermek istedim. Anna'da Rus aksanı kullanıyorum, Kleopatra'da Arap aksanı, Mona Lisa'da İtalyan aksanı, Muse'da da British aksanı kullanıyorum. Bu da benim kendi içimde çıtamı yükseltmemdi. Aksanda nasıl hızlı geçiş yapabilirim, hadi tamam bunu yaptın, bunu yaparken şarkı söyleyebilir misin, şarkıyı söylerken dans edebilir misin, dans ederken drama oynayabilir misin, drama oynarken komedi oynayabilir misin, bütün bunları yaparken yazabilir misin gibi, bütün mücadelem aslında kendimle.

İngilizce dışında başka diller de biliyorsunuz değil mi?

İtalyancam var, Almancam var, artık unutulmaya yüz tutmuş bir Bulgarcam var.

İngilizceniz Amerika'ya gittiğinizde mi gelişti?

Ben Türkiye'de öğrendim İngilizce'yi. Yurt dışında doğmuş değilim, yurt dışında okumuş değilim. Ancak kendim para kazanmaya başladıktan sonra yurt dışında okumayı başarabildim. UCLA'de yazarlık okudum, onu mesela kendim para kazandıktan sonra "Hadi," dedim, "seni okutacağım".

Çok mu çalışkansınız?

Çok çalışkanım. Emekçi, öyle yetiştim ben. Babam, annem ikisi de çok disiplinli. Tiyatro sanatçısı ama devlet memuru sonuçta onlar. Her yere 15 dakika önce gidilir, beş yaşında tiyatroda büyüyorsun, çıtını çıkarma, prova yapıyorlar. Annem "Otururdun, biblo bebek gibi, nefes bile almazdın," diyor. Ezberini unutan olurmuş, ben verirmişim ezberi.

Şimdi "Muse" ile Edinburgh Fringe'e gidiyorsunuz. Ama tabii önce siz bu oyunu Türkiye'ye getirdiniz.

Benim menajerim Zeynep Berkiş, Erdal'ın (Beşikçioğlu) da menajeri. Zeynep dedi ki "Erdal çok güzel bir oluşum gerçekleştirdi, sen oyununu Erdal'la yapsan". Biz Erdal'la bir oturduk, tabii aynı kafadan, aynı ekolden; Cüneyt Gökçer ekolüyüz, mesleğe bakış açımız aynı, hemen örtüştük. Ben pılımı pırtımı topladım Ankara'ya gittim. Hemen oyunu çevirdim, şarkıların sözleri de bana ait, onları da çevirdim. Bir buçuk aylık provadan sonra perde diyebildik. Oyunu İskoçya'ya götürelim fikri yine benden çıktı. Edinburgh Fringe Festivali'ne iki türlü gidebiliyorsunuz. Bir, parasını verip sahneyi kiralayabiliyorsunuz; iki, ortak yapımcı bulabiliyorsunuz. Ben oyunun tanıtım dosyasını hazırladım, herhalde 100 tiyatroya falan e-mail yazdım ve Zoo Venues ortak yapımcı olarak çalışmak istediğini söyleyince de havalara uçtuk.

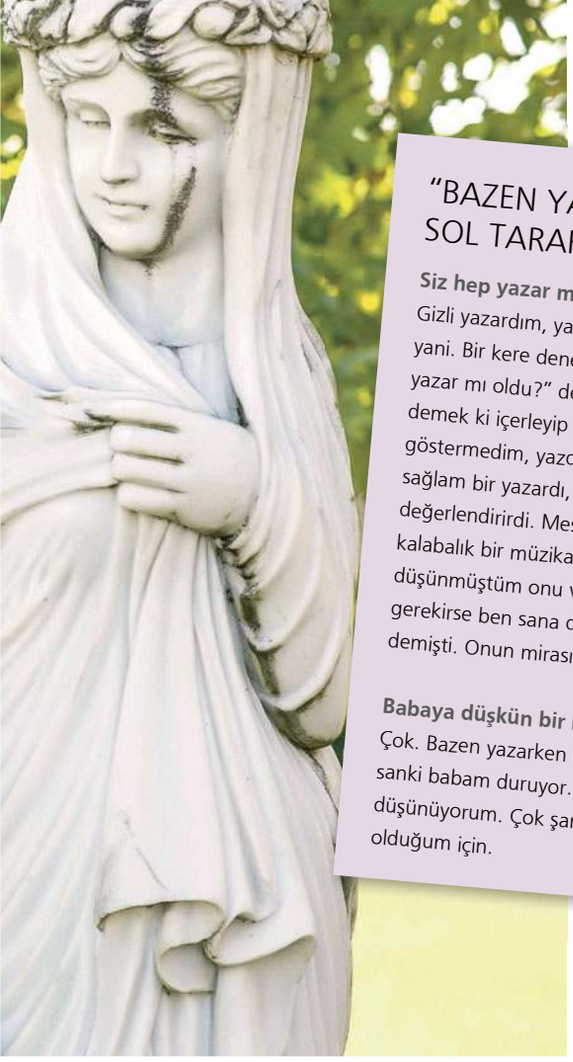

"BAZEN YAZARKEN SANKİ BABAM SOL TARAFIMDA OTURUYOR"

Siz hep yazar mıydınız?
Gizli yazardım, yazdığından utanan bir yazardım yani. Bir kere denedim, "Aa oyuncuydu, şimdi de yazar mı oldu?" dediler. O zaman çok naifmişim demek ki içerleyip küstüm kapattım kendimi. Kimseye göstermedim, yazdım, kenara attım. Babam çok sağlam bir yazardı, yazdıklarımı ona okurdum, değerlendirirdi. Mesela hayata geçirmek istediğim kalabalık bir müzikal var, hem film hem tiyatro olarak düşünmüştüm onu ve babam "Her şeyi bırakıyorsun, gerekirse ben sana destek veririm, otur bunu yaz," demişti. Onun mirası bana o, onu yapacağım bir gün.

Babaya düşkün bir kız çocuğusunuz anladığım.
Çok. Bazen yazarken hissediyorum, sol tarafımda sanki babam duruyor. O buna nasıl bakardı diye düşünüyorum. Çok şanslıyım öyle bir adamın evladı olduğum için.

"Fringe'in Kadınları"na da katıldınız böylece.
Evet, Carrie-Anne Moss bir kampanya başlattı "Women of Fringe / Fringe'in Kadınları" diye. Bizi de o kampanyanın içine aldı. Hatta benim oyunu örnek göstererek Instagram'da tanıtım yaptılar. Şimdi onların bir daveti var, ona katılacağız. Ben de işte kendi kampanyamı başlatmak istiyorum, bir vakıfla da görüştüm, sözel tacize karşı olumlu düşünme, olumlu önerme üzerine ne yapabiliriz kadınlar için? Şimdi onu düşünüyoruz.

Seyircinin tepkileri nasıl oluyor oyuna?
Amerika'da çok mutluluk veren bir şey oldu, Altın Küre'nin başkanı Aida Takla geldi açılışa ve sahneye atlayıp "Dâhiyane!" diye bağırdı. Ben bilmiyordum kendisinin Mısır asıllı olduğunu, elimi tutup, "İlk defa Kleopatra'nın Batı'da bu şekilde anlatıldığını duydum, sana teşekkür ederim," dedi. Bu benim için çok önemli bir şeydi. Kleopatra'nın içinde de ben varım, Anna'nın içinde de, Mona Lisa'nın içinde de. Her kadın gibi ben de zekamın takdir edilmesini, fiziksel özelliklerin takdir unsuru olmaması gerektiğini, her kadının hakkının verilmesi gerektiğini savunuyorum. Dolayısıyla istediğim karşılığı aldım orada. Ama Los Angeles tiyatronun değil, sinemanın merkezi. O yüzden New York'a taşınıyorum. Bu oyuna bir gelecek planım olduğu için. 2020 New York hedefliyorum. Paris'ten bir teklif var. Bakalım.

Fransızca da mı oynayacaksınız yoksa?
Yok. Erdal'a "İyice çıtayı kaldırıp Japonca da mı oynasak?" dedim. O da çünkü çıtayı yönetmen olarak çok kaldırdı. 70 dakika beni maraton koşucusu gibi çalıştırıyor. Erdal gerçekten çok iyi bir tiyatro adamı, çok iyi bir gözü var, çok iyi metin çözümlüyor ve hakikaten dahiyane bir şey yapıyor. Oyuncu olarak beni o kadar zorladı ki, ritmini göreceksin oyunun, bazen diyorum ki "Ya şurada bir tükürüğümü yutabilsem". Oyun öncesi bildiğin koşuya hazırlanır gibiyim, yogasından tut kondisyonuna kadar. Hiçbir şey yiyemiyorum, iki muz yiyebiliyorum bütün gün.

Türkiye'de dizi düşünüyor musunuz?
Yapacağım evet, bu sene yapacağım. Oyunumu oynayacağız Ankara'da ve İstanbul'da. Dizi de yapacağım, sinema da yapacağım, oyunu da yapacağım. Kısa filmimi çekeceğim.

Onun hikâyesi ne?
Juliet'in yolculuğu. Kaybolan bir porselen bebek üzerinden yine kadının yaşam içerisinde şekilden şekile girmesi üzerine bir film. Antropomorfobik diye bir genre varmış, ben ona aitim, onu buldum. İnsan olmayan ama insana dair özellikler taşıyan objelerin ve varlıkların hikâyelerini yazıyorum. Bence bunun kökü de, küçükken "Kırmızı Balon" diye bir kitap vardı, o kitabın içerisinde kaybolurdum. Herhalde diyorum o balonla o çocuğun hikâyesi bilinçaltıma oturdu ki ben hep o hikâyeyi anlatıyorum içimde. Şuna kesinlikle inanıyorum, içinde ruh taşıyan insanlar değiliz biz, insan görünümde ruhlarız. Oradan bakınca, ne kadar güzel bir şey insan olmayı seçmek. Çok renkli geliyor bana, acınla, hayal kırıklıklarınla, düşmenle kalkmanla. Çok yüksek dozda insan sevgisi var bende. Polyanna değilim, büyük hayal kırıklıkları da yaşadım, büyük ihanetler de yaşadım. Buna rağmen Antik Yunan'daki o hümanizm ve insanoğluna duyulan aşk beni çok etkiliyor. Temelim hep oradan hareket ediyor; insanı övmek, insanı güzelleme, benim yolum da bu.

Haksızlığa uğrayınca bunu kendinize nasıl açıklıyorsunuz?
Hiçbir insanın doğuştan kötü doğmadığına inanıyorum. Tabii ki kendi hayal kırıklığımın acısını yaşıyorum, öfkemi yaşıyorum ama onu sağaltıp dönüştürdükten sonra o kişinin nereden geldiğine bakmayı becerebildiğimde rahatlıyorum. Hani bir karakteri yazarken de geçmişine bakıyoruz ya. Sana kötü bir şey yapan insanın da geçmişine bakmak lazım, onu buna yapmaya iten ne, geçmişteki travmaları ne. İnsanı anlayınca galiba biraz daha merhamet sahibi olabiliyor kişi.

Affedici olabiliyor yani.
Affettiğimiz yine kendimiz oluyoruz aslında, karşıdaki değil. Kendimize kızıyoruz, kendimi bu durumun içine nasıl düşürdüm diye. Elimde de bir tek ben varım, ben de kendimi affedeyim, yazık günah. Daha iyisini bilseydim daha iyisini yapardım, cümlesi kurtarıyor bazen. Benim de bilgim o zaman o kadardı.

Kimseye sonsuza kadar öfkeli kalmak yok mu sizde?
Hiç istemiyorum. Helalleşmeden kimseyle bu dünyadan gitmek istemiyorum. O kadar hafif gidebilirsem en büyük başarım o olur hayatta. Çünkü çok güzel bir sözü var Buda'nın: "Öfke elinde tuttuğun kor bir ateşe benzer. Atacak yer ararsın ama tutan sensin..." **MS**

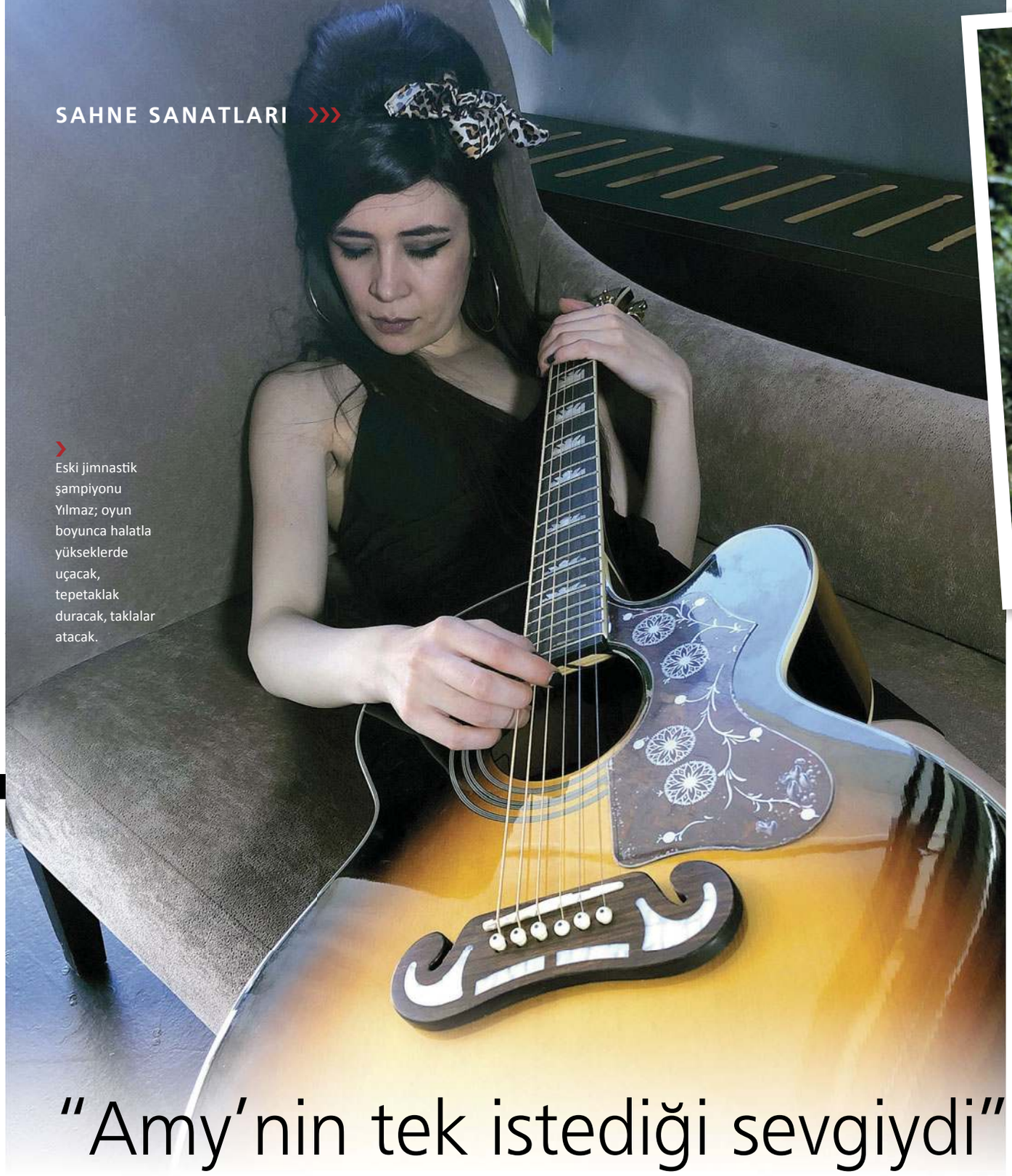

Eski jimnastik şampiyonu Yılmaz; oyun boyunca halatla yükseklerde uçacak, tepetaklak duracak, taklalar atacak.

"Amy'nin tek istediği sevgiydi"

Tiyatro Keyfi, 27 yaşında kırık bir kalple aramızdan ayrılsa da yeteneği, sesi, şarkıları ve hayat hikâyesiyle silinmez izler bırakan Amy Winehouse'u, Kemal Başar'ın sahneleyeceği bir rock müzikaliyle sahneye taşıyor.

ECE SARUHAN
ecesaruhan@yahoo.com

Genel sanat yönetmenliğini Kemal Başar'ın üstlendiği Tiyatro Keyfi, müzik dünyasının çok erken kayan gerçek yıldızlarından biri olan, 27 yaşında kırık bir kalple bedenen aramızdan ayrılsa da yeteneği, sesi, şarkıları ve hayat hikâyesiyle dünyamızda silinmez izler bırakan Amy Winehouse'u, bir rock müzikaliyle tiyatro sahnesine taşımaya hazırlanıyor. Kosta Kortidis'in yazdığı "Bana Amy De" adlı müzikalin yönetmenliğini Kemal Başar üstleniyor. Müzikleri Savaş Alp Başar'ın, koreografisi Alpaslan Karaduman'ın, ışık

FOTOĞRAF: HÜSEYİN ÖZDEMİR

Kemal Başar, Ceylan Yılmaz ve Savaş Alp Başar, "Sahne bizim için en etkili antidepresan, duygularımızı, düşüncelerimizi özgürce dile getirdiğimiz alan," diyor ve ekliyor: "Başta sevgisizlik, her şeye karşı üreterek, yaratarak direniyoruz."

tasarımı Yüksel Aymaz'ın, dekor ve kostüm tasarımıysa Mine Gökbuget Erbek'in imzasını taşıyan müzikalde Amy Winehouse'a Ceylan Yılmaz, büyük ve yıkıcı aşkı Blake Fielder-Civil'eyse Savaş Alp Başar hayat veriyor. Alkış Peker'i, Amy'nin sevgi açlığından yana kaderini çizen babası Mitch Winehouse rolünde izleyeceğimiz müzikalde Didem Karataş ise en yakını Juliette rolünde.

28 Eylül'de Beyoğlu Grand Pera'da prömiyer yapacak olan müzikalin provaları sürüyor. Kemal Başar, Ceylan Yılmaz ve Savaş Alp Başar, "Amy'nin hayatta istediği tek şey sevgi, bütün duyarlı insanlar gibi" diyorlar: "Yetenekliydi, duyarlıydı, farklıydı. O yüzden Amy asla kaybedilemiyor, asla kaybolmayacak; o yüzden bugün hâlâ onu konuşuyoruz ve hep konuşacağız."

Amy Winehouse'u tiyatro sahnesine taşıma fikri nasıl doğdu?

Kemal Başar: Ben rock müzikle büyüdüm. Caz ve rock'ı bir araya getiren Amy Winehouse, en sevdiğim sanatçılardan biridir. Genç yaştaki ölümü bütün dünya gibi beni de şoke etti. Tiyatro Keyfi olarak "Camille-Taşın Kalbi" adlı oyunumuzda sanatçının yalnızlığını anlatmıştık. Bu yalnızlık Amy için de geçerli. Gerçek sanatçılar farklı insanlardır. Ve maalesef tarihe baktığımızda Beethoven'dan Van Gogh'a, Mozart'tan Amy Winehouse'a kadar tüm farklı insanlara öcü muamelesi yapıldığını, farklılıklarının hastalık gibi algılandığını görüyoruz. Onlar öcü ya da hasta değil sadece duyarlı ve farklı! Bunu anlatmak için Amy Winehouse figürünü kullanarak bir müzikal yapıyoruz. Oyunumuz bir belgesel değil, çoğu şey kurgu. Bir senedir üzerinde çalışıyoruz. Daha önce "Ted Bundy" ve "Camille-Taşın Kalbi"nde de birlikte çalıştığımız sevgili Kosta Kortidis, önümüze tam rejinin istediği gibi şahane bir metin sürdü. Amy figürü üzerinden sanatçının yalnızlığını da gözler önüne seren bir metin. Sanatçı anlaşılmadığında köşeye sıkışıyor. Amy çareyi alkol ve uyuşturucuda aradı. Eğitimsiz bir ailenin, sevgiye aç ve eğitimsiz kızı olarak da şöhreti kaldıramadı maalesef.

Sevgi açlığına döneceğim ama önce oyunun Amy'sinden konuşarak başlayalım; daha önce Tiyatro Keyfi'nin Romanian Cultural Institute in İstanbul'un partnerliğinde provalarını Romanya'da gerçekleştirip orada prömiyer yaptığı "Yetişkinlere Kukla: Romeo ve Juliet" adlı oyunda da birlikte çalıştığınız Ceylan Yılmaz'dan...

Kemaş B.: "Bana Amy De" fiziksel tiyatro tarzında bir oyun. Dans ve müzik ağırlıklı. Oyuncu ekibimizde oyunculuk eğitimi alan sadece iki kişi var, kalan herkes dansçı. Demir ve halatlardan oluşan bir kurgumuz var. Ceylan bedenini çok iyi kullanan bir oyuncu. Eski jimnastik şampiyonu, dansçı, kick boks ve akrobasi yapıyor. Oyun boyunca halatla yükseklerde sallanacak, tepetaklak duracak, taklalar atacak, trapezlerde uçacak. Son derece yetenekli, elastik ve korkusuz. Ben Amy Winehouse'a çok yakıştığını düşünüyorum.

Siz teklif geldiğinde neler hissettiniz?

Ceylan Yılmaz: Çok heyecanlandım. Bu oyunun benim hayatımdaki yeri çok büyük. Daha önce hiç yaşamış bir karakteri canlandırmamıştım. Harekete dayalı bir şey yaparak duyguyu getirmek oyuncuyu inanılmaz rahatlatan bir şey. Çok yorulduğum oluyor ama bir yandan da inanılmaz keyif aldığım bir sürecin içindeyim. Daha çok çalışmak, daha çok yorulmak, oradan oraya zıplamak, uçmak istiyorum. Her gün spora gidiyor, bir yandan da her akşam Amy'yi düşünerek uyuyup her sabah onunla uyanıyorum. Uzun zamandır onun şarkıları dışında bir şarkı da dinlemiyorum. Sahnede oynamamam, gerçek olmam gerekiyor ve işim gerçekten çok zor. Önceden oynadığım karakterleri bir kenara atmıyorum ama inanın kendimi daha önce hiçbir şey yapmamış gibi hissediyorum.

Siz hem Blake'i canlandırıyorsunuz hem de oyunun müziklerinde imzanız var...

Savaş Alp Başar: Evet. Babam, "Artık tavına geldin," diyerek oyunda önemli bir rol verdi bana. Lisede müzik eğitimi almıştım, kendimi bildim bileli iç içeyim müzikle. Oyunda 11 şarkı var. Ceylan oradan oraya uçarken ben şarkı söyleyeceğim.

Hadi sevgi açlığına dönelim şimdi. Amy şöhrete doymuş ama sevgiye doyamamış bir kadın. Ki hayatı boyunca şöhret hiç umurunda olmamış, hep sevgi arayışındaymış,

Yılmaz ve Başar, Amy-Blake ilişkisini "çarpık, yalnızlık dolu, saplantılı" olarak betimliyor.

ROCK KABARE OLARAK CYRANO

Tiyatro Keyfi'nin 'Gözlerin Ardında Müzikal' adlı oyunu bu sezon Londra, Jaffa, Amsterdam, Lahey, Lefkoşa ve Gazimağusa'ya yurtdışı turneleri yaptı, Sibiu Uluslararası Tiyatro Festivali'nin ana tablosunda yer aldı. "Bana Amy De" ile de yurtdışına açılacak mısınız?

Kemal B.: "Gözlerin Ardında Müzikal"le yurtdışında çok ciddi bir başarı elde ettik. Elbette "Bana Amy De" ile de yurtdışına açılmak, özellikle Güney Kore, Çin ve ABD'ye gitmek istiyoruz. Aynı arzu yine bu sezon, kasım ayında seyirciyle buluşturacağımız üç kişilik rock kabaremiz "Cyrano de Bergerac" için de geçerli. Edmond Rostand'ın eserinden Hakkı Ergök'ün uyarladığı rock kabarenin oyuncu kadrosu oluşum aşamasında. Ben yöneteceğim, müziklerimiz Nurkan Renda'nın imzasını taşıyor. Seyirciyi çok büyük bir şov bekliyor. Öte yandan artık yeni evimizde; Beyoğlu Grand Pera'da seyircimizle buluşacağız. Tiyatro Keyfi, sezon boyunca her çarşamba, cuma ve cumartesi tüm eserleriyle Grand Pera'da perde açacak.

bulamayışının isyanındaymış...

Kemal B.: Amy'nin yok oluşunun nedeni sevgisizlik bence. Ona kendi eliyle uyarıcı maddeler veren, "Sen sanatçısın, bunları içmelisin," diyerek Amy'nin üzerinden para kazanan bir baba. O kadar korkunç ki Amy öldükten hemen sonra albüm yapıyor. İlk aşkı Blake'in de Amy de açtığı yaralar malum. Dediğiniz gibi şöhret onun umurunda değil, öyle ki herkese "Bana Amy de," diyor. Oyunumuzun adı da buradan geliyor. Ama Amy'yi star yapan bir çete var. Tıpkı bizim ülkemizdeki star sistemi gibi. Birtakım sistemler insanı önce star yapıyor, sonra da o kendisini çok yukarıda sanırken çöpe atıyor. Yükseldikçe düşüş çok daha ağır ve ölümcül oluyor.

Ceylan Y.: Amy'nin hayatta istediği tek şey sevgi, bütün duyarlı insanlar gibi. Ama hayat onu istediğinin çok ötesine itiyor. Tabii bunda babası ve Blake'in de çok büyük etkisi var. Bir yandan çok güçlü bir kadın ama bir yandan da içinde çok büyük bir acı ve boşluk çeken küçük bir kız çocuğu var, çok duygusal. Blake hayatına girdikten sonra tamamlandığını hissediyor. Blake'in nasıl bir karakter olduğunu bir kenara bırakarak konuşuyorum, çalışırken Amy'nin aşkının derinliği beni çok etkiliyor.

Aşk mı bağımlılık mı muamma ama...

Savaş A. B.: Evet, çok çarpık, bir o kadar yalnızlık dolu, saplantılı, vurdulu kırdılı... Bağımlılıktan öte manyaklık bence. Aslında bahsettiğimiz iki insan da çocuk, çok gençler, bunu gözden kaçırmamamız lazım. Blake, özellikle kullanmayı bilmediğinde paranın insanlar için kötü bir şey olduğunun kanıtı bence. Paranın kucağında kaybolmuş, şımarık bir çocuk. Amy ise çok kötü bir çocukluk geçirmiş, hayatı kendi kendine kurmuş ama o hayatın içinde kendini bulamamış. Olgun bir insan gibi karar veremiyor belki ama çok yetenekli ve farklı. O yüzden asla kaybolmayacak; o yüzden bugün hâlâ onu konuşuyoruz ve hep konuşacağız.

Sevgisizlik ve değersizlik hissi maalesef hayatın içinde öyle bir yerleşmiş durumda ki ben bu devirde hâlâ depresyona girebilenlerle gururlanıyorum. Mevcut çarpık düzene uyum sağlayamayanların, kalbi, vicdanı sağlam duranların ödediği bedel bence depresyon.

Kemal B.: Tamamen aynı fikirdeyim. İnsan sevgisi, hayvan sevgisi, doğa sevgisi, toplum sevgisi insanda olması gereken, insanı insan yapan erdemlerdir ama pek çok şeyi unuttuğumuz gibi erdem kelimesini de unuttuk. Maddiyat en önemli şey hâline geldi. Birinin üstüne basmak, o şekilde yükselmek başarıymış gibi görülüyor. Bu düzenin kurallarına uymayı reddedenler de depresyona giriyor. Varsın girelim; ben de bu bedeli çok ödedim, yine öderim. Benim tiyatro eğitimim, öncüm Müşfik Kenter'in "İnsan ol" cümlesidir. Hepimizin içinde iyilik de var kötülük de. Zaaflarınla, kötülüklerinle kendini bilip onları yenmeye çalışacaksın. Sevginin çok önemli olduğunu unutmayacaksın. Her meslek zamanla yaparak öğrenilir, önce insan olmayı öğrenmek lazım. Benim bütün çabam bu yönde. **MS**

FOTOĞRAF: HÜSEYİN ÖZDEMİR

Özsoy, tarih ve hafızanın çok katmanlılığından yola çıkarak oyunda farklı teknikleri bir arada kullanıyor.

"Duvarların dili olsa derler ya"

93 →

GalataPerform'un kurucusu Yeşim Özsoy, anneannesinin yaşadığı konaktan esinlenerek oluşturduğu "Yüz Yılın Evi" oyununu bu ay İngilizce olarak Edinburgh'daki Fringe Festivali'nde oynayacak. "Yüz Yılın Evi", The Guardian Gazetesi'nin 20 oyunluk seçkisinde de yer aldı.

CEYDA ULUKAYA
ceyda.ulukaya@milliyet.com.tr

Edinburgh Fringe Festivali, dünyanın en büyük sanat festivallerinden biri. Her yıl, dünyanın dört bir yanından dans, tiyatro, komedi, performans, sirk, kabare, müzikal ve daha pek çok türde binlerce etkinliğin buluştuğu festival bu yüzden "Yaratıcı özgürlük için dünyanın en büyük platformu" olarak anılıyor. Bu yıl, 2-26 Ağustos tarihleri boyunca yaklaşık dört bin etkinliğin gerçekleşeceği festivalin Türkiye'den de iki konuğu var. Bunlardan biri, GalataPerform'un kurucusu Yeşim Özsoy'un hem yönetip hem oynadığı "Yüz Yılın Evi" oyunu. The Guardian'ın da festival seçkisinde yer verdiği oyunun başrolünde, Osmanlı'yı yaşamış, Cumhuriyet'i görmüş ve 1959'da yıkıma uğramış bir konak var: İbrahim Ethem Efendi Konağı. Özsoy, bu konakta doğup büyüyen anneannesi üzerinden geçmişe bir yolculuğa çıkarıyor bizi. Hafızanın değerini, kimliğin inşasını, yok ettik zannettiklerimizin gerçekten de yok olup olmadığını sorgulatıyor. Yeşim Özsoy'la Edinburgh seyahati öncesi buluştuk.

"Yüz Yılın Evi" bu yıl Edinburgh Fringe Festivali'nin programına dahil oldu. Nasıl gelişti süreç?

Normalde festivallere katılım davet üzerine gerçekleşiyor tabii. Ama Edinburgh Fringe Festivali'nin özelliği, ana festivallerin dışında bir formatta olması. Zaten festivalin çıkış noktası da bu şekilde; 1940'larda yedi tiyatro tarafından ana festival sırasında görünür olmak üzere düzenleniyor Fringe, ki aynı zamanda saçak anlamına geliyor. Ana festivalin saçağında olmak gibi... Sonra tabii kartopu gibi büyüyor. Benim de üniversite yıllarımda gidip gördüğüm ve çok etkilendiğim bir festival. GalataPerform olarak festivalin ruhuna uygun bir tiyatro olduğumuzu da düşünüyorum. Bu yüzden "Yüz Yılın Evi" oyunumuzla başvurduk. Fringe'de programa alınmak için sahnelere başvuruyorsunuz. 300 civarı çok farklı türde sahne var, ona göre seçiyorsunuz. Ve

Özsoy, konak üzerinden hafızanın değerini ve kimliğin inşasını sorgulatıyor.

"RUHANİ BİR YOLCULUK OLDU"

Oyun bir yandan belgesel unsurlarından da faydalanıyor. Anlatım biçimine çeşitli belgesel film ve videolar da dahil...

Oyunda Melisa Önel'in video tasarımı, Kıvanç Sarıkuş'un müzik tasarımı ve Ferdi Çetin ile ortak yazarken ulaştığımız çok katmanlılık ve disiplinler arasılık farklı teknikleri bir arada kullanmamızı gerektirdi. Bu nedenle okuma, performatif duruş, belgesel, tiyatro, hikâye anlatımı, video gibi elementler bir arada kullanıldı. Tarihin ve hafızanın çok katmanlılığı gibi. Ama sonuç olarak ben tarihçi değilim, bu yüzden daha kişisel bir noktadan bakmak istedim. Bir süredir de ilgilendiğim bir konu, gerçekle kurgunun iç içeliği. O yüzden iki belgeselle başlıyor oyun; önce bir evi arayış, sonra anneannenin kendi geçmişini anlatması, ondan sonra da evin içindeki nesneler ve evin geçmişi hikâyeler olarak seyirciye ulaşıyor. Ama bunların ne kadarı gerçek ne kadarı kurgu, onları soru işareti olarak seyirciye bırakıyoruz.

Oyuna meddahlığı taşımanız da belki bu yeniden yorumlamanın bir parçası?

Geleneğin modernizmle ilişkisiyle de bağlantılı tabii bu, tiyatro tarihimiz hep Cumhuriyet'le başlatılır ama beş yüz sene geriye gittiğinizde çok büyük gelenekler var. O yüzden de meddah geleneği üzerinden ilerlemek istedim. Meddah çünkü kişileri, hayvanları, nesneleri her şeyi dillendiren bir hikâyeye dayanır, özünde budur yani. Bu oyunda bunu işlemek benim çok hoşuma gitti, çünkü bizde de hep denir ya, duvarların dili olsaydı da konuşsaydı, tam da öyle! Bir yandan ruhani bir yolculuk oldu, hem kendi anneannemin anlattığı hikâyeleri dinlemek hem o nesneler üzerinden düşünmek hem de o nesne gibi düşünüp acaba ne görmüştür, neler geçmiştir başından diye düşünmek. Mesela bir halının üzerinden kaç kişi geçmiştir? Ya da bir vazonun geçmişi nasıldı? Nesnelerin geçmişi de çok farklı o anlamda. Onu ifade etmek için de güzel bir yöntem oldu.

o sahne sizi programına almak istiyorsa kabul ediyor.

GalataPerform'un Fringe'in ruhuna uygun olduğunu söylediniz. Nasıl bir uyum bu sizce?

Fringe yeni oyunların çıktığı, Traverse'den Summerhall'a çok önemli tiyatroların katıldığı, yeni akımların doğduğu geniş spektrumlu bir festival. İskoçya aynı zamanda yeni yazımın da odaklarından biri. Biz de 2000'lerin başında GalataPerform'u kurduğumuzda, belki bu bölgedeki küçük tiyatro mekânlarının ilkiydik, 35 kişilik bir sahneyle. O dönem, bulunduğumuz bölgeyle olan ilişkimizi de perçinlemek için sekiz yıl boyunca Görünürlük Projesi'ni yaptık. Tıpkı Fringe'deki gibi kamusal alana yayılan bir yapıdaydı bu proje. Uzun zamandır devam eden Yeni Metin Yeni Tiyatro projemiz var, ki oyun yazarlığı üzerine odaklanması bakımından Türkiye'de bir ilk. Bütün bunlar bizim için önemli ortak alanlar. Ayrıca Fringe Festivali'ne katılmak bizim görünürlüğümüz açısından da güzel bir gelişmeye sebep oldu ve sürpriz bir şekilde The Guardian oyunu seçkisine aldı, ilk 20 arasında gösterdi. Bu da çok önemli tabii bizim için.

17 gün boyunca İngilizce oynayacaksınız oyunu. Bu açıdan da zorlayıcı olsa gerek...

Zor ama ben de hayatım boyunca İngilizce okudum, onun dışında Amerika'da yaptığım ilk iki oyun da İngilizceydi. Tabii ki ona da konsantre olmam gerekiyor. Ama oyun bir yandan da objelerin konuşması gibi spesifik özellikler taşıyor. Örneğin İran halısı var, ben de o halıyı İran aksanıyla konuşturmayı düşünüyorum. O yüzden püritan İngilizce konuşuyorum iddiasıyla değil, oyu-

Özsoy'a göre hepimiz arayış içindeyiz: "Sürekli kendi kimliğimizde bir ev kurmaya çalışıyoruz kendimize."

"YÜZ YILIN EVİ" / GALATA PERFORM

Yazan: *Yeşim Özsoy, Ferdi Çetin* / ***Yöneten ve Oynayan:*** *Yeşim Özsoy* / ***Ses ve Müzik Tasarımı:*** *Kıvanç Sarıkuş* / ***Video Tasarımı:*** *Melisa Önel* / ***Koreografi:*** *Tuğçe Ulugün Tuna* / ***Işık Tasarımı ve Teknik Koordinasyon:*** *Ayşe Sedef Ayter* / ***Belgesel Videosunun Katılımcıları:*** *Yeşim Özsoy, Turan Necdet Özcan* / ***Konak Videosunun Oyuncuları:*** *Elif Ongan Tekçe, Sanem Öge, Emir Politi, Yaman Ceri, Kıvanç Sarıkuş* / ***Görüntü Yönetmeni:*** *Arda Yıldıran*

nun yapısına uygun şekilde yorumlamak istiyorum. Yani farklı aksanlar dahil olacak her eşyanın, konuşan nesne, kişi ya da şeyin doğasına göre.

"Yüz Yılın Evi", zamanında anneannenizin yaşadığı İbrahim Ethem Efendi Konağı. Bu konağın sizde nasıl bir yeri vardı, oyuna taşımaya nasıl karar verdiniz?

Evet, 100 yaşında bir anneannem var. Herkesin anneannesinin böyle hikâyeleri vardır muhakkak ve hepimiz de bence aynı hissiyatla yaklaşıyoruzdur. En azından ben öyle hissediyorum, çok değerli buluyorum anlattıklarını. Onların kaybolmaması için de hep ya sesini kaydediyordum, ya videoya çekiyordum, ya not alıyordum... Sonra Berlin'de Maksim Gorki Tiyatrosu'yla ortak bir proje geliştirmeye karar verdik. 1918'le 2018 arasındaki bağlantıyı kuran "War or Peace" diye bir festival düzenlendi. Şu anda biliyorsunuz tüm dünyada ulusal sağ yükselişte, tek liderler ortaya çıkıyor, milliyetçilik yükseliyor. 1918'de de benzer bir yapı söz konusu. Birinci Dünya Savaşı var, Osmanlı'nın parçalanması söz konusu. Dolayısıyla bu çerçevede nasıl bir oyun yapabiliriz diye düşünmeye başladığımızda, anneannemin anlattıklarını değerlendirmek için bir imkân olduğunu düşündüm.

Neler anlatırdı anneanneniz?

Çok farklı dönemleri yaşamış bir insan söz konusu. Bağlı olduğu eski bir konak var ve o da Osmanlı'ya uzanan çok eski bir konak. Konak '50'li yıllarda yıkılmış ama biraz da "Vişne Bahçesi"ndeki gibi; hani evi ne yapacaklarını bilemezler, çalışmayı bilmezler, parayı nasıl kazanacaklarını bilmezler... Biraz onu gördüm orada, o konağın Osmanlı döneminde Saray'da hizmet eden dedelerin maaşıyla geçindiği ama Cumhuriyet'e geçişte kadınların evde yalnız kaldığı ve ne yapacaklarını bilemediği, hatta sonunda baltayla koltukların ayaklarını kırıp ateşe attıkları ya da her şeyi sattıkları, sonunda da her şeyin yıkıldığı bir geçmiş söz konusu. Bence bu biraz da bizim kimliğimizle paralel. Cumhuriyet'in bu geçmişi değerlendirememesi, değerlendirirken yıkması, bir şeyi yaparken neyi yıkıyoruz, neyi tutuyoruz, yeniden yaparken neyin ne kadarı bize ait olmalıdır soruları bana çok dokundu o anlamda...

Anneanneniz konağın yıkılışı üzerine neler hissetmiş?

Çok enteresan. Bizim baktığımız gibi bakmıyorlar o yıkıma. Eski toprak derler ya. Biz daha duygusal bakabiliyoruz ama onlar "O şekilde olması gerekiyordu ve oldu," diyebiliyor. Tabii yine başka şeyler de hissediyordur muhakkak. Ama sürekli de öyle yaşayamaz insan. Ben de çok sordum açıkçası; ne hissettin, ne düşündün, o gün orada mıydın diye. Pek duygusal veri alamadım oradan. "Savaş savaştır, ne yapman gerekiyorsa yaparsın," diyen bir nesilden bahsediyoruz. Biz biraz çıt kırıldım kalıyoruz onların yanında. Neler geçirmişler onu anlıyorsunuz; açlık, sefalet, hastalık, savaş... O yüzden ona çok minör geliyor bu tür şeyler.

Konakta bir dönem sadece üç kadın kalıyorlar ve anneanneniz de en küçükleri. Orada da korku ve endişe içindeler.

Tabii, koca konakta tek başına kalıyorlar. Korkutucu bir yandan da. Yalnızlaşma, yoksullaşma söz konusu. Nasıl hayatta kalacaklar? Bir hayatta kalma hikâyesi aynı zamanda. Oyunla ilgili bana hep nostalji tarafı soruluyor ama Osmanlı keşke geri gelse gibi bir söylem üzerinden kurmuyorum ben bunu. Sadece o yok oluşu, bitişi, yıkımı görmek ama aslında bunun, bu geçmişin, tarihin tam olarak da yok olmadığını hissetmek beni düşündüren bir şey. Şu anda da benzer şeyler var, binalar yeniden yapılıyor, restore ediliyor, yeni Osmanlıcılık kültürü var... Ama o ne tam olarak? Bütün bunları tartışmak istedim.

Konağın dile gelmesi neden önemliydi sizin için?

Kişisel tarihim açısından merak. Ve değerli buluyorum. Her şeyi yıkmak taraftarı değilim hayatta. Her şey modern olsun, gökdelenler olsun vs... Eskiyi seviyorum o anlamda. Gerçekten de o yaşanmışlığın bize bir şey kattığını düşünüyorum. İkincisi de bir sembol olarak beni etkilediği için, Cumhuriyet'i ve beni kapsadığı için, bir dönemde var olup yalnızlaştığı, sonra da yıkıldığı için... Hepimizin böyle bir arayış içinde olduğunu düşünüyorum. Türk kimdir, Türkiye nedir, nasıl bir kimlik taşıyoruz? Sürekli kendi kimliğimizde bir ev kurmaya çalışıyoruz kendimize. Küçük bir hikâye vardı, onu oyuna dahil etmedim. Kaplumbağa çok hızlı koşuyor ve evi, yani kabuğu geride kalıyor. Bir bakıyor çıplak kalmış. Çok utanıyor, ne yapayım, dönüp evimi geri mi alayım diye düşünüyor ama o kadar ilerlemiş ki geri dönemiyor. Konağın dile gelmesi de biraz bu yüzden önemli benim için. Tarih, hafıza ve geçmiş bağlamında.

Konak özelinde düşünürsek, konağın yıkılması değil de restore edilmesi mi olurdu tercihiniz?

Valla onun cevabını hiç bilmiyorum; çünkü günümüz restorasyon anlayışına baktığım zaman, bilemiyorum... **MS**

Bir tacizciyi canlandırırken Malkovich olmak

Londra'da sahnelenen "Bitter Wheat", '#MeToo' hareketinin başlamasına neden olan Hollywood yapımcısı Harvey Weinstein'in cinsel tacizleri sonucunda gücünü kaybetmesini anlatıyor. John Malkovich, Weinstein'den esinlenilen karakterde harikalar yaratıyor. Peki ama gerçek bir dram komediye dönüştürülebilir mi?

ÇAĞDAŞ ERTUNA
cagdas.ertuna@milliyet.com.tr

"Bu hikâyedeki kişiler tamamen hayal ürünü olup gerçekle ilgisi yoktur," diyorlar, John Malkovich'in başrolünde olduğu, David Mamet'in yazıp yönettiği yeni tiyatro oyunu "Bitter Wheat" için. Tamamen hayal ürünü bir hikâye, yaşayan kişilere benzerlik tamamen tesadüf! Baş kahraman Barney Fein, cinsel taciz suçlamaları nedeniyle kariyeri biten kilolu bir film yapımcısı... Kadına taciz ve şiddet konusunda daha da bilinçlenmemizi sağlayan #MeToo hareketinin dünyada başlamasına neden olan Harvey Weinstein geliyor akla tabii. Hatırlatalım, Harvey Weinstein, önce şirketinden sonra özgürlüğünden oldu. Perde açıldığında karşımızda Barney Fein rolündeki John Malkovich var, bir senaristten "Sen çok kötü bir adamsın," diye fırça yiyor ve tabii hiç umursamadan hayatına devam ediyor. Daha sonra bir jüri üyesinin oyunu kazanabilmek için ona Londra'da büyümüş Güney Kore asıllı genç bir yıldız adayıyla; Yung Kim Li'yle bir gece teklif ediyor. Ama bu arada kendi aldığı cinsel gücü artırıcı ilaç sonucunda jüri üyesini devreden çıkarıp Yung Kim Li'ye cinsel tacizde bulunuyor. Bu olay üzerine kendisine dava açılıyor. Daha sonra seri bir tacizci olduğu or-

BITTER WHEAT

Yazan-yöneten: David Mamet / **Prodüksiyon:** Jeffrey Richards, Steve Traxler, Smith ve Brant Theatricals **Sahne ve kostüm tasarımı:** Christopher Oram / **Işık:** Neil Austin / **Oyuncular:** Alexander Arnold, Teddy Kempner, Ioanna Kimbrook, Doon Mackichan, John Malkovich, Matthew Pidgeon, Zephryn Taitte

Malkovich, cinsel taciz suçlamaları nedeniyle kariyeri biten film yapımcısı Barney Fein rolünde.

taya çıkıyor ve bütün bunların neticesinde film imparatorluğu çöküyor. Barney Fein, cinsel taleplerini dile getirirken "Demokrat Parti'ye ne kadar para verdiğimi sanırım anlamıyorsun," demeden de geçmiyor.

HAYRAN KALIYORSUNUZ

Oyunu izledikçe John Malkovich'e bir kez daha hayran kalıyorsunuz. Hatırlarsınız, Spike Jonze'un "John Malkovich Olmak" filmi "Neden 'Tom Cruise Olmak' değil de John Malkovich?" tartışmalarına neden olmuştu Hollywood'da. Yapımcılar uzun süre anlamamıştı John Malkovich'in nevi şahsına münhasırlığını. Daha sonra John Malkovich'i İstanbul Tiyatro Festivali'nde izlemek de çok konuşulmuştu. John Malkovich, "Şeytani Komedya" adlı oyundaki çok tartışılan performansında kimilerine göre müthiş, kimilerine göre berbattı.

Birkaç yıl sonra İstanbul'a St. Regis Oteli'n lansmanı için Belçim Bilgin'in Julian Sands'le birlikte rol aldığı "İstanbul'dan Bir Kartpostal"ı çekmeye geldi. İşte asıl karizması bu gelişiyle sarsıldı. Özellikle Nusr-et'te fotoğraflanması Mehmet Tez'e

Malkovich'i sahnede izlerken "İstanbul'da Malkovich Olmak" etkisini unutuyorsunuz.

"İstanbul'da Malkovich Olmak" başlıklı çok eğlenceli bir yazı yazdırdı. "Türkiye'ye gelen John Malkovich gibi ünlülerin burada yapıp ettikleri, imajlarını fena hâlde etkiliyor. Acaba bunun farkındalar mı? Türkiye kolayca 'sıfırlanabileceğiniz' bir yer. Yanlış anlamayın canım, konu ünlüler. Cennet vatana gelen ünlüler burada kimin eline düşerse imajları da ona uygun evrimleşiyor. Önceden hangi filmde oynadıkları, bizi nasıl etkiledikleri, hangi şarkıları besteledikleri bir anda önemsizleşiyor. Bu insanlar geliyor ve gözümüzün önünde eriyip imajlarını sıfırlayıp gidiyorlar," diye başlıyordu Mehmet'in yazısı. "Nusr-et'e gidiş, bilmem ne kadar bekletilmiş hayvanın bilmem neresinden kesilmiş et, kazık şarap ardından sarmaş dolaş pozlu kaçınılmaz röportaj, serbest zaman, sabah 9'da check out ve havalimanına gidiş. İstanbul'da John Malkovich olmak böyle," diye özetliyordu durumu.

İşte bütün bunları unutuyorsunuz, John Malkovich'i Londra'da son oyunu "Bitter Wheat"te sahnede izlerken. "Bitter Wheat"te "Hollywood'da her şey satılık, bir tek ödüller değil, çünkü ödüller kiralık," diye bir de açıklama yapıyorlar. John Malkovich'in canlandırdığı Barney Fein, oyunda "İnsanların hayvanlardan farkı yok, ya ödüllendireceksin ya da tehdit edeceksin istediğini yaptırmak için," diyor.

GÜLDÜREN TACİZLER

Oyun son derece zekice yazılmış ama doğrusu biraz aceleye gelmiş, üstünde biraz daha çalışılsa çok daha iyi olabilirmiş. Arthur Miller, Harold Pinter, Philip Roth gibi isimlerin etkisinde kalan, Aaron Sorkin ve James Gray gibi isimlere ilham veren 72 yaşındaki yazar-yönetmen David Mamet, elini çabuk tutmuş ve daha Harvey Weinstein davası devam ederken bu oyunu yazmış. Korkunç bir dramı komediye çevirmeyi başarmış. Baş kahramanın hakaretleri de, tacizleri de güldürerek anlatılmış. Tabii bu durumda izleyiciler de eleştirmenler de ikiye ayrılıyor. Oyunu beğenenler de var, taciz kadar ciddi bir konuyu sulandırdığını iddia edip oyunu hafif bulanlar da var. Oyundan çok Malkovich'in oyunculuğu konuşuluyor tabii, rolünün hakkını fazlasıyla veriyor Malkovich. Garrick Theatre'da sahnede kaldığı 1 saat 50 dakikada hiç durmadan konuşuyor. Üstelik oyunu haftada sekiz kez oynuyor.

"Bitter Wheat", 21 Eylül'e kadar devam edecek, yolunuz Londra'ya düşerse ve "İstanbul'da Malkovich Olmak" etkisini atlatabilirseniz izlemekte fayda var. **MS**

"Hayatta ciddi bir kahkahaya ihtiyacımız var"

İki dost yazar, Seray Şahiner ve Yekta Kopan bu ayki Milliyet Sanat için bir araya geldi ve sanat dolu bir sohbet gerçekleştirdi...

Şahiner ve Kopan birbirlerinin kitaplarına dair gözlemlerini aktardılar.

Milliyet Sanat dergisinin bu ay başlayan "Dost Muhabbeti" köşesi için Seray Şahiner ve Yekta Kopan bir araya geldiler. Uzun yıllardan bu yana tanışan iki isim Cihangir'deki Kaktüs Cafe'de buluştu. Karşıklıklı sohbetleri boyunca filmlere, kitap karakterlerine, rol modellerine, sevdikleri müzisyenlere ve tabii ki sanata dair derin bir muhabbete daldılar. Şahiner ve Kopan'ın dosluğu öylesine samimiydi ki röporajın kayıtları ve fotoğraf çekimi sırasında "Keşke hep böyle dostluklara tanık olsak" diye düşündük...

Seray Şahiner: Okumak ve yazmaktan ziyade, bir yazarın bir sürü alanda kondisyonu olması gerekiyor gibi geliyor bana. Diğer sanat dallarıyla bu kadar içli dışlı olmak yazarlığını nasıl etkiliyor?

Yekta Kopan: Yazarken hangi bilgimden, hangi merakımdan, hangi özel ilgimden, hangi deneyimimden besleniyorum diye düşünmüyorum. Zaten yazma eyleminin de bunu düşünmediğin an olduğuna inanırım. Yazarken sadece sanat disiplinlerinden değil, hayat meraklarından da beslenirsin. Ama hiçbir zaman bunları kompartımanlara, çekmecelere ayırmazsın. Yazma ânında bunlar kendiliğinden oluyor. Çünkü benden 'süzülenlerle', bendeki izdüşümlerle çalışıyorum.

Seray Ş.: Yazı için "Beş duyunun kullanımı gerekir," derler, senin kitaplarında beş duyunun yanı sıra yedi sanat da var... Sıkça, bir kitap adına, hiç duymadığımız bir müzisyenin bilmediğimiz bir şarkısına rastlayabiliyoruz. Geçenlerde, pazardaki dolmalık biber fotoğrafıyla caz festivali tanıtımı yaptığını gördüm, kitaplarındaki sanat eserleri de o doğallıkta karşımıza çıkıyor...

Yekta K.: Kültür sanat diye büyük bir havuza doldurulan, aslında tek tek de bakılabilecek bütün bu değişkenlerin tümüyle hayatın içinden olduğuna inanıyorum. Kültürü sadece sergi, bienal ve konser olarak tanımlamıyorum. Kültür, hayatın içindeki bütün elementlerin toplamı. Sanat; zihni gelişimimizi, dönüşümümüzü, değişimimizi, dünyanın yeni hâllerini algılayabilmemizi sağlayan en güzel, en eğlenceli, en ciddi alan. Onu oluşturan bütün dinamikleri bir arada gördüğüm zaman mutlu oluyorum.

Seray Ş.: Kimi yazarsan yaz, o insanı çok okuyan, izleyen bir yazarın elinden çıktığı belli olacak şekilde yazıyorsun... "Aşk Mutfağından Yalnızlık Tarifleri"nde sigarayı bıraktığı hâlde kendini kötü hissettiğinde, filmlerdeki çaresiz adamlar gibi olma mitolojisine uygun olmak için sigara ve viski içen bir adamı yazmıştın mesela...

Yekta K.: Az önce söylediklerim senin, benim kitaplarım üzerinden yaptığın değerlendirmeyi bütünlüyor gibi geldi. Yani

99 ➔

FOTOĞRAFLAR: ERCAN ARSLAN

çalıştığım karakterler aslında yaşadığım hayatın bir izdüşümü. Çünkü ben nasıl ki bütün bu sanatları ve hayatın içinde olma hâlini birbirinden kopuk, birbirinden ayrı, sınırlandırılmış bir şekilde görmüyorsam karakterlerimin de böyle oluşmasını istiyorum. Diyelim ki bir karakterimin sigaraya olan merakı Camus'nün sigara içen bir fotoğrafını gördükten sonra başladı. Böyle bir eserin üstünde düşününce "Evet, bak böyle çalışılmış, bunu buradan almış," diyoruz ama gerçekten de seni, beni, herhangi bir okuru hayatın kendi akışı içine bıraktığımızda bütün bu duyguların gördüklerimizden, izlediklerimizden, hayallerimizden ve elbette rüyalarımızdan bağımsız olması mümkün değil. Benim karakterlerimin de oluş hâlleri bütün bu söylediklerimin bir araya gelişi. Ben de bütün bu söylediklerimin bir araya geldiği bir insanım en fazla... Aynı şeyi ben senin kitaplarında yarattığın gerçeklik üstünden sana söyleyebilirim. Senin karakterlerin de yıkıcı ve yakıcı olabilecek kadar gerçek. Ve oldukça gerçek, güldürebilecek kadar gerçek. Çünkü hayatta bir yandan da o kadar ciddi ki kahkahaya ihtiyacımız var.

Seray Ş.: "Ağır Roman"ı izlediğimde 13 yaşındaydım. O yaş fiziğiyle Müjde Ar'a benzeme ihtimalim Okan Bayülgen'e benzeme ihtimalimden düşük olduğundan, gidip Atlas Pasa-

jı'ndan, filmde Salih'in giydiğinin aynısı pembe bir gömlek almıştım... Senin kitaplarını okuduğumda aklıma hep o an geliyor. Sinemada kitapta gördüğü hayali kendi gerçeğiyle takas etme arzusu.

Yekta K.: Gerçek hayat, zaman ile birlikte akıp giden, senin yetişemediğin, sabitleyemediğin, durduramadığın, durduramadığın için de sorgulama, tartışma ânı bulamadığın bir olgu. Çünkü zaman hâkim olamadığımız bir değişken. Sanat, gerçek hayat dediğimiz şeyi sabitleyip bizim o kurmaca üzerinden tekrar bir hesaplaşma, tartışma, sorgulama, düşünme zamanı bulmamızı sağlıyor. O sabiti bize veriyor. Şöyle diyebiliriz: Gördüğün, izlediğin, ilişki kurduğun sanat eserine benzemeye çalışmak, aslında benzemeye çalıştığın şey üzerinden bir hesaplaşma yapmak. O takasın arkasında sorgulama, tartışma, düşünme, arama ve hesaplaşma arzusu var biraz da.

Seray Ş.: Son kitabın "Sıradan Bir Gün"de, duvarda Klimt'in "The Kiss" resmi var. Neredeyse kitabın bir kahramanı. Bir reprodüksiyon. Ama kitabın baş kahramanı olan Armağan da o tablodaki sarılmaya kavuşmak, yani reprodüksiyonun imlediği orjinalliğe kavuşmak istiyor.

Yekta K.: Gördüklerimizden ve izlediklerimizden bize süzülenler var. Ve bu imgeler belli bir süre sonra tablo olmaktan çıkıp bambaşka anlamlar ifade etmeye başlıyor. Bir ressam bambaşka şeyleri ifade eden bir deniz fenerine dönüşüyor bizim için. Türkiye'de son yıllarda Frida'yı örnek verebiliriz. Yahut artık "Mona Lisa", "Mona Lisa" değildir. Van Gogh'un "Ay Çiçekleri" artık Van Gogh'un "Ay Çiçekleri" değildir. Munch'ün "Çığlık"ı, "Çığlık" değildir. Bütün bunların ötesinde hem anlamlar ifade etmeye başlar hem de imge çoğaldıkça bu anlamların içi boşalır. Nedir? Munch, artık kupadır, bardak altlığıdır, evimizde mutlaka olmasını hayal ettiğimiz bir reprodüksiyondur. Hatta hayatımızın ta kendisidir. Aslında "Sıra-

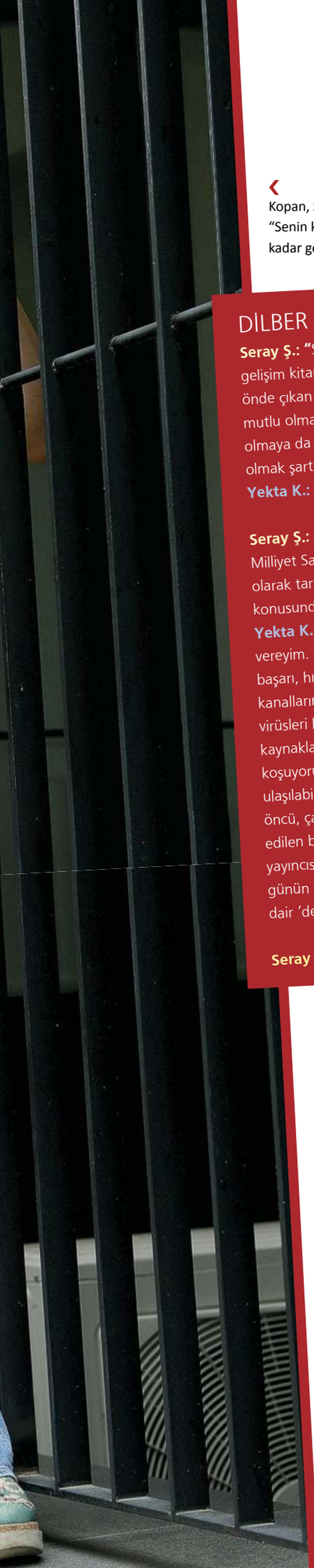

Kopan, Şahiner'in kalemini şöyle anlatıyor: "Senin karakterin de yıkıcı ve yakıcı olabilecek kadar gerçek. Güldürebilecek kadar gerçek."

DİLBER AY'DAN GELİYOR: "ZORUNDA MIYIM?"

Seray Ş.: "Sıradan Bir Gün"de Armağan kişisel gelişim kitapları yazıyor. Son dönemde karşımıza en önde çıkan kitaplar genellikle bunlar. "Kim istemez mutlu olmayı, mutlu olmak için çırpınırken mutsuz olmaya da var mısın?" gibi bir yere geldik artık. Mutlu olmak şart mıdır?

Yekta K.: Zorunda mıyım? (Gülüyor.)

Seray Ş.: Allah rahmet eylesin Dilber Ay'a. Bu da Milliyet Sanat'ta cümle içinde rahmet okunan ilk soru olarak tarihe geçsin... Fazla mı çırpınıyoruz mutluluk konusunda?

Yekta K.: Kendi kitabımdan kopya çekerek cevap vereyim. "Çağımızın virüsleri" olarak tanımladığım başarı, hız ve büyüklük gibi virüsler. Bütün iletişim kanallarından pompalanan başarı, hız, büyüklük virüsleri bize enjekte ediliyor. Biz de bunlardan kaynaklandığına inandığımız mutluluğun peşinden koşuyoruz. Bu kitapların vadettiği, önerdiği ve ulaşılabilir gösterdiği mutluluk bir başarının, büyük, öncü, çabuk, hızlı, farklı olma hâlinin sonunda elde edilen bir mutluluk. Bu kitapların ne yazarına ne yayıncısına ne de okuruna bir şey diyemem, ama günün sonunda insanların hayattaki amacı neyse ona dair 'derin ilişkiler kurması'nı arzu edebilirim sadece.

Seray Ş.: Bir önceki kitabın "Sakın Oraya Gitme" daha karanlık bir tonla açılıyor: Bir buzlu cam varmış da onu netleştiriyormuşsun gibi; öfkesi var. "Sıradan Bir Gün" de aslında öfkeli bir manifestoyla açılıyor, ama senin bahsettiğin hesaplaşma hâli sayesinde empati kurmaya başlıyoruz. Bir sonraki kitapta hangi duyguyu odağa alacağını merak ediyorum.

Yekta K.: Yıllarca öykülerin, romanlarımın başına otururken hep içimde şu vardı: Çok güler yüzlü bir şey olsun. Fakat "Sakın Oraya Gitme", yazıldığı zaman Türkiye'nin hâlleri, belki benim kişisel hâllerim nedeniyle "Biraz da tebessüm ettirsin" duygusunun olmadığı bir kitap. "Sakın Oraya Gitme" çocukluğu boyunca karanlıkta kalmaktan korkmuş, geceleri annesinin başucu ışığını yakmasını tercih etmiş bir şehirli çocuğun odasının kapısını kapatıp bütün ışıkları söndürmeye cesaret ettiği bir kitap. Ve o karanlıktan, dünyayı görmek istedim. Şu anda çalıştığım bir öykü dosyası ve henüz daha sadece zihnimde olan deftere ilk cümlesinin yazılmadığı bir roman dosyası var. Bugünkü ruh hâli, zihnimde ne kadar dönecek, o döndüğü sürede ben neye döneceğim? Bilmiyorum. Yazarın zamanından bağımsız, kendi kapıları kapalı odasında yaşayan bir birey olduğunu düşünmüyorum. Bütün bu dönüşümlerin, değişimlerin benim zihnimde ne kapılar açacağını bilmiyorum. Yine de dilerim, dünyanın ciddiyetine güler yüzle bakabilecek bir şey yazarım.

dan Bir Gün"deki bu imgenin varlığı da kitabın evli iki karakteri Armağan ile İrem'in ilişkisi açısından bana çok güzel bir okuma fırsatı veriyordu. O yüzden bunu kullandım. Çünkü sonuçta o, Stockholm'de yaşadığı geçici kiralık bir evde, belki kendisinin bile asmadığı, duvar boş kalmasın diye satın alınmış, alışveriş merkezinde dekorasyon mağazalarında bulunan tablolardan biridir. Ne arzulanmış bir şeydir o ne de hayatın bir parçasıdır.

Seray Ş.: Walter Benjamin "Pasajlar"da diyor ki: "Sanat yapıtının teknik yoldan yeniden üretilebildiği çağda gücünü yitiren, yapıtın özel atmosferi olmaktadır." Klimt'ten yola çıkarak sorayım... Sence bu yeniden üretim hâli eseri yüceltiyor mu sıradanlaştırıyor mu? Bu ikonlaşma ve ev tekstili hâline gelme durumuna nasıl bakıyorsun?

Yekta K.: Sanat imgeyi gerçek hayattan alıp dönüştürür. Sonrasında hayat, sanattan alıp bir dönüşüme daha sokar aynı imgeyi ya da kavramı. Bunu edebiyat için de söyleyebiliriz. Bugün sosyal medyada, onlarca insan "Bugün, kendimi devcileyin bir kahve fincanına dönüşmüş olarak uyanmış buldum. Akşam nasıl içtiysem artık, canım kahve istiyor" gibi şeyler yazabilir. Edebiyatın en bilinen giriş cümlelerinden birini, çevirerek ve dönüştürerek hayatının içine sokar. Bu bir anlamda güzel de. Sanatın da istediği bir şeydir bu. Bunu ötelemiyorum. Evet, hayatın içine girmelidir. Ama şu başka bir şeye evriliyor: Bu cümleyi kullananların birçoğu belki de bu kitabı okumamıştır. Kitapta Samsa'nın o cümleden sonra yaşayacağı bütün süreci bilmiyordur. Elbette bu şart değil. Ama o giriş cümlesiyle kurabildiği ilişkiyi bütünüyle kurabilmesini istiyorum açıkçası. Bu cümleyi gündelik hayatının eğlenceli bir parçası olarak kullanan birçok insanın kitaptan da haberi olsun istiyorum. Günümüzde artık bir cümlenin bile bir imgeye, klişeye, içi boşaltılmış tekrar edilebilir bir cümleye dönüşmesine tanık oluyoruz.

Şahiner Kopan'ın "Sıradan Bir Gün"de kahramanına kıyamadığını düşünürken Kopan, "Kıyamamak değil, anlamaya çalışmak," diyor.

Biz bu içi boşaltılmış cümleler, fotoğraflar, sinema kareleri, müzik parçaları evreninde kendi anlamlarımızı yaratmaya çalışıyoruz. Bir referans var ama onun kaynağıyla ilişkimiz sadece ve sadece klişeleşmiş tek cümle, tek kare, tek fotoğraf...

Seray Ş.: "Sıradan Bir Gün"de gölge yazarlık yapan Armağan aslında kendisi de yapı itibarıyla bir reprodüksiyon. 'Yazar imgesi'nin taklidi olmasına rağmen ona kıymamışsın...

Yekta K.: Armağan'a kıyamamak değil, ama onu biraz daha anlamaya çalışmak diyelim; çünkü Armağan, bütün kitap boyunca en azından benim hayatta yapmak istediğim şeyi yapıyor: Hesaplaşmaya çalışıyor. Hem dünyayı hem de birtakım meseleleri sorgulamak istiyor. Kendisiyle, ilişkileriyle yüzleşmeye çabalıyor.

Seray Ş.: Armağan biraz da "İrem, bak ben bunu yazdım," cümlesine çalışıyor sanki. Hedef kitlesi bence bir kişi.

Yekta K.: Kesinlikle. O bir kişiyi arıyor zaten hayatı boyunca. Onların geçmişlerindeki kesişim kümeleri de 'bir kişi' olma hâllerini güçlendiriyor. O 'bir kişi' için yazıyor. Eğer Armağan, hesaplaşma cesareti göstermeseydi bu bir günlük yolculuğunda, onu da çok kayırmazdım. Senin "Kul" romanında da bir hesaplaşma cesareti vardır. Senin de kıyamama hâllerin var kahramanına. Bu, karakterinin her bir kabul ediş hâlinde yine bir hesaplaşma cesaretinin olmasını sağlamandan kaynaklanıyor. Eğer gerçekçilik konusundan konuşacak olursak masaya koymamız gereken meselelerden biri de karakterinin hesaplaşma cesareti. Bu sayede okurunu o meseleyle yüzleşme, o meseleyi sorgulama ve bize vadettiğini gerçekleştirme hâli... **MS**

ALFA

KLASİKLERE DEĞER KATAR

SHAKESPEARE ⚜ BÜTÜN ESERLERİ

ÇİFT DİLLİ, CİLTLİ VE KARTON KAPAK SEÇENEKLERİYLE

TOLSTOY ⚜ BÜTÜN ESERLERİ

RUSÇA ASLINDAN, CİLTLİ VE KARTON KAPAK SEÇENEKLERİYLE

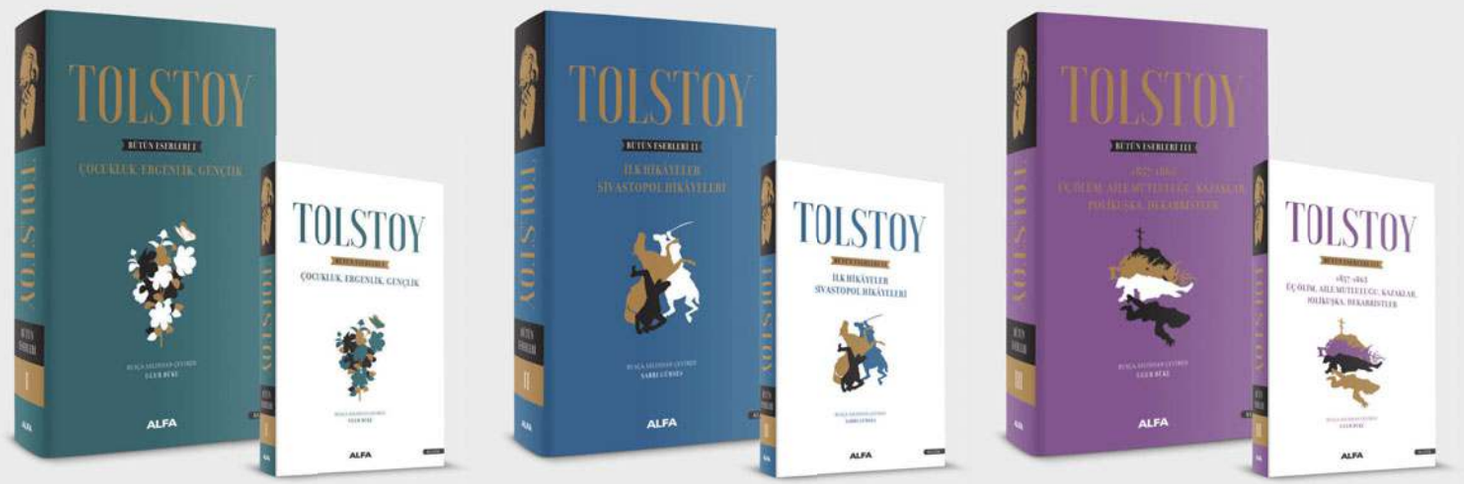

www.alfakitap.com | alfakitap | alfakitap | alfakitap

Kitap; Pulitzer, Arthur C. Clarke ve Amerikan Ulusal Kitap Ödülü gibi önemli ödüllere layık görüldü.

Nickel Boys, Begüm Kovulmaz'ın çevirisiyle eylül ayında raflarda olacak.

Değişen dünyada bir edebiyatçı Colson Whitehead

10 yıldan bu yana Time dergisinin kapağında yer alan ilk edebiyatçı olan ve dergide "Amerika'nın Hikâye Anlatıcısı" sözleriyle anons edilen Colson Whitehead, yazdıklarıyla beyaz Amerika'nın tarih anlatısının temellerini sarsıyor.

SANEM SİRER
sssanem@gmail.com

Colson Whitehead'in yeni romanı "Nickel Çocukları", "Bu çocukların ölüsü bile başa belaydı," diye başlıyor ve dehşetiyle akıllara durgunluk veren gerçeklere dayalı unsurlar eşliğinde çok da uzak olmayan bir zamana, Amerika Birleşik Devletleri'nde '60'lı yılların başlangıcına uzanıyor. Henüz yayımlanmadan gördüğü taleple Amazon'un listesinde üst sıralara tırmanarak yılın en çok beklenen kitaplarının başında gelen "Nickel Çocukları", yazarın Pulitzer, Arthur C. Clarke ve Amerikan Ulusal Kitap Ödülü gibi önemli ödülleri almasını sağlayan ve satış rekorları kırarak okur nezdinde de nadiren rastlandığı söylenebilecek bir heyecan dalgası yaratan önceki romanı "Yeraltı Demiryolu"nun izinden ilerleyecek ve yine zirveye oturacak gibi görünüyor.

Whitehead, Afrio-Amerikalı edebiyat geleneğini devam ettirdiğini belirtiyor; James Baldwin, Zora Neale Hurston, Richard Wright ya da Toni Morrison'ın taşıdığı bayrağı taşıyor o. "Nickel Çocukları", toplu bir mezarın keşfiyle geçmişe dönen

Whitehead, Amerika'da yaşanan şiddetinin dününü ve bugününü sayfalara döküyor.

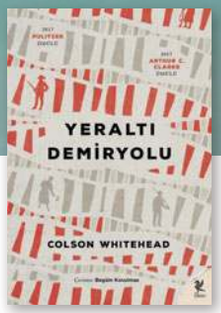

Time dergisi, Whitehead'in güçlü kalemine sessiz kalamayarak onu kapağına taşıyor.

bir kahramanın izini sürüyor. Whitehead, sorunlu çocukların gönderildiği Nickel Akademisi'ni gerçekte işkence, tecavüz ve cinayeti de içeren 'ıslah' stratejileriyle bilinen ve 100 yıla yakın faaliyet gösteren Dozier adlı okuldan yola çıkarak kurgulamış. '90'lı yıllarda, Arthur G. Dozier Erkek Okulu olarak bilinen Florida Enstitüsü'ne ait topraklarda 50'yi aşkın insanın kalıntılarına rastlanması, burada siyah gençlere yapılan türlü eziyete dair kayıtların yeniden açılmasına neden olmuş. Whitehead, gerçeklerle beslediği bu romanı tarihsel bakımdan Jim Crow döneminin karanlığıyla bağdaştırsa da genel anlamda, ırkçılık ve sömürüye dayalı geçmişini inkâr eden Amerika'ya yıllar boyunca yok sayılan ve ezilen kitlelerin kâbusunu anlatıyor, şiddetin dününü ve bugününü sayfalara döküyor. Whitehead'in kahramanı Martin Luther King'i örnek alan idealist bir genç, ama burada resmedilen dünyanın kesif karanlığı, kişisel niyetleri ya da tutunulan idealleri, bilhassa King'in savunduklarını, bugün dahi sorgulatacak, tartışmaya açacak nitelikte. Yazar, toplumsal gerçekleri ve tarihin karanlık sayfalarını soğukkanlı bir tavırla karıştırıyor ve bu süreç, okuru da içine dahil eden, dinamik bir sorgulamanın zeminini atarak tarih anlatısını yeniden ele alma gereğini ortaya koyuyor. Colson Whitehead, hakikatle beslendiği kurmacayı başlı başına bir muhalefet platformu, alternatif bir söylem alanı olarak yapılandırıyor.

BEYAZ AMERİKA'YA ELEŞTİRİ

Colson Whitehead çok yönlü ve ilgi alanları alışılmadık ölçüde geniş bir yazar; farklı referans evrenlerini, hatta farklı janrları buluşturabiliyor, öyle ki poker oyununa dair kurmaca dışı bir kitap yazıp ("The Noble Hustle") peşi sıra okurunun karşısına zaman ve mekân arka planıyla bilimkurgu nitelikleri taşıyan bir kölelik anlatısıyla ("Yeraltı Demiryolu") çıkıyor. Üstelik tüm bu sıçrayışlarını, kurmaca ve gerçeklik arasında hassas bir dirsek teması gözeterek yapıyor. Örneğin; edebi bir kıyamet romanı olarak tanımlanabilecek "Bölge Bir"de, bir salgının ardından sokaklarında gezen şuursuz zombileriyle bitik haldeki New York şehrini anlatırken olan biteni fazlasıyla 'gerçek' göstermeyi başarıyor; bilimkurguda bile hakikatle ilişkisini zedelemiyor.

Bu denli ilgi görmesinin bir nedeni de bu belki de: Kurmacayı kazıdığımızda karşılaştığımız gerçekler, resmî anlatıların sakladığı incelikler ve ne denli can yakıcı olsalar da bu gerçeklerin kabulü ihtimalinin doğurduğu iyileşme umudu. Beyazların içselleştirilmiş suçluluğunu hedef alan bir ifşa girişimi değil, fakat Whitehead'inki daha ziyade beyaz Amerika'nın resmî tarihine atılan bir kesik, tarih anlatısının temellerini sarsmayı ve tartışmaya açmayı hedefleyen bir hamle.

"SANAT ÜRET"

1969 doğumlu Whitehead, ilk romanı "Asansör"ü 1999 yılında yayımladı; bu romanla New Voices Ödülü'nü aldı ve PEN/Hemingway adayları arasına girdi. Onunkisi, 20 yılda adım adım ilerleyen bir başarı öyküsü; zira "Yeraltı Demiryolu" ile 2017'de alacağı Pulitzer'den önce, henüz ikinci romanı "John Henry Days" ile Pulitzer finalistleri arasında yer almıştı. Oprah'tan NY Times'a, Pulitzer'den Arthur S. Clarke'a ve haziran ayında 10 yıldan bu yana Time dergisinin kapağında yer alan ilk edebiyatçı olmasına varan bir yol Colson Whitehead'in yolu ve yarattığı kahramanlar -zombiler, köleler ya da asansör müfettişleri- en akıl almaz biçimlerde bugünün toplumuna, bizlerin bugünkü meselelerine dair somut meselelerin altını çiziyor. Whitehead, "Yeraltı Demiryolu"nun onurlandırıldığı Ulusal Kitap Ödülü'nün töreninde yaptığı konuşmada basit, fakat son derece önemli üç ilkeden bahsetmiş ve yazacak olanlara bu üç temel prensibi göz ardı etmemelerini söylemişti: İncelikli ol, sanat üret, iktidarla savaş.

TAZE BİR ÖYKÜ ANLATMAK

Amerika'nın göçmenler ve yükselen ırkçılık dalgasıyla yeni bir kimlik sınavı verdiği, hakikatin erozyona uğradığı, gerçeklik anlatısının hükmünü yitirdiği bu devirde, taze bir öykü anlatmak mümkün mü peki? 2016 tarihli Colson Whitehead romanı "Yeraltı Demiryolu", sadece kölelik anlatıları açısından yenilikçi bir bakış taşımıyor, Amerika'yı da bu bağlamda yeniden yaratıyor, icat ediyordu: "Amerika bir yanılgı, hem de yanılgıların en büyüğü." Whitehead, yazın'ında temel amacının öyküler anlatmak değil, yazmak istediklerini sayfaya dökmek olduğunu, yorumun okura kaldığını vurguluyor. "Yeraltı Demiryolu" beyazların kölelik sömürüsünü konu alırken "Nickel Çocukları" kuşaklar sonrasına miras kalan travmalara ve kurumsallaşmış ırkçılığa, sosyal adaletsizliğe eğiliyor. "Nickel Çocukları"nın ana kahramanı Elwood Curtis akıllı ve yetenekli bir genç adam. İdealist bir ruhu, geleceğe dair düşleri var; işlemediği bir suç için tutuklanarak Nickel Akademisi'ne gönderilmesi, hayatında bir dönüm noktası hâline geliyor. Elwood, Martin Luther King'in söylemlerine tutunurken burada karşısına bunların naiflikten öteye geçmediğini savunan ve adaletsiz bir dünyada sağ kalmak için başka yetiler geliştirmesi gerektiğini öneren Turner çıkıyor. Elwood ve Turner'ın zıtlığı, ideolojiler ve hakikat arasındaki boşlukları da sorgular nitelikte; Nickel, çocuklarını bozuk para gibi harcamaktan çekinmeyen bir kurum ve düş kurmak, idealler doğrultusunda yaşamak için ideal bir yer değil; dünya, suçlu damgası yemiş siyah gençler için düşman bir zemin; yaşam şartları bir yana hayatta kalmak başlı başına bir başarı ve bedelleri son derece ağır... Whitehead, "Yeraltı Demiryolu"nda bölüm aralarında eski gazetelerden derlediği kaçak köle ilanları vasıtasıyla hakikat ile paslaşırken burada doğrudan gazete haberlerinde yer almış bir vakadan hareketle kurmaca evrenini inşa ediyor; kurmacayı hakikatle keskinleştiriyor. O, karamsar bir yazar değil; ancak bu iyimserliği sorgulamadığı, kimi ölümcül çelişkileri gözler önüne sermediği anlamına gelmiyor. Hakikatten yoksun bir çağda Colson Whitehead okura "hakiki" bir edebiyat vadediyor.

Time'ın kapağında "Amerika'nın Hikâye Anlatıcısı" demişler onun için. Dünya şimdi dinlemeye hazır. **MS**

NESLİHAN
ÖNDEROĞLU
milsanat@milliyet.com.tr

Şairler ölürken özür diler

küçük İskender, hastalığı sırasında dünya ile ilişkisini kesmedi; insanlarla birlikte oldu, etkinliklere gitmeye çalıştı. Okurunu vakitsiz bir kayba yavaş yavaş alıştırmaya uğraştı belki böylece.

Bu ay bambaşka bir konuda yazacaktım. Ama hayat bazen kendini dayatıyor işte. Bir şey olur ve bütün gündem birden değişiverir. Bazı haberler vardır. Önünde sonunda duyacağınızı bilirsiniz ama asla hazır olamazsınız. Tıpkı bu yazıyı bir gün kaleme almak zorunda kalacağımı bildiğim ama hiç hazır olamadığım gibi. 3 Temmuz Çarşamba sabahı uyanır uyanmaz aldım haberi: "küçük İskender vefat etti." Ne kadar öngörse de acıya hazır olamıyor insan. Hele böyle bir değerin elden gitmesine gönlü hiç razı olmuyor.

Geçen yaz öğrenmiştim hastalığını. Haber yeniydi ve Bodrum'daki evinde kendini bir tür inzivaya çekmişti. Belki de kendini hazırlamak için. İskender tıp öğrenimi görmüş biri olarak elbette biliyordu içini düğümlü bir ip gibi kemiren kanserin onu götüreceği nihai noktayı. Sadece zaman. Hepimizin en çok ihtiyacı olan şey. Zamanı bilmiyordu, bilmek istemiyordu muhtemelen. Bu nedenle hastalığın çok ağır seyrettiği zamanlar haricinde dünya ile ilişkisini kesmedi; insanlarla birlikte oldu; söyleşilere, okul etkinliklerine gitmeye çalıştı. Okurunu vakitsiz bir kayba yavaş yavaş alıştırmaya uğraştı belki böylece.

küçük İskender 1980'li yıllardan başlayarak çeşitli dergilerde şiirler, eleştiriler, denemeler yazdı. İlk şiiri Milliyet Sanat dergisinin "Genç Şairler" ekinde, İskender Över ismiyle yayınlanmıştı. Ben onu öğrencilik yıllarımda, şiiri bir karanfil gibi yakamızda gezdirdiğimiz gençlik çağlarında Adam Sanat dergisinde yayımlanan şiirleriyle tanıdım. Türkiye'de bir yeraltı edebiyatından söz etmek

"CEHENNEME GİTME YÖNTEMLERİ"NDEN

"şimdi bir arasa, kalkar çıkarım morg dolabından
kim korkarsa korksun umrumda mı acaba
emir verdim tek seveni de kalsa ölmeyecek
kimse diyor tanrı
ölsem ölsem kendime ölürüm öldüğümü
tanrı bile bilmez ama..."
Bu dünyadan bir küçük İskender geçti diye
çok mutluyuz ama keşke diyoruz daha uzun
süre kalabilseydin.
Basit mi anlatılacak olan hikâye?! Belki..
Belki de basitliği gücünü göstermeyişinde..
Olağan birkaç insanın olağan durumları
sanki..
Siz, dolaşıyorsunuz.
Onlar, sihirli aynaların önüne geçmiş,
duruyorlar.
Onlar, zulmün önüne geçmiş, duruyorlar.
Anlaşan burçlar gibiler!
Ortada bir burç yok!
Ortada yalnızca kaynayan bir kazan su var.
buhardan görüşemiyoruz.
Buhar ve ateş, yolları örtmüş.
Buhar kalınlığı hat safhada!
Buharın cinsiyeti bilinmiyor.
Buhar, şarkı söylemek istiyor.
İçli, yırtıcı şarkılar!.
Tek bir single'ı olsa yetecek adeta..
İki parça yetecek..
Bir gram yetecek..
Tek nefes yetecek..
Bir duble yetecek..
Bunlar yetecek insanları kahraman
yapmaya!.
Yaşanılan düzen, yaşatılan düzen yetecek
insanları kahraman yapmaya!.
Bir kalkabilsek.. Bir doğrulabilsek..
Kuvvetimiz olsa..
Şiirsel yanımızı da bir kaybedebilsek..
Kahretsin!. Dün gece yatarken çıkarttığım
inançlarımı bulamıyorum.
Nereye koydum gözlüklerimi, saatimi,
yalanlarımı, sevinçlerimi?!
Biz üç kişiyiz:
George, Oscar ve Ralph!
Yapışık üçüzleriz.
Toplam bir kişiyiz.
Anlatılacak hikâyeyi bizler toparlıyoruz içinde
yer alarak..
Hikâyenin geçmişi, hikâyenin geleceği
Türkçe!
Hikâyenin bu noktası, yani bulunulan an,
biraz yabancı!
Cennetle cehennem arasında tercih
yapamayan, özgür bırakılmış ruh!
Sorumluluk taşımayan bir ruh!
Huyları bilinmeyen bir ruh!
Karaciğer yetmezliği çeken bir ruh!
Doktora gitmeyen bir ruh!
Özel avukatı olmayan bir ruh!
Üç kişiyi kuşatan bir ruh!
George, Oscar ve Ralph!
Korkunç ile gülünç'ü bir araya getiren
muazzam çete!
Sahneye çıkmayan komedi üçlüsü!
Korodan kaçan vokalistler: Biz! George,
Oscar, Ralph!
İstanbul'un lağım fareleri!
Boş vakitlerini oto hırsızlığıyla değerlendiren,
televizyondaki yarışmalara katılmayan,
nüfus kâğıtlarında henüz resimleri bile
olmayan üç adam!
Mahşerin Üç Atlısı!
Hayatın Üç Gladyatörü!
Yeraltı Mitolojisinin Üç Yeni Tanrısı!
Acıyan, acıtan ve acınacak olan..
Biz!
George.. Oscar.. Ve Ralph..
Vasiyetnamelerini imzalamadan ölen üç
genç!
Reality Show Artistleri!
Dublörsüz yaşadık!
Dublörsüz öldük!
Hakikiydik.
Hakikatle temas hâlindeydik.
Maceramız kısadır.
'Devamı Gelecek Sayıda' diyemeden
toprakla örtüldük!
Araba süratliydi.
Ön camdan fırlayanı tanıyamadık!
Açılan arka kapıdan düşeni teşhis edemedik!
Çatlak bir kaburga kemiği gibiydik.
Ağrıyan yerimizi gösteremedik!
Biz!
George.. Oscar.. Ve Ralph!
Az önce burdaydık!"

107 →

‹ Yer altı edebiyatının şiir bölümü hiç tartışmasız ondan sorulurdu.

mümkünse bunun şiir bölümü hiç tartışmasız ondan sorulurdu. Hayatı, "ölümün insana oynadığı en trajik, en mükemmel, en acımasız oyunu" olarak tarif etmişti. Ve bu oyunun en iyi şekilde, dolu dolu oynanması gerektiğine inanmıştı.

"yüzüyorsanız boğulmayın..
içiyorsanız çok için..
seviyorsanız sevişin..
üzülüyorsanız..
yapmayın..
değmiyor."

"İNSANLARLA TEMAS HÂLİNDEYİM"

Öldüğü haberi sosyal medyada bir çığ gibi büyüyerek yayılırken beni en çok etkileyen mesajlardan biri de Ahmet Ümit'in yazdığı tweet oldu. Şöyle diyordu "Ölüm değil, çoktan yendin sen onu. Ama çok derin bir uyku bu İskender. Keşke hiç uyumasaydın be kardeşim." Kuşkusuz Ahmet Ümit'in kastettiği şey küçük İskender'in arkasında bıraktığı onlarca kitabı, bu kitaplarda yer alan şiirleri ve yazılarıyla okurun kalbinde kurduğu taht ve o şiirler, o yazılar okundukça onun da yaşayacak olması. Bir arkadaşım, ölüm diye bir şey yoktur aslında, der, ne zaman ki dünya üzerinde hiç kimse senin adını bile hatırlamaz olur, senin gerçek ölüm tarihin odur. Böyle düşünüldüğünde İskender'in öldüğünü, öleceğini söyleyebilir miyiz? Asla. "kendi bedenimde mülteciyim" sözleri belki de bugün asıl anlamını buldu.

Yine de aklım onu bir türlü ölümle yan yana getirip koyamıyor. En sevdiğim kitaplarından birinin adına, "Periler Ölürken Özür Diler"e atıfta bulunmam bu yüzden. Şairler de ölürken özür dilemeli. Bunun en büyük nedeni onun erken gitmesi değil sadece, çok iyi bir şair, çağdaş Türkiye edebiyatının en iyilerinden ve yeri doldurulamayacak bir şair olması da değil. Onun bir insan olarak üretkenliğinde, çalışkanlığında, hayata karşı sergilediği tavırda.

Eleştirmen Semih Gümüş'ün bir söyleşide kendisine yönelttiği "Şiir yazmaya başladığın gün, şiirlerinin sonraki yıllarda bu kadar ilgi göreceğini tahmin ediyor muydun?" sorusuna verdiği cevap, sanırım ne demek istediğimi daha iyi anlatacaktır: "İlgi çekmek ya da görmek, farkına varılmakla eş değer de değil ki; herhangi bir çiftçi tarlasıyla uğraşırken bir gün herkesin ondan söz edeceğini düşünmez sanırım. Mesele, tarlanın iyi ürün vermesi ve bu ürünün belli bir kalitenin üstünde olmasıdır. Ama siz tarlanıza o güne kadar oralarda hiç ekilmemiş tohumlar ekiyorsanız neyle karşılaşacağınızı, daha da önemlisi neyle karşılaştırılacağınızı pek kestiremezsiniz. Değerler, ölçüler, kıstaslar başkalarının eline yakışır; şairin bunlara kafa yorması başka amaçlara

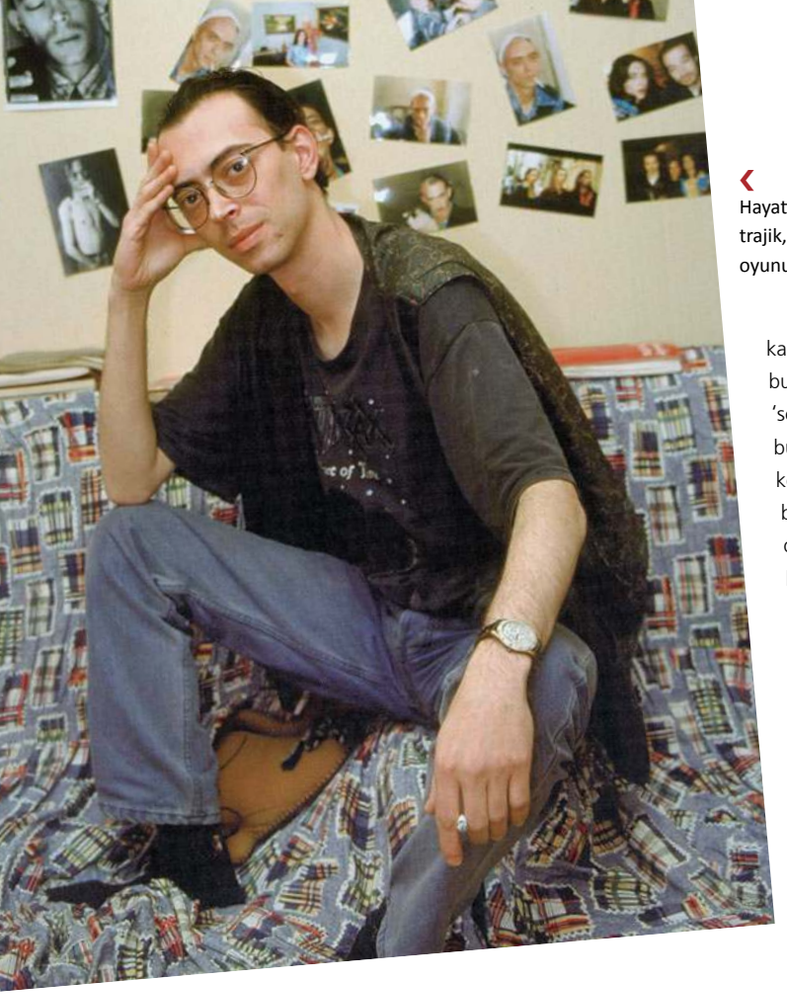

Hayatı "ölümün insana oynadığı en trajik, en mükemmel, en acımasız oyunu" olarak görüyordu.

hizmet eder: Satış kaygısı, ünlü olma hırsı, rekabet gibi. Tüm bunlar stabil şartlar isteyecektir, çünkü istikrara bağlıdır demin saydıklarım. Ticaret demektir. Şair ise değişkenlikle, dönüşümlerle şekillenmiyor mu? Yazdıklarımın ilgi uyandırmasını uyum sağlamakla ilişkilendiriyorum; yaklaşık 25 yıldır yayımlamak kaç nesle denk geliyorsa o kadar uyum, o kadar çatışma vardır. Modernizmin avantajı. Ama açıkçası belki de hâlâ inat ettiğim okur-edebiyatçı yakınlaşmasının boyutuyla bağlantılı okunmam; o da şu: İnsanlarla daima temas hâlindeyim. Yapay da değil, yüz yüze bir temas bu. Diğer şairlerin es geçtiği kardeşlik duygusu."

ADI KÜÇÜK KENDİ BÜYÜK

Şair Haydar Ergülen 2014 yılında kaleme aldığı bir yazıda bakın ondan nasıl söz ediyor: "Benim '1980 Yüzyılı' dediğim o başlama vuruşu olan yıl, asıl önemli katkıyı yapmıştır, hem 'underground' (yeraltı) şiir ortaya çıkmış hem İkinci Yeni ve gelenek yeniden gündeme gelmiş hem de doğrusu İslamcı şiir de daha yaygın biçimde görünür olmuştur, belki de daha yaygın olmuştur. Bu değişmelerin ve yeniliklerin içinde kuşkusuz en önemli çıkışı 'underground' dediğimiz şiiri tek başına, sanırım hâlâ, temsil eden küçük İskender ve şiiri olmuştur. Ece Ayhan'ın 'kuşağına adı verilebilir' demesi doğrudur ama aslında bir döneme ve anlayışa da adı verilebilir diye genişletmek daha da doğrudur kanımca. Kaldı ki orada bırakılacak ve yalnızca kuşağı, dönemi, akımı, anlayışıyla sınırlı tutulacak bir şair değildir küçük İskender. Yine Ece Ayhan'ın dediğini paylaşarak yazıyorum: 'Adı küçük ama kendisi büyük bir şairdir.'"

Özgür metin, diye adlandırdığı bilinç akışı yazılarından birinde şöyle diyor İskender: "her yeri boyamışsın, çok güzel, ama burada biraz kan kalmış. zincir kalmış, kırbaç kalmış. sahneye çıkan hayvanların büyük uzantılarıyla ayaktasın, çok güzel, ama burada biraz aşk kalmış. sana dokunduğum günlerde bana 'sevgilim' derdin, şimdi 'ibne' diyormuşsun, çok güzel, ama burada biraz sonbahar kalmış. ihanet kalmış, bencillik kalmış. korkunç yolculuklar planlardık insanlardan uzağa. ellerimizi bırakıp, ayaklarımızı bırakıp gidecektik, çok güzel, ama burada benim çocuksu saflığım kalmış. aptallığım kalmış düşlerim kalmış."

BİR ANARŞİST

küçük İskender'in gerçekten çocuksu bir saflığı vardı. Ama aynı zamanda da bir demir leblebiydi. Kişiliği de yazdıkları da kolay yenir yutulur cinsten değildi. Ayrıksıydı o, ötekiydi. Acıyı en ince kelimelerle dokuyan, aşkı ölçüsüzce anlatabilen, haksızlık karşısında amansız bir isyankâr, düzene karşı çıkan bir anarşist. Sözcüklerden korkmayarak onlarla istediği gibi oynayan, onları yoğurup bir heykeltıraş gibi kalıplara sığmayan yepyeni bir biçimde dizelere döken, Türkçeyi korkmadan yeniden inşa edebilen, şiiri kalıplarından kurtaran bir şiir anlayışıydı onunkisi. Belki de bu nedenle çok geniş bir okur kitlesinin, kendini bütün bu ötekilikle, aykırılıkla, düzene ve kalıplara başkaldırıyla özdeşleştiren bir grubun gönlünde taht kurabilmeyi başardı. Çoğu kanalın haber bültenlerinde sadece bir alt yazı olarak geçen ölüm haberinin sosyal medyayı kasıp kavurması da en çok bundandır. İskender küçük insanların büyük şairidir.

Şiirin asi prensinin kendi dizeleriyle: "Anlamadım. Ben mi iyileşmemiş yarayım, herkes mi keskin bıçak? Sormadım. Sadece kanadım."

Onun şairliğini ve şiirini en iyi Betül Dünder'in aşağıdaki satırları anlatır kanımca.

"Bazı şairler kendi boşluğunun içinde doğar, yaşar ve yazarlar. Onların yazmaktan, yazar gibi söylemekten, söyler gibi yazmaktan; yazmak ve yaşamak ikiliğinin hakkını vermekten başka yolları yoktur. İskender o şairlerdendi. Başlangıç noktalarını hep kendi seçti -eğitim hayatı bunun için bir ipucudur- kendi kolajını kendi oluşturdu. Şiiri bu hayatın bu iradenin şiiridir. Kurduğu bütün yapı şiire açıldı hep. Şiir geleneğini bilerek yazan; o bilginin içine kendi sesini yerleştirebilen bir şairdi. Bu çok önemli. Çünkü kendinden öncekinin ya da kuşakdaşlarının sesleriyle yazan nicesinin arasında kaç tanedir ki böyle şair. Bir de İskender'in şiirini izleyen ona öykünüp şiire, yazıya, sevmeye meyleden gençleri de söylemeli. Kendi şiirini kurarken kendi ülkesini de yarattı İskender. Bunu kimsenin gözüne sokmadan, usulca; şiirlerine günceli, güncelde görünmeyeni, yeraltında, tenhada kalanı yerleştirirken yaptı. Şöyle de diyebiliriz: Şiiri büyük yaşadı iskender, bazen de yazdı".

Söyleşilerinden birinde ölümle ilgili olarak şu sözleri söylemişti: "Benim öldüğümü duydukları gün dansa gitsinler. Bir gün önce dansa gidenler de çok özledikleri sevgililerini arasınlar. Arayanlar varsa parti versinler. O gece çok eğlensinler. Ben öldüm diye eğlenmesinler. Böyle bir adam yaşadı diye eğlensinler." **MS**

İAŞE

HÜLYA
EKŞİGİL

heksigil@gmail.com

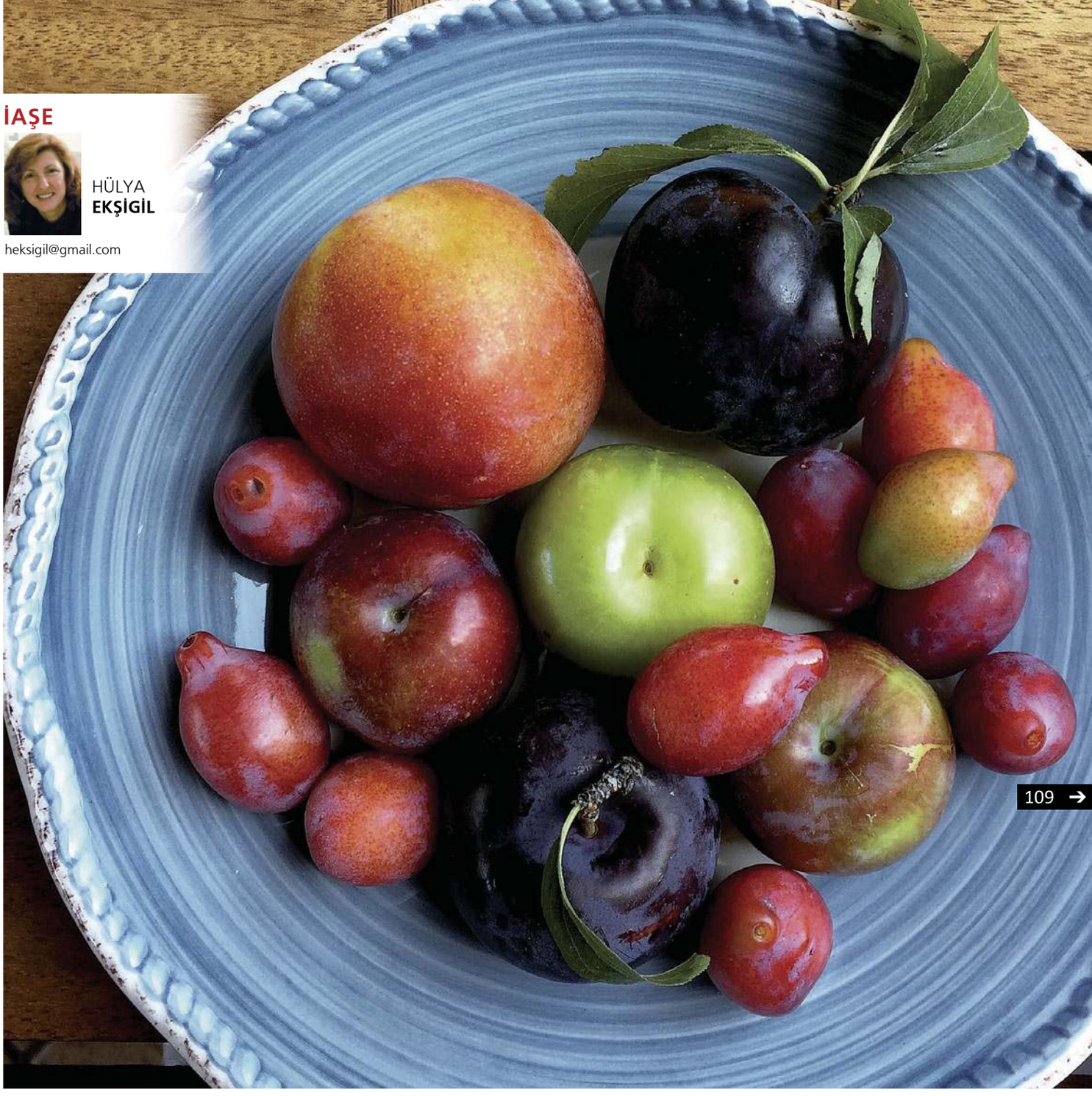

109 ➔

Boy boy, renk renk

İaşe sayfalarında bu ay, mevsimi gelen erik ile ilgili bir tarif, Byron Ayanoğlu için bir anma yazısı ve Vedat Ozan'ın "Kokular" serisinin yeni kitabı "Lezzetler"e dair bir inceleme yer alıyor.

En lezzetli tatlıları elde etmenin sırrı, birkaç değişik eriği birlikte kullanmakta yatıyor.

Erik insanoğlu var olduğundan beri tüketilen bir meyve. Üç ana yabani türden çıkılan yolda, bugün onlarca çeşide varan yetiştirme erik var piyasada. Her coğrafyanın kendine göre erikleri var, ama dünyaya erik satmakta Çin bir numarada. Market raflarına giderek daha da irileşen, rengi ve cüssesiyle çok albenili görünen erikler çıksa da yerel pazarlarda bulabileceğiniz, görünümü daha eğri büğrü, ama lezzet ve aroması birçok meyveyi yaya bırakacak örnekleri aramakta da yarar var. Yaz ayları, çeşit çeşit eriğin birbiri peşine tezgâhlara çıktığı zamanlar. Marmeladından tartlarına, pestilinden kurusuna kadar pek çok kullanımı olan bu meyve ile Balkanlar'da

İnsanlık tarihinden bu yana tükettiğimiz erik, marmelattan pestiline pek çok alanın olmazsa olmazı.

ERİKLİ TATLI

MALZEMESİ:

Kreması için:

- 1 kutu light labne
- 2 çorba kaşığı dolusu süzme yoğurt
- 1 portakal kabuğunun rendesi
- 2 çorba kaşığı bal

Meyvesi için:

- 1/2 kilo, birkaç farklı türde olgun, ama sert erik
- 2 çorba kaşığı acıbadem likörü
- 2 çorba kaşığı esmer şeker

YAPILIŞI:

Kremasının malzemelerini birbirine iyice karıştırıp buzdolabında bekletin. Erikleri ikiye bölüp çekirdeklerini çıkarın. Fırını 200 dereceye ısıtın. Erikleri yağlı kâğıda dizin. Esmer şekeri likörde eritip fırçayla eriklerin kesik kısımlarına sürün. Tepsiyi fırının orta rafına koyup fırını kapatın ve sadece üst ızgarayı açın. Kenarları karamelize olana kadar, sık sık kontrol ederek pişirin. Erikleri fırından çıkarın, diri olanlarını ayırın. Fazla pişip dağılmış olanları blender'dan geçirin. Servis kaplarına bir kaşık dolusu peynir/yoğurt karışımı, üzerine erik sos ve en üzerine de diri kalan erikleri ekleyip servis edin. Daha zengin bir lezzet için kavrulmuş badem, fıstık vb. ekleyebilirsiniz.

nefis içkiler de üretiyorlar. Yıllar önce Trakya'da Saray kasabasında gördüğüm erik suyu çıkarma aletini ise bir daha hiçbir yerde görmedim. Semavere benziyordu ve üst haznesine konan olgun erikler altta kaynayan suyun buharıyla gevşeyip sularını bırakıyorlardı. Nefis, katkısız bir erik suyu çıkıyordu ortaya. Bunu yapan lokanta kapandı ve bu 'semaver' de muhtemelen bir depoda çürüdü. Ama modern aletlerle de erik suyu çıkarmak zor bir iş değil ve yaz ayları için nefis bir serinletici. Artık mutfaklarımıza uğramayan hoşaf ve kompostoların da göz bebeğiydi taze ve kuru erikler. Erik kuruları bugün de sağlıklı beslenme düzenlerinin en önemli atıştırmalıkları. Bu meyveyle lezzetli marmelat ve tatlılar hazırlamanın benim için en önemli ipucu -verilen tarif özel olarak tek bir erik türünü gerektirmiyorsa- birkaç değişik eriği beraber kullanmak. Böylece farklı tat ve aromaların birlikteliği daha zengin bir lezzet çıkarıyor ortaya. Bu kez paylaştığım tarifte de aynı mantığı izledim. Çok hafif bir tatlı. Üstelik şeftali, kayısı gibi meyvelerle de uygulayabilirsiniz.

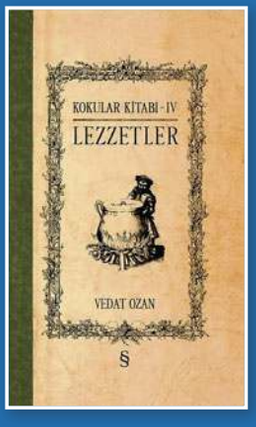

Kitap; kahveden kakaoya, uçucu yağlardan yeni tatlara kadar geniş bir yelpazeyi ele alıyor.

KOKULARIN GÜCÜ

Bazen ağzınıza bir yiyecek atarsınız ve kokusuyla başka bir zamana/mekâna ışınlanmış gibi olursunuz. Kokular insanı çocukluğunun ilk yıllarına kadar götürme gücüne sahiptir. Aslında hayatımızın merkezinde olan, ama bilincimizin pek de merkezinde olmayan bir konudur koku. Duyularımızla hisseder, üzerinde fazla düşünmeyiz. İşte bu konunun üzerinde düşünmek ne kelime, enine boyuna çalışan, birbirinden ilginç atölyeler düzenleyen ve her biri yoğun emek gerektiren dört kitaba imza atmış olan biri var. Koku uzmanı Vedat Ozan dört kitaplık "Kokular" serisinin sonuncusunu geçtiğimiz ay çıkardı. "Kokular", "Parfümler" ve "Kültürler"den sonra "Lezzetler" de meraklı okurun her türlü merakını gidermek üzere raflarda artık. Lezzet, koku ve bu iki kavramı içerebilecek her şey var bu kitapta. Ozan'ın konuları dallandırıp budaklandırmaktaki marifeti inanılmaz. Belli ki onun için Tanrı da şeytan da ayrıntılarda gizli.

Ayanoğlu, zamanında “yemek Tanrısı” olarak anılıyordu.

Ayanoğlu; aynı zamanda dili, kalemi ve mizah duygusu kuvvetli bir yazar.

Kahveden kakaoya, uçucu yağlardan yemek dünyasındaki yeni tat sınıflandırmalarına kadar geniş bir yelpazede ele alıyor kitabını. Bazen bir uzman ciddiyetiyle formüller veriyor, bazen masalcı dede kıvamında lezzet efsaneleri anlatıyor. Daima ‘konu konuyu, hikâye hikâyeyi’ doğuruyor. Olaylar, yerler, karakterler, lezzetler, iç içe geçip birbirine bağlanarak dünya sahnesinde uzun bir resmî geçit yapıyorlar. İki üç sayfada bir, içinde o bölümün kıyısında dolaşan bir başlığın yer aldığı kutucuklarda insanı gülümseten bilgiler de veriyor Ozan. Örneğin sakızın tarihinden girip bileşenlerinden çıktığı bir yazının içindeki bir kutucukta, saçınıza yapışan sakızdan zarar görmeden nasıl kurtulacağınızı da anlatıyor. Okumakla, öğrenmekle bitmeyecek, çok eğlenceli kitaplar bunlar. Hepsi tavsiyeye şayan, ama özellikle ilgi alanı lezzet olanlara Everest Yayınları’ndan çıkan “Lezzetler”i uzun zaman başuçlarından eksik etmeyeceklerini garanti edebilirim.

‘LEZZETLİ’ BİR KARAKTERE VEDA

Byron Ayanoğlu ile 15 yıl önce, Milliyet Sanat dergisi için röportaj yapmak üzere tanışmıştım. 12 yaşındayken 6-7 Eylül olaylarının ardından ailesiyle terk ettiği bu şehre, tekrar 60 yaşına merdiven dayadığında dönüyordu. İstanbul’dan zorunlu ayrılışları da yeni bir vatan olarak benimsedikleri Kanada’daki çetin yaşamları da onu acılaştırmamış, bu kente ait mutlu çocukluk anılarına gölge düşürmemişti. İş Bankası Kültür Yayınları’ndan çıkan ve Girit Adası’nda yaşadığı başarısız bir lokanta açma deneyimini anlattığı çok eğlenceli kitabı “İstiridye Üstü Girit”, Yunancadan önce Türkçeye çevrilmiş ve çok sevilmişti. Kitabın çevirmeni Taciser Belge ile yazışırlarken ilkokulda sıra arkadaşı olduklarını keşfettiler. Moda’daki okulda diğer bir yakın arkadaşı da Erol Evgin idi. Eski tanıdıklarını yeniden buldu, yeni tanıdıklarıyla çabucak dost oldu ve maddi olanakları onu sınırlayana kadar sık sık geldi İstanbul’a. Benim onunla arkadaşlığım ise hem burada hem de Montreal’de unutulmaz anılarla sürdü yıllarca. Bir sonraki kitabı olan, yaşadığı göçün hikâyesini anlattığı “İstanbul’dan Montreal’e” de 2013’te Türkçede yayımlandı. Dili güçlü, kalemi de mizah duygusu da kuvvetli bir yazardı Byron. McGill Üniversitesi’nde hukuk eğitimi yapmış, ama dönemin ‘çiçek çocukları’yla özgür bir hayat yaşamayı tercih ettiği için, yıllarca sistemi protesto eden oyunlar yazarak bohem çevrelerde dolaşmıştı. Londra yıllarında bir yandan oyunlar yazarken bir yandan da lokantalarda çalışıyordu. Daha sonra New York, Toronto ve Montreal arasında mekik dokudu yıllarca. Mutfakla 7/24 haşır neşirdi artık. Montreal ve civarında çekilen Hollywood filmlerinin -New York’ta maliyetlerin çok yüksek olması ve Montreal mahallelerinin Brooklyn’e olan benzerliği birçok yapımcıyı Kanada’ya yönlendiriyordu- starlarına ‘catering’ hizmeti verdi. Mick Jagger ve Robert de Niro’nun özel aşçılığını yaptı. Profesyonel olarak yemek pişirmeyi bıraktıktan sonra da uzun yıllar Kanada’da çeşitli gazeteler için lokanta eleştirileri yazdı.

Mutfakta, zamanında kendine yakıştırılan ‘yemek Tanrısı’ lakabını haklı çıkaracak kadar becerikliydi, ama Yunan ve Tayland mutfağının yemekleri genellikle öne çıkıyordu. Tay mutfağın acı-tuzlu-tatlı-ekşi dengesine hayrandı. Yazdığı yemek kitaplarının arasında da Tayland yemeklerine ait olanı ayrı tutardı. Rum mutfağının yemeklerini ise hasretle hatırlar, ‘annesininki gibi’ lezzetlerle karşılaşırsa çocuk gibi sevinirdi. Lakerdayı, kalkanı, balık yumurtasını hiç unutmadı. Pereja kolonyasını ve çocukluğunun Moda’sındaki denizin güzelliğini de. Montreal’de yaşadı, ama bir İstanbullu olarak hayata veda etti. Umarım kitapları yeni baskılar yapar. Uzakta yaşasa da kalbi burada atan bir yazarı daha çok kişi tanıma fırsatı bulur. **MS**

BULMACA

İLKER
MUMCUOĞLU

mumcuogluilker@gmail.com

SOLDAN SAĞA

1. 1967'de kurulan, pop, rock ve caz tarzlarında müzik yapan Amerikalı müzik grubu - King Crimson'ın ünlü şarkısı. **2.** Lev Tolstoy'un bir romanı - ... Fo (İtalyan oyun yazarı). **3.** Ek olarak - Kartal Tibet'in yönettiği, Kemal Sunal'ın oynadığı bir film. **4.** ... Kemal ("İftarlık Gazoz" filminde, Cem Yılmaz'ın canlandırdığı karakter) - Salvador Dali'nin eşi - Uzak. **5.** Bir çeşit İngiliz birası - Bir şeyin tersini söyleyerek alay etme - ... Gülyüz (2018'de yitirdiğimiz, yüzlerce filme, senaryoya imza atan sinema yönetmeni, senarist ve yapımcısı). **6.** Arap Kadri tiplemesini yaratan, "Salacak Hikâyeleri"ni yazan mizahçı - Bir resim dosyası uzantısı. **7.** "Dedi gördüm ... habibin anesin" (Süleyman Çelebi) - Boyun eğen - "... Orfe" (Marcel Camus'nün filmi) - Boru sesi. **8.** Bayağı - Alfred Hitchcock'un bir filmi - Büyük sözlük. **9.** "... ... Yöntem" (Şair, yazar, edebiyat araştırmacısı, siyasetçi) - Bir bulmaca türü. **10.** "... anlamayan nesle aşina değiliz" (Ahmet Haşim) - "... ve Slogan" (Ruşen Çakır'ın kitabı) - "... Sesleri" (Ece Temelkuran'ın romanı). **11.** Ağıt - ... Canberk (Şair) - Athena müzik grubunun hayranı olduğu Amerikalı müzik grubu. **12.** Ortodoks resmi - Bütün siyasi despotları etkilemiş olan Niccolo Machiavelli'nin, İtalyan Rönesans tiyatrosunun en iyi komedisi olarak kabul edilen oyunu. **13.** İsim - Cümle bilgisi, sentaks - Ali Baba'nın 40 hasmına verilen ad. **14.** ... Shui (Ev ve mekan düzenlemede kullanılan bir Çin felsefe sistemi) - Kıta - "Onları Yükseğe ..." (Clint Eastwood'un oynadığı bir spagetti-western filmi). **15.** Maksim Gorki'nin bir romanı - "Matrix" filminde Carrie-Anne Moss'un canlandırdığı karakter - ... Gardner (Çıplak Ayaklı Kontes).

YUKARIDAN AŞAĞIYA

1. "Oliver" filminden beri En İyi Film Oscarı'nı kazanan ilk müzikal film - Divit, yazı hokkası - Atıl Ant'ın sahibi olduğu, müteveffa yayınevi. **2.** ... Cibran ("Ermiş" adlı yapıtıyla tanınan, Lübnan asıllı Amerikalı şair, ressam) - "... geçilir Lalelimden geçilmez" (O. M. Arıburnu). **3.** Bir davete gitme, uyma - "... Taşı" (Gülden Karaböcek'in kült şarkısı) - Olumsuzluk veren bir önek. **4.** Hg simgeli element - "Uçuş Korkusu"nun yazarı. **5.** "Bir Zamanlar ..." (Sergio Leone'nin yönettiği son film) - ... Boz (Aktris). **6.** Damla hastalığı, nıkris - Federico Fellini'nin doğduğu İtalya kenti - Hattat cilası. **7.** ABD'de bir eyalet - Akilah Azra Kohen'in bir romanı - Kayınbirader. **8.** Bir meyve - Tim Weaver'ın polisiye romanı. **9.** Spielberg'ün bir bilimkurgu filmi - Coşkun, şiirsel - Yabancı - Bir bağlaç. **10.** Rusçada evet - Jules Verne'in bir romanı. **11.** Rachid Taha'nın söylediği bir şarkı - Hasan Sabbah'ın kalesi - ... Austin (Freddy Mercury'nin, yasal eşi ilan ettiği güler yüzlü, vefalı kadın). **12.** Davranış - Bir peygamber - Trevor Jones'un, "Son Mohikan" filmi için bestelediği parçalardan biri. **13.** Atom Egoyan'ın bir filmi - Badem şerbeti. **14.** Ehram - Yalnız bir baykuş. **15.** Steven Spielberg'ün bir filmi - Sezen Aksu'nun bir şarkısı - ... Çelik (Fotoğrafçı).

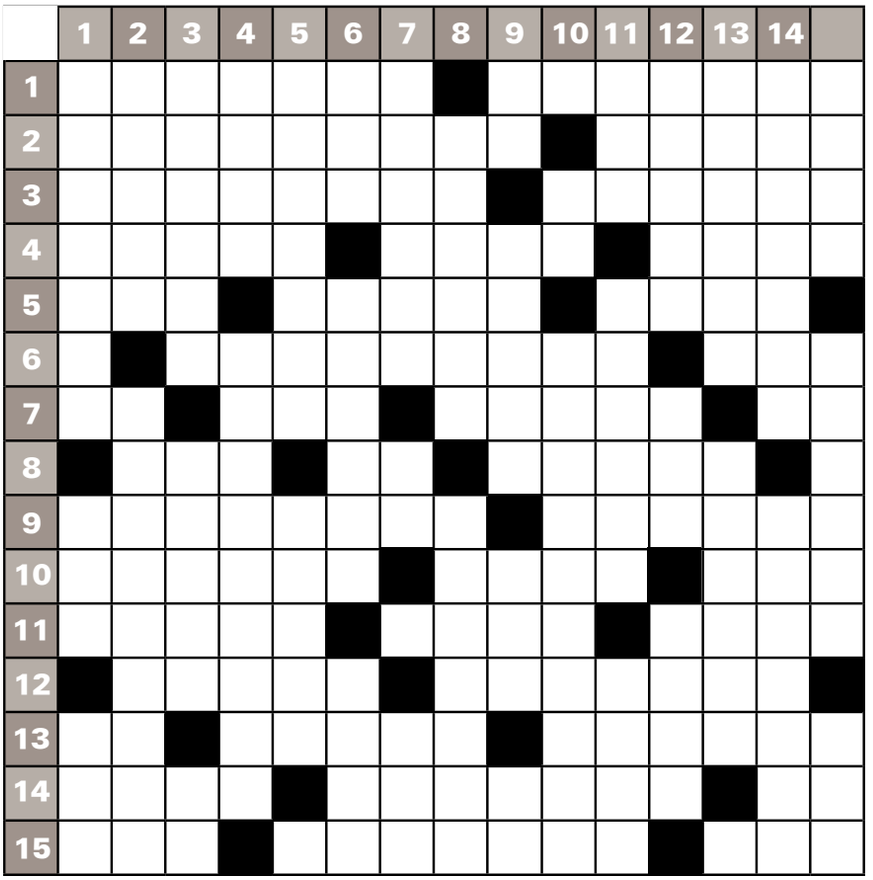

GEÇEN SAYININ ÇÖZÜMÜ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	S	E	L	İ	M	İ	L	E	R	İ	■	O	Z	A	N
2	E	L	İ	T	İ	S	■	M	O	Y	A	N	■	R	İ
3	F	E	R	İ	D	E	Ç	E	T	İ	N	■	Y	O	L
4	E	N	■	B	A	■	İ	L	A	■	A	P	E	L	■
5	R	İ	B	A	K	O	V	■	T	A	D	İ	L	A	T
6	İ	■	A	R	■	S	İ	S	İ	F	O	S	■	T	A
7	S	E	L	■	M	İ	■	E	F	U	L	İ	M	■	T
8	■	B	A	L	A	B	A	N	■	L	U	■	A	S	İ
9	V	E	D	A	■	İ	P	E	K	A	■	E	H	İ	L
10	A	R	■	K	A	S	İ	D	E	■	İ	R	İ	S	■
11	R	■	B	İ	R	A	■	E	L	E	Z	E	R	■	H
12	İ	K	O	N	A	■	O	B	E	R	O	N	■	R	A
13	D	A	R	■	D	E	L	İ	B	A	L	■	T	E	F
14	A	F	İ	T	A	P	■	R	E	■	E	L	E	J	İ
15	T	A	S	A	■	E	V	■	K	O	■	A	K	İ	F

Kesişimler Dizisi
kitapları sizlerle

Okuyun **#vebenzersiz** *olun.*

KESİŞİMLER
EDEBİYAT
TARİH
İKTİSAT
FELSEFE
SANAT
İNSAN VE TOPLUM
ÇOCUK KİTAPLIĞI

vb. VAKIFBANK KÜLTÜR YAYINLARI

vbky.com.tr

/vakifbankkulturyayinlari
/VakıfBank Kültür Yayınları
/VakifBankKY
/VakıfBank Kültür Yayınları

Yel değirmenleri, boğa güreşleri ve yıkıntılar

Muhabir olarak gittiği İspanya'nın rengârenk topraklarında Nikos Kazancakis yaşamı ve ölümü, sevinci ve felaketi, yoksulluğu ve görkemi yan yana bulmuştu. *İspanya, Yaşasın Ölüm*, bir modern zaman destancısının gözünden İspanya'yı ve içsavaş dönemini tüm zıtlıkları, şiddeti, güzelliği ve onuruyla anlatan soluk soluğa okunacak bir tanıklık.

#girit #osmanlı #başkaldırı #bağımsızlık #tarihiroman #rekabet #düşmanlık

İspanya, Yaşasın Ölüm'e ilgi duyanlar için ek öneriler:

Doğu Avrupa'da Yolculuk
Gabriel García Márquez
Çağdaş | Gezi

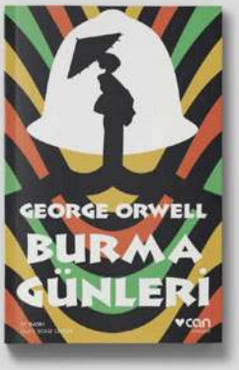

Burma Günleri
George Orwell
Modern | Roman

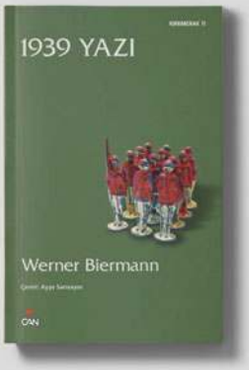

1939 Yazı
Werner Biermann
Kırkmerak | Anlatı

Stefan Zweig'ın Son Günleri
Laurent Seksik
Çağdaş | Roman

Türk'ün Ateşle İmtihanı
Halide Edib Adıvar
Miras | Anı